T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

ADNAN MENDERES'E YAZILAN VATANDAŞ MEKTUPLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN **HAZIRLAYAN**
Doç. Dr. Mehmet ÇEVİK **Rukiye ARTAR**

2015

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

ADNAN MENDERESE YAZILAN VATANDAŞ MEKTUPLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN	**HAZIRLAYAN**
Doç. Dr. Mehmet ÇEVİK	**Rukiye ARTAR**

Jürimiz 15.07.2015 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans / ~~doktora~~ tezini oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri :

1. Prof. Dr. Erdal AÇIKSES
2. Doç. Dr. Mehmet ÇEVİK (DANIŞMAN)
3. Yrd. Doç. Dr. Ergünöz AKÇORA
4.
5.

F.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun _____ tarih ve _____sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Zahir KIZMAZ

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADNAN MENDERES'E YAZILAN VATANDAŞ MEKTUPLARI

Rukiye ARTAR

Fırat Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Ana Bilim Dalı
Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı
Elazığ – 2015, Sayfa:X+323

Adnan Menderes, Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasal hayatında iz bırakan önemli devlet adamı ve liderlerden birisidir. Türkiye'de çok partili siyasal döneme geçildikten sonra kesintisiz olarak Demokrat Parti'nin lideri olmuş ve on yıl boyunca başbakanlık yapmıştır.

Adnan Menderes'in başbakanlığı süresince vatandaşlardan çok sayıda mektup aldığını biliyoruz. Bu mektuplar; iş ve tayin istekleri, şikayetler, para ve yardım istekleri, davetler, geçmiş olsun dilekleri, mahkum istekleri, iş dünyasından gelen çesitli istekler, çiftçi sorunları, devlete yardımda bulunma teklifleri, parti ve hükümet teşkilatı ve icraatları ile ilgili öneriler, Kıbrıs sorunu, azınlık cemaatlerinin talep ve memnuniyetleri gibi pek çok farklı içeriğe sahiptir.

Söz konusu mektup içeriklerinin bilinmesi ve incelenmesi Türk siyasal yaşamının önemli bir dönemi hakkında; siyasi, sosyal, ekonomik ve kültür konularında ve vatandaşın devlete, partiye ve lidere karsı bakışı, duruşu ve düşünceleri hakkında fikirler edinmemize yardımcı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Demokrat Parti, Adnan Menderes, Vatandaş Mektupları.

ABSTRACT

MASTER THESİS

THE CİTİZEN LETTERS WRİTTEN TO ADNAN MENDERES

Rukiye ARTAR
Fırat University
Social Sciences Graduate School
The Main Study Field of History
Turkish Republic Study Field
Elazig – 2015, Page: X+323

Adnan Menderes is one of the significant politicians and leaders that impress the political life of the Republic of Turkey. After the transition to multi-party system in Turkey, he was the permanent leader of Democratic Party and he served as the prime minister for ten years.

We know that Adnan Menderes received many letters from the citizens during his being a prime minister. These letters have very different kind of contents, such as; labor and appointment demands, complaints, money and support demands, invitations, get well wishes, convict demands, different kind of demands, from busines world, farmer problems, the offers for supporting the state, suggestions about party and government organizations and activities, Cyprus problem, the demands and pleasures of minorities.

To know and examine the mentioned letters will help us to get essential ideas about the important period of Turkish political life; about the fields of political, social, economic and culture; about the relationship between the citizens and the government and about the reaction of the citizen to the party and the leader.

Key words: Democratic Party, Adnan Menderes, Citizen Letters.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **II**
ABSTRACT ..... **III**
İÇİNDEKİLER ..... **IV**
ÖN SÖZ ..... **VII**
KISALTMALAR ..... **X**
GİRİŞ **1**
1. ADNAN MENDERES'İN HAYATI **1**
1.1. Ailesi 1
1.2. İlk ve Orta Öğrenimi 2
1.3. Askerliği 2
1.4. Çakırbeyli Çiftliği, Toprak Ağalığı ve Evliliği 3
1.5. Yüksek Öğrenimi ve "Menderes" Soyadını Alışı 5
2. ADNAN MENDERES'İN SİYASİ YAŞAMI **6**
2.1. Siyasi Hayata Girişi 6
2.2. Cumhuriyet Halk Fırkası Dönemi 9
2.3. Parti İçi Muhalefet 12
2.4. Dörtlü takrir 14
2.5. Demokrat Parti Kurulma Süreci ve 1946 Seçimlerinde Adnan Menderes 15
2.6. 1946 Seçimleri ve Adnan Menderes 20
2.7. 1946-1950 Arası Yaşanan Siyasi Gelişmeler İçinde Adnan Menderes 22
3. ADNAN MENDERES'İN BAŞBAKANLIĞI, MENDERES DÖNEMİ YAŞANAN GELİŞMELER VE ADNAN MENDERES'İN İDAMI **28**
3.1. 1950 Seçimleriyle Değişen İktidar ve Adnan Menderes'in Başbakan Oluşu 28
3.2. 1950-1954 Arası Menderes Devri Yaşanan Önemli Siyasi Gelişmeler 31
3.3. 1954-1957 Arası Siyasi Gelişmeler İçinde Adnan Menderes 35
3.4. 1957 Seçimleri ve Başbakan Adnan Menderes'in İktidarda Son Üç Yıl Yaşadıkları 39
3.5. 27 Mayıs Darbesi Yassıada Mahkemeleri ve Adnan Menderes'in İdamı . 48
4. 1950-1960 YILLARI ARASI MENDERES'İN TÜRKİYE'Sİ **54**
5. ADNAN MENDERES'İN KİŞİLİĞİNE DAİR BİR ANALİZ **60**

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BAĞIŞ MEKTUPLARI 65

1.1. Mektupların Değerlendirmesi 65

1.2. Bağış Mektuplarına Örnekler: 67

İKİNCİ BÖLÜM

2. BİLGİLENDİRME AMAÇLI MEKTUPLAR 74

2.1. Mektupların Değerlendirmesi 74

2.2. Bilgilendirme Mektup Örnekleri: 77

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. DAVET MEKTUPLARI 95

3.1. Mektupların Değerlendirmesi 95

3.2. Davet Mektup Örnekleri: 97

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ERMENİ VE RUM PATRİKLİĞİNDEN GELEN MEKTUPLAR 107

4.1. Mektupların Değerlendirmesi 107

4.2. Ermeni ve Rum Patrikliği Mektup Örnekleri: 110

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. GENEL İSTEK VE DİLEKLERİN İLETİLDİĞİ MEKTUPLAR 123

5.1. Mektupların Değerlendirmesi 123

5.2. Genel İstek ve Dilek Mektup Örnekleri: 127

ALTINCI BÖLÜM

6. GÖRÜŞME TALEBİ VE HEDİYE, NUMUNE GÖNDERİMLERİNİ İÇEREN MEKTUPLAR 137

6.1. Mektupların Değerlendirmesi 137

6.2. Görüşme Talebi ve Hediye, Numune Gönderimi Mektup Örnekleri: 140

YEDİNCİ BÖLÜM

7. İSTİFALARIN YER ALDIĞI MEKTUPLAR 152

7.1. Mektupların Değerlendirmesi 152

7.2. İstifa Mektup Örnekleri: 154

SEKİZİNCİ BÖLÜM

8. İŞ TALEPLERİ VE TAYİN TALEPLERİNİN YER ALDIĞI MEKTUPLAR 161

8.1. Mektupların Değerlendirmesi 161

8.2. İş ve Tayin Talepleri Mektup Örnekleri: 164

DOKUZUNCU BÖLÜM

9.1. Mektupların Değerlendirmesi 174

9.2. Kıbrıs Meselesi Mektup Örnekleri: 178

ONUNCU BÖLÜM

10. MADDİ YARDIM BEKLENTİSİ İLE YAZILAN MEKTUPLAR 193

10.1. Mektupların Değerlendirmesi 193

10.2. Maddi Yardım İsteği Mektup Örnekleri: 197

ON BİRİNCİ BÖLÜM

11. MAHKÛM VE MAHKÛM YAKINLARININ MEKTUPLARI 220

11.1. Mektupların Değerlendirmesi 220

11.2. Mahkûm Mektup Örnekleri: 223

ON İKİNCİ BÖLÜM

12. MEMNUNİYET BİLDİREN MEKTUPLAR 239

12.1. Mektupların Değerlendirmesi 239

12.2. Memnuniyet Mektup Örnekleri: 242

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

13. ÖNERİ NİTELİĞİ TAŞIYAN MEKTUPLAR 252

13.1. Mektupların Değerlendirmesi 252

13.2. Öneri Mektup Örnekleri: 254

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

14. ŞİKÂYET, İHBAR NİTELİĞİ TAŞIYAN MEKTUPLAR 273

14.1. Mektupların Değerlendirmesi 273

14.2. Şikâyet ve İhbar Mektup Örnekleri: 276

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

15. YURTDIŞINDAKİ TÜRK VATANDAŞLARIN YAZDIĞI MEKTUPLAR . 292

15.1. Mektupların Değerlendirmesi 292

15.2. Yurtdışındaki Vatandaşlardan Gelen Mektup Örnekleri: 294

SONUÇ 311

KAYNAKÇA 314

EKLER 322

EK 1. ORİJİNALLİK RAPORU 322

ÖZGEÇMİŞ 323

ÖN SÖZ

Siyasi platformda şüphesiz en fazla ön planda olan aktörler siyasi liderler ve devlet adamlarıdır. Aktif siyaset sürecinde bazı liderlerin siyasi imajları partileriyle özdeşleşmekte ve dahası temsil ettikleri partiden öne çıkmaktadır. Buna bağlı olarak siyasi liderlerin yönetim anlayışına yansıyan siyaset vitrinindeki duruşları, kitlelerin düşüncelerini etkileyip, siyasal ve sosyal davranışlarını biçimlendirmektedir.

Bu bağlamda baktığımızda, Türkiye Cumhuriyeti devletinin yakın tarihteki en önemli dönüm noktası olan çok partili hayata geçiş sürecinin hemen sonrasında 1950-1960 dönemlerini içine alan süreçte, değişen iktidarla birlikte halkın iktidarını gerçekleştiren, halkın temsilcisi olma yolunda ilerleyen DP iktidarının ve iktidarın Başbakanı olan Adnan Menderes'in halk tahayyülündeki etkin varlığını görülmektedir.

Bu düzlemde siyasetin mutfağında yıllarca çalışan ve Türk siyasetinde önemli izler bırakan Adnan Menderes ile yönetilen halk arasında, itici ve çekici faktörler uzantısında mektuplaşmaya dayalı bir iletişim bağı olduğunu söylemek mümkündür.

Bu eksende şekillendirdiğimiz "Adnan Menderes'e Gönderilen Vatandaş Mektupları" konulu tezimizin araştırma kapsamı, tarihsel süreç içerisinde Türk siyasal yaşamının önemli bir parçası olan Adnan Menderes döneminde yaşanan siyasi ve sosyal olaylar karşısında vatandaşın his ve duygularını siyasi liderine nasıl yansıttığını sosyal tarih boyutunda çerçevelendirmektir. Bu anlamda konumuzu oluşturan mektuplar halk ile Adnan Menderes arasındaki ilişkileri birincil kaynaktan bize sunmaktadır.

Çalışmanın sosyal bir değerlendirme olmasından kaynaklı mümkün olduğunca fazla mektup değerlendirilip farklı bakış açıları yakalanmaya çalışılmıştır. Bu sayede halkın, Adnan Menderes'e olan bağlılık, sadakat, özdeşleşme, duygudaşlık, saygı çerçevesinde yakınlığı ile Adnan Menderes'ten istekte bulunma, Menderes ile fikir ve öneri paylaşma ya da yapılanlarla alakalı tenkitte bulunma aşamasında Adnan Menderes ile ne ölçüde iletişim kurabildiğiyle ilgili rolleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Adnan Menderes'e gönderilen vatandaş eksenli mektupları konu edinen çalışmamız, inceleme kapsamımız dikkate alınarak giriş ve on beş bölüm olarak şekillenmiştir. Giriş bölümünde Adnan Menderes'in ailesi, çocukluğu, gençliği, siyasi hayatı ve vefatına kadar olan dönemde neler yaşadığını içeren kısa bir biyografi konumlandırılmıştır. Giriş bölümündeki biyografi çalışması için ayrıntılı bir literatür

taraması yapılarak konuyla ilgili yazılmış tetkik eser ve makaleler incelenip ilgili olanlar temin edilmiştir. Temin edilen kaynaklardaki bilgiler ve farklı yorumlar analiz edilerek Adnan Menderes'in yaşamına paralel olarak giden olaylar objektif olarak ele alınmaya çalışılmıştır. Bu kısımda yaptığımız çalışma ayrıntılı bir biyografi olmamakla birlikte konu bütünlüğünü sağlamamız açısından dönemin bir incelemesi niteliğindedir.

Tezimizin ana konusunu oluşturan ve on beş bölümde ele aldığımız yaşanılan dönemin sıcaklığıyla kaleme alınan mektuplar, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivinden temin edilmiştir. Arşivden temin edilen mektuplar 1960 ihtilali zamanında Adnan Menderes'in evinden ve Başbakanlık çalışma ofisinden elde edilen mektuplardır. Bu çalışmaya esas olarak temin ettiğimiz belge sayısı 1603'tür. Konumuz dahilinde arşivden elde ettiğimiz belgeler tasnif edilip içerikleri dahilinde bölümlere ayrılarak konumlandırılmıştır. Mevcut belgeler içerisinden bölümlere dahil edemeyeceğimiz konuyla doğrudan ilgisi olmayan ya da yazıların okunamamasından kaynaklı olarak kullanamadığımız mektupları çıkardığımızda elimizde kalan mektuplar dahilinde tezimizi şekillendirdik. Dönemin sosyal ve siyasi olaylarını ilgilendiren belgeler olan mektuplar tek tek incelenip içerik olarak tasnif edilip saptadığımız bölümler dahilinde kullanılmıştır.

Her bölüm içerdiği konular dahilinde değerlendirilip Adnan Menderes'in mektuplardaki konumuna bağlı olarak detaylandırılıp bölümün konusunu içeren mektuplarla örneklendirilmiştir. Örneklendirme aşamasında elde bulunan mektupların çokluğundan dolayı bölümlerde belirli sayıda mektup kullanılmıştır. Bölümler içerisinde söz konusu mektupların hepsinin metin olarak yer alması bir yüksek lisans tezi kapsamında mümkün olamayacağından, her bölüm içerisinde o konu hakkında yeterli fikir vereceğine inandığımız sayıda mektubu tam metin olarak ilave ettik. Bu şekilde tam metin olarak bölümlere ilave edilen mektup sayısı 155'tir. Değerlendirmelerde mektup içerikleriyle ilgili bilgiler verildikten sonra mektuplardaki bazı ayrıntılar dahilinde Adnan Menderes'in halk tarafından algılanışına dair çıkarımlar yapılmıştır. Bölüm değerlendirmelerinde halkın tahayyülünde Adnan Menderes algısı işlenerek meydana gelen gelişmelerde halkın Adnan Menderes'e bakış açıları incelenmeye çalışılmıştır. Bunun yanı sıra çalışmamızda 27 Mayıs sürecinden sonraki mektuplara yer verilmemiştir. Bunun nedeni ise 27 Mayıs sürecinin başka bir çalışma konusunu teşkil etmesinden kaynaklanmaktadır.

Bu çalışmanın amacı 1950-1960 yılları arasında Türkiye'de iktidar olan DP döneminde gelişen siyasi ve sosyal olaylara yaklaşımın halk ekseninden nasıl göründüğüyle alakalı ve bu konular dahilinde Başbakan Adnan Menderes'e nasıl bir pencereden bakıldığıyla ilgili görüşleri objektif olarak tespit etmektir.

İlgi çekeceğini umduğum araştırma konusunun seçiminde ve çalışmanın bütün aşamalarında yardımları bulunan, çalışmamı fikirleriyle destekleyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Mehmet Çevik'e teşekkür ederim. Ayrıca benim buralara kadar ilerlememi sağlayan ve her türlü fedakârlığa katlanan maddi manevi desteğini esirgemeyen aileme teşekkür ederim. Çalışmamın tüm araştırmacı arkadaşlara faydalı olmasını temenni ederim.

ELAZIĞ-2015 **RUKİYE ARTAR**

KISALTMALAR

ABD : Amerika Birleşik Devletleri
Age : Adı geçen Eser
Agm : Adı Geçen Makale
Agt : Adı geçen tez
BCA : Başbakanlık Cumhuriyet Arşivleri
Bkz. : Bakınız
c. : Cilt
CENTO : Central Treaty Organization (Merkezi Anlaşma Örgütü)
CHF : Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP : Cumhuriyet Halk Partisi
CMP : Cumhuriyetçi Millet Partisi
ÇTK : Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu
DP : Demokrat Parti
Haz. : Hazırlayan
HP : Hürriyet Partisi
IMF : International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
NATO : North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Ülkeleri Antlaşması)
s. : Sayfa
S. : Sayı
SCF : Serbest Cumhuriyet Fırkası
SSCB : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C. : Türkiye Cumhuriyeti
TKP : Türkiye Köylü Partisi
ty. : Basım Tarihi Yok

GİRİŞ

1. ADNAN MENDERES'İN HAYATI

1.1. Ailesi

Adnan Bey'in annesi Tevhide Hanım sadece Aydın değil aynı zamanda Ege Bölgesi'nin de prestijli ve renkli kişiliklerinden Hacı Ali Paşa'nın kızıdır[1]. Hacı Ali Paşa hakkında değişik kaynaklarda birbirinden farklı bazı rivayetler mevcuttur. Bu rivayetlerden bazıları; Hacı Ali Paşa'nın Konya'dan geldiği ve sarayda Mabeyinci Ali Paşa olarak görev yaptığıdır[2]. Torunlarından Münci Giz ise dedesinin bir kan davası yüzünden Konya'dan İstanbul'a oradan da Tire'ye geçtiğini söyler[3], bir başka görüş ise Hacı Ali Paşa'nın Tire'ye Eskişehir civarından gelen ve eli silahlı Tire dağlarında gezinen bir Tatar olduğudur. Oldukça geniş topraklar ele geçiren Hacı Ali önce "Ağa" daha sonrasında ise sarayda sivil paşalık konumundan ötürü "Paşa" ünvanını almıştır. Adnan Bey'in babası Kâtipzade İbrahim Ethem Bey, Aydın'da Tahrirat kâtipliği yapan bir memurdur. Kâtipzadeler olarak anılan ailenin büyük dedesi Elhac Mehmet Efendi İzmir'e 1762 yıllarında Ayan veya Mütesellim olarak gelmiştir.[4]

Her ikisi de sağlık açısından hasta ve ruhen hassas olan Tevhide Hanım ve İbrahim Ethem Bey 1895 yılında evlenmiştir. Bu evliliğin bir yıl sonrası ilk çocukları olan Melike, üç yıl sonra yani 1899'da da ikinci çocukları Ali Adnan dünyaya gelmiştir[5]. Ali Adnan, Saray içi Mahallesinde, Hacı Ali Paşazade Sadık Bey'in konağında doğmuştur. İkinci doğumdan sonra İbrahim Ethem Bey sağlığı iyice bozulan Tevhide Hanım ve çocuklarıyla İzmir'e taşınmıştır. Tevhide Hanımın sağlığı için İzmir'in doktorları seferber olmuş fakat hastalığının verem olduğu ve kontrolden çıktığı teşhis edilmiştir. Bu teşhisten sonra fazla yaşamayan Tevhide Hanım İzmir'de vefat etmiştir.[6]

Tevhide Hanım'ın vefatından kısa bir süre sonra kendisi de verem hastalığına yakalanan İbrahim Ethem Bey tedavi için yurt dışına gitmeyi düşünmüş ama önce şansını İstanbul'da denemeye karar vererek İstanbul'a gelmiş fakat bir otel odasında

---

[1] Şevket Süreyya AYDEMİR, *Menderes'in Dramı(1899-1960)*, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1993, s.13.
[2] Şevket Süreyya AYDEMİR, *age*, s.16.
[3] Soner YALÇIN, *Efendi*, Doğan Kitap Yayınları, İstanbul, 2004, s.190.
[4] Şevket Süreyya AYDEMİR, *age*, s.13-18.
[5] Necip Fâzıl KISAKÜREK, *Benim Gözümde Menderes*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2011, s.144.,
[6] Orhan Cemal FERSOY, *Bir Devre Adını Veren Başbakan Adnan Menderes*, Mayataş Matbaacılık, İstanbul 1971, s.25.

hastalığına yenik düşerek vefat etmiştir. Babasının vefatından bir süre sonra ablası Melike'de aynı hastalıktan vefat edince hiç kimsesi kalmayan Ali Adnan'ın bakımını babaannesi Fitnat Hanım üstlenmiştir.[7]

1.2. İlk ve Orta Öğrenimi

Ali Adnan Bey'in ilköğrenimiyle ilgili pek fazla bilgi bulunmamaktadır. Zamanın şartlarına göre ilkokullara gitmiş olabileceği ya da bazı öğretmenlerden özel ders almış olabileceği düşünülmektedir. Ali Adnan Bey İzmir İttihat ve Terakki Mektebi'nin Rüştiye kısmında örgün eğitime başlamıştır[8]. Bu okula devam ederken İzmir Kızılçullu'da bulunan Amerikan Koleji'ne gitmeye karar verir. Bu okulda geleceğin önemli simaları görev almaktadır. Okul müdürünün Şükrü (Saraçoğlu) olduğu bu okulun öğretmen kadrosunda Mustafa Necip, Mustafa (Çınar), Salih Zeki Bey, İzzet Bey, İsmail Zühtü Bey gibi isimler bulunmaktadır.[9]

Böylelikle Adnan Bey İttihat ve Terakki Mektebi'nin orta kısmını bitirmeden Amerikan Koleji'ne geçmiş oldu. İzmir İttihat ve Terakki Fırkası teşkilatının önde gelen isimlerinden olan Mahmut Celal (Bayar) Bey'le ilk karşılaşmaları da bu yıllarda gerçekleşmiştir. Tanışmaları Celal Bey'e Amerikan Koleji'nde Türk öğrencilere yapılan Hıristiyanlaştırma propagandalarını şikâyet etme amaçlı üç arkadaşıyla ziyaretleriyle başlamıştır. Celal Bey bu konu hakkında duyarlı davranarak okul yönetimine soruşturma açtırmıştır. Celal Bayar'a göre bu olay Adnan Bey'in Türklük ve İslam konusundaki hassasiyetini ortaya koymuştur.[10]

1.3. Askerliği

I. Dünya savaşının devam ettiği yıl olan 1916'da Adnan Bey Amerikan kolejinin son sınıfında okumaktadır.[11] Harbiye nezaretinin 1315 (1899) doğumluları askere almaya başlamasıyla Adnan Bey askere çağrılmış ve tahsilini yarım bırakmak zorunda kalmıştır. Tahsili itibariyle yedek subay olması gerektiği içinde 16 Aralık 1916'da harbiye nezareti tarafından İstanbul Erenköy'deki ihtiyat zabiti (yedek subay) talimgâhına alınmıştır.[12] Bu sırada babaannesiyle devamlı mektuplaşan Adnan Bey Fitnat Hanımı İstanbul'a çağırmış ve Fitnat Hanım İstanbul'da bir müddet kaldıktan

[7] Necip Fazıl KISAKÜREK, *age*, s.150.
[8] Şevket Süreyya AYDEMİR, *age*, s.29.
[9] Şevket Süreyya AYDEMİR, *age*, s.31-32.
[10] Necip Fazıl KISAKÜREK, *age*, s.156-157.
[11] Orhan Cemal FERSOY, *age*, s.27.
[12] Abdurrahman DİLİPAK, *Menderes Dönemi*, Beyan Yayınları, İstanbul, 1990, s.22.

sonra 1917'de burada vefat etmiştir.[13] İstanbul da talimgâhlarda zabit olarak eğitimini tamamlayan Adnan Bey 4. Ordu Komutanı Cemal Paşanın emrine Suriye'ye sevk edilmiştir. Fakat Adnan Bey Suriye cephesine varamadan Pozantı'da zehirli sıtma hastalığına yakalanmıştır ve trenden indirilip seyyar bir hastaneye kaldırılmıştır.[14] Adnan Bey iyileşip cepheye tekrar dönmeyi düşünürken kendisine geri hizmet raporu verilmiş ve İzmir 17. Kolordu emrine tayin edilmiştir.[15]

Anlaşıldığı üzere Ali Adnan Bey I. Dünya savaşı sırasında askere alınmış ve iki senelik askerliği boyunca cephe gerisinde görev almış ve herhangi bir cephede savaşmamıştır. Mondros mütarekesi imzalanmasından sonra 17. Kolordu tarafından terhis işlemi yapılan Ali Adnan Bey Aydın'a ailesinden kalan çiftliğe dönmüştür. Ancak bir süre sonra İstiklal Harbi'nin başlamasıyla ve Yunanlıların Aydın'ı işgal etmesinden sonra mahalli bir mücadele içinde olmuştur.

Adnan Bey yakın arkadaşı olan Topçu Üsteğmen Selami (Helvacıoğlu) Bey liderliğinde Ethem (Menderes) Bey ile yerel bir direniş hareketi olan Ayyıldız Çetesi'ni kurmuştur. Bu direniş hareketi küçük kadrosuna rağmen hem işgalci güçlere baskınlar yapmış hem de köylüyü eşkıyalardan korumaya çalışmıştır.[16] Adnan Bey'in Milli Mücadele düzenli birliklerine katılışı ise Topçu Yarbay Osman Bey'in bölgedeki subaylar için yaptığı çağrıyla olmuştur. 6 Ekim 1920 tarihinde yeniden askere alınmıştır ve süvari takım komutanlığı görevini yapmıştır. Daha sonra şube inzibat subaylığı, alay kumandanlığı yaverliği yapmıştır.[17] Ordu kumandanlığı yaptığı sırada Büyük Taaruz'da görev alarak fiilen çatışmalara katılmıştır. Lozan Antlaşmasından sonra Türkiye'nin barış sürecine girmesiyle 1 Ağustos 1923'te terhis edilmiştir. 26 Ocak 1931 yılında ise Adnan Bey'e Milli Mücadeledeki hizmetlere karşın kırmızı şeritli istiklal madalyası verilmiştir.[18]

1.4. Çakırbeyli Çiftliği, Toprak Ağalığı ve Evliliği

Adnan Bey'in İstiklal Harbinden sonra ikinci defa yerleştiği Çakırbeyli çiftliği dedesi Hacı Ali Paşa'dan miras yoluyla kendisine kalmıştır ve artık çiftliğe bey olarak dönmüştür. Çiftlik Aydın ilinin Koçarlı ilçesine bağlı bir bölgede Çine çayından batıya

[13] Abdurrahman DİLİPAK, *age*, s.23.
[14] Şevket Süreyya AYDEMİR, *age*, s.36.
[15] Orhan Cemal FERSOY, *age*, s.33.
[16] Şevket Süreyya AYDEMİR, *age*, s.53; Necip Fazıl KISAKÜREK, *age*, s.163.
[17] Necip Fazıl KISAKÜREK, *age*, s.163.
[18] Şevket Süreyya AYDEMİR, *age*, s.54.

doğru başlamakta menderes vadisinin güneyine kadar uzanmaktadır. Yaklaşık 40.000 dönümlük çiftliğin önemli bir bölümü sulak ve verimli arazilerden oluşmaktadır. Bu çiftlikte 11 artezyen kuyusu ve köşk ya da kule diye tabir edilen merkezi çiftlik evi bulunmaktadır. Bu çiftlik evi 2 katlı ve 7 odalı kargir bir binadır ve bu evin yanında traktörler için garaj, kâhya ve bekçilerin oturduğu binalar bulunmaktadır. Ayrıca kule sahasının çevresinde Adnan Bey'in yetiştirdiği bir çamlık koru da bulunmaktadır.[19]

Adnan Bey geniş sınırlara sahip olan bu çiftliğe geldikten sonra babaannesinin yıllar önceki tavsiyelerine uyarak toprakla ilgilenmeye başlamıştır. Çiftlik kâhyasının yardımıyla çiftliği basit ve güç şartlarda idare etmeye çalışan Adnan Bey su baskınları ve kuraklık kıtlık gibi doğal afetlerle mücadele etmeye çalışmıştır.[20] 1930'lu yıllara gelindiğinde artık ziraatın en ince özelliklerini öğrenen Adnan Bey pamuk ziraatını denemiş ve bölgede ilk kez pamuk ekimi yapmıştır. Pamuk ziraatı verimli olunca bölgedeki ilk pamuk üreticisi olmuştur.[21] Bu başarı ve deneyimlerle Adnan Bey Aydın ilinin önde gelen eşrafı içerisinde yer almıştır ve artık bölge zira atinde yetkinlik kazanmıştır. Artık çiftlik işlerinin yolunda gitmeye başlamasıyla yüzünü şehir hayatına çevirmiş ve kış aylarında İzmir'e taşınmıştır.[22]

Adnan Bey artık bir yuva kurmak istemekte fakat çiftlik hayatına tahammül edecek birini bulamamaktan ötürü tereddütler yaşamaktadır. Bu durumu bilen avukatı Sadık Bey İzmir'in tanınmış ailelerinden olan Evliyazadelerin kızı Berrin Hanım'ı Adnan Bey'e uygun görmüştür. Sadık Bey önce Adnan Bey'in onayını aldıktan sonra Berrin Hanımın annesiyle konuyu konuşmuş ailelerin onayı ile tanışma ve daha sonrasında 1928 yılında evlilik gerçekleşmiştir. Adnan Bey tavsiye üzerine görücü usulüyle ve geleneklere göre bir evlilik yapmıştır. Evlendikten sonra çiftliğe yerleşmişlerdir. Berrin Hanım çiftliğe kolay uyum sağlamıştır. Zamanla mutlu huzurlu bir aile birliği kurulmuştur.[23] Adnan Bey'in Berrin Hanımla evliliğinden Yüksel (1930), Mutlu (1937) ve Aydın (1946) olmak üzere üç erkek evladı olmuştur.[24]

---

[19] Orhan Cemal FERSOY, *age*, s.38-39; Abdurrahman DİLİPAK, *age*, s.29.
[20] Orhan Cemal FERSOY, *age*, s.39.
[21] Abdurrahman DİLİPAK, *age*, s.30.
[22] Necip Fazıl KISAKÜREK, *age*, s.168-169.
[23] Abdurrahman DİLİPAK, *age*, s.31-32.
[24] Orhan Cemal FERSOY, *age*, s.253.

Adnan Bey'in bu izdivacına başka bir yönden bakarsak; Tevfik Rüştü Aras'ın Doktor Nazım'ın ve daha sonrasında Fatin Rüştü Zorlu'nun damat gittiği aile olan Evliyazadeler'e Adnan Bey'in de damat olarak girmesi ve bu ailenin kanatları altında olması onun siyasete girişte önünü açmıştır.[25]

1.5. Yüksek Öğrenimi ve "Menderes" Soyadını Alışı

Adnan Bey tahsiline devam ettiği yıllarda I. Dünya savaşı nedeniyle askere alındığı için liseyi bitirememiş siyasete girip milletvekili olduğunda yarım bir eğitimle siyasette başarılı olamayacağını düşünmüş ve eğitimini tamamlama kararı vermiştir. Aktif siyasette olması nedeniyle de hukuk fakültesinde okumak istemektedir. Bu yüzden 13 Aralık 1932 yılında eğitimini yarıda bırakmasının nedenlerini içeren bir dilekçe yazarak maarif vekâletine göndermiştir. Gelen cevapta okula girmesi uygun görülmüş ve sınavsız olarak fakülteye kabul edilmiştir.[26]

Adnan Bey'in öğrenci olduğu dönemde hukuk fakültesi eğitimi üç yıldır ve Adalet Bakanlığına bağlıdır. Üç yıllık eğitim sürecinden sonra 2 Kasım 1935 yılında hukuk fakültesi diplomasını almıştır. Yarım kalan eğitimini de tamamlayan Adnan Bey artık kendine inanan ve güvenen biri olarak kendinden emin bir şekilde siyasetteki yoluna devam etmiştir.

Adnan Bey 28 Haziran 1934'te soyadı kanunu çıkınca "Ertekin" soyadını almıştır. Yani baba tarafı olan Kâtipzadeleri ve anne tarafı olan Ali Paşazadeler'i soyadı alırken tercih etmemiştir. Adnan Bey "Ertekin" soyadını daha sonra "Menderes" olarak değiştirmiştir.[27] Bu değişikliğin tarihi ve nedeni tam olarak bilinmemekle birlikte Adnan Bey'in arkadaşı Ethem Bey'den ve akrabası olan Tevfik Rüştü Zorlu Bey'den etkilenmiş olduğu düşünülmektedir. Parti kaynakları ve meclis tutanaklarında 1934 – 1937 yılları arasında her iki soyadın zaman zaman kullanıldığı göze çarpmaktadır. "Menderes" soyadı tek başına ilk kez 1938'deki meclis albümünde yer almaktadır.[28]

---

[25] Abdurrahman DİLİPAK, *age*, s.32.
[26] Orhan Cemal FERSOY, *age*, s.71.
[27] Abdurrahman DİLİPAK, *age*, s.52; Orhan Cemal FERSOY, *age*, s.74.
[28] Şerif DEMİR, *Türk Siyasi Tarihinde Adnan Menderes (1930-1960)*, Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2009. s.12.

2. ADNAN MENDERES'İN SİYASİ YAŞAMI

2.1. Siyasi Hayata Girişi

Milli mücadelenin kazanılmasından sonra toplum yeniden düzenlenme aşamasına girmiş ve özellikle siyasi alanda hızlı değişimler meydana gelmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren yoğunlaşan muhalefet, dönemin ilk muhalif partisi olan Terakkiperver Cumhuriyet Halk Fırkasının kurulamasına olanak sağladı. Fakat iç siyasette meydana gelen olaylardan dolayı çıkarılan Takriri Sükûn Kanunu ile Terakkiperver Cumhuriyet Halk Fırkasının varlığı sona ermiştir. 1930'lu yıllara gelindiğinde Türkiye'de tek partili sistemin sıkıntıları daha da artmaya başlamıştır. 1929 ekonomik bunalımının Türkiye'ye yansıması dış ticaretteki bozulmalar Cumhuriyet Halk Fırkasına karşı hoşnutsuzluğu arttırmıştır. Ekonomik bunalıma karşı siyası çözüm yolları denenmek istenmiştir.[29] Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa cumhuriyet rejiminin gereklilikleri çerçevesinde CHF'na kanat gerenlerden kurtulmak, gerçekleri tartışma yoluyla gün ışığına çıkarmak, muhalif kesimin gücünü ölçmek, meclis çalışmalarının etkili ve verimli olmasını sağlamak amacıyla ve ayrıca denetim altında tutulabilecek bir muhalefet partisi kurmaya karar vermiştir.[30]

Bu amaçla Mustafa Kemal'in güvendiği yakın arkadaşı Fethi (Okyar) Bey'in başkanlığında 12 Ağustos 1930'da ikinci muhalefet partisi olan Serbest Cumhuriyet Fırkası kurulmuştur.[31] Kurulduğu tarihten sonra SCF yurt çapında hızla örgütlenmesini tamamlamış ve kısa süre içinde önemli gelişme göstermiştir. Hatta temelde CHF'li olan fakat demokratikleşme ve sivil bir cumhuriyet toplumunu benimseyen aydın kesim de SCF'na katılmıştır. SCF özellikle Batı Anadolu da daha çabuk gelişme göstermiştir. Bu yeni muhalefet iktidardan farklı olarak liberal program benimsemiştir. Bu liberal yapı partiye katılımı önemli ölçüde arttırmıştır.[32] SCF'nin siyasi yapılanması için çalışan Fethi Bey İzmir'de parti teşkilatının kuruluşunu tamamladıktan sonra Aydın'da teşkilatlanmayı yürütmek için harekete geçmiştir. Aydın milletvekili Dr. Reşit galip ve

---

[29] Ayşe AYDIN, "Serbest Cumhuriyet Fırkası ve Adnan Menderes'in Siyasi Hayatının Başlaması", *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, S. 8, Kars, 2011, s.2.
[30] Bekir TÜNAY, *Menderes devri anıları Gördüklerim Bildiklerim Duyduklarım*, Nilüfer Matbaacılık, İstanbul, ty., s.31.
[31] Mustafa ALBAYRAK, *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Phoenix, Ankara, 2004, s.14
[32] Ayşe AYDIN, *agm*, s.2-3.

Necip Ali Bey'in tavsiyeleriyle Aydın il başkanlığı için Adnan Menderes düşünülmüştür.[33]

SCF'nin kurulduğu yıllarda Adnan Bey Aydında çiftlik işleriyle ilgilenmektedir. Adnan Bey siyasete önceleri soğuk bakmış ve herhangi bir siyasi oluşumun içinde yer almamıştır. Siyasete uzak durma nedeni çiftlik işlerinden başka eşi Berrin Hanım'ında bu konudaki açık isteksizliğinden kaynaklanmıştır. Çünkü Berrin Hanım'ın dayısı Refik Bey'in damadı eski İttihatçılardan Dr. Nazım Bey İzmir suikast davasında yargılanıp idama mahkûm edilmişti. Bu yüzden Berrin Hanım Adnan Bey'in siyasete girmemesi konusunda diretmiştir. Öyle ki Adnan Bey'in siyasete girdiğini öğrenince kendisine niçin politikaya atıldığını soran bir telgraf göndermiştir. Dolayısıyla Adnan Bey'in siyasete girmesinde eşi Berrin Hanım'ın bir katkısı olmadığı tam aksine engelleyici bir tavır takındığı anlaşılmaktadır. Adnan beyin siyasete girmesinde SCF lideri Fethi Bey ile görüşmesi de etkili olmuştur. Ancak tek etken bu değildir. SCF'nin programında yer alan çiftçileri de yakından ilgilendiren özellikle ekonomik liberalizmi savunan görüşleri Adnan Bey için çekici gelmiş olmalıdır. Çünkü 1929 dünya ekonomik bunalımının etkileri her kesimde olduğu gibi büyük çiftlikleri de ciddi şekilde etkilemiştir. Dolayısıyla Adnan Bey'in bir çiftlik sahibi olarak bu ekonomik bunalımın sorumlusu gördüğü hükümetin uyguladığı ekonomik programdan çok hoşnut olduğu söylenemezdi. Adnan Bey sadece çiftçi olarak değil, aynı zamanda ürettiklerini pazarlayan birisi olarak tüccar sayılırdı. Ayrıca Bey'in pazara dönük ticaretin en önemli kuruluşu olan Aydın Ticaret Odası üyeliği ve Ziraat Odası başkanlığı yaptığı bilinmekteydi. Dolayısıyla Adnan Bey yoksullaşan halkın "kurtuluş ümidi" haline gelen SCF'nin görüşlerine daha yatkın bir tavır içindedir.[34]

Bu endişe ve şikâyetlerine çözüm olarak siyaseti gören Adnan Bey Aydın'da SCF'nin il teşkilatını kurarak 9 Eylül 1930'da SCF'nin il başkanlığına seçilmiştir.[35] Aydın, Türkiye genelinde SCF'nin örgütlendiği dördüncü kent olmuştur. SCF'nin diğer illerde örgütlenmesi sürecinde sert olaylar yaşanırken, Aydın örgütlenmesinde kendisine daha uygun bir zemin bulabilmiştir.[36]

---

[33] Ayşe AYDIN, *agm*, s.4.
[34] Süleyman İNAN, *Muhalefette Adnan Menderes*, Basılmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2002, s.27-28;
[35] Süleyman İNAN, *agt*, s. 16.
[36] Günver GÜNEŞ, Menderes AKDAĞ, "Çok Partili Yaşama Geçiş Sürecinde Adnan Menderes'in Aydın İlindeki Siyasi Faaliyetleri (1946-1950)", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, c.13, S.27, İzmir, 2013, s.188.

SCF Batı Anadolu da teşkilatlanmasını tamamlayınca 18 Ocak 1931'de yaptığı toplantı da belediye seçimlerine katılma kararı almıştır. Aydın'da belediye seçimleri sürecine girilmesiyle birlikte CHF ile SCF arasındaki siyasi rekabet iyice sertleşmiştir. Daha ilk günlerde karşılıklı suçlamalar olmuştur. CHF'de kendisinin karsısında ciddi bir muhalefet partisinin varlığına katlanamayacağını belediye seçimlerinde açıkça ortaya koymuştur.[37] SCF 1930'daki tek dereceli belediye seçimlerinde 501 seçim bölgesinin 31'inde seçimi kazanmıştır ve bu merkezlerden 8'inin Aydın'da olması il teşkilatının dolayısıyla da bu bölge de Adnan Bey'in önemli bir başarısı ve çalışması olduğunu göstermektedir.[38] Adnan Bey'e göre belediye seçimlerinde iktidar taraftarı memurlar her türlü hile ve müdahalelerde bulunmuşlardır. Ayrıca Adnan Bey belediye seçimlerini SCF'nin her yerde kazanması gerektiğini vurgulamış ve sonuçtan memnun olmadığını göstermiştir.[39] Belediye seçimlerinde yapılan yolsuzluklar iftira, fesat ve hileler SCF lideri Fethi Bey tarafından TBMM'ye taşındı ve 6 Kasım 1930'da içişleri bakanlığı hakkında bir soru önergesi verdi.

Görüşmelerden sonra başta SCF genel başkanı Fethi Bey ve diğer partililer partinin kuruluşundan yaklaşık üç ay sonra başta Aydın olmak üzere pek çok şehirde belediye seçimleriyle gerginleşen ortamda ortaya çıkan olumsuzlukları göz önünde bulundurarak 16 Kasım'da fesih kararı almışlardır ve fesih kararının metnini Çankaya'ya götürmüşlerdir. 17 Kasım 1930'da da SCF'nin fesih kararı resmen ilan edilmiştir. 18 Kasım'da da bütün Türkiye il ve ilçe teşkilatları kapatılmıştır.[40] Dolayısıyla Adnan Bey'in Aydın'daki parti başkanlığı görevi de sona ermiştir.

SCF'nin kuruluşuna kadar politikaya girmeyi aklından geçirmeyen Adnan Bey bir yandan Aydın ilinde gördüğü ilgi ve sevgi öte yandan belediye seçimlerinde ulaştıkları büyük başarı karşısında bu yolda devama karar vermiştir. Bu yolun dönüşü yoktu ve öyle de olmuştur.[41]

---

[37] Ayşe AYDIN, *agm*, s.5.
[38] Mustafa ALBAYRAK, age, s.15-16.
[39] Şevket Süreyya AYDEMİR, *age*, s.86.
[40] Ayşe AYDIN, *agm*, s.6.
[41] Orhan Cemal FERSOY, *age*, s.64.

2.2. Cumhuriyet Halk Fırkası Dönemi

SCF denemesinden iktidarın çıkardığı sonuçlara bakıldığında CHF'nin yeteri kadar halka inemediği ve onlarla bütünleşemediği görülmüştür.[42] Bu amaçla belediye seçimlerinde muhalefete yüksek oyların çıktığı seçim bölgelerine heyetler gönderilmiş ve halkın CHF'ye oy vermeme nedenleri araştırılmıştır. Ayrıca SCF kadrolarından CHF'ye daha yakın gördükleri kişileri kendi bünyelerinde aktif siyasete dahil etme çabaları başlamıştır. Bu çabalar çerçevesinde Ege bölgesi önemliydi. CHF bu bölgede iyi tanınan saygı ve sevgiyle anılan Celal Bayar'ı, bölgede yine iyi tanınan bir isim olan Vasıf Çınar Bey'i Ziya ve Halit Onaran Bey'i Halk Fırkasını canlandırmak için görevlendirmiştir. Bu heyet içinde Celal Bayar teşkilatçı bir kimliğe sahipti ve aydın da karşısına çıkan Halk Fırkası idarecilerini gözü tutmamıştı. Belediye seçiminin gerçek neticesi üzerinde durmuş ve SCF'yi bu kadar güçlü hale getirmiş olanlarla temas imkânı aramıştır.[43] Bu bağlamda CHF heyeti kapatılan SCF'nin Aydın il başkanı Adnan Bey ile görüşerek CHF'ye katılmasını istemişlerdir.[44]

Adnan Bey SCF'ye katılmadan önce de CHF saflarında siyasete girmesi yönünde teklifler almış fakat kabul etmemiştir. Onun CHF'ye girişi Celal Bayar'ın başkanlığında, içinde bildiği ve fikirlerine inandığı kişilerin yer aldığı bir kurulun etkisiyle SCF kapandıktan sonra gerçekleşmiştir.[45] Böylece CHF ye geçen Adnan Bey bu sırada Aydın'ı ziyaret eden Mustafa Kemal ile "beş dakika olması planlanan" kahve içimi daveti sırasında tanıştırılmış ve yaklaşık dört saat süren bir görüşme yapmıştır. Görüşmenin ardından Mustafa Kemal'in Adnan Bey ile ilgili izlenimi "şayanı dikkat bir genç"[46] olmuştur.

Bir müddet sonra Adnan Bey partinin Aydın il başkanlığı görevine getirilmiştir. Dönemin parti yöneticilerine CHF'de kalmak için birtakım şartlar sunmuştur. Bu şartlar; parti örgütünün yeniden kurulması, daha önce parti örgütünde yer almış bazı yöneticilerin partiden çıkarılması ve 1930'da yapılan Aydın belediye seçimlerinin düzeltilmesi şeklindedir. Bu şartlar Celal Bayar başkanlığındaki heyet tarafından kabul edilmiştir. Böylece Adnan Bey CHF'nin Aydın vilayeti idare heyetinin başkanlığını da

---

[42] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.16.
[43] Orhan Cemal FERSOY, *age*, s.65.
[44] Celal BAYAR, *Başvekilim Adnan Menderes* (haz. İsmet Bozdağ),Truva Yayınları, İstanbul, 2010, s.32, Necip Fazıl KISAKÜREK, *age*, s.173.
[45] Günver GÜNEŞ, Menderes AKDAĞ, *agm*, s.189.
[46] Orhan Cemal FERSOY, *age*, s.69; Bekir TÜNAY, *age*., s.79.

üstlenmiştir.[47] Adnan Bey'in görevi milletvekili seçilmesine kadar sürmüştür. Nitekim kısa süre içerisinde Aydın'da parti, belediye ve 1932'de kurulan halkevi Adnan Bey'in ekibi tarafından idare edilmiştir. Mustafa Kemal ile yaptığı dört saatlik görüşmenin sonucu ayrıca Adnan Bey'e meclisin yolunu açmıştır. 1931 genel seçimleri, TBMM'nin üçüncü döneminin süresi sona ermeden gerçekleştirilmiştir. Bu kararın alınmasında SCF'nin kapanmasından sonra özellikle Mustafa Kemal'in yurt gezisinde daha çok izlenimlerle ve raporlarla belirlenen yeni politikaların hemen uygulanmak istenmesi düşüncesi etkili olmuştur. 1931 seçimlerinde milletvekili aday adaylarının Ankara'daki parti genel merkezine başvurmaları istenmiştir. Milletvekili olabileceğine ihtimal vermeyen Adnan Bey'in böyle bir başvurusu olmamıştır.[48] Fakat Mustafa Kemal Adnan Bey'in tarıma ilişkin bilgi sahibi olması nedeniyle mecliste yararlı eleştiriler yapabileceğini düşünmüş ayrıca CHF'nin artık halkın tüm kesimiyle kucaklaşmasının gereği olarak çiftçi-köylü gibi çeşitli mesleklerden milletvekillerinin partiye kazandırılması çerçevesinde Adnan Bey'i CHF'den aday göstermiştir. 1931 yılında o zamanın iki dereceli seçim ve tek parti sistemiyle önce Aydın'dan milletvekili adayı gösterilmiş ardından da Mayıs 1931'de Aydın milletvekili seçilmiştir.[49] Böylece gelecek günlerin büyük particisi, büyük devlet adamı, büyük siyasi polemikcisi, Adnan Menderes büyük millet meclisi kapısından devlet hizmetlerine ilk adımı atmıştır.[50]

Adnan Bey ilk olarak mecliste dilekçe komisyonunda bulunmuştur. TBMM'deki ilk konuşmasını, milletvekilliğinin ikinci yılında 4 Aralık 1933'te gerçekleştirmiştir. Adnan Menderes'in parti içindeki en önemli ve uzun yıllar yaptığı görevi ise parti müfettişliği olmuştur. Parti müfettişliği dışında Bolu il kongresi müşahitliği ve kongre üyeliği, Kütahya parti müfettişliği, beden terbiyesi teşkilatı[51] görevlerinde bulunan Adnan Menderes CHF içinde çok sivrilmiş olmasa da önemli konuma sahip bulunuyordu. Adnan Menderes 1935, 1939, 1943 yıllarında olan milletvekili genel seçimlerinde de CHP Aydın milletvekili seçilmiş ve sırayla V, VI, VII dönemlerde de TBMM'nin bir üyesi olmuştur. Diğer bir ifadeyle on beş yıl aralıksız dört dönem CHP Aydın milletvekili olarak mecliste bulunmuştur. Adnan Menderes milletvekili olduktan sonra Aydın ilindeki bütün siyasi faaliyetlerini Ethem Menderes ve geride bıraktığı

[47] Süleyman İNAN, *agt*, s.29-31.
[48] Günver GÜNEŞ, Menderes AKDAĞ, *agm*, s.190.
[49] Orhan Cemal FERSOY, *age*, s.70.
[50] Celal BAYAR, *age*, s.34.
[51] Celal BAYAR, *age*, s.36.

kadrosu aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Adnan Menderes'in Ankara'ya gitmesinin ardından Aydın'da neredeyse tüm kurumların kontrolü Ethem Menderes'in elinde olmuştur.[52]

Taşra ve merkez teşkilatlarındaki hizmetlerine karşın Adnan Menderes aktif politikada daha ön planda yer almak istemiştir. Bu anlamda istediği makam ise ziraat vekilliği görevidir.[53] Bunun nedeni tarımı gayet iyi bilmesi toprak ve köylünün sorunlarını yakından paylaşmasıdır. Adnan Menderes'in tarım bakanı olma şansı Atatürk'ün son zamanlarında kuvvetlenmiştir. Çünkü Atatürk görev yapan tarım bakanlarının hiç birini beğenmemekte hatta onları eleştirmektedir. Fakat Atatürk'ün erken vefatı Adnan Bey'in tarım bakanı olma ihtimalini ortadan kaldırmıştır. Politikada yeni tecrübe kazanan Adnan Menderes bir yıl arayla yaşanan olayların etkisi ve şaşkınlığını yaşamıştır. Önce İsmet Paşanın Başbakanlıktan affedilişi ve Bayar'ın Başbakanlığa getirilişi ve hükümet parti kademelerinde oluşan zihniyet değişikliği, ardından da Atatürk'ün ağır şekilde hastalanışı ve 10 Kasım 1938'de vefatı siyasi hayatta taşları yerinden oynattığı için Adnan Menderes'i ve onun geleceğini de derinden etkilemiştir.[54]

11 Kasım 1938'de Cumhurbaşkanlığı makamına İsmet İnönü seçilmiştir. Atatürk'ün yakın arkadaşları etkin görevlerden tasfiye edilirken İnönü'ye bağlı ekip siyasal hayatta etkili yerlere gelmeye başlamıştır. 26 Aralık 1938'de toplanan CHP kongresinde yapılan tüzük değişikliğiyle İsmet İnönü "değişmez genel başkan" olmuştur ve "Milli Şef" ilan edilmiştir. Böylelikle İnönü devletin kurucusu Atatürk'te bile bulunmayan bir sıfat ve yetkinin sahibi olmuştur. Her dört yılda bir, parti içinde genel başkanlığa aday olmasının bile kendi şahsiyet ve otoritesini sarsıp zedeleyeceği görüşüyle hareket eden İsmet İnönü 1938-1945 yılları arasında baskıcı rejimini en aşırı örnekleriyle sürdürmüştür.[55]

26 Aralık 1938'deki kongrede partinin Cumhurbaşkanı İnönü'ye bağlılığı Aydın milletvekili Adnan Menderes tarafından okunan bir mesajla açıklanmıştır.[56] Encümendeki başarıları, siyasi ilişkileri ve çevresi Adnan Menderes'in bakan olmasına yeterli olmamıştır. Bakanlığın yolu Cumhurbaşkanı İnönü'den geçmektedir. Bunu bilen

[52] Günver GÜNEŞ, Menderes AKDAĞ, *agm*, s.190-193.
[53] Necip Fazıl KISAKÜREK, *age*, s.175.
[54] Orhan Cemal FERSOY, *age*, s.78-79.
[55] M. Serhan YÜCEL, *Demokrat Parti*, Ülke Kitapları, İstanbul, 2001, s.37.
[56] Soner YALÇIN, *age*, s.387.

Adnan Menderes onun dikkatini çekmek için her fırsatta önüne çıksa da bütün beklentilerine rağmen bir türlü bakanlık görevini alamamıştır.

2.3. Parti İçi Muhalefet

1939 yılının Ocak ayında Celal Bayar'ın Başbakanlıktan istifa etmesi üzerine yerine Refik Saydam Başbakan tayin edilmiştir. Bu dönemde II. Dünya Savaşı da bütün şiddetiyle başlamıştır. Harp yılları zorlu ve Türkiye için tehlike arz eder durumdadır ve ayrıca ekonomik durumumuz güçleşmiş siyasi şartlar da ağırlaşmıştır. Bu şartlar altında kendiliğinden olgunlaşan bir iç muhalefet halk partisini çökertmeye başlamıştır. II. Dünya Savaşı sonuna yaklaşıldığı sırada dikkatler iç meselelere çevrilmiş ve 1945 Nisan'ında Berlin'de işgal edildikten sonra dünya ya demokrasilerin tam hâkim olacağı kesinlikle anlaşılmıştır. Harbin böyle bir zaferle sonuçlanması, Türkiye'nin kaderi üzerine tesir etmiştir. Bu sıralarda demokratik rejimden, haktan hürriyetten yana olduklarını söyleyenler birleşmeye ve mecliste bir kulis teşkil etmeye başlamışlardır.[57]

Demokrat partinin doğumuna yol açan parti içi muhalefet, yeni demokrasi akımına uygun olarak, 1945 ortalarında iyice su yüzüne çıkmıştır. 21 Mayısta başlayan bütçe görüşmeleri mecliste şiddetli bir muhalefetin varlığını göstermiştir. Adnan Menderes, Feridun Fikri Düşünsel, Hikmet Bayur, Emin Sazak gibi konuşmacılar hükümete kuvvetle çatmışlar ve tek parti devrinin alışık olmadığı bir sertlikte hükümeti eleştirmişlerdir.[58] CHP'nin bütçe görüşmeleri için yapılan oylamasında beş ret oyu çıkmıştır. Ret oyu verenler kurulacak olan Demokrat Parti içerisinde yerlerini alacaklardır.

CHP içerisinde parti içi muhalefeti başlatan diğer bir olay ise Çiftçiyi Topraklandırma Kanun tasarısıdır. Atatürk'ün Cumhurbaşkanlığı döneminden bu yana hep gündemde olan toprak reformu 1935'e kadar iskân kanununa dayandırılmıştır. 1935'ten sonra ise tarım bakanlığının gündeminde olmuştur. 1937'de zirai ıslahat kanun tasarısı hazırlanmış 1938'de bu kanun tasarısı yeniden düzenlenmiştir. Fakat II. Dünya Savaşının başlaması bu yasanın bir tarafa bırakılmasına neden olmuştur. Savaşın bittiği günlerde 17 Ocak 1945'te TBMM gündemine bir kez daha gelmiştir.[59] Ocak ayından

[57] Orhan Cemal FERSOY, *age*, s.83.
[58] Cem EROĞUL, *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*, İmge Kitabevi, Ankara, 2003, s.25.
[59] Süleyman İNAN, *agt*, s.49-51.

itibaren meclise getirilmiş olan ve nihayet 14 Mayıs'ta görüşülmesine başlanan Toprak Kanunu tasarısı muhalefetin diğer bir gösterisine yol açmıştır.[60]

ÇTK tasarısı üzerine bir komisyon oluşturulmuştur. Bu komisyonun başkanlığını İzmir milletvekili R. Köker sözcülüğünü de Aydın milletvekili Adnan Menderes yapmıştır ve komisyon çalışmalarını üç ay sürdürmüştür. Meclise sunulan ÇTK tasarısı köylünün durumunu iyileştirmek, Türkiye'de sosyal demokrasiyi ve toplumsal adaleti sağlamaya yöneliktir. Yasa ile öngörülen, topraksız ve toprağı yeterli olmayan çiftçiye geçimlerini sağlayacak kadar toprak dağıtmak ve dağıtılan toprağın sürekli işletilmesi için gerekli donanım ve maddi yardımın yapılmasını sağlamaktır.[61] Yasa hakkında muhalifler de toprak reformunun gerekliliğiyle ilgili görüş ayrılığı yoktur. Sadece tasarıda yer alan kamulaştırma ve istimlak konuları hususunda bir ayrılık vardır. Muhalifler reforma doğrudan doğruya itiraz edemedikleri için dolambaçlı yollardan meselenin ruhunu teşkil eden maddeleri kaldırmaya, hiç olmazsa yumuşatmaya çalışmışlardır. Meselenin bir mülkiyet meselesi olmadığını sermaye ve teknik donanım meselesi olduğunu ileri sürmüşlerdir.[62] Adnan Menderes karma komisyonun hazırladığı raporun altına sözcü olmasına rağmen muhalefet şerhi koydurmuştur. Adnan Menderes'e göre bu kanun faşist, nazist bir kanundur ve çıkmasıyla beraber artık toprak mülkiyeti olmayacak, tarım alanında küçük işletmeler çoğalacaktır ve emniyet kalmayacaktır.[63]

Aslında çiftçilikten gelen ve tarımı çok iyi bilen Adnan Menderes yasanın bütününe karşı da değildir. Hatta Adnan Menderes CHP hükümetinden bu kanunun çıkması yerine tarım alanında kooperatifleşmeye gidilmesinin desteklenmesini istemiştir. Toprak reformu kanunu hiçbir zaman uygulama imkânı bulamamıştır. 27 Mart 1950'de bir takım değişiklikler yapılmış ve böylece toprak reformu yasa çalışmaları tamamen boşa çıkarılmıştır. Diğer taraftan Hükümet ve parti yönetimine karşı başlatılan bu muhalefet hareketi CHP yöneticilerini endişelendirmeye başlamıştır. Bu zamana kadar geri planda kalan Adnan Menderes bu tasarı da etkin ve ciddi muhalefet yapmış tasarının içeriğine ve usule ilişkin sözler söylemiştir. Toprak

[60] Cem EROĞUL, *age*, s.26.
[61] Süleyman İNAN, *agt*, s.54-55.
[62] Cem EROĞUL, *age*, s.27.
[63] Abdurrahman DİLİPAK, *age*, s.80.

reformuna muhalefeti yani toprak beyliği davasını himaye de İnönü'nün karşısına çıkması Adnan Menderes'in siyasi platformda ön plana çıkmasına imkân tanımıştır.[64]

2.4. Dörtlü takrir

ÇTK ile başlayan bireysel muhalefetin bütçe görüşmelerinde aynı kişilerle devam etmesi muhalefeti birleşmeye ve taleplerini ortak hedef doğrultusunda savunmaya itmiştir.[65] Toprak reformu yasasının çıktığı günlerde dört milletvekili parti grubuna bir önerge hazırlamışlardır. Dörtlü takrir adıyla anılan bu önergeyi imzalayanlar; İzmir milletvekili Celal Bayar, Aydın milletvekili Adnan Menderes, İçel milletvekili Refik Koraltan ve Kars milletvekili Fuat Köprülü'dür.[66]

Dörtlü takrir 7 Haziran 1945 tarihinde Fuat Köprülü tarafından TBMM Başkanı Kazım Özalp'e verilmiştir. Dörtlü önerge CHP içinde ıslahat yapılmasını isteyen bir çeşit siyasi ültimatom niteliğindedir.[67] Hazırlanan üç sayfalık önergede CHP genel kurulundan; devlet yönetiminde en yetkili kurum olan TBMM'nin adil yasalar çıkarması, demokratik kurumların teşekküle getirilmesi ve serbest çalışma olanaklarıyla donatılması, kanunlardaki ve parti tüzüğündeki anti demokratik maddelerin değiştirilmesi, meclise hükümeti denetleme yetkisinin verilmesi ve seçimlerin serbestçe yapılması gibi istekler yer almıştır.[68]

Dörtlü takrir, CHP grubunun 12 Haziran günlü açık oturumda tartışmaya açılmıştır. Bu takrir CHP diktasına karşı bir harp ilanı[69] olduğu için Dörtler'e sert eleştiriler yöneltilmiştir. Önergenin görüşülmesi sırasında dörtler amaçlarının yeni parti kurmak olmadığını partide demokratik bazı ıslahatların yapılmasını sağlamak olduğunu açıklamışlardır. Bunun üzerine Başbakan Şükrü Saraçoğlu önerge sahiplerinin yeni parti kurma amacında olmadıklarından yola çıkarak önergeyi geri çekmelerini istemiştir. Dörtler bu isteği kabul etmeyince, Saraçoğlu önergenin reddedilmesini istemiş ve yapılan oylamada dörtlü takrir hazırlayıcılarının dışındaki CHP'liler tarafından önergeye ret oyu verilmiştir. CHP 13 Haziran 1945 günü takririn ret edilme nedenlerini kamuoyuna açıklamıştır.[70]

---

[64] Şerif DEMİR, *agt*, s.33.
[65] Şerif DEMİR, *agt*, s.34.
[66] Cem EROĞUL, *age*, s.27.
[67] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.44.
[68] Cem EROĞUL, *age*, s.28.
[69] Abdurrahman DİLİPAK, *age*, s.67; Orhan Cemal FERSOY, *age*, s.86.
[70] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.45.

Dörtlü önergeden sonra bu önerge sahiplerine karşı CHP içinden tepkiler gelmeye başlamıştır. Bu tepkiler dörtleri ve CHP içindeki muhalefeti tasfiyeye yöneliktir.[71] CHP Dörtlü takrire imza koyanlardan üçünü yani Fuat Köprülü, Adnan Menderes ve Refik Koraltan'ı partiden ihraç etmiştir. Celal Bayar ise partisinden istifa etmiştir ve böylece yeni oluşacak olan muhalif partinin çekirdek kadrosu yani yeni sağ ideolojinin, yeni "ümit kadro"nun dört as elemanı oluşmuştur.[72]

Dörtlü takrir çok partili yaşama geçilmesinde bir başlangıç oluşturması açısından önemlidir. Çünkü CHP içinde başlangıçta bireysel olarak ortaya çıkan muhalefet çok geçmeden yeni bir siyasi yapılanmanın ilk işareti olmuştur.[73]

2.5. Demokrat Parti Kurulma Süreci ve 1946 Seçimlerinde Adnan Menderes

Modern Türkiye 1923-1946 yılları arasındaki dönemi otoriter tek parti yönetimi altında geçirmiştir. Çoğulculuğu reddeden CHP iktidarı, II. Dünya Savaşı'nın iç politik durum üzerindeki baskısının da etkisiyle, vatandaşların temel hak ve özgürlüklerini tanımama yönündeki baskıcı uygulamalarını daha da katılaştırması, savaş sona ermek üzereyken Türkiye için yeni bir takım sorunları da beraberinde getirmiştir.[74] Bu bağlamda söylenebilir ki Türkiye'de biçimsel olarak cumhuriyet rejiminin kurumlarını barındıran, tek parti yönetimi, kendisini toplumun modernleşmesinde tek ve vazgeçilmez gördüğü için, resmi söylemin dışında bir ifadeye yaşam hakkı tanımamış, dolayısıyla bu dönemde sosyolojik anlamıyla, dönüşümü sağlayacak gerçek manada ne merkez ne de çevre Türkiye'de henüz oluşamamıştır. Fakat tek parti yönetiminin göz ardı ettiği önemli bir husus, tarihsel sürece uygun ilerleyen tepeden inmeci modernizasyon hareketinin kimi uygulamalarının, taban tarafından içselleştirilmediği ve tabanın devlet ve toplum içerisindeki rolü noktasında önemli bir muhalefeti barındırdığı gerçeğidir.[75]

Üstelik II. Dünya Savaşı sonunda faşist totaliteryanizmin yıkılmasıyla birlikte bütün dünyada "demokrasi rüzgârları" esmeye başlamış; hatta savaş sonu konjonktürü içerisinde Batı dünyasına yanaşmak zorunda kalan Türk politikasına bu yönde dış

---

[71] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.53.
[72] Abdurrahman DİLİPAK, *age*, s.70.
[73] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.43-45.
[74] Mustafa ERDOĞAN, "Türk Demokrasisinin Doğum Tarihi: 14 Mayıs" http://www.liberal.org.tr/sayfa/turk-demokrasisinin-dogum-tarihi-14-mayis-mustafa-erdogan,347.php
[75] Yusuf Ziya KESKİN, "Demokrat Parti İktidarı ve Günümüze Yansımaları", *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c. 5, S. 1, Erzincan, 2012, s.108.

baskılar gelmeye başlamıştır.[76] Yani halkı daha fazla özgürlüksüz bırakıp siyasetin dışında tutma isteğinin, rejimi işlemez hale getirmesi, yeni kurulan dünya düzeninde artık tek partili bir Türkiye'yi önce kendi "evinin içini" düzeltmeye yönlendirmiştir. Bu koşullarda Türkiye'de çok partili siyasal yaşama geçiş yolunda önemli adımlar atılmıştır. Bu yöndeki gelişmelerin köşe taşlarına bakarsak; ilk defa 1945 yılının 19 Mayıs'ında Cumhurbaşkanı İnönü'nün bayram mesajında, sistemin demokratikleştirilmesine ilişkin dolaylı ifadesinin yer alması göze çarpmaktadır. Bunu CHP milletvekilleri Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuad Köprülü'nün 7 Haziran 1945 tarihli "Dörtlü Takriri" izlemiştir. CHP parti grubuna verilen bu takrirde, ulusal egemenlik ilkesinin tam olarak uygulanması ve parti çalışmalarının demokratik esaslara uydurulması istenmiştir.[77]

Önerge CHP'nin 12 Haziran 1945 tarihli grup toplantısında ele alınarak sert bir şekilde reddedilmiştir. Dörtlü takririn CHP tarafından reddedilmesiyle başlayan süreçte partiden ihraçlar ve istifalar gerçekleşmiştir. Ayrıca 1 Kasım 1945'te İsmet İnönü meclisin yeni toplantısını açış konuşmasında, farklı düşüncelerin bir parti olabilmesi gerektiğini söylemiştir.[78] Bu konuşmanın ardından Adnan Menderes ve arkadaşları arasında parti kurma fikri iyice kökleşmiştir.

Ayrıca takrire imza atan vekillerin kısa sürede basının ve halkın çoğunluğunda itibar görmüş olması, yeni parti kurmaları halinde halktan büyük destek görecekleri hususunda tatmin ve ikna edici olmuştur.[79] Böylece daha önceleri çok kere parti içinde anlaşmazlık belirtileri gösteren muhalif taraf vekilleri 1945 yılının son aylarında bir araya gelerek politik gelişmeleri değerlendirmiş ve sıkı bir çalışma sonrasında muhalif bir partinin kurulmasında uzlaşmaya varmışlardır.[80]

Bu gelişmeler çerçevesinde Dörtlü takrir sahipleri olan Adnan Menderes ve arkadaşları bir parti kuracaklarını kesin bir şekilde açıklamaya, kurulacak partinin amacının anayasaya aykırı uygulamalara son vermek ve tek dereceli seçim sistemini

---

[76] Mustafa ERDOĞAN "Türk Demokrasisinin Doğum Tarihi: 14 Mayıs" http://www.liberal.org.tr/sayfa/turk-demokrasisinin-dogum-tarihi-14-mayis-mustafa-erdogan,347.php

[77] Mustafa ERDOĞAN, "Türk Demokrasisinin Doğum Tarihi: 14 Mayıs" http://www.liberal.org.tr/sayfa/turk-demokrasisinin-dogum-tarihi-14-mayis-mustafa-erdogan,347.php

[78] Recep Şükrü APUHAN, *27 Mayıstan Yassıada Mahkemelerine Menderes*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2007, s.51.

[79] Selahaddin BAKAN, Hakan ÖZDEMİR, " Türkiye'de 1946-1960 Dönemi İktidar- Muhalefet İlişkileri: Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Demokrat Parti (DP)'ye Karşı", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, c. 14, S. 1, Sivas, 2013, s.376.

[80] Mustafa ALBAYRAK, "Türkiye'de Demokrasiye Geçiş Yılları ve Demokratikleşmenin İlk On Yılı", *Ankara Barosu Dergisi*, S. 1, Ankara, 2014, s.298.

getirmek olduğunu belirtmeye başlamışlardır.[81] Partiye isim bulma sürecinde ise parti adının "Demokrat Parti" olması yönünde karar alınmış böylece siyasal kimliğin ilk işaretleri belirmeye başlamıştır. İsim bulma sürecinden sonra Celal Bayar, 1 Aralık 1945'te yeni parti kurulacağını açıklamıştır. Konuyla ilgili olarak İnönü'nün de desteğinin alınmasıyla partinin alt yapısı tamamlanmıştır.[82] Demokrat Parti kurulma sürecinde yeni partinin temel ilkeleri de tespit edilmeye çalışılmıştır. Adnan Menderes ve diğer kurucular altı temel başlık altında toplanan bu ilkeler etrafında tartışmasız olarak birleşmişlerdir. Bunlardan birincisi Atatürk ilke ve inkılaplarının devamını sağlama arzusu şeklinde tespit edilmiştir. Yeni kurulması planlanan yönetim anlayışının yukarıdan aşağıya doğru değil, aşağıdan yukarıya doğru işlemesine imkân verilecek olması da diğer bir anlaşma konusu olmuştur. Üçüncü olarak mutabık kalınan nokta ise; halkın yönetime tam manasıyla katılabilmesi için seçim sisteminin düzene sokulmasının gerektiği yönünde gerçekleşmiştir. Dördüncü konu seçimlerin adaletin denetimine bırakılması meselesiyle ilgili olmuştur. Laiklik konusunda hassas davranılması ve parti içinde demokrasi hâkimiyetinin sağlanması anlayışı da alınan diğer iki ortak karar arasında yer almıştır.[83]

Beklenen parti 1945 yılına yetişememiş ancak 1946 yılı Ocak ayının ilk günlerinde hayat bulmuştur. Refik Koraltan tarafından parti tüzük ve programı içişleri bakanı Hilmi Uran'a teslim edilmiş gerekli işlemler yapılmıştır. Demokrat Parti resmen 7 Ocak 1946 tarihinde Ankara'da kurulmuştur. Basın kuruluş gününe çağrılmış ve 85 maddelik parti programı tek tek tanıtılmıştır. Basın toplantısında duyurulan parti programında yer alan temel yaklaşımlarda; Atatürk ilkelerine bağlı, teşvik edici, sendikalist, insaniyetçi ve antikomünist bir anlayış kendisini göstermiştir. Programda ayrıca şu esaslar yer almıştır; siyasi ve iktisadi eşitlik amaçlayan parti, vatandaşa geçim vasıtaları temin etmeyi ve toplum içerisinde yer alan sınıflar arası dayanışmayı arttırmayı hedeflemektedir. Dini siyasete alet etmeye karşıdır, laik ama aynı zamanda din hürriyetini temel insan hürriyetleri arasında görmektedir. Eğitimde birlik sağlanmalıdır. Bütçenin denkliğinin sağlanması için gerekli tedbirler alınmalı, vatandaşların üzerindeki vergiler hafifletilmeli ve vatandaşın vergi ödeme gücünün arttırılmasına yardımcı olunmalıdır. Tek dereceli seçim, gizli oy açık tasnif, seçim

[81] Sabit DOKUYAN, "Çok Partili Hayata Geçişte Önemli Bir Adım: Demokrat Parti'nin Kuruluşu", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 2/1, 2014, s.158-159.
[82] Selahaddin BAKAN, Hakan ÖZDEMİR, *agm*, s.377.
[83] Sabit DOKUYAN, *agm*, s.161.

güvenliği sağlanmalıdır. Üniversite üyelerinin de siyasi parti kurması sağlanmalıdır. Ayrıca parti programında CHP anlayışına muhalif olarak liberalleşme ön plana çıkarılmış ve devletin ekonominin tüm alanlarına müdahil olmaması istenmiştir.[84]

Demokrat Parti program tanıtımından sonra gazetecilerin yeni partinin sağ veya sol görüşten hangisine yakın olduğu sorusuna Celal Bayar demokrat olduklarını, programı incelediklerinde aradıkları şeyi orada bulacaklarını söyleyerek cevap verirken, Demokrat Parti tüzük ve programı hazırlanırken farklı yerlerde yapılan toplantılarda tüzük üzerinde titizlikle çalışmış ve bütün maddeleri teker teker gözden geçirmiş olan Adnan Menderes ise *"siz halk partisinin yerini tayin edin, biz ona inzimamen yerimizi tayin edelim"* şeklinde cevap vermiştir.[85]

Ayrıca Adnan Menderes, DP'nin kuruluşu dolayısıyla yaptığı açıklamada şunları söylemiştir: *"Bugün Demokrat Parti resmen kuruldu. Şimdi Türk siyasi hayatında yepyeni bir sahife açılıyor. Bu tarih gelecek kuşaklar için asla unutulmayacak bir kilometre taşı olacak. Artık tek parti-tek şef sisteminin egemenliği, yalnız devlet hayatımızın dar kalıpları arasından çıkmakla kalmayacak; aynı zamanda milletimiz, yıllarca özlemini çektiği demokrasinin engin ufuklarından, özgürce nasibini alacak. Ülkemizin kalkınmaya, ekonomik anlamda gelişmeye ihtiyacı var. Demokrasi ve kalkınma hamleleri demokrat partinin iki temel felsefesi olacak. Kurucusu olduğum bu partinin, politik hayatımızda sonsuza kadar devam edeceğini ümit etmek istiyorum. Bizden sonra bu partinin başına geçecek yöneticilerin, "1946 ruhunu" daima hafızalarında canlı ve uyanık tutmaları en samimi dileğimdir."*[86] Bu sözlerden de anlaşıldığı üzere Adnan Menderes bu dönemde, toprağa yavaş yavaş kök salan bir ağaç gibi maddi ve manevi değerlerine bağlı muasır medeniyet seviyesinde bir kişi olarak yetişmeye başlamıştır diyebiliriz.

Nitekim DP'nin kuruluşu dış basında da yankı bulmuştur. İngiltere, Fransa, İtalya ve ABD gazetelerinde partinin kurulduğu haberleri yer almıştır. Dış basın öncelikle, DP'nin dış politika anlayışını merak etmiştir. Celal Bayar yabancı basına yaptığı açıklamada iç politikada CHP ile ters düşebileceklerini ama dış politikada Atatürk'ün belirlediği barışçıl yoldan ayrılmayarak CHP ile ortak hareket edeceklerini açıklamıştır.[87]

---

[84] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.62-63, Sabit DOKUYAN, *agm*, s.161-162.
[85] Orhan Cemal FERSOY, *age*, s.115, Abdurrahman DİLİPAK, *age*, s.95, Celal BAYAR, *age*, s.65.
[86] Taşkın TUNA, *Adnan Menderes' in Günlüğü*, Şule Yayınları, İstanbul, 2010, s.15.
[87] Sabit DOKUYAN, *agm*, s.163.

Bu gelişmelerden sonra DP genel başkanlığına 8 Ocak 1946 tarihinde yapılan gizli oylama sonucunda oy birliğiyle Celal Bayar seçilmiş, genel idare kurulu üyeliklerine de yine gizli oylama sonucunda Adnan Menderes, Fuad Köprülü, Refik Koraltan ve Cemil Tunca seçilmiştir.[88] Partinin kuruluşu halk arasında ve yıllarca süren tek parti baskısından, verilen cezalardan bıkan basında da sevinç ve heyecanla karşılanmıştır. Vatan, Tasvir, Cumhuriyet, Son Posta, Tan ve Demokrat İzmir gazeteleri DP'yi destekleyen yazılar yayınlamışlardır.[89] DP kurulduktan sonra Celal Bayar'ın başvurusu üzerine DP'ye mecliste bir grup odası tahsis edilmiştir. Böylece artık parlamento da bir muhalefet kanadı oluşmuş ve halkın deyimiyle "Demir Kırat" tarih sahnesine çıkmıştır.[90]

DP kurulduktan bir ay sonra da il örgütlerini oluşturmaya başlamıştır. Anadolu'nun her köşesinde DP'ye ilgi ve bir kayma söz konusu olmuştur. CHP tavanı yerinde dururken, tabanı hızla DP'ye akmaya başlamıştır. DP kuruluşundan bir buçuk ay sonra 16 il ve 36 ilçede, kuruluşundan yalnızca üç ay sonra ise 26 il ve 75 ilçede teşkilatını tamamlamıştır. Bu kurulan teşkilatların kurucularının meslekleri incelendiğinde başkanların 40'ı Tüccar, 16'sı Avukat, 1'i çiftçi, 7'si serbest meslek sahibi, 5'i doktor, 5'i mühendis, 3'ü subay, 2'si fabrikatör, 2'si bankacı, 2'si eski belediye başkanı, 1'i öğretmen, 1'i eczacı, 1'i gazeteci, 1'i kooperatif başkanı ve 14'ünün de mesleği belli olmamasına rağmen görüldüğü üzere eşrafın üstünlüğü göze çarpmaktadır.[91]

Yukarıdaki verilerden anlaşıldığı üzere DP savunduğu liberal düşüncelerle, kısa zamanda yirmi üç yıldan beri tek parti yönetiminin izlediği seçkinci ve baskıcı politikalardan hoşnutsuz kitlelerin, sempati ve desteğini kazanmayı başarmıştır. Yani beklentileri artan köylüler ve yerel seçkinlerin büyük bir kısmını temsil etmeyi amaçlayan bir parti konumunda olmuştur. Ayrıca yükselen muhalefetin DP çevresinde toplanmasında, yöneten-yönetilen ikiliğinin netleşmesi de önemli paya sahiptir. Mevcut ideolojik algılama ve siyaset kurumunun, gelişmeler karşısında sosyolojik bir analizle çözüm üretememesi de, olayların seyrinde temel belirleyici unsur olmuştur.[92]

---

[88] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.64.
[89] Sabit DOKUYAN, *agm*, s.162.
[90] Abdurrahman DİLİPAK, *age*, s.96; Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.77; Orhan Cemal FERSOY, *age*, s.117.
[91] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.52; Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.76.
[92] Yusuf Ziya KESKİN, *agm*, s.110.

Aslına bakılırsa, ayrı bir parti kurulması ilk günlerde iktidarın tepkisini çekmemiştir. Kontrollü bir muhalefet olursa, Batı dünyasının "Demokrasiye geçin" baskısından da ülke kurtulmuş olduğu için bir bakıma bu yeni duruma alışılmıştır denilebilir. Ancak DP'nin kuruluşundan iki ay kadar sonra Adnan Menderes İzmir'deki bir basın toplantısında *"memleket partiler için değil, partiler memleket içindir."* şeklinde bir açıklama yapmıştır. Bu yeni söylem, Türkiye'nin hiç de alışık olduğu bir tarz olmadığından dikkatler artık DP ve yöneticileri üzerinde yoğunlaşmaya başlamıştır.[93] Çünkü "mecburi izin" ile kurulan DP'nin hiçbir denetimi kabul etmeyecek şekilde çığ gibi büyümesi planlanan ve beklenen sonuç olmadığı için CHP'yi şaşırtmış ve öfkelendirmiştir.[94] CHP'ye göre muhalefet, küçük kontrol edilebilir olmalı, muhalefetin iktidar olma gibi bir lüksü olmamalı ve muhalefet sadece muhalefet yapmalıdır.[95]

CHP üst yönetimi, DP'nin bu hızla büyümesini yavaşlatmak için yeni stratejiler benimsemeye başlamış öncelikle 10-11 Mayıs 1946'da CHP olağanüstü kurultayı toplanmış ve "tek dereceli seçim", "değişmez genel başkanlığın kaldırılması" gibi demokratik açılımlara gitmiştir. Basın, üniversite, iş hayatı gibi konularda da demokratikleşme çabalarına girişilmiştir. Ayrıca CHP bir yandan da ülkenin çeşitli bölgelerine parti müfettişleri göndermiş DP'nin iktidarın teşvikiyle kurulduğunu ve bir müddet sonra kapatılacağını iddia etmişler fakat aldıkları bütün bu tedbirlere rağmen, DP'nin büyümesine engel olamamışlardır.[96]

2.6. 1946 Seçimleri ve Adnan Menderes

Güçlenen DP muhalefetine karşı CHP, parti yapısını değiştiren değişikliklerden sonra hem belediye hem de genel seçimleri bir yıl öne alarak DP'yi hazırlıksız yakalamak gibi bir tercihte bulunmuştur.[97] Yani CHP iktidarı Türkiye'nin yeniden çoğulcu sisteme geçmesinden hemen sonra 26 Nisan 1946 günü meclis grubunu toplamış, çok kısa bir zaman sonra belediye seçimlerinin yapılmasına dair karar almıştır ve bu kararı da bir tebliğ ile halka duyurmuştur.[98] Ancak CHP'nin DP'yi hazırlıksız yakalama gayretleri, Adnan Menderes ve DP kurmaylarınca ihtiyatla karşılanmış ve

[93] Erdal ŞEN, *Bir Yiğit Vardı Başbakan Adnan Menderes'in Hayatı*, Yitik Hazine Yayınları İzmir, 2012, s.77.
[94] Recep Şükrü APUHAN, *age,* s.52.
[95] Orhan Cemal FERSOY, *age,* s.120.
[96] M. Serhan YÜCEL, *age,* s.52-53.
[97] Selahaddin BAKAN, Hakan ÖZDEMİR, *agm,* s.378.
[98] Orhan Cemal FERSOY, *age,* s.126.

yapılacak belediye seçimlerine katılmama kararı alınmıştır. Böylece DP'nin kuruluşundan dört ay geçmeden ülke yerel seçimlere sürüklenmiştir.[99]

Demokratların boykot etiği belediye seçimlerine CHP tek parti olarak katılmasına rağmen halkın seçime katılma oranı düşük seviyede kalmıştır. Belediye seçimlerine rakipsiz katılan iktidar partisine bu seçimler halkın bir uyarısı niteliğinde olmuştur.[100] Bu gelişmeler üzerine CHP, 5 Haziran 1946'da tek dereceli seçim sistemini öngören tasarıyı yasalaştırmış, tasarının kabulünden 5 gün sonra, yani 10 Haziran 1946'da yeni seçimlerin 21 Temmuz 1946 Pazar günü yapılmasına karar vermiştir.[101]

Seçime karar verilir verilmez DP genel merkezi üst yönetimi, bütün il ve ilçe kurucular kurulu başkanlarıyla bir araya gelerek 16 Haziran 1946 tarihindeki toplantıda seçimlere girilmesi konusunda karar almış ve seçim için gerekli hazırlıklara başlamıştır.[102]Seçimlerle birlikte iki parti arasında yıllarca bitmeyecek olan sürtüşme ve Adnan Menderes'in Türk siyasi tarihinde verdiği mücadele de böylece başlamıştır.[103]

Adnan Menderes ve kurucular için seçim günleri buhranlı günler olmuştur. Adnan Menderes seçim döneminde durmadan dinlenmeden faaliyet içinde olmuştur. DP'nin yayınladığı beyannameye CHP'nin Ulus gazetesi başmakalesinde cevap vermesi üzerine, Adnan Menderes de 22 Haziran 1946 tarihli Vatan gazetesinde "demokrasinin temelleri" başlıklı bir yazıyla cevap vermiştir.[104] Bu şekilde ilerleyen süreçte her iki partide yapılacak olan genel seçimler için, seçim kampanyalarına başlamıştır. DP ilk önemli girişim olarak, Kurtuluş Savaşı'nın önemli komutanlarından Mareşal Fevzi Çakmak'ı parti listesinden bağımsız aday göstermiştir. Daha sonra da ülkenin dört bir yanında büyük meydan mitingleri, toplantılar, seçim gezileri düzenlemişlerdir. Yıllardır muhalefetsiz seçime alışkın olan İnönü de bu yeni durum karşısında strateji değiştirip seçim meydanlarına inmiş, aktif propaganda ve miting çalışmalarına başlamıştır. Böylece seçim kampanyası, Türk siyasal hayatımızın hiç alışık olmadığı bir demokrasi fırtınasına dönüşmüştür.[105]

Yaşanan seçim propagandaları sırasında demokrasi mücadelesinde sonsuz bir samimiyetle ortaya atılan Adnan Menderes, 17 Temmuz 1946'da Aydın'da yaptığı bir

---

[99] Selahaddin BAKAN, Hakan ÖZDEMİR, *agm*, s.378.
[100] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.83-84.
[101] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.55.
[102] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.85; Orhan Cemal FERSOY, *age*, s.144.
[103] Erdal ŞEN, *age*, s.79.
[104] Orhan Cemal FERSOY, *age*, s.145.
[105] Cem EROĞUL, *age*, s.36; Selahaddin BAKAN, Hakan ÖZDEMİR, *agm*, s.378.

konuşmada, iktidarı kendilerine baskı yapmakla suçlamıştır. Celal Bayar'da seçimlerden bir gün önce 20 Temmuz 1946 da Ankara'da yaptığı basın toplantısında, iktidardan belirli konularda şikâyetçi olduğunu belirtmiştir. Bu şartlar altında, Türk siyasi tarihinde çok partili sistem içinde ilk tek dereceli genel seçimlere gidilmiştir.[106]

Genel seçimler 12 Temmuz 1946 tarihinde yapılmış ilk çok partili seçim olmasının yanı sıra seçime hile ve acemilik damgasını vurmuştur diyebiliriz. Hatta bu seçimlerin sosyal alışkanlıklardan ve şartlardan da etkilendiği söylenebilir.[107] 24 Temmuz 1946'da açıklanan resmi seçim sonuçlarına göre; TBMM'deki toplam 465 milletvekilliğinden CHP 395, DP 64 ve Bağımsızlarda 6 tanesini kazanmışlardır.[108] Adnan Menderes ve arkadaşları için bu ilk sınav ağır bir yenilgi gibi gözükse de yarış daha yeni başlamıştır. Hiç olmazsa ilk defa azımsanamayacak bir muhalefet grubu mecliste temsil edilir hale gelmiştir. Yani ülke demokrasisi kısıtlı da olsa bir istikamete doğru yol almaya başlamıştır. Bu yeni istikametin pusulası niteliğinde olan Adnan Menderes 1946 seçimlerinde hem Aydın hem Kütahya'dan adaylığını koymuştur. Sandık hilesi neticesinde Aydın'ı kaybetmiş fakat Kütahya'dan vekil çıkarak meclise girmiştir.[109] Böylece Adnan Menderes demokratik hayatın ilk basamağına Kütahya milletvekili olarak ayak basmıştır fakat ne acı tesadüftür ki 1960 yılının 27 Mayısında siyasi hayatı yine Kütahya'da sona ermiştir.[110]

Kısaca söylemek gerekirse; DP'nin bütün Türkiye de örgütünü tamamlayamadan katıldığı 1946 seçimleri iktidarın sıkı ve baskıcı denetimi altında geçmiş, yer yer yapılan seçim yolsuzlukları muhalefetin şikâyetlerine yol açmış ve 1946 sonrasında siyasi ortamda muhalefetin ve halkın iktidara karşı güvensizlik duymasına neden olmuştur.[111]

2.7. 1946-1950 Arası Yaşanan Siyasi Gelişmeler İçinde Adnan Menderes

1946 seçimleri sonrasında yeni meclis, 5 Ağustos 1946 günü ilk toplantısını yapmıştır. Meclis Başkanlığına CHP İstanbul milletvekili Kazım Karabekir, Cumhurbaşkanlığına ise İsmet İnönü seçilmiştir. Yeniden Cumhurbaşkanı seçilen İsmet İnönü, hükümeti kurmakla Recep Peker'i görevlendirmiştir.[112] DP Genel İdare Kurulu da seçimden sonraki ilk toplantısında DP'nin gerek kuruluşunda gerekse

[106] Mustafa ALBAYRAK, *age,* s.87-89.
[107] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.53.
[108] Mustafa ALBAYRAK, *age,* s.90-91.
[109] Erdal ŞEN, *age,* s.80.
[110] Orhan Cemal FERSOY, *age*, s.163.
[111] Mustafa ALBAYRAK, *age,* s.93.
[112] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.57.

teşkilatlanmasında emek, çaba, özen gösteren, birikim, deneyim ve yetenekliyle ön plana çıkan Adnan Menderes'i parti sözcülüğü görevine getirmiştir. Bu durum, bu zamana kadar ki siyasi hayatında sürekli mutfakta çalışan ve taşrada köy köy dolaşan Adnan Menderes için yeni bir dönemin başlangıcı yani siyasi kariyerinde bir basamak daha yukarı tırmanmasını sağlayan bir gelişme olmuştur.[113] Bu devreden sonra da Menderes, partinin birinci planında belirmesini, görünmesini, durmasını ve sonra da kalmasını bilen bir politika adamı olmuştur.[114]

Seçim sonrası yeni oluşan Meclis'in en tartışılan konularından biri sandık hileleri olmuştur. Gösterilen itirazların hemen hemen tümünü Adnan Menderes dile getirmiştir. Yaptığı tespitleri raporlaştırarak meclise sunsa da itirazları kabul edilmemiştir. Ancak ortaya konan sert muhalefet Halk partilileri ürkütmüş, muhalefetin ve özellikle Adnan Menderes' in demokrasi bekçisi gibi tetikte olacağı görülmüştür.[115]

Recep Peker' in Başbakanlığa getirilmesinden sonra CHP-DP ilişkileri iyice bozulmuştur. 7 Eylül 1946'da yapılan devalüasyon (7 Eylül Kararları), basın kanununun yeniden antidemokratik hale dönüştürülmesi, sıkıyönetimin altı ay uzatılması gibi icraatlar muhalefet tarafından eleştirilen konular olmuştur.[116] Ancak iktidarla muhalefet arasında en önemli anlaşmazlık 18 Aralık 1946'da meydana gelmiştir. Hükümetin meclise getirdiği 1947 yılı bütçesini Adnan Menderes şiddetle eleştirmiştir.[117] 7 Eylül kararlarıyla ekonomide yaşananların piyasaları sarsması, CHP'li olduğu günlerde Bütçe Komisyonunda raportörlük yaptığı için bu konuda tecrübe sahibi olan Adnan Menderes'in gündeminde olmuş, kürsüye çıkarak uzun ve başarılı bir konuşmayla 1947 bütçesini eleştirmiştir. Adnan Menderes'in o günkü bütçe konuşması onu gündeme taşımış ve dikkatleri üzerine çekmiştir.[118]

Bütçe görüşmelerinde Adnan Menderes'in yapmış olduğu eleştirilerden sonra kürsüye gelen Başbakan Recep Peker'in Adnan Menderes'in sözlerine *"psikopat bir ruhun ifadeleri"* karşılığını vermesi meclisi karıştırmış ve DP'liler meclisi terk etmişlerdir. Böylece Türk siyaseti ilk kez "sine-i millete avdet etmek" kavramıyla tanışmıştır. DP, ancak Bayar-İnönü görüşmesinden sonra 27 Aralıkta Meclise

---

[113] Şerif DEMİR, *Düello Menderes ve İnönü, Demokrat Parti" den 27 Mayıs Darbesi" ne Olaylar*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2011, s.8; Erdal ŞEN, *age*, s.81,
[114] Celal BAYAR, *age*, s.82.
[115] Erdal ŞEN, *age*, s.81.
[116] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.57.
[117] Cem EROĞUL, *age*, s.42.
[118] Erdal ŞEN, *age*, s.82.

dönmüştür. Adnan Menderes ve DP'li diğer milletvekilleri meclise döndükten sonra yapılacak olan parti kongresine odaklanmışlardır. DP birinci kongresi 7 Ocak 1947'de Ankara'da toplanmıştır. Cumhuriyet tarihinin ilk açık muhalefet kongresi olan bu kongreye 906 delege katılmıştır. Her delegeye süresiz konuşma hakkı verildiğinden kongre 11 Ocak 1947 sabahına kadar sürmüştür.[119]

Bu kongrede parti çalışmalarını incelemek üzere yedi komisyon kurulmuş, yasalarda değişiklik yapılması konusunu inceleyecek komisyona "Ana Davalar Komisyonu" adı verilmiş ve başkanlığına Adnan Menderes seçilmiştir.[120] Kongrede Adnan Menderes ne radikal kanadın, ne de hiçbir inisiyatif almama taraftarı olanların etrafında olmuş, aşırı fikirleri kuvvetli mantığı ve polemik gücü ile törpüleyip yumuşatmış, öte yandan da idare-i maslahatçı olanları da kamçılayıcı sözlerle harekete geçirmeyi bilmiştir.[121] Adnan Menderes'in Ana Davalar komisyonundaki çalışmalarıyla gösterdiği yetkinlik, onun politikadaki yerini tayin etmede belirleyici olmuştur diyebiliriz.[122]

Baştan sona yoğun bir çalışma içinde geçen kongreden çıkan en önemli sonuç iktidara karşı siyasi bir "ültimatom" niteliği taşıyan ve oybirliğiyle kabul edilen "Hürriyet Misakı" kararları olmuştur.[123] DP bu kararlarla "anayasaya aykırı bulunan kanunların süratle değiştirilmesini, yerine demokratik kanunların kabulünü, seçimlerde oyların teminat altına alınmasını, devlet başkanlığı ile parti başkanlığının ayrılmasını" istemişlerdir.[124] Ayrıca kongrede parti yönetici kadrosunun seçimi yapılmış Celal Bayar tekrar parti başkanlığına seçilirken Adnan Menderes ise idare kurulu içinde yerini almıştır.[125]

Kısacası DP çok partili sisteme geçildikten sonra cumhuriyet tarihinde bir yıllık siyasi yaşamını tamamlayarak, büyük kongresini gerçekleştirebilen ilk muhalefet partisi olmuştur. Kongre demokratik görünümüyle basın ve kamuoyunu DP'ye biraz daha yakınlaştırmış olumlu ve büyük ilgi görmesini sağlamıştır.[126] Ayrıca DP'nin birinci büyük kongresi, iktidar çevrelerinde beklenen ilgi ve tepkiyi yaratmış, bunun sonucu olarak CHP, Genel Başkanlık Divanını toplamış, parti programı, tüzük konuları, basın

[119] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.56.
[120] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.101.
[121] Erdal ŞEN, *age*, s.83; Celal BAYAR, *age*, s.98.
[122] Celal BAYAR, *age*, s.98.
[123] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.107.
[124] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.58.
[125] Cem EROĞUL, *age*, s.48.
[126] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.107.

yayın işleri, sosyal kuruluşlar, ekonomik önlemler ve laikliğin uygulama şekli ile ilgili konular görüşülmüştür.[127] Hürriyet Misakı kararlarıyla birlikte CHP ve DP arasındaki gerilimin artmasıyla birlikte başta Adnan Menderes olmak üzere DP yöneticileri için "demokrasi ve hürriyetler" partinin misyonu haline gelmiştir.[128]

Mart 1947 tarihine gelindiğinde ise muhtarlık seçimleri yapılmış, seçimlerin yine DP için kötü durum sergilemesi üzerine Adnan Menderes o günlerde Uşak'ta yaptığı konuşmada seçim bölgesi olan Kütahya'da muhtarlık seçimlerinin çoğunun kanunsuz yapıldığını ileri sürmüştür.[129] Muhtarlık seçimlerinden sonraki günlerde partinin halka dönük yüzünü temsil eden Adnan Menderes, Celal Bayar ile birlikte yurtiçi seyahatlerinin tamamında bulunmuş, halkı ve partilileri uyarmaya çalışmıştır.[130]

Karşılıklı anlaşmazlıklarla gerilen iktidar muhalefet ilişkileri 1947 Nisan ve Mayıs aylarında şiddetlenmiştir. Peker hükümetinin Adnan Menderes ve Fuad Köprülü'nün dokunulmazlıklarının kaldırılması girişiminde bulunması ortamı daha da gerginleştirmiştir.[131] İktidar ve muhalefet arasındaki karşılıklı tehditkâr ifadelere varan gerginliğin, çok partili hayatın geleceği açısından büyük tehlike oluşturduğunun farkına varan İsmet İnönü, siyasete ağırlığını koymaya karar vermiş ve 7 Haziran 1947'de Celal Bayar ile görüşmüştür.[132] Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün iktidar ile muhalefet arasında başlattığı diyalog, 1947 Haziran ayı başından itibaren 11 Temmuz tarihine kadar devam etmiş ve "12 Temmuz Beyannamesi" adı verilen tarihi bir uzlaşma bildirisiyle sona ermiştir.[133] Beyannamede özetle, *"muhalefet teminat içinde yaşayacak ve iktidar muhalefetin kanun haklarından başka bir şey düşünmediğinden müsterih bulunacak"* denilmiştir.[134]

12 Temmuz Beyannamesi sonucunda önce DP içinde sonrada ve CHP içinde ikilikler olmuş ciddi sıkıntılar yaşanmıştır. DP parti içindeki ikilikler önce müstakil demokratlar grubu, daha sonrada Millet partisinin doğmasıyla sonuçlanan parçalanma süreci şeklinde olmuştur. CHP içindeki sarsıntı ise Recep Peker' in başbakanlıktan 9 Eylül 1947'de istifasıyla yaşanmış yerine ise Hasan Saka tayin edilmiştir.[135]

---

[127] Mustafa ALBAYRAK, *age,* s.111.
[128] Erdal ŞEN, *age,* s.84.
[129] Abdurrahman DİLİPAK, *age*, s.128.
[130] Orhan Cemal FERSOY, *age,* s.209.
[131] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.58.
[132] Selahaddin BAKAN, Hakan ÖZDEMİR, *agm,* s.380.
[133] Mustafa ALBAYRAK, *age,* s.118.
[134] Erdal ŞEN, *age*, s.86.
[135] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.68.

1948'lere gelindiğinde muhalefet hızla büyümekte, CHP'de ise gerileme baş göstermektedir. I. Saka Hükümeti'nin mali sorunların ve hayat pahalılığının önüne geçememesinden dolayı Haziran 1948'de istifasını vermesi üzerine, İnönü hükümeti kurma görevini tekrar Saka'ya vermiştir. DP meclis sözcüsü olan Adnan Menderes, II. Saka hükümetinin programını eleştirirken ülkenin içine düştüğü mali sorunların temel nedeninin CHP'nin kötü yönetimi olduğunu belirtmiştir. Adnan Menderes, CHP'nin ekonomik yapıyı bozacak düzeyde gereksiz yere vergi topladığını, ülkenin kaynaklarını lüzumsuz inşaatlara kanalize ettiğini ve ülkede büyük israfın olduğunu dile getirmiştir.[136] Yeni hükümet muhalefetin şiddetli eleştirileriyle baş edemeyeceğini anlayınca 10 Haziran 1948'de başladığı görevini, 16 Ocak 1949'da sona erdirmiştir.[137]

Bu gelişmenin ardından 16 Ocak 1949'da, CHP içinde "ılımlı ve dindar" biri olarak tanınan Şemsettin Günaltay CHP'nin, bu dönemdeki son hükümetini kurmuştur.[138] Günaltay kabinesi, CHP'nin çok partili sisteme geçtikten sonra kurulan dördüncü kabinesi olmuştur. Günaltay 24 Ocak 1949'da meclisten güvenoyu aldığında yaptığı konuşmasında liberal bir tutum içinde olduğunu açıklamıştır.[139] Günaltay hükümeti döneminde dini liberizasyon alanında önemli gelişmeler kaydedilmiş ilahiyat fakültelerinin açılması, din dersinin müfredata alınması gibi kararlar alınırken, sosyal alanda da antidemokratik nitelikli yasalar kaldırılmıştır.[140]

Bu dönemdeki en önemli gelişmelerden biri DP ikinci büyük kongresi olmuştur. Hemen her mitingde Günaltay hükümetini eleştiren seçim kanununa ve halk partisinin baskıcı tutumuna vurgu yapan Adnan Menderes, 20 Haziran 1949'daki kongrede yine Ana Davalar Komisyonu'na başkanlık yapmıştır. Kongreden çıkan, Kongrenin 25 Haziran 1949 tarihli sonuç bildirgesi "Milli Tesanüd Andı" olarak tanımlanmış ve antta açıkça *"seçim kanunu değişmeden girilecek seçimde 1946 benzeri oyunlar olursa halk ihtilali olur"* denmiştir.[141] CHP bu bildirgeye "Milli Husumet Andı" adını takmış ve tepkisi bu konuda sert olmuştur. DP'nin feshi ciddi şekilde düşünülmüşse de Başbakan Günaltay bu kadar ileri gitmeye taraftar olmamıştır.[142]

---

[136] Selahaddin BAKAN, Hakan ÖZDEMİR, *agm*, s.380.
[137] Abdurrahman DİLİPAK, *age*, s.140.
[138] Abdurrahman DİLİPAK, *age*, s.140.
[139] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.135.
[140] Selahaddin BAKAN, Hakan ÖZDEMİR, *agm*, s.381.
[141] Erdal ŞEN, *age*, s.88.
[142] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.74.

1950 yılı Ocak ayına gelindiğinde DP kuruluşunun dördüncü yılına denk gelen 7 Ocak 1950 tarihinde küçük kongresini toplamış kongrede seçim güvenliği konuları ele alınmıştır. Bu kongrede konuşan Adnan Menderes, DP kuruluşundan itibaren verdiği demokrasi savaşına dikkat çekmiş ve 1946 seçimlerinde meydana gelen olayların 1950 genel seçimlerinde yapılmaması gerektiğini vurgulamıştır.[143]

Bu gelişmeler çerçevesinde CHP hükümeti en önemli demokratik adımı atıp 7 Şubat 1950'de yeni seçim kanunu tasarısını mecliste görüşmeye başlamış, 16 Şubat 1950'de de yapılan oylamada seçim kanunu kabul edilmiş ve seçim tarihi 14 Mayıs 1950 olarak belirlenmiştir. Seçim yasası kanunu ile DP uzun yıllardır istediği temel güvenceyi artık sağlamıştır.[144] Ayrıca ilk defa iktidar ve muhalefet aynı noktada buluşmuş, Adnan Menderes ve arkadaşları da tasarıya kabul oyu vermiştir.[145]

Adnan Menderes 1946-1950 yılları arasında gerek şahsı adına gerek parti adına yapmış olduğu açıklamalarda CHP hükümetlerine ciddi tenkitlerde bulunmasına rağmen üslubuna ve nezaketine son derece dikkat etmiştir. Bu dönemde CHP iktidarına ağır eleştiriler yöneltse de Cumhurbaşkanı İnönü'ye karşı son derece dikkatli davranmasını bilmiştir. Adnan Menderes uzlaşmadan yana, meşruluktan sapmayan, kanun dairesinde etkili ve sert bir muhalefet anlayışında olmuştur. Bilindiği gibi çok partili hayata geçiş süreci, oldukça sancılı ve sıkıntılı olmuş, yıllardır ülkeyi tek başına yönetmeye alışmış olan CHP ve bürokrasinin, muhalif bir partiye alışık olmaması pek çok siyasi kargaşaya sebebiyet vermiştir. Bu dönemde Adnan Menderes sağduyulu, olgun, diplomatik nezakete ve iletişime önem veren bir politikacı olarak, yaşanılan pek çok siyasi sorunun çözümünde büyük emek vermiştir.[146]

[143] Mustafa ALBAYRAK, *age,* s.148.
[144] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.74.
[145] Erdal ŞEN, *age,* s.89.
[146] Şerif DEMİR, *age*, s.9.

3. ADNAN MENDERES'İN BAŞBAKANLIĞI, MENDERES DÖNEMİ YAŞANAN GELİŞMELER VE ADNAN MENDERES'İN İDAMI

3.1. 1950 Seçimleriyle Değişen İktidar ve Adnan Menderes'in Başbakan Oluşu

16 Şubat 1950'de çıkarılan seçim yasasından sonra 1950 seçimlerinin hazırlıklarına başlanmıştır. 1950 seçim kampanyaları, 1946 seçimlerinden daha da hareketli geçmiştir. Artık millet DP'yi ve onun liderlerini benimsediği için Demokratlar seçim kampanyalarını millet üzerine inşa etmiştir.[147] Bir taraftan Celal Bayar, diğer taraftan Adnan Menderes zorlu yolculuklarla bütün yurdu dolaşıp, kahve toplantıları, açık hava mitingleriyle seçim kampanyalarını yürütmüşlerdir.[148] 1950 seçimlerine giden süreçte demokratların "46 ruhu" olarak adlandırılan ideali giderek ivme kazanırken, bu ruhu en iyi yansıtan ve 1950 seçim kampanyasına damgasını vuran ise şu slogan olmuştur diyebiliriz: "Yeter, Söz Milletindir!" Siyasi iletişim tarihinin ilk ve en etkili sloganlarının başında kabul edilen bu slogan aynı zamanda halkın tek parti iktidarına ve baskıcı uygulamalara duyduğu tepkinin de bir ifadesi olmuştur.[149]

1950 seçimleri öncesinde CHP'nin de en büyük kozu ve gücü Cumhurbaşkanı İsmet İnönü olmuştur. CHP'liler İnönü faktörünü özellikle vurgulayarak halka, seçimi kaybederse İnönü'nün Cumhurbaşkanlığından çekileceği, kazanırlarsa da altı ilkeyi anayasadan çıkarmayı vaat ederek sınırsız düzeyde sözler vermişlerdir.[150] Yani CHP Cumhurbaşkanı ve genel başkan İnönü'nün kişisel prestijini ortaya koyup seçim kampanyasını onun şahsı üzerinden yürütmüştür.[151]

Görülen o ki seçime birçok muhalefet partisi katılmış olmasına rağmen, iktidar mücadelesi CHP ile DP arasında geçmiştir.[152] Bu koşullar altında 1950 seçimleri 14 Mayıs 1950'de yapılmıştır. Birazda seçim yasasının etkisiyle, ana muhalefet partisi DP, kurucularının bile beklemediği büyük bir başarı kazanarak seçime katılma oranının %80'i aştığı bu seçimde iktidara gelmeyi başarmıştır.[153]

---

[147] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.77.
[148] Orhan Cemal FERSOY, *age*, s.246.
[149] Sedef BULUT, "27 Mayıs 1960'tan Günümüze Paylaşılamayan Demokrat Parti Mirası", *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 19, Isparta, 2009, s.76.
[150] Şerif DEMIR, "Celal Bayar'ın Cumhurbaşkanı Seçilmesi ve Demokrat Parti Hükümetinin Kurulması (1950)", *History Studies*, c. 4, S. 2, 2012, s.123.
[151] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.164.
[152] Şerif DEMİR, *age*, s.9.
[153] Mustafa ALBAYRAK, *agm*, s.300.

Özetle DP kuruluşundan itibaren her türlü aşırılıktan imtina ederek, kanun dışına çıkmadan, halka dayalı, ortak tarihe ve kültüre vurgu yapan bir siyaset izleyerek iktidara gelmiş, bu şekilde de 27 yıllık tek parti iktidarına kansız ve muvazaasız olarak son vermiştir.[154] Türk siyasi hayatında " Beyaz İhtilal" olarak adlandırılan 14 Mayıs 1950 seçimleri ile seçmen beklentilerine çözüm öneren denenmemiş bir muhalefeti seçmiştir. Böylelikle 27 yıllık CHP iktidarına karşı tüm tepkilerin adeta bir bileşkesi olan DP ile birlikte Türk siyasi tarihinde yeni bir dönem açılmıştır. DP sadece sağ değil tüm sağ siyasi geleneğinin temelini oluşturmuştur.[155]

CHP'nin 69 milletvekiline karşı DP'nin 408 milletvekili çıkardığı 1950 seçim sonuçlarını Adnan Menderes heyecanlı bir şekilde Aydın'da baba dostu Şevket Hasırcı Bey'in evinde takip etmiştir. Sonuçlara göre Adnan Menderes, hem Aydın'dan hem de İstanbul'dan vekil seçilmiştir. Adnan Menderes daha sonra bir konuşmasında seçim sonucunu; *" On dört Mayıs, bir devre son veren ve yeni bir devri açan müstesna bir gün olarak daima anılacaktır. Bu tarihi günün hatırasını yalnız partimizin değil, Türk demokrasisinin bir zafer günü olarak yâd ediyoruz."* sözleriyle değerlendirmiştir.[156]

14 Mayıs 1950 gecesinde ise ordunun iktidarı DP'ye teslim edip etmeyeceği tartışması yaşanmıştır. Çünkü I. Ordu Komutanı Aziz Noyan, seçime hile karıştırıldığı varsayımıyla duruma müdahale edebileceklerini İnönü'ye iletmiştir. İsmet İnönü ise, Türkiye için hayati saydığı demokrasi sorununun çözümünde ülke çıkarlarını kendi iktidar çıkarlarının üzerinde tutarak 14 Mayıs gecesi darbe teklifini geri çevirmiştir.[157]

Bu askeri hamleden sonra seçim sonuçları beraberinde, Cumhurbaşkanı ve Başbakanın kim olacağı tartışmalarını gündeme getirmiştir. 22 Mayıs 1950'de toplanan TBMM'de DP, Cumhurbaşkanlığı için Celal Bayar'ı aday göstermiş ve 387 kabul oyu ile Celal Bayar meclis tarafından Cumhurbaşkanı seçilmiştir.[158] Sıra Başbakanın atamasına gelince Adnan Menderes Bayar'a Fuad Köprülü'yü teklif etmiş fakat Bayar hükümeti kurması için Adnan Menderes'i görevlendirmiştir.[159] Böylece DP'nin muhalefet yıllarında parti vitrininde önemli yer tutan Adnan Menderes, Celal Bayar'ın tercihiyle Başbakanlık görevine getirilmiştir. Adnan Menderes aynı gün içerisinde

---

[154] Selahaddin BAKAN, Hakan ÖZDEMİR, *agm*, s.383.
[155] Sedef BULUT, *agm*, s.76-77.
[156] Erdal ŞEN, *age*, s.89-91.
[157] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.64-65.
[158] Şerif DEMİR, *age*, s.11.
[159] Selahaddin BAKAN, Hakan ÖZDEMİR, *agm*, s.383; Celal BAYAR, *age*, s.141-142.

Bakanlar Kurulu listesini Cumhurbaşkanlığına sunmuş, Bayar'ında aynı gün listeyi onaylamasıyla I. Menderes hükümeti görevine başlamıştır.[160]

Başbakanlığa atanan ve DP'den İstanbul milletvekilliğini tercih eden Adnan Menderes, birinci kabinesini kurduktan sonra, hükümet programını 29 Mayıs 1950'de TBMM'ye sunmuş, yapılan güven oylamasında hükümet programı kabul edilmiştir.[161] 9 Haziran 1950 tarihinde ise DP Genel İdare Kurulu toplanmış ve Bayar'dan boşalan parti başkanlığına Adnan Menderes'i seçmiştir.[162] Menderes Başbakanlıktan sonra DP Genel Başkanlığını da alarak gücünü pekiştirmiş, yürütme gücü doğrudan doğruya parti liderliğiyle bütünleşmiş ve sivil siyasal iktidarın yetkilerini özgürce kullanmanın önü açılmıştır. Böylece Adnan Menderes siyasi tarihte eşine ender rastlanan bir güçle iktidara gelmiştir.[163]

Buna rağmen Adnan Menderes'in asıl gücünün " halkın içinde yaşamış ve onun içinden gelmesinden" kaynaklandığını söyleyebiliriz. Şöyle ki; dönemin Türkiye'sine baktığımızda, her dört kişiden üçünün köyde yaşadığı bir ülke profilinde Adnan Menderes, toprakla iç içe geçmiş bir hayatın içinden, köylülerin yanından geldiği için halkın psikolojisini anlayan bir kişiliğe sahip oluşunun neticesinde, halka dayanmaktan başka destek aramamıştır. Yani Anadolu insanının umudunu ve beklentisini bilen Başbakan Adnan Menderes, TBMM'deki bir konuşmasında *"Bu vatan üzerinde yaşayan çalışkan insanların kaderi değişecek"* demekle halka olan bağlılığını dile getirmiştir diyebiliriz.[164]

Parti çerçevesinde baktığımızda da DP'nin 1950 seçimlerindeki başarısının asıl sebebinin büyük halk kitlelerini kazanması olduğunu görmekteyiz. Çünkü DP'nin sınıfsal temeli büyük toprak sahipleri ile ticaret burjuvazisinin ittifakına dayanmaktadır. Yani köylünün gözünde bir kurtarıcı olan DP ve onun lideri Adnan Menderes'in bu seçim zaferi sürekli geri planda kalmış ve küstürülmüş olan köylünün desteğini almış olmasının sonucudur.[165]

---

[160] Şerif DEMİR, *age*, s.12.
[161] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.183-190.
[162] Cem EROĞUL, *age*, s.100.
[163] Şerif DEMİR, *age*, s.12.
[164] Erdal ŞEN, *age*, s.93-95.
[165] Suat, OKTAR, Arzu VARLI, "Türkiye'de 1950-54 Döneminde Demokrat Parti'nin Tarım Politikası" *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, c. 28, S. 1, İstanbul, 2010, s.6.

3.2. 1950-1954 Arası Menderes Devri Yaşanan Önemli Siyasi Gelişmeler

Siyasette yeni cazibe merkezi olan DP iktidar görevine başladığı gün CHP ve DP içindeki muhalefet de yüzünü göstermiştir. DP ve CHP içindeki muhalefet hareketleri yani DP içinde beklentileri farklı insanlar ve grupların çıkar ve fikir çatışmaları ile yeni iktidardan makam-mevki bekleyip bunlara sahip olamayanların muhalefet partisi gibi çalışmaları, ayrıca CHP ve yüksek makamlardaki memurların olan bitene inanamayıp İsmet Paşa'nın ne yapıp edip iktidarı geri alacağı beklentisiyle muhalefet yapmaları, Adnan Menderes'in Başbakanlık ve DP Genel Başkanlığı süresince onu uğraştırmış yormuş ve üzmüştür.[166] İktidar ve ana muhalefet partisinin güç dengeleri arasındaki eşitsizlik nedeniyle de 1950-1954 dönemi tek partili demokrasi görünümünde olmuş bu durum DP'nin muhalefeti bir yana bırakarak tek başına hareket etmesine yol açmış ve iktidar ile muhalefet arasında önemli sorunların yaşanmasına neden olmuştur.[167]

Siyasi platformda 2 Haziran 1950'de güvenoyu alarak çalışmalarına başlayan Menderes Hükümeti dört gün sonra bir Albay'ın ordunun ihtilal yapacağı ihbarını Adnan Menderes'e ulaştırmasıyla bir sarsıntı geçirmiştir. Büyük bir endişeye kapılan Menderes, Bayar'ında desteğiyle ordunun tepe noktasıyla birlikte 15 General ve 150 Albay'ı emekliye sevk etmiş, Genel Kurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanlarını görevlerinden almıştır. Adnan Menderes'in ihbar karşısında orduya operasyon yapması aslında askere duyulan güvensizlikten çok İsmet İnönü'nün askeriyedeki etkinliğini ve gücünü tasfiye etmeye yönelik olmuştur.[168]

Ordunun yüksek kademelerinde yapılan bu değişikliklerden bir hafta sonra Adnan Menderes, bu sefer Valiler arasında geniş bir tasfiye hareketi başlatmıştır. Bu tasfiye ise vatandaşlara ve özellikle DP'lilere baskı ve işkence yaptığı iddia edilen yöneticilerin ve memurların değiştirilmesine yönelik olmuştur.[169]

DP iş başına gelir gelmez dinin toplumun en önemli sosyo-kültürel ögesi ve halkın hücrelerine nüfuz etmiş temel özelliği olduğunun farkına varmıştır. Şöyle ki, DP'den önceki CHP iktidarının dinsel konulardaki kısıtlamaları önemli ölçüde azaltmasına rağmen anti-demokratik sınırlamaları tam olarak kaldıramamış olması Adnan Menderes'in öncelikli olarak dini konular üzerinde durmasını sağlamış ve parti

[166] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.75-77.
[167] Cem Osman TAMTÜRK, "Adnan Menderes ve Demokrat Parti", *Politika Dergisi*, S.23, 2010, s.55.
[168] Şerif DEMİR, *age*, s.16; M. Serhan YÜCEL, *age*, s.83.
[169] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.83.

meclis grubunda Arapça ezan yasağının kaldırılması konusu gündeme gelmiştir. Başbakan Adnan Menderes, Türkçe ezan okunması konusunda ısrar etmenin *"vicdan hürriyetine karşı bir taassup teşkil edeceğini"* söylemiştir. Ezan konusunda 13 Haziran 1950'de bir yasa hazırlanması istenmiş, 16 Haziran 1950'de de hazırlanan yasa tasarısı TBMM'ye sunulmuştur. Bu yasağın kaldırılması CHP tarafından da olumlu karşılanmış ve yapılan oylama sonucu yasa oy birliğiyle kabul edilmiştir. Böylelikle Arapça ezan ve kamet okuma yasağı kaldırılmış, değişiklik 17 Haziran 1950 tarihinde, Başbakanlık tarafından bütün illere birer telgrafla bildirilmiştir.[170] Bununla yetinmeyen Başbakan Adnan Menderes 5 Temmuz 1950'de radyolardaki dini programlara getirilen yayın yasağını da kaldırmıştır.[171]

Başbakan Adnan Menderes'in en radikal hamlelerinden biri de düşünce suçlularıyla ilgili genel af ilan etmesi olmuştur. Adnan Menderes, tek parti döneminin uygulamaları yüzünden basit gerekçelerle yıllardır demir parmaklıklar arkasında mağdur olanları özgürlüklerine kavuşturmuştur. Bunların başında Nazım Hikmet, Kemal Tahir, Hikmet Kıvılcımlı gibi meşhur isimlerle gazeteciler yer almaktadır.[172] 14 Temmuz 1950'de çıkarılan bu genel af kanunuyla CHP devrinde işlenmiş bütün suçlar affedilmiştir.[173]

1950 Türkiye'sinde dış politikaya baktığımızda da en önemli gündem maddesinin Batı dünyası ile ilişkileri arttırmak olduğunu görmekteyiz. Bu yönde beklenen ilk fırsat 25 Haziran 1950 tarihinde başlayan Kore savaşı ile DP yönetiminin eline geçmiştir. Hükümet Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin talebi üzerine 25 Temmuz 1950'de 4500 kişilik bir Türk savaş birliğinin gönderilmesine karar vermiştir. Kore savaşına katılma kararı ile Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kez, kendinden kilometrelerce uzakta bir ülkede savaşa girmiş ve ABD'den sonra Kore'ye asker gönderen ilk devlet olmuştur.[174]

Başbakan Adnan Menderes, bu durumu uluslararası "itibarımızı yükseltmek" ve NATO'ya katılmak için bir fırsat olarak görmüştür. Bu sebeple hiçbir muhalefet lideriyle görüşmeden, meclise bilgi vermeden ve meclisin de onayı alınmadan, Bakanlar Kurulu kararı ile Kore'ye asker gönderilmesini uygun görmüştür. CHP, Adnan

---

[170] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.195-198; Celal BAYAR, *age*, s.148-154.
[171] Erdal ŞEN, *age*, s.107.
[172] Erdal ŞEN, *age*, s.107-108.
[173] Cem EROĞUL, *age*, s.101.
[174] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.84-85.

Menderes'in Kore politikasına tepki göstermiş, Kore'ye asker gönderme fikrine açıkça itiraz etmemekle birlikte kendilerine danışılmamasını usul hatası olarak değerlendirmiştir. Muhalefetin eleştirileri karşısında açıklama yapan Adnan Menderes ise, hükümet harp ilan etmiş olmadığı için bir yetki gaspının söz konusu olmadığını vurgulayarak her şeyin son derece kanuna uygun olduğunu ve tartışmaların kapanması gerektiğini söylemiştir.[175] Bununla birlikte Kore kararı TBMM tatilde iken alındığı için hükümete yapılan eleştiriler yeni tasama yılı başında meclise taşınmıştır. Yapılan görüşmeler neticesinde hükümetçe verilen izahatlar yeterli bulunmuş ve Kore savaşına katılma kararı Kasım 1950'de onaylanmıştır.[176]

Bu gelişmelerden sonra DP halk önündeki ilk sınavını 3 Eylül 1950'de yapılan belediye seçimlerini kazanarak vermiştir. Zafer öylesine büyüktür ki Adnan Menderes kendine özgü üslubuyla; *"Türk milleti Halk partisini 14 Mayıs'ta iktidardan tasfiye etmişti, 3 Eylül'de de muhalefetten tasfiye etti."* demiştir. Bir ay sonra 15 Ekim'de yapılan İl Genel Meclisi seçimlerini de yine Demokratlar kazanmıştır. Böylelikle artık siyasal iktidar kurumları, bürokrasisi ve yerel yönetimleriyle devletler mekanizması bütünüyle DP'nin eline geçmiştir.[177]

Ancak büyük değişikliklere ve başarılı icraatlarına rağmen DP, parti içinde yaşanan çatışmalarla sarsılmıştır. 1951 yılının Şubat ayı sonunda Adnan Menderes ile Tarım Bakanı Nihat Eğriboz arasında bir anlaşmazlık yaşanmış, ayrıca parti içinde yaşanan istifalarında çoğalmasıyla I. Menderes hükümeti 8 Mart 1951'de istifa etmiştir. Adnan Menderes'in çekilme kararından sonra Cumhurbaşkanı Bayar, kabineyi kurma görevini yeniden Adnan Menderes'e vermiştir. Adnan Menderes'in açıkladığı II. Menderes hükümetinde üç yeni bakan görev alırken altı bakanda yer değiştirmiştir.[178]

Ayrıca Adnan Menderes'in iktidara gelmesinden on ay sonra bir anda Atatürk büstlerine saldırılar başlamış, üstelik kırılan büstlerin üstüne Adnan Menderes'in adı yazılmıştır. Bu durum muhalif medyada dini anlamda adımlar atan Menderes'in Atatürk büstlerine saldırılarda fail olduğu yorumlarını ortaya çıkarmıştır. Nerden çıktığı belli olmayan bu provokasyonlar, laiklik tartışmalarında Adnan Menderes'i zor durumda bırakmıştır.[179] Adnan Menderes, irtica yanlısı bir parti olmadıklarını Atatürkçü çizgiden

---

[175] Şerif DEMİR, *age*, s.21-23.
[176] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.85.
[177] Cem EROĞUL, *age*, s.103-104.
[178] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.206; Selahaddin BAKAN, Hakan ÖZDEMİR, *agm*, s.384.
[179] Erdal ŞEN, *age*, s.185.

uzaklaşmadıklarını göstermek için meseleye hemen el koymuş, Atatürk büstlerine yönelik olarak Ticaniler tarikatı tarafından yapılan saldırıların artmaması için 25 Temmuz 1951'de Atatürk'ü Koruma Kanununu çıkarmış ve bu tarikat cezalandırılmıştır. Böylece Atatürk'ün hatırasına yönelik saldırılar önlenmiştir.[180]

Bu gelişmelerin ardından 16 Eylül 1951'de, boşalan milletvekilliklerini doldurmak için 17 ilde ara seçimler yapılmıştır. Bu ara seçimler aynı zamanda DP'nin ilk icraat dönemini kapsamaktadır. Ara seçimler için propagandalar arasında en çok göze çarpan nokta ise dini temaların işlenme yoğunluğu olmuştur. Nitekim ara seçimleri DP yine büyük farkla kazanmış ve 17 ilden ancak ikisinde CHP çoğunluğu almıştır.[181]

15 Ekim 1951 tarihine gelindiğinde ise DP'nin 1950 zaferinden sonra yapılan ilk büyük kongresi olması bakımından özel bir önem taşıyan üçüncü büyük kongresi yapılmıştır. Bu kongrenin bir özelliği de CHP ileri gelenlerinin de toplantıları izlemeye gelmiş olmalarıdır. Kongrede genel olarak önemli kararlar alınmamış programın aynen kalması kabul edilerek tüzükte ufak bir değişiklik yapılmıştır. Son gün yapılan seçimlerde ise Adnan Menderes 827 oyla genel başkanlığa seçilmiştir.[182]

Öte yandan dış politikada benimsediği yeni yolda emin adımlarla ilerleyen Adnan Menderes, Kore savaşıyla sağladığı avantajla NATO'ya girmek için girişimlerde bulunmuş ve bu konuda ABD'nin desteğini almıştır. Türkiye'nin NATO'ya girmesinde İngiltere ve Fransa'nın muhalefetini ABD'nin yumuşatmasıyla 1951 yılının Eylül ayında Atlantik Konseyi Türkiye'nin NATO'ya alınmasını kabul etmiştir. NATO'ya giriş kararı DP ve CHP'nin oylarıyla 18 Şubat 1952'de TBMM'de onaylanmıştır.[183]

Türkiye'nin NATO'ya girmesiyle birlikte dış politikanın yanı sıra iç politikada da önemli değişiklikler olmuştur. DP iktidarı 1952 yılının ortalarından itibaren "aşırı sağ ve sol akımlar" olarak değerlendirdiği kurumların üstüne gitmeye başlamıştır. Millet Partisi 1953 yılının Ocak ayında Türk Milliyetçiler Derneği de 9 Temmuz 1953 günü kapatılmıştır. Ayrıca Köy Enstitüleri öğretmen okullarına dönüştürülmüştür. Ayrıca Türkiye'nin NATO'ya girmesine çok sıcak bakmadığı bilinen Hava Kuvvetleri Komutanı Muzaffer Göksenin emekli edilmiştir.[184]

---

[180] Selahaddin BAKAN, Hakan ÖZDEMİR, *agm*, s.384.
[181] Cem EROĞUL, *age*, s.110-111.
[182] Cem EROĞUL, *age*, s.113-115.
[183] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.95-96.
[184] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.96-100.

Ayrıca bu dönemde Adnan Menderes'in Atatürk'e ilişkin yaptıkları koruma kanunuyla sınırlı kalmamıştır. Atatürk'ün vefatından sonra anıt mezar yapılmasına 1944'te başlanmış fakat ilerleme kaydedilmemiştir. Adnan Menderes göreve geldiğinde işlerin bu kadar ağır ilerlemesinden rahatsız olmuş, kısa zamanda yapılması talimatını vermiştir. Nihayet Anıtkabir, Atatürk'ün ölümünün on dördüncü yılına yani 10 Kasım 1953'e yetiştirilmiştir. Atatürk'ün naaşı Etnografya Müzesinden alınıp kortejle Anıtkabir'e getirilmiştir. Yani bir nevi Atatürk'ün naaşı Etnografya Müzesinden Anıtkabir'e Menderes hükümetinin çabalarıyla getirilmiştir.[185] Ayrıca Menderes devrinde para ve pullara yeniden Atatürk'ün resminin basılmasına başlanmıştır.[186]

Bu dönemde Adnan Menderes ve DP yöneticileri arasında gündemde olan meselelerden biri de CHP'nin elindeki malların siyasi rekabette haksızlığa sebep olduğu, partinin yan kuruluşu olarak görülen halkevlerinin hazineye intikal ettirilmesi gerektiği konusu olmuştur. 1951 ve 1953 yıllarında gündemdeki yerini koruyan bu konu hakkında 9 Aralık 1953'te hazırlanan tasarı meclise verilmiş ve 14 Aralık 1953'te TBMM "Cumhuriyet Halk Partisi'nin Haksız İktisaplarının İadesi Hakkında Kanun Teklifini" görüşmeye başlamıştır. Kanun tasarısı muhalefetin tepkisine rağmen kabul edilmiştir. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın onayladığı kanun ; "CHP'ye ait taşınır taşınmaz mallar ile haklar, alacaklar hazineye devredilecek, münhasıran parti binası olarak kullanılan zorunlu mallar Maliye Bakanlığının onayı ile CHP'ye bırakılacak" şeklinde olmuştur. Aslında bu durum tek parti devrinin sonucu olarak CHP elinde birikmiş olan emlakin tasfiyesi olmuştur.[187]

3.3. 1954-1957 Arası Siyasi Gelişmeler İçinde Adnan Menderes

DP 1954 yılına hızlı bir giriş yapmıştır ve 11 Şubat 1954 tarihli DP meclis grubunda Başbakan Adnan Menderes'in genel seçimlerin 2 Mayıs 1954'te yapılması yolundaki önerisi kabul edilmiş seçim tarihi belirlenmiştir.[188] Böylece dört yıllık dönem sonrası iktidar ve muhalefet, sözü halka bırakarak seçim kampanyalarına başlamıştır. CHP, 1954 seçim kampanyasını, İsmet İnönü şahsiyeti, DP ile Menderes'in partizanlığı ve ekonomik konular üzerine yürütmüştür. Adnan Menderes ise seçim kampanyasını

[185] Erdal ŞEN, *age*, s.187.
[186] Celal BAYAR, *age*, s.169.
[187] Şerif DEMİR, *age*, s.40-44.
[188] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.253.

temel olarak 1950-1954 arasındaki DP'nin dört yıllık hizmetleri üzerine oturtmuş yaptığı icraatlar üzerinden halktan oy istemiştir.[189]

2 Mayıs 1954 Pazar günü gerçekleştirilen seçimlerde kayıtlara geçen herhangi bir olay yaşanmamış ve dahası kanuni bir zorlama olmamasına rağmen halkın seçimlere katılma oranı % 88 gibi yüksek bir orana ulaşmıştır. Seçim sonuçlarına göre; DP 503, CHP 31, CMP 5, Bağımsızlar ise 2 milletvekili çıkarmıştır. Seçim sonuçları Menderes için tarihi bir zafer olurken her şeyin ötesinde Adnan Menderes siyasi gücünün zirvesine çıkmıştır. Yani Adnan Menderes 1954 seçimleri sonrasında siyasetteki gücü, etkisi ve liderliği tartışılmaz bir konuma gelmiştir.[190] Ayrıca Başbakan Adnan Menderes Vatan gazetesinde yayınlanan demecinde 1950' ye göre, daha büyük bir çoğunluk aldıklarını anımsatarak *"Bunun manası, bütün devlet faaliyetlerine şamil olmak üzere, her sahadaki icraatımızın Türk milletince tamamıyla tasvip edildiğidir."* şeklinde bir yorum yapmıştır.[191]

Genel seçim sonuçları alındıktan sonra, onuncu TBMM ilk toplantısını 14 Mayıs 1954'te yapmıştır. Bu toplantıda Celal Bayar cumhurbaşkanlığına, Refik Koraltan da meclis başkanlığına seçilmiş, Adnan Menderes ise yine hükümeti kurmakla görevlendirilmiştir. Kabinesi üç gün içinde oluşturulan üçüncü Menderes Hükümeti, 24 Mayıs 1954 programını okumuş ve iki gün sonra meclisten güvenoyu almıştır.[192]

Adnan Menderes, seçim sonrası seçimin tarafı olan güçlerle büyük bir hesaplaşma içine girmiştir. Seçim esnasında CHP'den aday olup kazanamayan bürokratlar cezalandırılmıştır. Malatya'da CHP'nin başarılı olması 14 Haziranda çıkarılan yasayla Malatya'nın ikiye bölünerek Adıyaman ilinin kurulmasına, Kırşehir'de de seçimi CMP'nin kazanması 30 Haziranda çıkarılan yasayla Kırşehir'in ilçe olmasına sebebiyet vermiştir.[193] Ayrıca muhalif unsurlara karşı cezalandırma ve sindirme çabaları içinde bir dizi kanunlar hazırlanmıştır. Adnan Menderes seçim işbirliğini önlemek amacıyla muhalefet partilerinin bir araya gelip karma liste oluşturmalarını engellediği gibi, muhalefet partilerinin devlet radyolarından yararlanmalarını da engellemiştir.[194]

Adnan Menderes, 1954 yılını kendi partisi içinde egemenliğini pekiştirme ve kendisine karşı muhalefet edebilecek kişileri ve muhalif partileri susturmayla

[189] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.105-106.
[190] Şerif DEMİR, *age*, s.47-48.
[191] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.260.
[192] Cem EROĞUL, *age*, s.159-160.
[193] Şerif DEMİR, *age*, s.50.
[194] Selahaddin BAKAN, Hakan ÖZDEMİR, *agm*, s.387.

geçirmiştir. 1955'ten itibaren ise artan ekonomik, siyasi, toplumsal sorunlar nedeniyle Adnan Menderes ve iktidarı için zor yıllar başlamıştır.[195]

1955 yaz mevsimi siyasette oldukça çetin, kavgalı ve gergin geçmiştir. Gücün zirvesindeki Başbakan Adnan Menderes, çeşitli iç ve dış etkenlerin katkısıyla sorunların üstesinden gelmekte zorluk yaşasa da bütün muhalif unsurlara karşı katı ve otoriter tutumunu sürdürmüştür.[196]

Ayrıca 1955 yılında iç siyasette Türk politikasının ana konusunu, Ağustos 1954'te başlayan ve 1955 yılında da gündemdeki yerini koruyan Kıbrıs sorunu oluşturmuştur. Bu dönemde Kıbrıs'ta Türklerin de hakka sahip olduğu konusu uluslararası arenada söylenirken, Kıbrıs sorunu Türk halkının da ilk önceliği olmuş "ya taksim ya ölüm" mitingleri dalga dalga Anadolu'da yayılmıştır. Öte yandan Rumların amacı ise Kıbrıs'ta İngiliz hâkimiyetinden sonra adayı Yunanistan'a bağlamaktır. Bu süreçte Kıbrıs'ın geleceğini belirleyecek olan Londra Konferansı 29 Ağustos 1955'te başlamıştır. Konferansta Fatin Rüştü Zorlu sert çıkışlar yaparak Yunanistan'ı zorlamıştır.[197]

Türk dışişleri heyeti Londra da mücadelesini sürdürürken 6 Eylül 1955'te İstanbul'da Atatürk'ün Selanik'teki evinin bombalandığı haberleri yayılınca binlerce insan sokağa dökülmüş özellikle Rumların dükkânları yakılıp yıkılıp mallar yağma edilmiştir. Olaylar 7 Eylül gecesi de denetim altına alınamamış olayların kontrol edilebilmesi için İstanbul, Ankara ve İzmir de sıkıyönetim ilan edilmiştir.[198] 6-7 Eylül olayları Türkiye'ye içte ve dışta kötü bir imaj çizmiş, bu olay sonrası ihmalleri olduğu düşünülen içişleri bakanı ve İstanbul valisi görevlerinden alınmıştır.[199]

6-7 Eylül olaylarının gerginliği iç politikaya da yansımış, olaylardan bir ay sonra DP dördüncü büyük kongresi hazırlıklarının yoğunlaştığı günlerde, DP'li 11 milletvekili "İspat Hakkı" konusunu gündeme getirmiştir. Basına ispat hakkı tanınmasını, böylelikle yayın organlarının kolayca sansür edilmesinin önüne geçilmesini isteyen milletvekilleri bazı önemli isimleri de yanlarını alarak genişlemişlerdir. DP, bu milletvekillerinin bir kısmını ihraç etmiştir, kalanlar da DP'den istifa etmiştir. Ayrılan milletvekilleri 20 Aralık 1955'te Hürriyet Partisi'ni kurmuşlardır. Bütün bu olumsuzluklar içerisinde DP,

---

[195] Mustafa ALBAYRAK, *agm*, s.302.
[196] Şerif DEMİR, *age*, s.57.
[197] Erdal ŞEN, *age*, s.141-142.
[198] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.94.
[199] Cem EROĞUL, *age*, s.178.

tarihinin son büyük kongresi olan dördüncü büyük kongresini toplamıştır. 15 Ekim 1955'te çalışmalarına başlayan kongre 18 Ekim tarihine kadar sürmüştür. 18 Ekim 1955'te İstanbul delegelerinin "partiden ayrılan milletvekillerinin milletvekilliklerinin kaldırılmasına yönelik kanun teklifi" önergesi kongrenin en önemli olayı olmuştur. Adnan Menderes'te bu önergenin lehine *"partiden çıkarılan milletvekillerinin DP içindeki kuyruklarının da kesilmesi gerektiğini"* ifade etmesi gerginlik yaratmıştır. Önerge müzakere yapılmaksızın oya sunulmuş ve bu gergin ortam içerisinde önerge kabul edilmiştir.[200]

Kongreden sonra DP içindeki huzursuzluk 29 Kasım 1955'te meclis toplantısında zirveye ulaşarak hükümete yönelik bir isyana dönüşmüştür. Grubu kontrol edemeyen Adnan Menderes kabine üyelerinin istifa ettirilmesiyle siyasette büyük bir yara almış ve parti içinde önemli oranda güç kaybetmiştir. Yani ilk defa Adnan Menderes gücün zirvelerinden yavaş yavaş uzaklaşmaya başlamıştır.[201]

29 Kasım 1955'te Menderes hükümetinin istifasının ardından yine Adnan Menderes hükümeti kurmakla görevlendirilmiştir. On bir günlük temaslardan sonra dördüncü Menderes Hükümeti kurulmuş, 13 Aralık'ta gruptan 16 Aralık 1955'te de meclisten güvenoyu almıştır.[202] DP'nin otoriteleşmesi bu hükümet döneminde de hızlanarak devam etmiştir. 1956'da Milli Koruma Kanunu fiyatları, mal ve hizmetleri denetlemek için tekrar yürürlüğe konmuştur. Aynı yılın Haziran ayında, Basın Kanunu'nda yapılan değişiklikle hükümetin basın yayın üzerindeki denetimi arttırılmıştır.[203] Ayrıca DP'ye muhalefet yapan diğer bir kurum olan üniversitelerde siyaset yapılmasını engellemek için tedbirler de alınmıştır.[204]

1955-1956 yılları Menderes'in siyasi hayatında son derece yoğun ve yıpratıcı yıllar olmuştur. Adnan Menderes bu yıllarda bir yandan muhalefetle, diğer yandan parti içindeki huzursuzluklarla uğraşmıştır. Adnan Menderes sağlıklı ve huzurlu bir siyaset ortamından umudunu yitirdiği bu günlerde, seçimlerden bahsetmeye başlamıştır.[205]

1957 yılı başlarında oldukça yorgun, sinirleri yıpranmış olan Başbakan Adnan Menderes, erken seçimlerden ilk kez 25 Mayıs 1957'de Sivas'ta yaptığı konuşmasında söz etmiştir. Diğer taraftan erken seçim ihtimalinin belirmesiyle muhalefet ittifak yapma

---

[200] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.110-116.
[201] Şerif DEMİR, *age*, s.58-59.
[202] Cem EROĞUL, *age*, s.187-188.
[203] Selahaddin BAKAN, Hakan ÖZDEMİR, *agm*, s.387.
[204] Cem EROĞUL, *age*, s.193.
[205] Selahaddin BAKAN, Hakan ÖZDEMİR, *agm*, s.388.

çabalarına girişmiş olsa da, Adnan Menderes'in seçim kanununda yaptığı değişiklikle bu ittifak çalışmaları engellenmiştir. Bu gelişmelerden sonra DP meclis grubu 5 Eylül 1957'de erken seçimi görüşmüş bunun sonucunda erken seçime gidilmesi kararı alınmıştır ve Menderes bu durumdan oldukça memnun olmuştur.[206] Böylece 1956-1957 yılı boyunca süren politik belirsizlik, ülkeyi yeni bir seçime sürüklemiş, 1958 Mayısında yapılması gereken seçimler 27 Ekim 1957'ye alınmıştır.[207]

3.4. 1957 Seçimleri ve Başbakan Adnan Menderes'in İktidarda Son Üç Yıl Yaşadıkları

Erken seçimin 27 Ekim 1957'de yapılmasının kararlaştırılmasıyla Başbakan Adnan Menderes, siyasi hayatının en gergin ve stresli seçim çalışmalarına başlamıştır. Bir yandan sinirli bir ruh hali içinde olmasına karşın bir yandan da halkın kendisine olan desteğinin daha da artacağına inanmıştır. Adnan Menderes, 11 günlük seçim hazırlığında 17 vilayette 51 konuşma yapmıştır. Bu konuşmaların içeriğinde; memlekette yapılan yatırımlar, muhalefetle olan ilişkiler, hayat pahalılığı, seçim kanunu ve güvenliği gibi birçok konu yer almıştır. CHP ise seçim hazırlıklarına erken başlamış seçimde tamamen DP iktidarı üzerinden Adnan Menderes'in eleştirilmesi için propaganda faaliyetlerini yürütmüştür. Ayrıca hükümete yönelik daha önce eleştirilen konular olan rejim meselesi, ülkedeki mali sorunlar, emeklilik, iktidarın muhalefete karşı tavrı, seçim kanunu gibi konular gündeme taşınmıştır.[208]

Siyasette yaşanan bu seçim havası içinde Türkiye, 27 Ekim 1957'de erken genel seçimler için sandık başına gitmiştir. Seçimler sonucunda DP 408, CHP 173, CMP 4, HP 4, Bağımsızlar da 2 milletvekili çıkarmıştır. 1957 seçimleri CHP'nin yükselişiyle sonuçlansa da, güç kaybetmesin rağmen Adnan Menderes ve DP'nin seçimlerden birinci çıkmasına ve yine iktidara gelmesine sahne olmuştur.[209]

1957 seçimleri sonrası siyasi ortam, Türk siyasi hayatında görülmedik ölçüde hareketlenmiş Türkiye'de demokratik mücadelenin yeni bir dönemi başlamıştır.[210] Seçimlerden sonra, yeni meclis 1 Kasım 1957'de toplanmıştır. İktidar kadrosunun en yorgun ve yıpranmış adamı olan Adnan Menderes beşinci defa olarak Başbakanlığa tayin edilmiştir. Bu sefer kabinesini kurması zaman almış ve yeni hükümet ancak 25

---

[206] Şerif DEMİR, *age*, s.87-88.
[207] Selahaddin BAKAN, Hakan ÖZDEMİR, *agm*, s.388.
[208] Şerif DEMİR, *age*, s.88-91.
[209] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.97.
[210] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.301-302.

Kasım 1957'de ilan edilmiştir. Beşinci Menderes Hükümeti 4 Aralıkta 1957 'de programını meclise sunmuş, gergin ortam içinde ve çoğunluğuna dayanarak aynı gün güvenoyu almıştır.[211]

Bu bağlamda 1957 seçimleri Adnan Menderes'in siyasi hayatında önemli bir kırılma noktası olmuştur diyebiliriz. Çünkü 1957 seçimleriyle CHP yükselişe geçerek güç dengelerini değiştirmiştir. Bir bakıma erken genel seçimler siyasetteki tıkanmayı tam olarak çözemediği gibi siyasi partilerin bir mevzi kazanarak mücadelelerine daha şiddetli bir şekilde devam etmelerine yol açmıştır. Seçimlerden sonra Menderes Hükümeti muhalefete yönelik tedbir ve yasaklar alma yolunda, 27 Aralık 1957'de meclis iç tüzüğünde değişiklik yaparak ilk adımı atmıştır. Başbakan Adnan Menderes böylece muhalefete yönelik tedbirlerden ilkini hayata geçirmiştir.[212]

Meclisteki bu hareketliliğin yanı sıra 1957 seçimleri ihtilal hücrelerinde de hareketlenmeye yol açmıştır. Hazırlıklar tamamlanabildiği takdirde 1958 Mart'ında ihtilal yapılması planlanmıştır. Darbenin ayrıntıları 9 Subayın yaptığı gizli toplantılarda belirlenirken, 9 Subayın lideri konumunda olan Kurmay Binbaşı Samet Kuşçu bazı arkadaşlarının kendisine tuzak kurup ihbar etmesinden şüphelenmiş onları ihbar etmeye karar vermiştir. 23 Aralık 1957'de DP İstanbul milletvekili Mithat Perin aracılığıyla da şikâyetini Başbakan Adnan Menderes'e ulaştırmıştır. Konudan Cumhurbaşkanı Bayar'da haberdar olmuş ve konunun üzerine gidilmesini istemiştir. Bu gelişmeler çerçevesinde 16 Ocak 1958'de askeri mahkeme, Kuşçu'nun isimlerini verdiği 9 Subayı ihtilal hazırlığı içinde olmak suçlamasıyla tutuklamıştır. Askeri mahkeme Harbiye'de yargılamalara başlamış ve yargılama altı ay sürmüştür. Sonunda içerdekiler beraat ederken, ihbarı yapan Samet Kuşçu orduyu isyana teşvik suçundan iki yıl hapis ve ordudan ihraç cezası almıştır.[213]

Orduda patlak veren bu "9 Subay Olayı" Adnan Menderes'i büyük ölçüde üzmüştür. Çünkü Adnan Menderes gözbebeği gibi baktığı, büyük hizmetler verdiği, barışta ve savaşta memleketin temel gücü olduğunu bildiği ordunun kendi kumanda zinciri içinde yaşadığını, hükümete karşı silahlı bir hareketi aklından bile geçirmediğini düşünmüştür. Öyle ki Menderes' göre ordu, milletin politika dışına çekilmiş bir parçası niteliğindedir. Bu yüzden ordunun politikaya girmeyeceği konusunda köklü bir güven

[211] Cem EROĞUL, *age*, s.217-218.
[212] Şerif DEMİR, *age*, s.92-97.
[213] Erdal ŞEN, *age*, s.199-200; M. Serhan YÜCEL, *age*, s.132-133.

duymuş, temel araştırmalara bu yüzden önem vermemiştir.[214] Bu Bağlamda 27 Mayıs darbesinin en belirgin ve önemli habercisi olan "9 Subay Olayı" Başbakan Adnan Menderes ve DP iktidarınca yeterince değerlendirilememiştir diyebiliriz.[215]

1958 yılına gergin bir giriş yapan beşinci Menderes hükümetinin mecliste 1958 yılı bütçe görüşmeleri sırasında muhalefetle anlaşmazlık içinde olması, Adnan Menderes'in muhalefetle iyi ilişkiler kurma ümidini yitirmesine ve muhalefetin açıkça ihtilal için çalıştığını düşünmesine sebebiyet vermiştir. DP iktidarına yönelik sert tenkitleri olan muhalefet, Adnan Menderes'i siyaseten oldukça sıkıntılı bir sürece doğru hızla sürüklemiştir. Ülkenin de sürüklendiği bu kaos ortamının farkında olan Başbakan Adnan Menderes çözüm olarak daha da katı kanunlar çıkarılmasın uygun görmüştür. İktidar ile muhalefet ilişkileri ve muhalefetin sert politikaları 7 Haziran 1958'de DP meclis grubunda görüşülmüş, bu konuda Adnan Menderes; *"muhalefet ile demokrasiyi anlama ve tanımlama konusunda itilaf yaşadıklarını, muhalefetin iktidarı engellemek ve ülkeyi telafisi imkânsız olan durumlara götürmek konusunda ısrarlı olduğunu"* söylemiştir.[216]

Türkiye de durum böyle seyrederken bu sıralarda da Ortadoğu, çeşitli halk ayaklanmalarına sahne olmuştur. Haziran 1958'de Lübnan'da başlayan ayaklanma, kısa bir süre sonra 14 Temmuz 1958'de Irak'a sıçramış ve Irak'ta bir askeri müdahaleye yol açmıştır. 14 Temmuz 1958 Irak Devrimi Türk siyasetinde büyük bir etki yaratmış ve ülke gündeminin temel konularından biri olmuştur.[217] Irak ihtilali sonrası Adnan Menderes'in konuşmalarında ihtilal konusu daha da yer bulmuştur. Aslında Adnan Menderes'in endişeleri bir ihtilal ihtimalinden çok, en az onun kadar kötü siyasal ayaklanma ve kargaşa tertiplerinin olması yönünde olmuştur.[218]

Artık ihtilal konusunun siyasette alışılmış bir konu haline geldiği bu gergin günlerde DP iktidarında başka bir gelişme daha yaşanmış ve Ağustos 1958'de Türk Lirasının 11 yıldır sabit tutulan değeri düşürülmüştür. Hükümet borç erteleme ve kredi talepleriyle başvuruda bulunduğu uluslararası kuruluşlardan, ciddi bir istikrar programı uygulanması ve Türk Lirasının devalüe edilmesi gibi önlemler alınmadığı takdirde hiçbir destek göremeyeceği cevabını alınca, istikrar programı hazırlamak zorunda

[214] Celal BAYAR, *age*, s.164-166.
[215] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.133.
[216] Şerif DEMİR, *age*, s.98-100.
[217] Şerif DEMİR, *age*, s.102.
[218] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.104.

kalmıştır. İstikrar paketinin en önemli kararı ise 8 Ağustos 1958'de Türk Lirasının Amerikan Doları karşısında değerinin düşürülmesi olmuştur.[219]

Bu gelişmeleri izleyen günlerde TBMM düzenli olarak toplanamadığı gibi, toplandığı zamanlarda da, ya toplantılar kısa sürmüş ya da iktidar-muhalefet arasında gerginlikler yaşanmaya başlamıştır. İktidarın kanun yoluyla seçim anlaşmalarını önlemesi de muhalefette ciddi bir toparlanmaya ve bir birleşmeye zemin hazırlamıştır. İlk adımda 16 Ekim 1958'de TKP, CMP ile birleşmiş onu takiben, 24 Kasım 1958'de HP, CHP'ye katılmıştır. Bu sayede muhalefetin tabanı genişlemiş ve "Milli Muhalefet Cephesi" oluşmuştur. Bu cephenin mücadele hedefleri ise 12-15 Ocak 1959'da toplanan CHP'nin 14. Kurultayında on maddelik "ilk Hedefler Beyannamesi" ile saptanmıştır.[220]

Muhalefetin bu şekilde güç birliği içinde olması, Başbakan Adnan Menderes'i harekete geçirmiş ve Adnan Menderes kamuoyunda destek sağlamak amacıyla geziler düzenlemiştir. Muhalefetin işbirliği yapmak için çaba gösterdiği bu günlerde Adnan Menderes 12 Ekim 1958'de Manisa il kongresinde yaptığı konuşmada; *"Politika ve ihtirastan vareste vatandaşların kin ve husumet cephesine karşı Vatan Cephesi"* kurmalarını istemiştir. Başbakan Adnan Menderes böyle bir girişimle, muhalefet cephesine karşı "Vatan Cephesi"ni kurarak, muhalefeti etkisiz duruma getirmeyi amaçlamıştır. Böylece Adnan Menderes'in Vatan Cephesi örgütü, 1958 sonunda yurdun çeşitli yerlerinde şubeler açmaya başlamıştır. Bu şubelerin açılışı 1959 yılından itibaren de hız kazanmıştır.[221]

1959 yılına gelindiğinde ülkede siyasi gerginlik oldukça yükselmiş bir vaziyetteyken Adnan Menderes'in yaşadığı talihsiz bir kaza siyasi hayatımızda yeni bir sayfa açmıştır. Adnan Menderes 17 Şubat 1959'da İngiltere ve Yunanistan Başbakanlarıyla 1955'ten bu yana çözümlenememiş Kıbrıs Meselesinin görüşmelerine katılmak için Londra'ya gitmiştir. Fakat THY'ye ait Sev isimli uçak Londra yakınlarında ağaçlık bir alana sis yüzünden düşmüş, uçakta bulunan 14 kişi hayatını kaybederken Başbakan Adnan Menderes kazayı son derece hafif bir yaralanmayla atlatmıştır.[222]

Hastaneye kaldırılan Adnan Menderes iki gün sonra İngiliz ve Yunan Başbakanlarının getirdiği antlaşmayı hastanede imzalamıştır. Önce kaza, sonra Adnan

---

[219] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.134.
[220] Cem EROĞUL, *age*, s.227.
[221] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.522-523.
[222] Şerif DEMİR, *age*, s.107.

Menderes'in kurtulduğu haberi Türkiye de büyük heyecana ve duygu fırtınasına yol açmış, siyasi gerginliğin gölgesindeki "Menderes sevgisi" açığa çıkmıştır. Öyle ki Adnan Menderes trenle döndüğü Ankara'da yol boyunca sevgiyle karşılanmış, minarelerde kandiller yakılmış, binlerce kurban kesilip mevlitler okutulmuştur.[223]

Hatta İsmet İnönü de Ankara'da Adnan Menderes'i karşılayan protokolde yer almış ve geçmiş olsun dileklerini Adnan Menderes'e iletmiştir. Bu vesile ile 28 Şubat 1959'da Menderes ve İnönü el sıkışmış fakat bu, iki liderin dostça son tokalaşması olmuştur. Bu tarihten sonra siyasette yumuşak bir üslup hissedilmişse de kalıcı ve sürekli bir iletişim sağlanamadığından yumuşama etkisi kısa süreli olmuştur. Öte yandan uçak kazasından Adnan Menderes'in sağ kurtulması, DP teşkilatı tarafından Menderes'in kutsallığına işaret olarak halka sunulmuştur. Bu dini söylem ve semboller siyasette laiklik tartışmasının yeniden alevlenmesine sebep olmuştur.[224]

Uçak kazasının yarattığı heyecan dağıldıktan sonra, CHP'nin propaganda bürosunun İnönü'nün yaptığı gezilere "çıkarma, kuşatma" gibi askeri terimlerden isimler vermesi husumet havasını yine hızla ortaya çıkarmıştır. 29 Nisan 1959'da CHP'lilerin "Büyük Taarruz" diye adlandırdıkları propaganda seferine çıkan İnönü, ilk hedefte simgesel olarak seçtiği Uşak' a gitmiş fakat Uşak gezisinde olaylar çıkmış DP'liler ve CHP'liler arasında tartışma yaşanmıştır.[225] "Büyük Taarruz" Manisa ve İzmir'de devam etmiş ve buralarda da olaylar çıkmıştır. Bir bakıma "Büyük Taarruz" büyük gerginlik doğurmuştur.[226] 7 Mayıs 1959'da Ankara'ya dönen İnönü'nün Büyük Taarruz macerası ancak dokuz gün sürebilmiştir. Bu gelişmelerden sonra 1959 yılının yaz aylarında siyasi hava bir parça yumuşadıysa da, Eylül ayında CHP'nin Çanakkale Gezisi ile olaylar dönemi yeniden başlamış, Çanakkale'de çıkan sokak kavgası niteliğindeki olaylar polisin müdahalesiyle önlenmiştir.[227]

Görüldüğü gibi 1960'a olaylarla girildiğinden DP bu dönemde "Vatan Cephesine" hız vermiştir. Bu örgüt, muhalefetin olası bir kargaşasına karşı, DP'nin ve Adnan Menderes'in gücünü bir arada toplayan yığınsal savunma olanağı gibi görülmüştür.[228] Adnan Menderes'e göre katılımlar hızlı ve başarılı olmuştur. Çünkü 1960 yılı başında cepheye katılanların sayısı 973.000 civarındadır. Öyle ki cepheye

[223] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.105.
[224] Şerif DEMİR, *age*, s.108.
[225] Cem EROĞUL, *age*, s.231-232.
[226] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.106.
[227] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.139.
[228] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.106.

katılanlar her gün radyodan ilan edilir olmuştur. Muhalefet göre ise Vatan Cephesi bir aldatmacadan ibarettir. CHP, Radyodan okunan üye isimlerinin çoğunun ölmüş kişiler ve bebeklerin isimlerinden oluştuğunu, ayrıca çoğu zamanda aynı kişilerin isimlerinin tekrarlandığını iddia etmiştir. Bu iddialar etkili olmuş ve Vatan Cephesi uygulaması 27 Mayıs darbesinden sonra sonlandırılmıştır.[229]

Adnan Menderes'i felakete götüren hadiseler 1960 kışı ve ilkbaharında hız kazanmıştır. Mart, Nisan, Mayıs… Bu üç ay, Menderes'in siyasi hayatında çok sancılı geçen bir dönem olmuştur.[230]

Bu dönemde politik durumu normalleştirmek ve iktidarla muhalefet arasında olumlu ilişki kurmak oldukça zorlaşmış, iktidar muhalefeti "ihtilal kışkırtıcılığı" ile muhalefet ise iktidarı "istibdat idaresi kurmakla" suçlamıştır. 1960 yılının Şubat ayının ilk günlerinde İnönü'nün Konya gezisinde Konya olayları yaşanmış, bunun hemen sonrasında 2 Nisanda Kayseri gezisi için bindiği tren yetkililerce durdurulup, İnönü'den Ankara'ya dönmesi istenmiştir. Ancak İnönü'nün bu teklifi reddederek yoluna devam etmesi Menderes hükümetini zor durumda bırakmıştır.[231] İnönü geceyi Kayseri'de geçirdikten sonra Yeşilhisar'a gitmek için yola çıkmış fakat İncesu mevkiinde dokuz saat, bekletilerek Yeşilhisar'a sokulmamıştır. Yeşilhisar olayları ve İnönü'nün tavrı Adnan Menderes'i endişelendirmiştir. Adnan Menderes olaylarla ilgili; *"Yeşilhisar hadisesi ve buna benzer diğer hadiseler CHP'nin ihtilal teşebbüsünü, hiç değilse hadise ve kargaşalık çıkarmak gayretini sarih olarak göstermektedir."* yorumunu yapmıştır.[232] Adnan Menderes bu dönemde olayları önlemek için çırpınsa da çaresiz kalmıştır. Bayar'a 11 defa istifasını sunmuş fakat Celal Bayar; *" Dere geçerken at değiştirilmez."* diyerek bu istifaları geri çevirmiş ve gizlemiştir.[233]

Bir yandan da bu dönem içindeki siyasi gerginliğin yükselmesi hükümeti harekete geçirmiştir. DP meclis grubu 18 Nisan 1960'da, CHP'nin yasadışı yöntemlerle mücadele yaptığını, bir kısım basın organlarının da onu bu yolda desteklediğini ileri sürerek tamamı DP'li 15 kişilik bir soruşturma kurulu olan Tahkikat Komisyonunu kurmuştur. Komisyona bütün yayınlara sansür koymak, her türlü toplu ve siyasal eylemi yasaklamak, gazete kapatmak, hatta muhaliflerin tutuklanmasını sağlamak gibi geniş

[229] Şerif DEMİR, *age*, s.101-102.
[230] Necip Fazıl KISAKÜREK, *age*, s.399.
[231] Selahaddin BAKAN, Hakan ÖZDEMİR, *agm*, s.390.
[232] Şerif DEMİR, *age*, s.117.
[233] Abdurrahman DİLİPAK, *age*, s.250.

yetkiler verilmiştir. Daha sonra 27 Nisan 1960'da Tahkikat Komisyonunu ek yetkilerle donatan bir yasa çıkarılmıştır.[234] Bu komisyon verilen yetki yasasıyla "Yasama, Yürütme, Yargı" yetkilerini kullanma hakkına sahip olmuştur. Yani iktidar bu yasa ile CHP'nin kapatılması dahil olmak üzere pek çok önlemi alma yolunda bir adım atmıştır.[235]

Başbakan Adnan Menderes Ankara'da muhalefete karşı alacağı tedbirlerinin hazırlığını yaptığı sırada, İsmet İnönü İstanbul'da emekli general ve amirallerle görüşmelerde bulunmuştur. Anlaşıldığı kadarıyla bu görüşmelerle İnönü, ordunun tavrını öğrenmeye ve onu kendi tarafına çekmeye çalışmıştır.[236] Nitekim DP'nin yasakladığı bildiri ve konuşmaların CHP'lilerin Genelkurmay'da oluşturdukları bir ekip tarafından teksir makinelerinde çoğaltılıp halka dağıtılması ordunun desteğini bir nebze de olsa aldığını gösterir niteliktedir.[237]

Bu gelişmeler çerçevesinde Tahkikat Komisyonu faaliyete geçip tedbirler almış ve aldığı tedbirler de ülkenin çeşitli yerlerinde tepkiyle karşılanmıştır. Ayrıca CHP'nin Ulus gazetesi aracılığıyla gençliği göreve çağırması da olayların sokağa taşmasına sebebiyet vermiş, bunun üzerine 28 Nisan 1960'da İstanbul'da, 29 Nisan'da ise Ankara'da binlerce öğrencinin katıldığı hükümeti protesto gösterileri yapılmıştır. İstanbul'daki gösterilerde çatışmaların yaşanması ve olayların büyümesi üzerine, hükümet İstanbul ve Ankara'da sıkıyönetim ilan etmiştir. Fakat sıkıyönetim ilanı olayların Ankara'ya sıçramasına engel olamamıştır. 29 Nisan'da Hukuk Fakültesinde başlayan Ankara olayları, Siyasal Bilgiler Fakültesine kadar sıçramış ve gösterilerde "Menderes İstifa" sloganları atılmıştır. Buradaki olaylar polisin müdahalesiyle son bulmuştur. Sıkıyönetim ilanının da olayları durduramaması üzerine sıkıyönetim komutanlıkları, Ankara ve İstanbul'da, kapalı ve açık yerlerde yapılacak olan her türlü toplantı ve gösterilerin yasaklandığını açıklamış ve gece sokağa çıkma yasağı uygulamıştır.[238]

Anlaşıldığı üzere, 28-29 Nisan olayları bardağı taşıran son damla olmuş, artık İnönü ihtilale açıkça davetiye çıkartarak ihtilal hazırlığını ifade etmiştir. Böylece halktan aldığı destekle İnönü, iktidara ve Adnan Menderes'e meydan okumuştur.[239]

---

[234] Selahaddin BAKAN, Hakan ÖZDEMİR, *agm*, s.391.
[235] Mustafa ALBAYRAK, *agm*, s.308-309.
[236] Şerif DEMİR, *age*, s.119.
[237] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.110.
[238] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.141-142.
[239] Abdurrahman DİLİPAK, *age*, s.251-252.

27 Mayıs'a giden süreçte iki üniversitedeki olaylar kilit rol oynamış, Adnan Menderes ise üniversitelerde cereyan eden hadiselere karsı arka arkaya radyo konuşmalarıyla oyunu bozma çabasına girişmiştir. Adnan Menderes radyo konuşmalarıyla özellikle yalan haberler için şikâyette bulunsa da gazeteler yalan yanlış haberlerine devam etmiştir. Mayıs ayıyla birlikte gerilim devam etmiştir. En önemli gösterilerden biri "5'inci ayın 5'inde saat 5'te Kızılay'da" anlamına gelen 555K gösterisidir. Bu gösteride olaylar çıkmış, Adnan Menderes havaalanından dönüşte tesadüfen Kızılay kavşağına gidiş yönünde büyük kargaşanın ortasında kalmıştır. Menderes arabasını durdurarak *"İstifa, istifa!"* diye bağıran gençlere biraz da sitemle *" Neden istifa istiyorsunuz?"* sorusunu yöneltmiş gençlerin, *"Hürriyet istiyoruz"* demesi üzerine, *"Hürriyet olmasa bir Başvekile istifa diye bağırılır mı?"* sözleriyle karşılık vermiştir. Bu arada polislerin gelmesiyle herhangi bir olay yaşanmadan Adnan Menderes oradan ayrılmıştır.[240] Çok iyi örgütlenen ve kitlelerin bilinçli bir şekilde ajite edildiği[241] Kızılay'daki bu gösteriler 5 Mayıs akşamı saat 20.00'ye kadar devam etmiştir.[242]

Bu gelişmeler içinde meclis, 11 Mayıs'ta hiçbir gerekçe gösterilmeden 11 günlük bir tatile sokulmuş ve iki gün sonra da Başbakan Adnan Menderes Ege'de bir geziye çıkmıştır.[243] Yani Adnan Menderes Ankara'nın siyasi havasından sıkılmış kendini halkın içine atmıştır. Yurt gezileri, kalabalıklar ve halkla bütünleşmek Adnan Menderes için büyük moral kaynağı niteliğindedir. Bir nevi bu gezilerle Adnan Menderes; güç kazanmayı, halkın nabzını tutmayı, hükümete yapılan dedikodulara karşı halka kendi gerçeklerini anlatmayı hedeflemiştir.[244] 15 Mayıs'ta vapur İzmir rıhtımına yanaştığında Egeliler oraya toplanmış Adnan Menderes'e sevgilerini bildirmeye gelmişlerdir. Adnan Menderes için bu, baş döndürücü bir sevgi olmuştur diyebiliriz. Egelilerin Menderes'e bu yakınlığı göstermiş olmaları onun direnmeye karar vermesini sağlamış, her şeyden çok önem verdiği kitlelerin onayını kaybettiğini anlamasını ve zamanında çekilmesini engellemiştir.[245]

Takvimler 21 Mayıs 1960'ı gösterdiğinde ise Ege gezisinden moralli dönen Adnan Menderes sıra dışı bir olayla karşılaşmıştır. 21 Mayıs 1960 günü sıkıyönetime

---

[240] Erdal ŞEN, *age*, s.211-221.
[241] Abdurrahman DİLİPAK, *age*, s.262.
[242] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.538.
[243] Cem EROĞUL, *age*, s.247.
[244] Şerif DEMİR, *age*, s.126.
[245] Cem EROĞUL, *age*, s.248-249.

rağmen Harp Okulu öğrencileri Ankara Kızılay'da sessiz bir yürüyüş yapmışlardır. Bu yürüyüşe Adnan Menderes tepki göstermiş bu tepkinin bir sonucu olarak Harp Okulu öğrencilerinin Ankara'dan uzaklaştırılmaları gündeme gelmiştir.[246] Harp Okulu öğrenci ve subaylardan bir grubun bu yürüyüşü, kapsadığı hacimden ziyade temsil ettiği mana bakımından önemlidir. Çünkü bunun yarattığı hava, ihtilalcilere yeni taraftarlar kazandırmıştır. İhtilalciler bu hava içerisinde, en emin icra kadro ve kuvvetini bulmuş, Harp Okulu fiilen ihtilalin icra karargâhı haline gelmiştir. Bu yürüyüş 27 Mayıs ihtilaline öncülük hareketi, bir alarm hareket niteliğinde olmuştur.[247]

Bu gelişmelerden sonra 23 Mayıs ve 24 Mayıs'ta yapılan DP İdare Kurulu toplantıları Adnan Menderes'e yönelik eleştirilerle geçmiştir. Hükümetin istifası, erken seçimlere gidilmesi gibi tekliflere Adnan Menderes şiddetle karşı çıkmış ve taviz vermemiştir.[248] Ayrıca 24 Mayıs 1960 günü yirmi kadar General Başbakan Adnan Menderes'i ziyarete evine gelmiş ve *"Askerden endişeniz olmasın. Bu kadar hizmetiniz var beraberiz hükümetin emrindeyiz."* şeklinde açıklamada bulunmuşlardır. Bu gerilimli günlerde en azından kendine bağlı askerlerin verdiği teminat, Adnan Menderes'i kendinden emin kılmış ve rahatlatmıştır.[249]

25 Mayıs DP tarihi açısından önemli bir gün olmuş ve meclis son oturumunu yapmıştır. Grupta konuşan Adnan Menderes'in son olaylar nedeniyle CHP'yi eleştirmesi, grupta tepkileri arttırmış ve gergin anların yaşanmasına neden olmuştur. Bunun üzerine Adnan Menderes; *"Bu gürültüyü, parti Reisiniz sıfatıyla şayanı teessüf bulmaktayım…"* diyerek, toplantıyı terk etmiştir. Bu toplantı, DP'nin son grup toplantısı, Adnan Menderes'inde Grupta yaptığı son konuşması olmuştur.[250] Böylece meclis son oturumunu yapmış, son tartışmaları yaşamıştır. Çünkü bu tarihten sonra meclis 20 Haziran'a kadar tatil edilmiştir. Adnan Menderes 25 Mayıs akşamı bazı açılışlar yapmak üzere Eskişehir'e gitmiştir. Şehirde coşkuyla karşılanmasına rağmen kendisini selamlamak için dizilmiş subayların selamlarını almak üzere arabasını yavaşlattığında subayların birden arkalarını dönmeleri Adnan Menderes'i yaralayan bir hadise olmuştur.[251]

---

[246] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.547.
[247] Şevket Süreyya AYDEMİR, *age*, s.405.
[248] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.155.
[249] Erdal ŞEN, *age*, s.223.
[250] Mustafa ALBAYRAK, *age*, s.540.
[251] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.119.

Eskişehir'de halka hitap eden Adnan Menderes; *"Bu hadiseler seçim yolu ile değil, zorlama yolu ile iktidara gelmenin imkan dahilinde olup olmadığını yoklamak isteyenlerin teşebbüs ve hareketlerinden ibarettir."* söyleminde bulunmuştur. Siyasi tıkanıklığı aşma yolunu da gösterip; *"Yolumuz seçim yoludur. Serbest seçim yoludur."* demiştir. Fakat Adnan Menderes'in buradaki konuşması mikrofondan kaynaklanan bir sorun nedeniyle kısa sürmüştür. Vilayet konağına geçen Adnan Menderes, halkın tezahüratları ve meydandan dağılmaması üzerine birkaç kez balkona çıkarak halkı selamlamıştır. Aynı gün Anadolu Ajansına verdiği demeçte Adnan Menderes, Tahkikat Komisyonunun görevini tamamladığını açıklamıştır.[252]

Eskişehir'e gelişinin ertesi günü yani 26 Mayıs'ta Eskişehir Ticaret Odası, Şeker Fabrikasında, Adnan Menderes'in şerefine bir akşam yemeği düzenlemiştir. Bu yemek Adnan Menderes'in Başbakan olarak katıldığı son toplantı olmuştur. Zaten bundan sonraki saatler DP yöneticilerinin son umutlarının kaybolduğu heyecanlı saatler olmuştur.[253]

3.5. 27 Mayıs Darbesi Yassıada Mahkemeleri ve Adnan Menderes'in İdamı

Siyasal gerginliğin giderek arttığı ve iktidar ile muhalefetin erken seçim beklentisi içinde olduğu o günlerde, bir süreden beri Türk Silahlı Kuvvetleri içinde oluşturulan gizli bir örgüt, hükümete karşı darbe planları yapmaktadır.[254] Ordu içinde birçok ihtilalci hücre olmakla birlikte esas örgütlenme Ankara ve İstanbul'da teşkilatlanmıştır. Menderes'in seçim açıklamalarının yoğunlaşması da darbeyi öne çektiren bir gelişme olmuştur denilebilir. Ayrıca Cuntanın en önemli sorunlarından biri olan ihtilale "baş" bulma sorunu da, İzmir de emekli olacağı günü bekleyen, fiilen görevini bırakmış olan Kara Kuvvetleri Komutanı Cemal Gürsel'in Ankara'ya getirilerek ihtilalin başına geçirilmek istenmesiyle çözüme kavuşmuştur. Zaten ihtilal CHP ve Üniversite desteğinde başladığından daha ilk saatlerde kitleleşmiş, Cunta kendiliğinden "ordu" görünümüne bürünmüştür.[255]

Nihayet Askeri darbenin günü ve saati de, 26 Mayıs 1960 günü Harp Okulunda yapılan toplantıda kesin karara bağlanmıştır. Bu son toplantıda, harekât gruplarının görev yerleri ve sorumlulukları belirlenmiş ve harekât merkezi olarak Harp Okulu

---

[252] Şerif DEMİR, *age*, s.131.
[253] Cem EROĞUL, *age*, s.250.
[254] Mustafa ALBAYRAK, *agm*, s.309.
[255] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.120-121.

seçilmiştir. Askeri komitenin hazırladığı plana uygun olarak yapılması öngörülen harekât, 27 Mayıs 1960 günü saat 03.00'da gerçekleştirilmiştir.[256]

27 Mayıs 1960 sabahı saat 05.25'te Ankara Radyosundan Alparslan Türkeş'in ihtilali açıklayan sesi duyulmuştur. Saat 08.00'a doğru ihtilalin hiçbir yerde direnme ile karşılaşmadığı, tam başarılı olduğu anlaşılmıştır. Cemal Gürsel, öğleden sonra radyoda yaptığı konuşmada ihtilalin amacının kardeş kavgasını önlemek olduğunu açıklamıştır. İhtilalin ilk gününde milletvekilleri, bakanlar, üst rütbeli komutanlar, üst seviyede bürokratlar ve DP yöneticileri tutuklanarak Harp Okuluna götürülmüştür. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'da, Cumhurbaşkanlığı köşkünde uzun tartışmalar ve ciddi direnişten sonra tutuklanıp Harbiye'ye getirilmiştir.[257]

Bu arada 26 Mayıs'ı 27 Mayıs'a bağlayan gece Eskişehir şeker fabrikası misafirhanesinde kalan Adnan Menderes, ihtilali haber almıştır. Soğukkanlı görünen Adnan Menderes, asker kökenli iki vekilini yanına alarak Yurtiçi Savunma Komutanlığına gitmiştir. Adnan Menderes burada Kütahya'ya gitmek istediğini belirtmiş, komutanda bir cip pikap, bir de askeri kamyonet hazırlatıp kamyonete silahlı bir manga asker yerleştirmiştir. Adnan Menderes kendi makam arabasına değil askeri pikaba binmeyi tercih etmiş, Kütahya yolunda bir süre yol aldıktan sonra havada jet uçaklarının görünmesiyle yerleri tespit edilmiştir. Adnan Menderes Kütahya'ya ulaşınca vali onu karşılamış, vilayete geçilmiştir. Burada Adnan Menderes'in yakalama emri uygulanmış ve Adnan Menderes oraya gelen C47 nakliye uçağıyla Ankara'ya Harp Okuluna götürülmüştür.[258]

Böylece, on yıl önce, sadece memleketin değil, dünyanın alkışları içinde ve milyonlarca insanın umudunu taşıyarak başlamış olan DP iktidarı, yoğun bir nefret ve hınç havası içinde, hazin bir şekilde son bulmuştur.[259]

27 Mayıs 1960'ta silahlı kuvvetlere mensup otuz yedi Subay tarafından gerçekleştirilen ihtilal sonrasında Adnan Menderes iktidarı devrilmiştir. 27 Mayısçılar darbeden sonra "Milli Birlik Komitesini" kurmuş ve 12 Haziran 1960'da geçici anayasayı kabul etmiştir. Geçici anayasa ile DP mensuplarını yargılamak üzere, Milli Birlik Komitesi tarafından seçilen "Yüksek Adalet Divanı" adında olağanüstü bir

[256] Mustafa ALBAYRAK, *age,* s.548.
[257] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.130.
[258] Erdal ŞEN, *age*, s.225-226.
[259] Cem EROĞUL, *age*, s.251.

mahkeme kurulmuştur.[260] Bu sırada Harp Okulunda tutuklu bulunan Adnan Menderes ve bütün DP'liler yargılanmak üzere Yassıada'ya nakledilmiştir. Celal Bayar, Adnan Menderes ve arkadaşlarının Yassıada'ya ayak bastıkları an başlayan kötülükler ve insanlık dışı davranışlar idamların yapıldığı ana kadar sürmüştür. Adnan Menderes ve DP kadrosu için bundan sonra koğuş-hücre hayatı ayrı bir karanlık, sorgulamalar ayrı bir karanlık, duruşmalar ise ayrı bir karanlık teşkil etmiştir.[261]

Adnan Menderes Yassıada'ya bir zulüm çemberinin içinden geçirilerek getirilmiş, eziyet içinde yaşayacağı odasına kapatılmıştır. Burada kırık bir karyola, kaskatı bir şilte, yün battaniye, tahta bir sandalye ve masa bulunmaktadır. Denize bakan tek pencere ise boyayla güneşe ve ışığa kapatılmıştır. Adeta bir pisliğin içine terk edilmiş Adnan Menderes, burada meçhul olan akıbetini beklemiştir. Eviyle eşiyle mektuplaşması bile sansüre tabi tutulmuş, elli kelimeden fazla yazması ve kendisine yazılacak mektuplarında elli kelime olması şartı koyulmuştur. Tabi ki yazdığı mektupların hangilerinin yerine ulaştığı ve kendisine yazılanların hangilerinin ona verildiği de bir muamma teşkil etmektedir.[262]

1960 yılının Temmuz ayıyla birlikte soruşturmalar başlamıştır. Adnan Menderes hemen her gün odasından süngülü askerler eşliğinde alınıp ifade vermeye götürülmüştür.[263] Soruşturmalar üç buçuk ay kadar devam etmiştir. Soruşturma kurulu incelmelerini tamamlayınca da davaların başlayacağı gün ilan edilmiştir.[264] Bu sırada 1960 yılının Eylül ayı içerisinde Talat Asal ve Burhan Apaydın Adnan Menderes'in avukatlığını üstlenmiştir. Ancak Adnan Menderes avukatlarıyla da sağlıklı bir iletişim kuramamıştır. Avukatlarıyla ancak ilk duruşmaların hemen öncesinde görüşebilmiştir. Adnan Menderes avukatlarıyla daha sonraları ise haftada bir kere Çarşamba günü sadece yarım saat iletişim kurma imkânı bulmuştur.[265]

Yassıada duruşmaları 14 Ekim 1960'da başlamıştır. Kararların açıklandığı 15 Eylül 1961'e kadar geçen 11 ay 1 gün içinde toplam 592 sanık hakkında 19 ayrı dava açılmıştır. Toplam 202 oturum yapılmış, 1000'i aşkın tanık dinlenmiştir. Başsavcı bu davalarda 228 sanık hakkında idam cezası istemiştir.[266]

---

[260] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.160.
[261] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.143-167.
[262] Orhan Cemal FERSOY, *age*, s.294.
[263] Erdal ŞEN, *age*, s.235.
[264] Şevket Süreyya AYDEMİR, *age*, s.466-468.
[265] Erdal ŞEN, *age*, s.238-240.
[266] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.163.

Adnan Menderes'in Yassıada mahkemelerinde sanık olduğu davaların başında ilk olarak Bebek Davası görülmüş, bu davada gayrimeşru çocuğunu öldürmeye azmettirmekle yargılanmış ve bu davadan beraat etmiştir. Ali İpar davasında, döviz yasasını ihlal etmekten bir yıl hapse mahkûm olmuştur. 6-7 Eylül olayları davasında, Menderes halkı ayaklandırmaya azmettirmekle suçlanmış altı yıl hapsine ve 375 Lira ağır para cezası ödemesine karar verilmiştir. Örtülü ödenek davasında, örtülü ödeneği yasalara aykırı kullanmaktan mahkûm olmuş, Çakırbeyli çiftliğine haciz konup bankadan 2000 lira çekme hakları kaldırılmıştır. Ayrıca Adnan Menderes; Radyo Davası, Topkapı Olayları Davası, Çanakkale Olayları Davası, Kayseri Olayları Davası, Demokrat İzmir Davası, İstimlak Davası, Vatan Cephesi Davası, Anayasanın İhlali Davası ve Üniversite Olayları Davasında yargılanmış ve mahkûm edilmiştir.[267]

14 Ekim 1960 günü başlayan duruşmalar nihayet 15 Eylül 1961 günü bitmiş, 15 kişi ölüm cezasına çarptırılmıştır. Milli Birlik Komitesi ölüm cezasına çarptırılan 15 kişiden 12'sinin cezasını müebbet hapse çevirirken, Menderes, Zorlu ve Polatkan'ın cezalarını onaylamıştır.[268]

15 Eylül 1961'de kararlar açıklandığında duruşmada olmayan Adnan Menderes, o gün muhafızlar tarafından yatağında baygın bulunmuştur. İntihar girişiminde bulunduğu varsayımıyla, kendine geldiğinde, askerlerin zor durumda kalacağının söylenmesi üzerine biriktirdiği ilaçları yuttuğuna dair imza attırılmıştır.[269] Bu da Adnan Menderes'in zehirlenerek öldürülmek istendiğini akla getirir ki buna dair belgelerde mevcuttur. Menderes'e 14 Eylül gecesi onu koma haline sokacak bir iğne yapıldığı doktorların raporlarıyla belgelenmiştir.[270] Adnan Menderes komadan çıktığında iki arkadaşı Fatin Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan 16 Eylül 1961'de çoktan İmralı adasında idam edilmiştir.[271]

Bu süreçte Yassıada da Menderes'i komadan kurtaran heyet 24 saat geçmeden bu defa da, onun sağlıklı olduğuna dair rapor vermiştir. Bu rapora göre hüküm artık infaz edilebilir durumdadır. 17 Eylül 1961 sabahı Yassıada'ya yanaştırılan hücumbota bindirilen Adnan Menderes, İmralı adasına götürülmüştür. Mahkemenin hükmü burada

[267] Soner YALÇIN, *age*, s.548-549.
[268] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.175.
[269] Erdal ŞEN, *age*, s.255.
[270] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.207.
[271] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.166.

Adnan Menderes'e heyet huzurunda tebliğ edilmiştir. İnfaz yeri İmralı cezaevinin bahçesidir ve infaz yerine hareket edilirken saat 14.15'tir.[272]

T.C. Anayasasını ihlalden idam hükümlüsü olan Adnan Menderes' vasiyeti olup olmadığı sorulmuş ve Adnan Menderes'in şu sözleri kayda geçmiştir: *"Hayata veda ettiğim şu anda devlete ve millete saadetler diler, karımı ve çocuklarımı şefkatle andığımı bildiririm."* Beyaz önlük giydirildiğinde ve son arzusu sorulduğunda ise ; *"Şerefle yaşadığımın ve suçsuz olduğumun bilinmesidir."* şeklinde cevap vermiştir.[273] Böylece Adnan Menderes 17 Eylül 1961 günü saat 14.30 sıralarında, İmralı'da idam edilerek hayata gözlerini yummuştur.[274]

Görülüyor ki idamın infazında bile acemilik ve usulsüzlük yapılmıştır. O zamana kadar hiçbir idam mahkûmu, gün ortasında asılmamıştır. Cezalar daima gece yarısından sonra, güneş doğmadan infaz edilirken Adnan Menderes için bu gelenek uygulanmamıştır.[275]

Menderes ailesi de evlerinin direği, memleketin güler yüzlü başvekilin asıldığı haberini 17 Eylül'de radyodan 19.00 haber bülteninde öğrenmiştir. On yıl Türkiye Cumhuriyeti'ne Başbakanlık yapmış, milyonların sevgilisi haline gelmiş, on beş ay her türlü çileye uğratılmış ve adeta bir mum gibi eritilmiş Adnan Menderes'in idamıyla birlikte Anadolu ardından ağıt yakmıştır. Adnan Menderes aslında cephesinde en önde koştuğu bir savaş vermiştir. Bu savaşı sanıldığı gibi kaybetmemiş, dünya tarihinde ender demokrasi kahramanlarından biri olmuştur.[276]

Seneler sonra 11 Nisan 1990 yılında TBMM tarafından kabul edilen bir yasa ile Adnan Menderes ve ondan bir gün önce idam edilen Zorlu ve Polatkan'a itibarları iade edilmiştir. Ölümlerinin yıl dönümü olan 17 Eylül 1990 günü ise İmralı da, Menderes, Zorlu ve Polatkan'ın mezarları açılmış naaşları Türk bayrağına sarılı tabutlar içinde İmralı'dan feribotla İstanbul'a getirilmiştir. Sonrasında naaşlar, görkemli bir devlet töreniyle Topkapı'daki "anıt mezarlara" yerleştirilmiştir. Bu tarihten sonra idamın her yıl dönümünde Adnan Menderes'i sağlığında gören veya görmeyip seven insanlar, bu mezar başına toplanıp içten dualarla "Demokrasi Şehidini" anmaktadırlar.[277]

---

[272] Şevket Süreyya AYDEMİR, *age*, s.501-504.
[273] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.176.
[274] Şevket Süreyya AYDEMİR, *age*, s.504.
[275] Taşkın TUNA, *age*, s.394.
[276] Erdal ŞEN, *age*, s.258.
[277] Taşkın TUNA, *age*, s.405.

Adnan Menderes'in naaşının anıt mezara taşınmasıyla Berin Menderes de yirmi dokuz yıl sonra eşinin mezarına kavuşmuştur.[278] Zaten Adnan Bey'in ölümünden sonra Menderes ailesinin de kader çizgisinde sürekli dalgalanmalar olmuştur. Büyük oğul Yüksel, 1972 yılında intihar etmiştir. Ortanca evlat Mutlu, 1978 yılında Ankara'da geçirdiği bir trafik kazası sonucu hayata veda etmiştir. Berin Hanımefendi, iki oğlunun ve eşinin acılarını yüreğinin en derininde hissederek hüzün ve ıstırapla yaşamış ve 1994 yılında vefat etmiştir. Menderes ailesinin son üyesi küçük evlat Aydın Menderes ise aktif siyasete atılmış ve o da 1996 yılında bir trafik kazası sonrası felç olmuş[279] 23 Aralık 2011'de de vefat etmiştir.

[278] Soner YALÇIN, *age*, s.560.
[279] Taşkın TUNA, *age*, s.449.

4. 1950-1960 YILLARI ARASI MENDERES'İN TÜRKİYE'Sİ

DP'nin programını incelendiğimizde, DP'nin temel ideolojisinin Batılılaşmak olduğunu ve programında bu amaca yönelik ilkelere yer verildiğini görmekteyiz. DP'nin ekonomi politikası, liberal ekonomi ilkelerine dayanmakla beraber, özel girişimciliğe her şeyin üstünde önem veren iktisat politikası biçimindedir. Konjonktürel olarak devletçiliğin ağır bastığı bir süreçte DP eğilim olarak liberal ekonomiye geçme düşüncesinde olsa dahi uygulamada bunu gerçekleştirememiştir.[280]

Sonuç olarak tüm liberal politikalara ve söylemlere rağmen yatırımların %40-%50'sini devlet yapmak zorunda kalmıştır. Bu dönemde kısıtlı olan özel yatırımlar içinde ilk ciddi girişimi, bir uluslararası şirket olan Unilever yapmış ve Sana, Vita adlı nebati yağ ürünleriyle piyasaya egemen olmuştur.[281] DP, başlangıçta yerli girişimler sınıfından umduğunu bulamayınca yabacı sermaye yatırımlarına yönelmiştir. Yabancılara kolaylık sağlayan "Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu'nun" çıkarılmasına rağmen yatırımlar, ülkenin kalkınmasına yeterli katkıyı sağlayacak boyutlara ulaşamamıştır.[282]

Menderes hükümeti ekonomide asıl gelişme stratejisini tarıma dayandırmıştır. Yönetimin ilk dört yıllık döneminde dış yardımlarında desteğiyle tarımsal üretimde çok olumlu ilerlemeler gerçekleştirilmiştir. Uluslararası konjonktürün olumlu seyrine ve Amerikan yönetiminin tarıma yönelik yardımlarına ek olarak, Menderes hükümeti devletin olanaklarını hep köylünün refahı yönünde kullanmıştır. Çünkü siyasal tabanın ağırlıklı olarak köylüye ve kırsal bölgeye dayalı olması, Menderes hükümetinin böyle bir politikayı izlemesini gerekli kılmıştır. Üstelik nispeten ticarileşmiş kırsal kesimin iktidardan talepleri de bu politikayla bire bir örtüşmüştür. Türkiye'nin uluslararası iş bölümü içerisindeki rolün tarımsal ürün ihracatçısı olarak belirlenmesi sonucunda, dönemin tüm ekonomi politikaları bu doğrultuda şekillenmiştir. ABD'nin 1948 yılından itibaren "Marshall Yardımı" programı çerçevesinde Türkiye'ye yaptığı yardımlar büyük ölçüde tarımsal malzeme ve mekanizasyondan oluşmuştur. Bu yardımlar kapsamında ülkeye büyük miktarda traktör ve pulluk girişi olmuş, tarımda kullanılmaya başlanan traktör, tarımda devrim niteliğinde olmuştur. Krediler ve destekleme fiyatları gibi devlet

---

[280] Hüseyin ÇAVUŞOĞLU, "Türk Siyasi Hayatında Merkez Sağ Çizgisinin Tarihi", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c. 19, S. 2, Elazığ, 2009, s.267-268.

[281] Nazım Ümit TOL, "1950'li Yıllar Türkiye'sinde İktisadi Durum ve Demokrat Parti İktidarı", *Politika Dergisi*,2012, s.7-8.

[282] Süleyman İNAN, "*Demokrat Parti Dönemi (1950-1960)*", Yakın Dönem Türk Politik Tarihi, Anı Yayıncılık, Ankara, 2007, s.117-145, s.129.

politikalarıyla desteklenen makineleşme hareketi, Türkiye tarımının görünümünün değişmesinde büyük rol oynamıştır. Önemli dönüşümlerden biri de ekili alanların hızla artmasında yaşanmıştır.[283]

1954-1955 arası Türkiye'nin ekonomi hayatında "altın çağ" dönemi olmuş, bu tarihten sonra ekonomi kötüye gitmeye başlamıştır. Bu tarihten sonra Türkiye'de görülen kuraklık ABD'nin destek kredilerini azaltması gibi nedenlerden dolayı büyüme hızı belirgin bir şekilde azalmıştır.[284]

Ayrıca gerekli önlemler alınmadan yürütülen makineleşme hem erozyonu hızlandırmış hem de ülkenin dışa bağımlılığını arttırmıştır. Yatırımlar, çok kez oy kaygısıyla yönlendirilmiş, verimlilik ilkesi yeterince göz önüne alınmamıştır. Ödemeler dengesinin bozulması, dış kredi kaynaklarını kesilmesi, ekonomiyi zora sokmuş, ve Türkiye ilk kez bu dönemde IMF'nin kapısını çalmak zorunda kalmıştır.[285]

1955-1960 döneminde DP, ekonomik kriz içine girmiş, kredi dönemlerinin kısaltılması yatırımların seviyesini düşürmüş, fiyatlar hızla artmış, çeşitli mallarda kıtlık yaşanmış, işsizlik artmış, vergiler nedeniyle sabit gelirli halk daha fazla yükün altına girmiştir.[286] Adnan Menderes ve DP yöneticileri, her ne kadar özgürlükleri savunan, liberal ekonomiyi benimseyen ve demokrasiden bahseden söylemlerle yola çıkmış olsalar da, zaman içerisinde hükümeti kaybetme endişesi ile vaatlerinden saparak demokratik olmayan uygulamalara başvurmuşlardır.[287]

Türkiye'de 1950'de yaşanan iktidar değişimi ayni zamanda önemli boyutta sosyal ve kültürel değişimi de beraberinde getirmiştir. Bu dönemde tarımsal etkinliğin artmasıyla kitlesel göç hareketleri başlamış, hem kırsal hem kentsel mekânlarda önemli boyutlarda bir değişim yaşanmıştır. Ayrıca yaşanan diğer önemli bir değişim, ortaya çıkan hızlı nüfus artışı olmuştur. Bu nüfus artışında, doğum oranının artması kadar ölüm oranının da düşmesi etkili olmuştur.[288]

Sosyal alanda çalışma hayatı açısından DP yıllarını özetlemek gerekirse; DP bütün toplumsal kesimleri kucaklamaya çalışmış hepsine yönelik mesajlar vermiştir. Yasalaştırmalarla özellikle bireysel düzeyde işçilere tanınan hakların ciddi ölçüde

---

[283] Suat, OKTAR, Arzu VARLI, *agm,* s.9-12.
[284] Atiye EMİROĞLU, Nezahat KOÇYİĞİT, Senem KESİCİ, "Demokrat Parti Yönetiminde Ekonomik Politikalar", *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 8, İstanbul, 2012, s.77.
[285] Yusuf Ziya KESKİN, *agm*, s.122.
[286] Atiye EMİROĞLU, Nezahat KOÇYİĞİT, Senem KESİCİ, *agm*, s.78.
[287] Yusuf Ziya KESKİN, *agm*, s.122.
[288] Yusuf Ziya KESKİN, *agm*, s.113.

gelişmiş ama toplumsal haklar yani sendika hakkı üzerinde ciddi sınırlamaların gözlendiği bu dönemde, satın alma güçlerinde ve yaşam düzeylerinde önemli artışlar olmuştur. Fakat aynı şey memurlar için geçerli değildir; memurlar bu yıllarda reel gelir kaybına uğramış, maaş, satın alma gücü %25-%30 dolaylarında azalmıştır. Bu durum, DP'nin tek parti döneminin yönetim aygıtı olarak gördüğü memurlara karşı takındığı olumsuz tavırdan kaynaklanmaktadır.[289]

Menderes hükümetinin eğitim alanındaki politikalarına baktığımızda da, okul öncesi dönem eğitiminin, ailelerin ve yerel yönetimlerin sorumluluğuna bırakıldığını görmekteyiz. İlköğretimi ise eğitimin temeli olarak gören Menderes hükümetinin ilköğretimde belirlediği temel hedefler ise ilköğretimi tüm ülkeye özellikle de okulu olmayan köylere götürebilmek ve eğitimin kalitesini yükseltmek olmuştur. DP'nin ilköğretim alanında gerçekleştirmiş olduğu önemli değişikliklerden biri de din derslerinin program içi dersler haline dönüştürülmesidir. Ortaöğretime baktığımızda program ve işleyiş açısından bir düzenleme yapılmış, gerçek anlamda yükseköğretime eleman hazırlayan birer kurum haline getirilmeye çalışılmıştır. DP iktidarı ortaöğretimde Amerikan sistemini kendisine model almıştır. Ayrıca DP'nin din eğitimi konusunda görüşü doğrultusunda imam hatip okulları açılmıştır. DP iktidarında açılan diğer bir okul ise "akşam ortaokullarıdır." Bunlar çalışmak zorunda oldukları için eğitimine devam edemeyen vatandaşlar için 1959 yılında kurulmuştur. Menderes hükümeti, ortaöğretimde en çok önemi mesleki ve teknik eğitime vermiştir. DP, başlattığı hızlı kalkınma hamlesinin ihtiyacı olan kalifiye elemanı yetiştirmek için, yükseköğretim konusuna da özen göstermiştir. 1950'li yıllarda büyük kentlerin dışında üniversitelerin açılmasına ağırlık verilmiştir. 1955'te Ege Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi, 1956'da Ortadoğu Teknik Üniversitesi, 1957'de de Atatürk Üniversitesi kurulmuştur. DP iktidar olduğu ilk yıllarda üniversiteler karşı ölçülü olmuştur. Buna rağmen üniversiteler muhalefete destek kurumlar olarak görülmüş bunun sonucunda üniversitelerde görev yapan profesörlerin siyasi partilerde görev almaları yasaklanmıştır. Bu dönemde yükseköğretim kurumlarının öğrencileri genel eğitim dallarında yoğunlaşmıştır. Mesleki ve teknik yükseköğretimde ise eğitim teorik düzeyde kalmıştır. Yani DP yapmak istediği dönüşümü tam anlamıyla

[289] Ahmet MAKAL , "Türkiye'de çok partili dönemde çalışma ilişkileri: 1946-1963", *Konferans, Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi Çağdaş Türkiye Tarihi Seminerleri: Cumhuriyet Türkiye'sini Anlamak, Osmanlı Bankası Müzesi,* İstanbul, 18 Ekim 2008, s.8.

gerçekleştirememiştir. Ayrıca bu dönemde üniversiteler ve iktidar arasında işbirliği de tam olarak sağlanamamıştır.[290]

Bunların dışında Menderes dönemi büyük oranda Türkiye'de sanayileşmenin alt yapılarının atıldığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde biraz da ithal ikamesine dayalı bir sanayileşmeye çaba harcanmıştır. Bu dönem ithal ikamesine dayalı planlı ekonomiye geçiş dönemi olmuştur.[291]

Menderes dönemi, sanayisinde endüstri de on yılda dokuz kat büyüme sağlanmıştır. Özel sektör teşvik edilmiştir. Yünlü pamuklu dokuma sanayisinde ve tekstil sanayisinde üretim miktarları artmıştır. DP döneminde yapılan 16 yeni fabrika ve mevcut 4 fabrikanın kapasitelerinin genişletilmesi sonucu çimento üretiminde 1960 yılında 2 milyon tona ulaşılmıştır. Şeker sanayiinde, 11 şeker fabrikası tamamlanarak hizmete açılmış, 2 fabrika da 1961 yılında tamamlanmıştır. Şeker üretimi 1959 yılında 500 bin tona yükselmiştir. Demir çelik sanayisinde, kok, pik, pik boru üretimleri on yıl içinde üç kat artmış, öte yandan çelik üretimi %208 oranında artmıştır. Kağıt sanayisinde, önemli ölçüde kağıt üretimi yapılmış 1960'a gelindiğinde 63 bin tona ulaşmıştır. Petrol'de Batman Rafinerisinin kapasitesi yükselirken, Mersin ve İzmit'te iki büyük rafinerinin temelleri atılmıştır. Kömür sanayisinde taşkömürü üretimi ve linyit üretim miktarları yükselmiştir.[292]

Elektrik üretiminde 1950-1960 yılları arasında Türkiye büyük hamle yapmıştır. 1960 yılında enerji üretimi 2 milyar 815 milyon Kw/s yükselmiştir. Sulamada yapılanlara bakarsak, DP yönetiminde o güne kadar boş akan sular değerlendirilmiştir. Kurak topraklar nemalandırmış ve enerji üretecek birer kaynak haline getirilmiştir. DP iktidarı 19 büyük baraj inşasını programına almış ve bunların büyük bir kısmını gerçekleştirmiştir. Böylelikle sulanan arazi miktarı da yükselmiştir. Tarımda modernizasyonla birlikte Türk tarımı altın devrini yaşamıştır. Bu gelişmelerle birlikte tahılı muhafaza ve onun ihraç pazarına sevkini kolaylaştıracak tesislere olan ihtiyaç arttığı için yeni silolar ve hububat depoları inşası yapılmış ve hizmete sunulmuştur. Karayolları ve mimarlık alanlarında ise karayolu ve köprü yapımının bu dönemde hız kazandığını görmekteyiz. Köy yollarında gelişmeler de gözlenmiştir. Mimari eylemler arasında; büyük çapta endüstri yapıları üretilmesi, şehircilik çalışmaları, kampüs

[290] Tunay KARAKÖK, "Menderes Dönemi'nde (1950–1960) Türkiye'de Eğitim", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, c.1, S. 2, Zonguldak, 2011, s.92-95.
[291] Hüseyin ÇAVUŞOĞLU, *agm*, s.269.
[292] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.176-178.

planlamaları yer almıştır. Ayrıca günümüz çarpık kentleşmesine neden olan büyük kentlerin merkezine yakın, halkın mimarisi olarak tanımlanan "gecekondu" yerleşmeleri ilk kez bu dönemde görülmektedir.[293]

Sanayileşme alanındaki bu gelişmeler çerçevesinde Adnan Menderes dış politika anlayışını da, kendisinden önce başlamış olan Batılılaşma adımını daha da rasyonalize etme üzerine kurmuştur. Ülkede büyük bir kalkınma hamlesi peşinde olan Adnan Menderes, yurdu kalkındırmak yatırımcıları Türkiye'ye çekmek ve yatırımlar için kredi temin etmek çabasında olmuştur. [294] Adnan Menderes, on yıllık Başbakanlığı sırasında otuza yakın dış seyahat yapmıştır. Milli iradeye dayanan bir hükümetin dış itibarını sağlamaya çalışan Adnan Menderes, Türk dış politikasını aktif olarak geliştirmeye önem vermiştir.[295] Menderes 10 yıl boyunca ABD, Afganistan, Almanya, Fransa, Irak, İran, İspanya, Lübnan, Libya, Japonya, Kore, Pakistan, Çin, İngiltere, İtalya, Yugoslavya, Yunanistan, Bahreyn ve Ürdün'e gitmiştir.[296]

DP iktidarı, NATO, CENTO, Ortak Pazar (Avrupa Birliği) ve Kıbrıs konularında etkin, Türkiye çıkarlarını gözeten adımlar atmıştır. Komşularla özellikle SSCB ile sorunlarda taviz vermeye yanaşmayan politikalar izlemiştir. Diğer taraftan DP iktidarının Türkiye'yi ABD'ye bağımlı hale getirdiği söylenmiş, aslında bu DP'nin değil, II. Dünya savaşından sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin genel politikası çerçevesinde gerçekleştirilen bir bağımlılıktır denilebilir. Türkiye-ABD arasında 1947-1960 yıllarında toplam 91 adet ikili antlaşma yapılmıştır. ABD'ye bu antlaşmalardan elde ettiği hakla Türkiye'de hava üsleri, radar ve haberleşme tesisleri kurması için 32 milyon metrekarelik alan tahsis edilmiştir.[297]

Bütün bu gelişmeleri özetleyecek olursak; Menderes döneminde siyaset seçkinler uğraşı olmaktan çıkıp, geniş halk kitlelerine ulaşmıştır. Böylelikle bürokratik baskıcı devlet geleneğinin yumuşaması ve milli bir ticaret-sanayi burjuvazisinin doğması sağlanmıştır. Tarım reformu, barajlar, hidroelektrik santraller, eğitim ve ulaşım hizmetlerinin yaygınlaştırılması sonucu olarak siyasi yapının katı kalıpları yıkılmıştır ve Türkiye tarihinin en önemli değişimi yaşanmıştır. Köylü "çiftçi", amele "işçi", teba ise "vatandaş" olmuştur. 1950 yılında iktidara gelen Adnan Menderes, yalnız burjuvazinin

[293] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.176-178.
[294] Erdal ŞEN, *age*, s.113.
[295] Celal BAYAR, *age*, s.166.
[296] Erdal ŞEN, *age*, s.113.
[297] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.178-179.

hem daha yaygın bir sınıfa dönüşmesine yol açmış hem de toplumsal dönüşümün asker, mülki bürokrasi ve aydınlara dayalı seçkinci merkezden taşraya yani çevreye kaymasına ön ayak olmuştur. Bu anlamda Adnan Menderes ve DP iktidarı köyün kente yürüyüşü olmuştur.[298]

[298] M. Serhan YÜCEL, *age*, s.242.

5. ADNAN MENDERES'İN KİŞİLİĞİNE DAİR BİR ANALİZ

Türk siyasal hayatının kuşkusuz en tartışmalı isimlerinden biri olan Adnan Menderes'in 1899'da Aydın'da zengin bir çiftçinin oğlu olarak dünyaya gelmesiyle kişiliğini geleceğini etkileyecek olaylar örgüsü de başlamıştır. Henüz küçük yaşlarda iken Annesini, babasını ve kız kardeşini hastalıklar yüzünden kaybeden Adnan Bey, öksüz ve yalnız kalmıştır. Bu travmatik olay sonrası Adnan Bey'in yetişmesi, eğitimi ve her türlü kişisel gelişimi ile babaannesi Fitnat Hanım ilgilenmiştir. Yani bir bakıma Adnan Menderes babaannesinin eseridir denilebilir. Fakat her şeye rağmen Adnan Bey, yalnızlık psikolojisini hiçbir zaman tam anlamıyla üzerinden atamamıştır. Çocukluğu sokakta değil büyük bir ihtimam altında geçmiştir. Adnan Menderes zayıf bir bedene sahip olmasından dolayı hep gözetim altında olmuştur. Küçük Adnan eğitimi için gittiği İttihatçıların açtığı bir mektepte dünyayı tanımaya başlamıştır. Daha sonra Adnan Bey'in kişiliği Amerikan kolejinde daha da biçimlenmiş, kolej hayatına tanık olanlar onu, ciddi, düzenli, okuyan ve hareketli bir insan olarak tanımlamışlardır.[299]

Genç Adnan Bey'in liderlik yönü ve kültürüne bağlı özellikleri ve milli duyguları da kolej yıllarında ortaya çıkmaya başlamıştır. 1916 yılında kolejin son sınıfında iken I. Dünya Savaşı için askere alınmışsa da sağlığı elvermediği için cephe gerisinde kalan Adnan Bey daha sonra Kurtuluş Savaşı'na katılarak istiklal madalyası almıştır. 1918-1922 yılları arasını dört ağır hastalıkla geçiren ve bu hastalıklardan kurtulan yorgun bitkin bir genç olan Adnan Bey, 1922-1930 yılları arasında da Çakırbeyli çiftliğinin beyi olarak karşımıza çıkmaktadır ve toprağa bağlılığı hayranlık derecesindedir.[300]

Tabi ki Adnan Bey, sıradan bir toprak ağası değil, okumuş, dil bilen ince bir adamdır. Bu yıllarda İzmir-Aydın arası mekik dokuyan Adnan Bey bir yandan da sporla ilgilenmiş Karşıyaka spor kulübü ve Altay formalarıyla futbol da oynamıştır. O dönemde İzmir'e her gelişinde eski arkadaşlarıyla buluşan Adnan Bey tatlı, şakacı ve hoşsohbet bir kişiliğe sahiptir. Ayrıca sarı saçları, kestane gözleri, güleç yüzü ile kibar, nazik, şık ve temiz giyimli bu toprak beyi herkesin ilgisini çeker nitelikte olmuştur. Artık kederli, tasalı, hasta bir kişilik sahibi olmayan Adnan Bey yeni kimliğini

[299] Abdurrahman DİLİPAK, *age*, s.17-21.
[300] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.123.

bulmuştur. Bu yeni kimlik oluşmakta olan yeni Türk burjuvazisinin ön gördüğü tipe büyük uyum göstermiştir.[301]

1928 yılında İzmir'in tanınmış ailelerinden Evliyazadelerin kızı Berin Hanımla evlenen Adnan Bey'in siyasi hayatı 9 Ağustos 1930'da Serbest Fırkaya katılmasıyla başlamıştır. Bu parti kapatılınca da CHP'ye geçmiştir. Adnan Bey yüksek tahsilini de milletvekili olarak geldiği Ankara'da yapmış, hukuk fakültesini bitirdiği o dönemde de çok ilgi çekici bir şahsiyet olmuştur. 1931-1945 arasındaki dönem onun iyice sivrildiği, siyasi kabiliyetinin ortaya çıktığı, dikkat çektiği bir dönem olmuştur. Kibarlığı, bilgisi, heyecanı, memleketine hizmet aşkı ile gittikçe öne çıkmaya başlamıştır.[302]

Adnan Menderes'in meclise girdiği günden DP kuruluncaya kadar geçen mebusluk hayatı, yine onun deyimince "*kendi kendini yetiştirme devresi*" olmuştur. Yavaş yavaş siyasette yüzünü belli etmeye sesini işittirmeye başlayan Adnan Menderes DP kurucularından biri olmayı başarmıştır.[303]

Akıl olarak Adnan Menderes'in en kuvvetli yanı mantığı olmuştur. Muhalefetin ilk günlerinden itibaren iktidara karşı olduğu kadar kendi arkadaşlarına karşı da çoğu zaman kullandığı silah elbette ki mantığı olmuştur. Adnan Menderes'in ikinci kuvvetli silahı ise konuşması olmuştur. Türkçeyi çok iyi konuşan halk dilinin lehçelerini rahatlıkla kullanabilen Adnan Menderes, iyi bir hatiptir ve siyasetçilerin bu en etkili silahını iyi kullanmayı bilmiştir. Ayrıca Adnan Menderes büyük konuşmalarını uzun uzun düşündükten sonra hazırlayan ve daima son saatte kâğıda döken bir kişiliğe sahiptir. Fakat Adnan Bey'in en güzel konuşma yeri arkadaş sohbetleri olmuştur. Bu sohbetler şiir, hikâye, espri, şaka dolu, gençlik hatıralarıyla süslü saatlerce süren konuşmalar şeklinde olmuştur. Adnan Menderes'in etkisini arttırmak için kullandığı bir başka vasıta da, küsmek, uzaklaşmak, arkadaşlarının ısrarcı ricaları üzerine de yine işe koyulmak olmuştur. Yani kendini aratarak kabul ettirme metodunu iyi kullanan biridir diyebiliriz.[304]

Takvimler 22 Mayıs 1950'yi gösterdiğinde mütevazı kimliğini hiçbir zaman elden bırakmayan Adnan Menderes, artık Türkiye'nin Başbakanı olmuştur. Ankara

---

[301] Abdurrahman DİLİPAK, *age*, s.30-31.
[302] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.123-124.
[303] Samet AĞAOĞLU, *Arkadaşım Menderes: İpin Gölgesinde Günler*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2011, s.26.
[304] Samet AĞAOĞLU, *age*, s.35-37.

Adnan Menderes ile birlikte bambaşka bir Başbakan görmüştür. Artık halkın çarşıda, pazarda, lokantada rastlayabildikleri bir Başbakan başkentte varlığını hissettirmiştir.[305]

Kıyafetine son derece düşkün bir şehirli tipiyle karşımıza çıkan Adnan Menderes'in gömleği daima beyaz ve gömleğinin en tipik tarafı da dik yüksek yakasıdır. Tercih ettiği takım elbiseler genellikle kruvaze renkleri de daima koyudur ve her zaman üzerinde taşıdığı elbiseler beş dakika önce ütücüden alınmış gibi pot ve kırışıklıktan eser olmayan bir görüntü içindedir. Hatta cepleri şişkin görünmesin diye küçük not defteri ve sigara paketi gibi şeyleri ceplerine koymadığı söylenmektedir. Ayrıca ayakkabılara özel bir ilgisi olduğu için ayakkabılarını Avrupa'dan getirttiği bilinmektedir. Genel olarak Tatar tipinde güzelce bir yüz, kalın kaşlar, sivri burun, mevzun bir ağız ve intizamla arkaya taranmış saçlarla bu kılığı ve haliyle Menderes tam bir İzmir zarifi tipindedir.[306]

Ayrıca Adnan Menderes yediğine içtiğine dikkat eden, boğazına düşkün olmayan biridir. Yemeklerden önce biraz kuruyemiş yemeği tercih eden Adnan Menderes, günde birkaç defa da taze sıkılmış meyve suyu içen biridir. Hayat tarzıyla, güngörmüş uygar bir insan olan Adnan Menderes mütevazı ve daima ölçülü olmayı bilmiştir. Adnan Menderes'in pek bilinmeyen ilginç bir özelliği ise cebinde küçük dört yapraklı yonca figürü ve minik bir minyatür fil figürünün bulunmasıdır. Bunların dışında cebinde başka bir şey taşımamıştır. Bunların dışında Adnan Menderes makam arabası olarak da birisi İstanbul'da birisi Ankara'da olmak üzere iki eski model Cadillac marka araç tercih etmiştir.[307]

Başbakanlığı döneminde Menderes'in evi her zaman kalabalık olmuş yemeğe zaman zaman misafirler olunca kalabalık geniş sofralar kurulmuştur. Bu sofralarda memleket meseleleri, parti meseleleri görüşülmüş ve fikir alışverişi yapılmıştır. Yakın arkadaşlarının bulunduğu akşam yemeklerinde ise ailesi bu yemeklere iştirak etmiştir. Devlet ve parti işleriyle çok yoğun bir şekilde uğraşan Adnan Menderes her fırsatta ailesiyle de ilgilenmeyi ihmal etmemiş, kendi özel işlerine çok vakit ayırmamıştır. Çok hareketli olan Adnan Menderes az uyuyan, bölük pörçük uykuyla yetinen, çok erken kalkan, yürümeyi seven, yürüyünce dinlendiğini dile getiren bir yapıya sahiptir.[308]

---

[305] Erdal ŞEN, *age*, s.96.
[306] Necip Fazıl KISAKÜREK, *age*, s.413.
[307] Erdal ŞEN, *age*, s.97.
[308] SIRIM, Veli, *Adnan Menderes Aydın Menderes Babasını Anlatıyor*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2008, s.12-17.

DP'nin genç idealistler yanını temsil eden Adnan Menderes klasik anlamıyla bir idealist olup kafasında hayal ettiği Türkiye için çırpınan kendine inanan bir adam olmuştur. İnancını besleyen kaynaklar ise toprak, mensup bulunduğu ailedir.[309] Bunların dışında başka bir inanç kaynağı da çevresinde her zaman arkadaşlarından örülü bir halka bulunmasıdır. Bu manada Adnan Menderes'in güveni önce kendine sonra arkadaşlarına olmuştur.[310]

Adnan Menderes siyasi kimliğine refakat edecek halk tipini de Aydın kültürü içinde şekillendirmiştir. Buradan "ağa" gibi veren olmayı, lider ruhuyla hareket etmeyi ve halkın yanında kararlar almayı temel prensip olarak yapısına işlemiştir.[311] Halkla başka bir ilişkisi olan Adnan Menderes'in arzusu medeni ülkelerde ne varsa kendi ülkesine de bunu getirmek yani hayali ülkeyi bir baştan bir başa eksiksiz imar etmektir. Adnan Menderes kısmen de olsa milletin ters talihini değiştirmiş ve Anadolu'nun ilmik ilmik işlenmesini sağlamıştır.[312]

1950-1960 dönemi Adnan Menderes ile Anadolu'nun bin yıllık durağan yaşamından uyandığı devinmeye başladığı bir zaman aralığı olmuştur. Adnan Menderes bir toprak ağası olduğu için sınıfsal pozisyonuna uygun politikalar izleyerek köy merkezli bir sanayileşme hamlesini Anadolu'da yaşatmış, gözle görülür bir ekonomik büyüme sağlamıştır.[313]

Tabi ki madalyonun diğer yüzünde Adnan Menderes, Başbakanlığınca oldukça pragmatist bir siyasetçi olmuş, kararlarını değiştirmekten, sık sık söylediklerini reddetmekten çekinmemiştir. Kendisine yönelik muhalefetlere karşı anti-demokratik bir eğilim göstermiştir. Uyarıları dikkate almayan Adnan Menderes baskıcı uygulamalarıyla ülkenin hızla ikiye ayrışmasına olayların çıkmasına sebep olmuştur. Böylece ihtilal için en uygun zeminin oluşmasını farkında olmadan sağlamıştır.[314]

Şevket Süreyya Aydemir'e göre Adnan Menderes iki ruhludur, bir yandan oldukça pragmatist ve realist bir politikacı ancak bir yandan da uslanmaz bir romantik

---

[309] Samet AĞAOĞLU, *age*, s.21.
[310] Samet AĞAOĞLU, *age*, s.106-107.
[311] İNCE ERDOĞAN, Dilsen; KABADAYI, Talip; ÜRETEN, Hüseyin; GÜNDEAY, Gülay, *Türk Tarihinde Adnan Menderes*, Adnan Menderes Üniversitesi Yayını, Aydın, 2012, s.189.
[312] Erdal ŞEN, *age*, s.103-104.
[313] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.126-128.
[314] Şerif DEMİR, *age*, s.140-141.

ve hayalci. İşte bu iki ruh arasında gidip gelmeler ve milli irade kavramını sorgulamayışı Adnan Menderes'in sonunu hazırlamıştır.[315]

Nitekim 27 Mayıs 1960 askeri darbesiyle görevinden uzaklaştırılan Adnan Menderes Yassıada'ya götürülmüş, hayatı boyunca konuşmuş, yürümüş, koşmuş bir adam birdenbire mezardan biraz büyük bir hücrede, sessizliğe sarılı yapayalnız kalmıştır.[316]

Evet; bir odada tek başına yapayalnız oturmaya mahkûm edilen, üstelik yanında tek kelime konuşamayacağı bir subayın onun gözlerinin içine diktiği bir çift göz ile her nöbet değiştirildiğinde muayene edilip diğer nöbetçiye teslim ediliş, ferdi mahremiyetiniz içinde hiçbir şey yapamama, onun için bunlardan daha üstün işkence düşünülemez niteliktedir. Bilerek ya da bilmeyerek, tesir derecesi hesap edilerek ya da edilmeyerek Adnan Bey'e bu acı tatbik edilmiştir. Tam 15 ay 17 gün, ruhu cımbızla lif lif yoluna yoluna geçirdiği manevi iğneli fıçı işkencesinden sonra Menderes, donuk ve hissiz bir cisim halinde üçayaklı sehpaya teslim olunmuştur.[317]

Menderes'in Yassıada da kaleme aldığı son mektubu ise şu şekildedir: *" Sizlere dargın değilim. Sizin ve diğer zevatın iplerinin hangi efendiler tarafından idare edildiğini biliyorum. Onlara da dargın değilim. Kellemi onlara götürdüğünüzde deyiniz ki, Adnan Menderes, hürriyet uğruna koyduğu başını 17 sene evvel almadığınız için müteşekkirdir. İdam edilmek için ortada hiçbir sebep yok. Ölüme karar-ı metanetle gittiğimi, silahların gölgesinde yaşayan kahraman efendilerinize söyleyebilecek misiniz? Şunu da söyleyeyim ki, milletçe kazanılacak hürriyet mücadelesinde sizi ve efendilerinizi yine de 1950'de kurtarabilirdim. Dirimden korkmayacaktınız. Ama şimdi milletle el ele vererek, Adnan Menderes'in ölümü sizi ebediyete kadar takip edecek ve bir gün sizi silip süpürecektir. Ama buna rağmen merhametim sizlerle beraberdir. "*[318]

Kısacası Adnan Menderes çeşitli ruh düğümlerinin etkisi altında sonu hazin biten bir hikâyenin kahramanı olmuştur.

---

[315] Şevket Süreyya AYDEMİR, *age*, s.237.
[316] Samet AĞAOĞLU, *age*, s.136.
[317] Necip Fazıl KISAKÜREK, *age*, s.469.
[318] Recep Şükrü APUHAN, *age*, s.205-206.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BAĞIŞ MEKTUPLARI

1.1. Mektupların Değerlendirmesi

Çalışmamızı içeren mektupların çeşitli saptamalar neticesinde şekillenmesiyle, bağış yapma ile alakalı yazılmış ve Başbakan Adnan Menderes'e iletilmiş olan mektupların varlığını görüyoruz. Toplumu etkileyen ve derin izler bırakan olaylar sonrasında ya da sadece devlete hizmet adına bağış yapma arzusunun bulunduğunu mektup metinlerinden anlıyoruz. Çalışmamızda yer verdiğimiz söz konusu mektuplardan, kişilerin sosyal bütünleşmenin sağlanması yönünde olumlu tutumlarının Başbakan Adnan Menderes'e aktarıldığını tespit ediyoruz. Diğer bir deyişle yazışma sahiplerinin kişisel dünyalarında düşündükleri devletin elini yeterince uzatamadığı yerlere geleneksel değerler doğrultusunda duyarlı bir görünüm çerçevesinde girişimlerde bulundukları yorumunu yapabiliriz.

Bu bağlamda söz konusu mektupları irdelediğimizde bir takım olumsuz olaylar sonrasında zararların karşılanması için devlete yardım etme taleplerinde bulunan dernek, sendika, şirket, yayınevi, gibi kurumların ve kişisel olarak vatandaşların bağış yapma isteklerinin ve gönderilerinin yer aldığı mektuplar karşımıza çıkmaktadır. Bu mektuplarda kişilerin ve kurumların, yaşanan olumsuz olaylardan duydukları üzüntüleri dile getirip maddi ve manevi varlıklarıyla her türlü yardıma hazır olduklarını belirttiklerini görüyoruz. Yani kişilerin sergiledikleri bu tutumlardan maddi yardımların yanı sıra sözlerle de devlet düzleminde birlik beraberlik vurgusu yaparak Başbakan Adnan Menderes'e destek olmaya çalıştıkları çıkarımı yapılabilir.

Söz konusu mektuplarla beraber çeklerin ve posta havalelerinin yardım amacıyla Başbakana iletildiğini yazışmalardaki ifadelerden anlıyoruz. Kişilerin bu türlü tutumlar içinde olması, yaşanan felaketler karşısındaki iyi niyetlerini ortaya koyduklarının göstergesi olduğu söylenebilir. Yine mektuplardan, yaşanan olumsuz olayların sonuçlarını sahiplenme, benimseme duygularıyla hareket edildiği anlaşılmaktadır. Yani en sıkıntılı dönemlerde gösterilen dayanışmanın milli duyguların güçlenmesine katkıda bulunduğu söylenebilir. Elimizde bulunan mektuplardan, gönderilen bağışların direkt başbakana ulaştırılmak istenmesi ise mektup sahiplerinin Başbakanın şahsiyetine

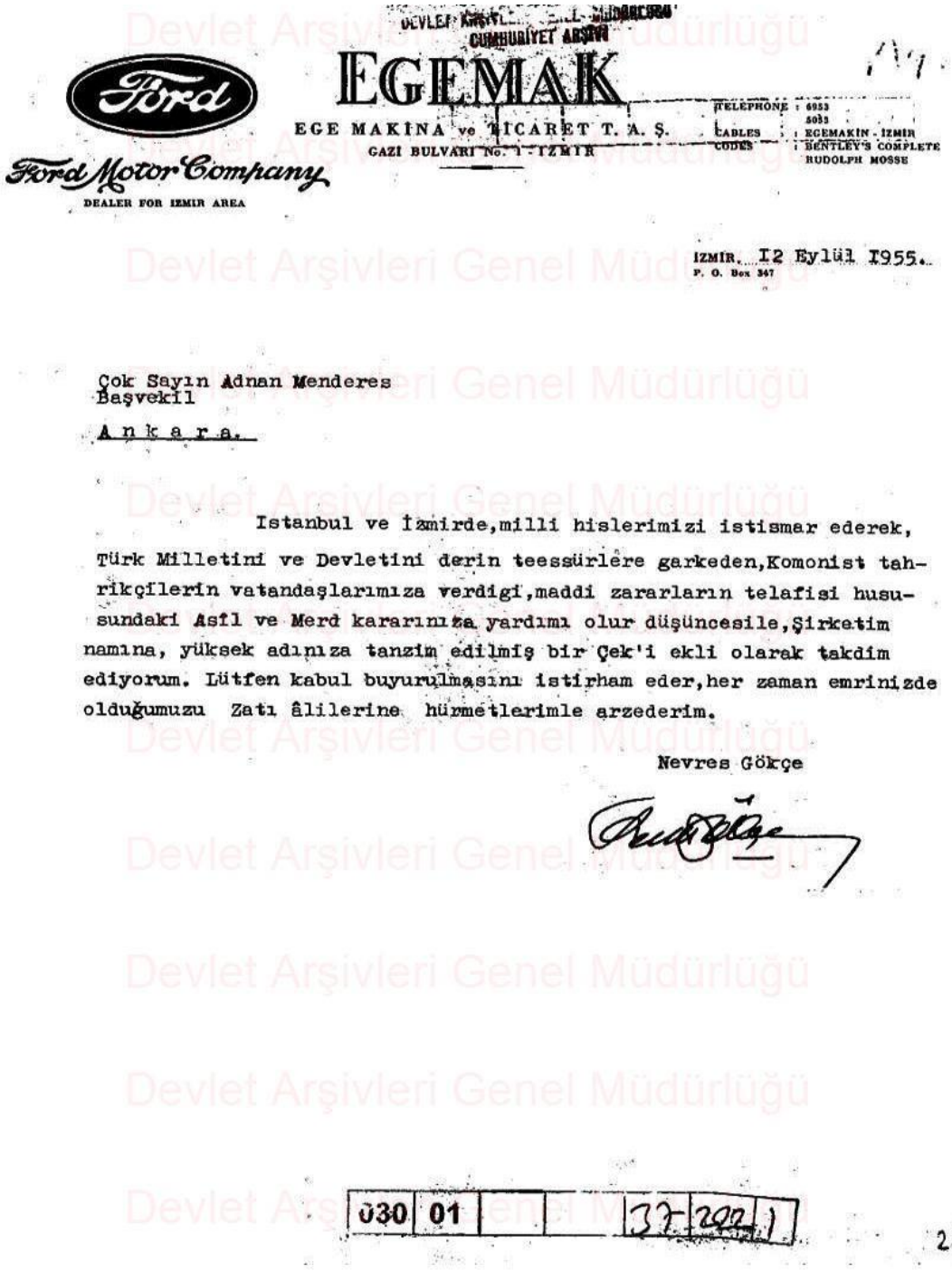
yükledikleri karakteristik kimlik değeriyle ve güven telkin eden tutumunun algılanış biçimiyle ilgili olduğu söylenebilir.

Bunların yanı sıra bir de mektuplar içerisinde Başbakan Adnan Menderes'e duyulan sevgi ve minnettarlık hissiyle devlete bağış yapmak isteyenlerin mektupları göze çarpmaktadır. Bu mektuplardan da vefa bağlılık göstergesi olarak devlet bünyesindeki herhangi bir yere bağış yapmak istendiği anlaşılmaktadır.

Söz konusu mektupların bütününden, kişilerin ülkede meydana gelen olumlu olumsuz gelişmelerin uzağında kalmayarak bilinçli bir şekilde özveriyle toplumsal sorumluluk adına yaşanan olumsuz durumların telafisinde dayanışmayla yardımlaşmayı temin konusunda duyarlı hareket ettikleri yargısına varabiliriz. Kişilerin sosyal sorumluluk hissederek bağış yapma isteklerinin varlığı konuya verdikleri önemin göstergesidir diyebiliriz. Ayrıca içtenlikle milli duygular çerçevesinde Başbakan Adnan Menderes'e destek olma amacı da güdülmüştür denilebilir.

1.2. Bağış Mektuplarına Örnekler:

Mektup No: 1[319]

DEVLET ARŞİVİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Ford
Ford Motor Company
DEALER FOR IZMIR AREA

EGEMAK
EGE MAKİNA ve TİCARET T. A. Ş.
GAZİ BULVARI No. 1 - İZMİR

TELEPHONE : 6953 5033
CABLES : EGEMAKIN - IZMIR
CODES : BENTLEY'S COMPLETE RUDOLPH MOSSE

İZMİR, 12 Eylül 1955.
P. O. Box 347

Çok Sayın Adnan Menderes
Başvekil
A n k a r a.

İstanbul ve İzmirde,milli hislerimizi istismar ederek, Türk Milletini ve Devletini derin teessürlere garkeden,Komonist tahrikçilerin vatandaşlarımıza verdigi,maddi zararların telafisi hususundaki Asîl ve Merd kararınıza yardımı olur düşüncesile,Şirketim namına, yüksek adınıza tanzim edilmiş bir Çek'i ekli olarak takdim ediyorum. Lütfen kabul buyurulmasını istirham eder,her zaman emrinizde olduğumuzu Zatı âlilerine hürmetlerimle arzederim.

Nevres Gökçe

030 | 01 | | | 37 | 222 | 1

28

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 37 - Dosya No: 222 - Sıra No: 1

[319] BCA, nr. 30.1.0.0/37.222.1.

Mektup No: 2[320]

İSTANBUL
Lâstik İşçileri
Sendikası
Sayı 165

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

16/9/955

Sayın Adnan Menderes

Başvekil

Ankara

6_7 Eylül gecesi şehrimizde ve diğer mahallerde cereyan eden esef verici hadiseler karşısında milletce ve hükumetce duyulan büyük üzüntüyü canve yürekten paylaşıyoruz.

Milli servetimize su,i kast yapan köşü niyetli, tahrikci ve kışkırtıcı zihniyete açtığınız haklı mücadelenin muzahiri olarak yanınızda yer aldığımızı belirterek tahribatın süratla telafisi yolundaki asil gayretlerinizin emrinde olduğumuzu da saygılarımızla arzederiz.

İstanbul Lastik İşçileri
Sendikası Başkanı
Niyazi Hançer

16.9.55

030 | 01 | | | 37 | 222 | 1

16

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 37 - Dosya No: 222 - Sıra No: 1

[320] BCA, nr. 30.1.0.0/37.222.1.

Mektup No: 3[321]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Ankara, 17/9/1955

Pek sayın Adnan Menderes
Başvekil
Ankara

Gençliğin millî heyecanının tezahürü sırasında, fırsattan faydalanan müzır unsurların yarattığı 6-7 Eylûl hadiselerinden, şahsen ne büyük bir üzüntü duymuş olduğunuzu biliyoruz.

Bu esef verici ve beklenmiyen hadiseden münevver Türk gençliğinin istikbal için, ziyan olmuş servetin yüz mislinden fazla değerde tecrübe ve ders edinmiş oldukları muhakkaktır.

Türk vatandaşı olarak, şanlı Türk bayrağının altında yaşıyan her kim olursa olsun, onun ıstırabı, ıstırabımız; gaybı, gaybımızdır.

Yurttaşlarımızın ziyanını son kuruşuna kadar milletçe telâfiye çalışmak ve bu hadise dolayısiyle, vatandaşlık sevgi ve hürmetini daha çok kuvvetlendirmek amacındayız.

Millet büyüğü olarak duymakta olduğunuz teessürü, kalben paylaşmakta olan, Devlet Tiyatrosu içtimaî yardım Derneği, hazırlamakta olduğu özel bir temsilin hasılâtını bu gayeye hizmet maksadiyle yüksek emirlerinize tahsis etmiş bulunmaktadır.

Keyfiyeti, derin saygılarımızla arzdan büyük gurur ve şeref duymaktayız, aziz Başvekilimiz.

Devlet Tiyatrosu içtimaî Yardım
Derneği adına:
Başkan

Kerim Alhan

030 | 01 | | | 37 | 222 | 2

104

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 37 - Dosya No: 222 - Sıra No: 2

[321] BCA, nr. 30.1.0.0/37.222.2.

Mektup No: 4[322]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

YURTTAŞ KİTABEVİ

MEHMET ERTEZCANLI
SAHAF - KİTAPCI
SAHAFLAR. 18
BEYAZIT - İSTANBUL

İSTANBUL. 14.9.1955

Sayın Adnan MENDERES
B a ş v e k i l
A N K A R A

Sayın Büyüğümüz;

6-7 Eylûl gecesi İstanbul, Ankara ve İzmir'de maalesef vuku bulan müessif hadiselerde zarar gören vatandaşlarımıza yapılacak yardımın içinde, bizim de çoban armağanı çam sakızı misali bir hissemiz olmak üzere posta havalesiyle takdim etdiğimiz (25) T.L.sını lütfen kabul buyurmanızı, en derin saygılarımızla ellerinizden öperek reca ederiz.

M. Ertezcan

Yeni ve okunmuş olarak, İlk, Orta, Lise ve Yüksek Okul kitapları ve Yardımcıları. Eski ve yeni türkçe ve yabancı dilde her çeşit kitap, mecmua, lûgat ve haritalar.

YURTTAŞ KİTABEVİ YURTTAŞ KİTABEVİ YURTTAŞ KİTABEVİ YURTTAŞ KİTABEVİ YURTTAŞ KİTABEVİ

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 37 - Dosya No: 222 - Sıra No: 1

[322] BCA, nr. 30.1.0.0/37.222.1.

Mektup No: 5[323]

CUMHURİYET ARŞİVİ

İstanbul
15.9.955

Çok muhterem Bayefendi,

Memleketimizin mahiz bulunduğu müessif durum karşısında, duyduğumuz manevi yükün, üzüntüleri en yakından hissedenlerdenim...

Bende iki sene evvel zevcime yapılan haksız iftiralardan doğan maddi ve manevi zararların yük ve ıstırabını unutamadım.

O zaman size gelmiş ve ricalarda bulunmuştum. Vaat buyurulduğu halde, müsbet neticeye varılmadı. Buna rağmen size olan sempatim eksilmemiştir.

Bu yüzden verilmediğini, "hüsn-i cemin azamî mikdarı" olan beş yüz lirayı takdim eder ve hakiki dürüst, erdemli, her şeye rağmen size dost kalan zevcim Cemal Kunt'un, hiç bir maddi karşılık beklemeksizin, size hizmete amade olduğunu derin saygılarımla bildiririm.

Hâmiya Kunt

01 37 222 1

22

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 37 - Dosya No: 222 - Sıra No: 1

[323] BCA, nr. 30.1.0.0/37.222.1.

Mektup No: 6[324]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

YILDIZ YAĞ FABRİKALARI

YAHYA KERİM ONART

İMALÂTIMIZ
Türkiyenin en Nefis
Zeytin yağları
Donmaz pamuk yağı
Bütün nebatî yağlar
Pirina yağı
Her cins Sabun
Pamuk

İZMİR ŞUBESİ
Yemiş Çarşısı 854 Sokak No. 15

Tel Adresi ONART } Bağındır / İzmir
Telefon : 2879
Sicil Ticaret No. 41
CODES : } BENTLEY'S / RUDOLF MOSSE / PRİVATE CODE
Muhabere No. .....

İzmir (TÜRKİYE) 10/Eylül 1955
P. K. 1 1 1

Sayın Adnan Mendores
Başvekil
A n k a r a

Kuhterem Efendim,

Telgrafımı teyiden ilişikte küçük bir çek takdim otmektoyim Gönül isterdiki,böyle bir günde,gerek maddî yardımım gerek filî hizmetim,çok,pekçok fazla olsun.Fakat üç soneden beri başladığım ve umumî zorluklar dolayisile henüz bitiremediğim yeni fabrika inşaatı ve ondan evvelki,malûmu aliniz olan,sadame bana bu gün için fazla bir imkân vörmemektedir.

Bununla beraber şunu arz etmek isterim ki,şahsınıza ve ölmez eserlernize bütün mevcudiyetile bağlı bir eski mücadele arkadaşınız olarak lüzum gördüğünüz takdirde,her işimi yüzüstü birakarak hizmetinize koşmağa amadeyim.

Üzüntülernize bütün kalbimle iştirâk etmekte olduğumu tekraren derin saygı ve sevgilerimle arz ederim,Efendim.

030 01 | 37 | 222 | 1

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 37 - Dosya No: 222 - Sıra No: 1

[324] BCA, nr. 30.1.0.0/37.222.1.

Mektup No: 7[325]

EMİN DEĞERMEN
BEYOĞLU 5 ci NOTERİ
Tel.: 44 28 75

63

İstanbul: 2/6/958 195

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Pek Muhterem Adnan Beyefendi,

Bir vesile ile huzurunuza kabul edilmek bahtiyarlığına kavuşan oğlum Haluk Değermen, kendisini: (Ben Refik Şevket İncenin şeriki Emin Değermen'in oğluyum.) diye takdim etmesi üzerine (Bizim Eminin mi ?) Demişsiniz.

Aradan 12 sene gibi uzun bir zaman geçmesine, tarihimizin en meşgul ve mahmul başvekili olmanıza rağmen bunca hadiselerin girdibadı arasında beni hatırlamış olmanızdan hem mütehayyir, hem ziyadesiyle mütehassis oldum. Bukadar necip bir vefa tezahürü karşısında gözlerim yaşardı. Sağ ve var olunuz.

Çok isterdim ki " Karıncanın yarım çegirke ayağı armağan etmesi kabilinden " ben de bir vefa ve bağlılık eseri gösterebileyim. Lâkin şimdiye kadar böyle bir fırsat zuhur etmedi.

Siz isterseniz bana bu mesut fırsatı pekala verebilirsiniz.

Mesela köprü mukavelesi nevinden yüksekçe meblağı havi bir mukavele Noter olarak dairemizden geçerse kanunun hak olarak bana tanıdığı ücreti - Bittabi vergisi çıktıkdan sonra - tensip buyuracağınız herhangibir yere teberru etmeye amadeyim.

En derin saygılarımın kabulunu rica ederim.

010	09			92	281	1

93

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 281 - Sıra No: 1

[325] BCA, nr. 10.9.0.0/92.281.1.

İKİNCİ BÖLÜM

2. BİLGİLENDİRME AMAÇLI MEKTUPLAR

2.1. Mektupların Değerlendirmesi

Sistematik unsurlar içerisinde ele aldığımız ve akabinde belgelerdeki söylem analizleriyle bulgular elde ettiğimiz dokümanların kavramsal çerçeveleri boyutunda çizdiğimiz tabloda Başbakan Adnan Menderes'i çeşitli konular hakkında bilgilendirmeye yönelik olan ve dönemin şartları dolayısıyla en aktif olan mektup kanalıyla iletilen belgeler ortaya çıkmıştır. Bu konudaki mektupların vatandaşın farkındalıklarının artmasına paralel olarak yönetimle halk arasında köprü görevi gördüğü söylenebilir. Başbakan Adnan Menderes'e yazılan bilgilendirmeye yönelik mektuplarda mektup sahiplerinin yönetime karşı kendilerine biçtikleri roller ve sorumluluklar görülmektedir.

Bu mektup metinlerinde, toplum hayatının genel çerçevesi içindeki dönemsel gelişmeler, yürütülen kamu hizmetlerinin yapısı ve içeriği, yürütülen kalkındırma faaliyetlerinin yapısı kapsamı ve niteliği, siyasal içerikli konuların aydınlatılması veya siyasal konuların Başbakan Adnan Menderes'in bilgi edinmesini sağlayıcı olarak ayrıntılı ve tatmin edici düzeyde bilgiler verildiği görülmektedir. Yazışmalardaki enformasyon akışlarından yazışma sahiplerinin bilinç düzeyleri ile birey ve siyasal otorite arasındaki ilişkilere dair ipuçları elde etmek mümkündür.

Yaptığımız bu genel açıklamalara paralel olarak bahsettiğimiz türden mektupları iki alt bölümde ele alabiliriz.

1) Kalkınma, imar ve sanayi faaliyetlerinin işleyişiyle ilgili bilgilendirme mektupları

2) Yönetim, Parti ve seçim çalışmaları ile ilgili bilgilendirme mektupları

Çalışmamızın seyrini yukarıdaki gibi kavramsal bir çerçeveye oturttuğumuzda ve şekillenen yapıda incelediğimizde mevzubahis olan bilgilendirme konularının bilinçli olarak aktarılıp haberleşme ve bilgi alışverişine dayanarak yapılmasından kaynaklı yönetimin halkla ilişkiler yönüyle ilgili bazı tespitler yapabiliriz.

Bu bağlamda kalkınma, imar ve sanayi faaliyetleriyle ilgili olan ilk başlıktaki mektupları irdelediğimizde ilk olarak kurumsal bilgilendirmenin yer aldığını görmekteyiz. Kurumların yazışmalardaki söylem ve eylemlerinden yola çıkılarak

bilgilendirme sebeplerinin ağırlıklı olarak ekonomik alandaki kalkınmalardan söz etme ve sosyal amaçlı olduğu söylenebilir.

Mektuplardaki içerikler kazanç, kar, hükümetin desteklemesinin faydaları, bilançolar, devlet desteği sayesinde sermaye artırımları, sanayi tesislerinin faaliyetleri gibi konulardır. Bu konular hakkında genişçe bilgiler aktarıldığı görülmektedir. Bu açıdan baktığımızda kurumların iletişim kurma nedenleri de kendini göstermektedir. Devlet mekanizmasının kalkınma hamlelerinden memnun olan kurumlar geri bildirim olarak Başbakan Adnan Menderes'e çalışma faaliyetleriyle ilgili bilgiler sunmuşlardır diyebiliriz.

Öte yandan alt bu başlık içinde kurumlardan başka vatandaşın gözünden, yapılan yatırımların değerlendirilmesini içeren eski yönetimle şimdiki durumun karşılaştırmasının yapıldığı DP iktidarının yaptığı atılımların vatandaş tarafından nasıl algılandığını anlayabileceğimiz mektuplarda mevcuttur.

Bunun yanı sıra yine bu alt başlık içinde değerlendirebileceğimiz idari görevdeki yöneticilerin görevde bulunduğu süre içerisinde parti desteğiyle il, imar ve kalkınmasına sağladığı yararlı faaliyetlerin maddeler halinde Başbakan Adnan Menderes'e sunulduğu mektuplarda mevcuttur. Bu mektup metinlerinden mektup sahiplerinin başbakanı denetim mekanizması olarak gördüğü ve ona izahat verme gereksinimi duyduğu görülmektedir. Bu tür mektup sahiplerinin, devlet yönetimine yardımcı olmak konusunda kendilerine fahri bir rol biçtiklerini görmekteyiz.

Bu bölümün ikinci alt başlığında söz ettiğimiz partiyle ve seçim çalışmalarıyla ilgili ve devletin yönetim mekanizmasıyla ilgili bilgilendirmelerin sunulduğu mektuplarda ise genelde parti ve seçim çalışmaları ile alakalı konuların ağırlık kazandığı görülmektedir. Bu metinlerde seçim dönemlerinde milletvekillerinin seçimlere yönelik yaptıkları faaliyetlerin ayrıntılı olarak bilgilendirme amaçlı başbakan sunulduğu görüş ve çalışmaların bildirildiği görülmektedir. Bu bilgilendirme modelinde milletvekillerinin seçimler için halkla ilişkiler çalışmaları yürüttükleri ve gelişmeleri Başbakan Adnan Menderes ile paylaştıkları anlaşılmaktadır. Bu mektuplarda kamuoyu araştırmaları, seçmen eğilimleri, toplumsal yapıdaki değişmeler, sosyolojik psikolojik algıların yakından takip edildiğine dair açık izler bulmak mümkündür. Zira bu anlayışın DP ve Başbakan Adnan Menderes döneminin politik katılım çerçevesindeki hedef kitlesinin halk merkezli olmasından kaynaklı olduğu söylenebilir.

Parti içi faaliyetlerle alakalı olarak yazılan bilgilendirme metinlerine baktığımızda, milletvekillerinin yapılan il kongreleriyle ilgili, yaptıkları yurt gezileriyle ilgili, DP'nin teşkilatlanmasıyla ilgili, muhalefetin yaptığı propagandalarla ilgili bilgilendirmelerin başbakana sunulduğu görülmektedir. Yine parti içi faaliyetlerle alakalı olarak vatandaşlardan da gelen ve günün şartlarından memnuniyetle muhalefetin tutumlarının eleştirildiği halkın refah seviyesinin başbakana anlatıldığı mektup metinleri de yer almaktadır. Bu konuyla alakalı olarak göze çarpan başka bir mektupta ise başbakanın gezi faaliyetlerinde karşılaştığı durumların gazeteciler açışından değerlendirilmesi ve gezilerde yaşananların gazetelere nasıl yansıdığıyla alakalı bilgiler sunulan mektuplara da rastlamaktayız.

Bunların yanı sıra yönetim mekanizmasının hizmet planlamasındaki işleyişiyle ilgili bilgilendirmelerin başbakana sunulduğu mektupları da görmekteyiz. Bu başlıktaki bilgilendirme modelindeki mektupların türdeş özelliğinde ise siyasi hedefler ve ideolojik kanıtların siyasi otorite-vatandaş ilişkisi çerçevesinde Başbakan Adnan Menderes ile paylaşımını sağlamak ve bu itibarla da Başbakan Adnan Menderes'in iktidarındaki hükümetin performansını ölçmesi denetlemesi olarak düşünebiliriz.

Çizdiğimiz tablonun bütününe baktığımızda bireysel ve kurumsal iletişim ile oluşan enformasyon akışıyla devletin normal işleyişindeki memnuniyet ve sorunları bildirmek, yapılması gerekenler hakkında bilgi vermek yapılanların denetleme yönlendirme amacıyla bilgi, fikir ve duyguların yönetimsel merci olan Başbakan Adnan Menderes'e nesnellik ve anlamlılık çerçevesinde izahat verme şeklinde ortaya çıktığı görülmektedir.

2.2. Bilgilendirme Mektup Örnekleri:

Mektup No: 1[326]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

2

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

29.6.1959

Muhterem ve Sevgili Başvekilim

Dünkü Pazar günü Sakarya'da yapılan İl Kongresinin büyük bir muvaffakiyetle neticelendiğini arz etmek isterim.

Kongreye girmeden önce bazı prensip anlaşmazlıklarını mebus arkadaşlarımın da müzaheretiyle halledttik.Kongre son derece alakalı aynı nisbette hararetli seviyeli ve yapıcı fikir münakaşaları ile cereyan etti.Guruplar biribirlerini anlayışlı ve şuurlu bir seviyede tenkit ettiler.Fakat bu arada her iki taraf(bizim bu aile çekişmelerimizden muhalefet sakın bir ümide düşmesin.Bu iki kardeşin güreşidir.Sonunda biribirimizin elini sıkar ve kucaklaşırız) dediler

Nusret Kirişçioğlu'nun cidden liyakatle sevk ve idare ettiği Sakarya İl Kongresi bendenizin ve mebusların çok tasvip edilen konuşmalariyle olgun bir hava içinde neticelendi.Eski başkan Nazif Sel dört arkadaşiyle,Avukat Mustafa Tığlı üç arkadaşiyle kurulu teşkil ettiler ve biribirlerini samimiyetle tebrik ettiler.

Sakaryadaki vazifem şimdilik bittiği için yarın sabah Kayseri ve köylerini dolaşmakta bulunan arkadaşlarıma iltihak etmek üzere hareket edeceğimi derin hürmetlerimle arz ederim.

Kayseri Mebusu
Servet Hacıpaşaoğlu

030	01			45	272	5

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 45 - Dosya No: 272 - Sıra No: 5

[326] BCA, nr. 30.1.0.0/45.272.5.

Mektup No: 2[327]

T. C.
BAŞVEKÂLET
HUSUSİ KALEM MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı : ____

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Cumhuriyet Arşivi

Yazıldığı tarih: 28/6/1956
Geldiği tarih : 28/6/1956
Numarası : 264
İmza :

V/4

ŞİFRE TEL

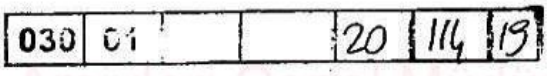
Sayın Adnan Menderes
Başvekil
Ankara

1- Devlet Şurası kararı münasebetiyle Yaver Hayrettin marifetiyle ibraz buyrulan kıymetli iltifatınıza şükrânlarımı arzederim.

Millî Korunma tatbikatı iyi gidiyor. Hususî istihbaratıma nazaran bir kısım ithalâtçılar Merkez Bankasındaki paralarını çekiyorlar. Tahsis yapılmıyacağı için piyasada mal bulunamıyacağı hakkında propaganda mevcuttur. Alınan tedbirlerle mağazalara hücum önlendi.

Derin saygılarımla arzederim.
2-28/6/1956 tarih ve şifre kalemi 264 sayılıdır.

İstanbul Valisi
Ord. Prof.Dr. F. K. Cankay

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 114 - Sıra No: 19

[327] BCA, nr. 30.1.0.0/20.114.19.

Mektup No: 3[328]

192

SELİ ENDÜSTRİ

İPLİK VE HALI FABRİKASI

KONYA

Sicilli Ticaret No. : 5468
İhracat Ruhs No.: 4221

Telgraf Adresi : SELİ-KONYA
Telefon No. : 1020

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Konya, Ankara, 9/9/1957

Merkezi:
KONYA

Satış Şubeleri:
ANKARA
İSTANBUL
İZMİR
NEWYORK (Amerika)

İmalât Şubeleri:
Sille
Lâdik
Kurşunlu
Taşkale
Isparta
Gönen
Atabey
Keçiborlu
Findos
Deregünü
Kayseri
Bünyan
Ordu
Mersin (Ordu)
Abuhayır
Giresun
Çanakçı
Paya
Duroğlu

SAYIN ADNAN MENDERES
BAŞVEKİL
A N K A R A

Zatıâlinizi İstanbul'daki ziyaretimde, Sayın Samet Ağaoğlu ile ayni gün temas ederek ertesi gün tekrar bir konuşma yapmamızı arzu buyurmuştunuz.

Vekil beyefendinin Zatıâlinizle görüşeceğini söylemesi üzerine tekrar rahatsız etmek istemedim.

Samet beyefendi ile , Sümerbank Umum Müdürünün de iştirak ettiği , Ankara'daki, ikinci konuşmamızda bu işin tahakkuku için bir formül bulunmasını Umum Müdür bey deruhte etmişse de müteaddit temaslarımızda,harekete geçmemi mümkün kılacak bir gelişme olmamıştır.

Gerek inşaat ve gerek eğitime,havaların müsait olduğu bu zamanda derhal işe başlamakla,işletmeye kış bastırmadan geçebileceğimizi kuvvetle ümid ettiğimden Zatıâlinizi , mahmul olmanız dolayısile,yazılı olarak haberdar etmeyi tercih ettim .

Sıvas,Trabzon ve Samsun işletmelerinin ve yahut herhangi birinin hemen başlandığı takdirde en kısa bir zamanda kurulup işler duruma getirilebileceğini ve bu başarının bendeniz için de büyük bir tatmin kaynağı olacağını arz eder , bu hususdaki emirlerinize intizaren derin saygılarımı sunarım.

KEMAL SELİ

010 09 92 282 1

32

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 282 - Sıra No: 1

[328] BCA, nr. 10.9.0.0/92.282.1.

Mektup No: 4[329]

EGE TURİZM CEMİYETİ

ASSOCIATION TOURISTIQUE EGEENNE — AEGEAN TOURISM ASSOCIATION

GAZİ BULVARI. BELEDİYE İŞ HANI — İZMİR : Türkiye

[Ege Turizm Cemiyeti Dahiliye Encümeninin 4. 5. 1946 gün ve 4130 sayılı kararı ile Umumi menfaatlere yarar Cemiyetler arasına alınmıştır.]

KURULUŞ : 29. 11. 1941

ŞUBELER : Manisa - Aydın - Denizli - Muğla

TEMSİL : Türkiye Turizm Bankası T.A.O. İzmir Memurluğu

Telefon : Cemiyet Merkezi 27840 / Turizm Bürosu

İzmir, 30 Eylül 1959

Sayı :

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Pek Muhterem Adnan Menderes
Başvekil
A N K A R A

Müessislerinden bulunmanızla iftihar duyan Ege Turizm Cemiyeti 29.9.1959 da yapmış olduğu Umumî Kongresi ile 16 ıncı faaliyet yılına girmiş bulunuyor. Bu 15 yıllık çalışmanın küçük bir hülasasını da raporun sonuna ekledik.

Kıymetli şahsiyetinizin memleket ve Ege Turizm davasına vaki hizmetleri, ilerisi için de ancak yüksek alâkalarile davânın lâyık olduğu seviyeye ulaşacağı bu mütevazi raporda izahe çalışılmıştır.

Turizm sahasındaki çalışmalarımızda her zaman irşatlarınıza muhtaç, emirlerinize amâdeyiz.

Bu vesile ile de en derin hürmetlerimizi arz ederiz pek sayın Başvekilim.

Suad Yurdkoru

EGE TURİZM CEMİYETİ REİSİ

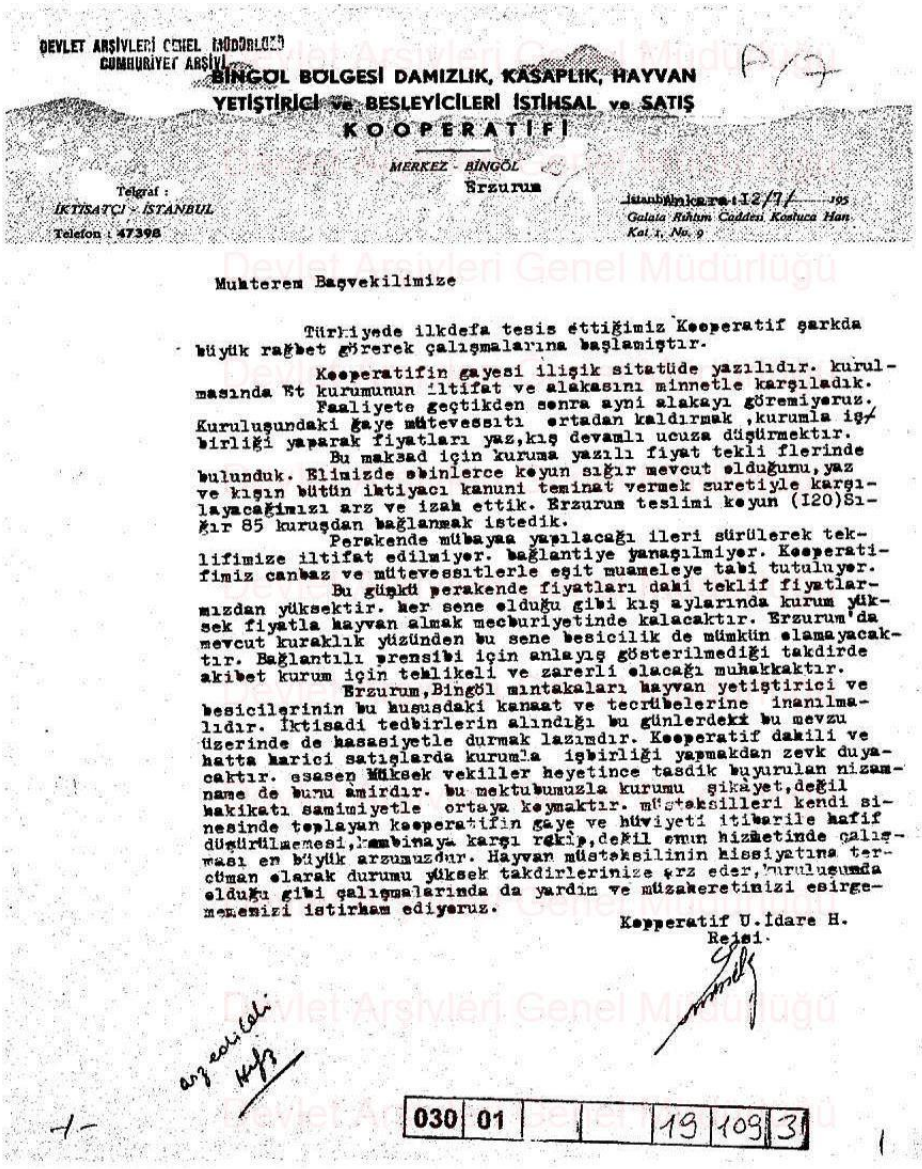
010 09 93 284 1

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 93 - Dosya No: 284 - Sıra No: 1

[329] BCA, nr. 10.9.0.0/93.284.1.

Mektup No: 5[330]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

BİNGÖL BÖLGESİ DAMIZLIK, KASAPLIK, HAYVAN YETİŞTİRİCİ ve BESLEYİCİLERİ İSTİHSAL ve SATIŞ KOOPERATİFİ

MERKEZ - BİNGÖL

Erzurum

Telgraf : İKTİSATÇI - İSTANBUL
Telefon : 47398

İstanbul'da : 12/7/ 195
Galata Rıhtım Caddesi Kosluca Han Kat 1, No. 9

P/7

Muhterem Başvekilimize

Türkiyede ilkdefa tesis ettiğimiz Kooperatif şarkda büyük rağbet görerek çalışmalarına başlamıştır.

Kooperatifin gayesi ilişik sitatüde yazılıdır. kurulmasında Et kurumunun iltifat ve alakasını minnetle karşıladık. Faaliyete geçtikden sonra ayni alakayı göremiyoruz. Kuruluşundaki gaye mütevessıtı ortadan kaldırmak ,kurumla işbirliği yaparak fiyatları yaz,kış devamlı ucuza düşürmektir.

Bu maksad için kuruma yazılı fiyat tekli flerinde bulunduk. Elimizde binlerce koyun sığır mevcut olduğunu,yaz ve kışın bütün ihtiyacı kanuni teminat vermek suretiyle karşılayacağımızı arz ve izah ettik. Erzurum teslimi koyun (120)Sığır 85 kuruşdan bağlanmak istedik.

Perakende mübayaa yapılacağı ileri sürülerek teklifimize iltifat edilmiyor. bağlantiye yanaşılmiyor. Kooperatifimiz canbaz ve mütevessitlerle eşit muameleye tabi tutuluyor.

Bu günkü perakende fiyatları daki teklif fiyatlarmızdan yüksektir. her sene olduğu gibi kış aylarında kurum yüksek fiyatla hayvan almak mecburiyetinde kalacaktır. Erzurum'da mevcut kuraklık yüzünden bu sene besicilik de mümkün olamayacaktır. Bağlantılı prensibi için anlayış gösterilmediği takdirde akibet kurum için tehlikeli ve zararli olacağı muhakkaktır.

Erzurum,Bingöl mıntakaları hayvan yetiştirici ve besicilerinin bu hususdaki kanaat ve tecrübelerine inanılmalıdır. İktisadi tedbirlerin alındığı bu günlerdeki bu mevzu üzerinde de hassasiyetle durmak lazımdır. Kooperatif dahili ve hatta harici satışlarda kurumla işbirliği yapmakdan zevk duyacaktır. esasen Müksek vekiller heyetince tasdik buyurulan nizamname de bunu amirdir. bu mektubumuzla kurumu şikayet,değil hakikatı samimiyetle ortaya koymaktır. müstaksilleri kendi sinesinde toplayan kooperatifin gaye ve hüviyeti itibarile hafif düşürülmemesi,hattabinaya karşı rakip,değil emin hizmetinde çalışması en büyük arzumuzdur. Hayvan müstaksilinin hissiyatına tercüman olarak durumu yüksek takdirlerinize arz eder,kuruluşumda olduğu gibi çalışmalarında da yardım ve müzaheretinizi esirgememenizi istirham ediyoruz.

Kooperatif U.İdare H.
Reisi.

arz edilsin

030 | 01 | | | 19 | 109 | 3

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 19 - Dosya No: 109 - Sıra No: 3 - Dosya No Ek: M

[330] BCA, nr. 30.1.0.0/19.109.3.

Mektup No: 6[331]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
BAHA ESAT TEKAND

Ankara, 30.Aralık.1952

Sayın Adnan Menderes
B a ş b a k a n
A n k a r a

1952 yılında memleketimize yeni kalkınma ve gelişme hamleleri bahşeden kıymetli eserleriniz arasına, Şeker Sanayiimizin biri temelleri atılan diğer ikisi de siparişleri yapılan üç fabrikanın kurulmasına ait teşebbüslerinin de girmiş olmasının, memleket hizmetindeki büyük ve kıymetli gayretlerinize kendi gücümüz ölçüsünde küçük bir hisse katmak imkânını bize de vermiş olmasiyle şeref ve sevinç duyuyoruz. Bunda benim de bir hizmetimin bulunması ilerlemiş hayatımın sonuna kadar gururunu duyacağım yegâne mazhariyeti olacaktır.

1953 yılı ortalarına doğru muhterem ellerinize daha iki fabrikamızın temellerine ait harç malasını bizzat verebilmek emeliyle yeni seneye giriyorum. Harekete getirdiğimiz üç fabrikadan maada, Kütahya ve Kayseri fabrikalarının da kuruluşlarına vasıta olacak şirketlerin teşekkülü bir gün meselesidir. Burdur ve civarının da tetkikleri yapılmış, Burdur'da kurulacak bir fabrikanın hazırlıklarına diğerleriyle birlikte başlanmıştır. Bunların ve hatta Malatya ve Elâzığ ve civariyle Erzincan, Erzurum ve Gümüşhane bölgelerini içine alacak sahalarda daha iki fabrikanın hazırlık müjdelerini, 1953 yılında size verebilirsem kıymetli teveccühlerinizle yüklendiğim hizmet vecibelerini yerine getirebilmiş olmak huzurunu duyacağım.

Bize her zaman hamle ve gayret kaynağı olan yüksek direktiflerinizle şeker sanayiine yeni hedefler ve eserler kazandırılması, şumul ve tesirleri itibariyle, iki yıldanberi açılan yeni iktisadî devrede büyük tarihî kıymetini elbetteki bulacaktır. Ben de kendime bir hizmet payı alabilmiş olmakla, size medyun olduğum en büyük manevî mükâfatı kazanmış olacağım.

1953 yılında size ve gayretli ellerinizle bahtiyarlık ufuklarına doğru yürüyen memleketimize 1953 yılının hayırlı ve uğurlu olmasını diler, en derin saygılarımı sunarım.

Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.
Genel Müdürü

Daklavuzu
13.2.1953

13.2.953 758

030 01 105 652 9

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 105 - Dosya No: 652 - Sıra No: 9

[331] BCA, nr. 30.1.0.0/105.652.9.

Mektup No: 7[332]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

D/5

Pek Muhterem Başvekilimiz ve Parti Başkanımız
Adnan Menderes Beyefendiye

Zatıâlinize seçim bölgem olan Bilecik hakkında bazı maruzatta bulunmak istiyorum. Malûmunuz veçhiyle çok bağlı olduğum partime muhalefet zamanında ve karanlık günlerimizde içimden gelen şiddetli bir arzu ile iltihak etmiştim. 8 senelik Mebusluğum zamanında , yalnız bir defa aile toplantımız olan Gurubumuzda çok samimi tenkit ve temennilerde bulunmuştum. Bunu bir çokları istismar ederek bendeniz hakkında belki yanlış kanaat edinmenize sebebiyet vermişlerdir.

Önümüzdeki seçimlerde Mebus olayım veya olmıyayım bazı hakikatları zatiâlinize arzetmeyi borç biliyorum. 1950- 1954 arasında partimiz içinde çok iyi bir tesanüt var iken bilâhare çok yıkıcı bazı hareketlerle teşkilât dağılmıştır. 1955 senesinde en idealist arkadaşlar partiden ihraç edilmiş ve bunlarda bu gün Bilecikte Hürriyet Partisini kurmuşlardır. 1954 seçimlerinde vasati 4-5 bin rey fark ile seçimi kazanmıştık. Halk Partililerin ise daima %45 nisbetinde reyleri bulunduğundan aradaki bu ufak farkı diğer muhalif partilerle yapacakları işbirliği vasıtasiyle kolayca yenebileceklerdir. Halk Partililer ise bu seçimlerde Kasım Gülek'i ve üç yerli çok sevilen avukatı aday olarak göstermektedirler. Diğer partilerde halk partisi listesini atmaya kararlı bulunmaktadırlar. En büyük ve en kuvvetli kazalarımızın 1946 - 1954 arasındaki İlçe Başkanlarımız bu gün ayni kazaların Hürriyet Partisi Başkanlarıdırlar.

030	01			50	303	11

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 50 - Dosya No: 303 - Sıra No: 11

[332] BCA, nr. 30.1.0.0/50.303.11.

Mektup No:7[333]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Yeni aday listemizde bir tek yerli aday vardır. O da Ortemektep mezunu kültürsüz bir arkadaştır. Diğer adaylar Yümnü Üresin hariç halk tarafından tutulmamaktadırlar.

Mebus olayım veya olmayayım Vilâyetimde ve bütün memleketimde Partimizin kazanması en şiddetli bir arzùmdur. Bendenize tevcih edeceğiniz emirlerinizi bekler hörmetlerimi sunarım.

18.9.1557

Bilecik Mebusu
Dr. Talât Oran

| 030 | 01 | | | 50 | 303 | 11 |

2

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 50 - Dosya No: 303 - Sıra No: 11

[333] BCA, nr. 30.1.0.0/50.303.11.

Mektup No: 8[334]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Muhterem ve Degerli Genel Başkanımız.

Zatıdevletinizden telle telâkki eyledigimiz emirleriniz veçhile seçim bölgemizde çalışmalarımıza 24/6/1959 tarihinden itibaren başlamış bulunmaktayız.

İl idarekurulumuz ve İlçe başkanlarımızla yaptığımız müşterek toplantıda ,muhalefetin meclis içi ve meclis dışı faaliyetlerinin mahiyeti , maksatları ve Demokrat Parti Meclis Gurubu olarak kendi tutumumuz hakkında teşkilâtımızın geniş mikyasta tenviri gayesile kaza merkezlerimizde bütün Ocak ve Bucak idare heyetleri ve Muhtarların iştiraklerile kapalı yer toplantıları yapmayı kararlaştırmış ve bir proğram tahtında bu işi tertiplemiş bulunuyoruz.Bu proğramın tatbikatını 5/Temmuz/Mahmudiye İlçemiz, 2 /Temmuz /Çifteler ilçemizde vermiş bulunmaktayız.Bütün ilçelerimiz 14/Temmuz tarihine kadar bu şekilde tenvir ve takviye edilmiş olacaktır. Kaza merkezlerindeki bu toplantılarımız oranın pazarına tesadüf ettirilmiş olduğu cihetle Etraftan pazara gelen kimselerle de görüşmek imkânları hasıl olmaktadır.

Bu arada şehir dahilinde Partimizin ocak kongrelerine başlanılmış olup kongreler hepimiz tarafından takip edilmekte ve kongre vesilesile yukarıda arzettiğimiz esaslara uygun konuşmalar yapılmaktadır.

Ayrıca şehir içinde mümkün olduğu kadar tüccar ve esnaf dükkanları ,tezgah ve atölyeler ziyaret edilmek suretile münferit temaslarda yapıyoruz .

Bunlardan başka tesbit edilmiş tarih ve saatlerde işçi sendikaları ve esnaf dernekleri ile kendilerine iktidarımızın temin eylediği imkanları anlatmakta ve bu hususları partimiz lehinde degerlendirecek şekilde görüşmeler ve telkinlerde bulunmaktayız . Ayrıca mahalli bir kısım ihtiyacların giderilmesi hususunda Valilikle sıkı temas ha-

030 | 01 | | 45 | 273 | 5 | 2

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 45 - Dosya No: 273 - Sıra No: 5

[334] BCA, nr. 30.1.0.0/45.273.5.

Mektup No: 8[335]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

(2)

linde müşterek çalışma içindeyiz .

Bugüne kadarki faaliyet ve temaslarımızın neticelerinden memnun olduğumuzu arz ederiz . Ankara'ya avdetimizde gezi ,tetkik ,faaliyet ve temaslarımızın muhassalasını etraflı bir rapor halinde siz kıymetmetli başkanımıza arz edereceğiz .

Derin bağlılık ve hörmetlerimizle

Eskişehir Mebbusları

Muhtar Başkurt — Hicri Sezen — Mustafa Çürük

Halil Akkurt — Hamit Dedelek

030 | 01 | | | 45 | 273 | 5

3

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 45 - Dosya No: 273 - Sıra No: 5

[335] BCA, nr. 30.1.0.0/45.273.5.

Mektup No: 9[336]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Burdur Valiliği

Hususi

15 / 4 /1955

K 1

Sayın Adnan Menders

Değerli Başvekil

Ankara

Lütufkâr alakanızla vazifeye başladığım 7/7/1953 tarihinden ayrılmakta olduğum bu güne kadar Burdur vilayetinde tahakkuk ettirmeğe çalıştığım işleri öz olarak ilişik arz ediyorum .

Geceli gündüzlü bir mesainin mahsulü olarak tahakkuk ettirilen bu hizmetlerin gerçekleştirilmesi doğrudan doğruya Zatı devletlerimin başında bulunduğu hükûmetin çok yakın alakası sayesinde mümkün olabilmiştir . Binaenaleyh şerefi de zatı devletlerine racî bulunmaktadır.

En derin sayğılarımı arz ederim .

Eski Burdur Halen Bingöl
Valisi
Enver Saatçiğil

arşivdedir
M. [illegible]
17.5.955

030 | 01 | | | 112 | 708 | 5

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 112 - Dosya No: 708 - Sıra No: 5

[336] BCA, nr. 30.1.0.0/112.708.5.

Mektup No: 9[337]

...7 ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

K1

Burdur'da 7/7/1953 tarihindenberi tahakkuk ettirlen İşler

1 - (600) bin lira tutarlı şehir içme suyu depo ve şebeke kısmı tamamlatılmış , Burdur sıhhı ve temiz içme suyuna kavuşturulmuştur .

2 - Burdur - Tefenni yolu üzerinde Çendik ve Bodamıt köprüleri inşaatına başlanmış , bunlardan Bodamıt köprü inşaatı tamamlatılmıştır .

3 - Bayındırlık hizmetleri için yeniden bir pkap , 4 jeep , I2 Ford marka devrik kasalı kamyon , iki greyder , iki Buldozer , iki Loder ve bir sıkreyper satın alınmıştır .

4 - Burdur spor sahası istimlak işi tamamlatılmış ve spor sahası ihata divar ve tesviyesi yaptırılmıştır .

5 - Halkın yardımı ile başlanmış olan Hava meydanı temamen istimlak edilerek düzeltilmiş , Burdur bir hava alanına sahip olmuş bulunmaktadır .

6 - Burdur merkezinde eskiden mevcut kitapları bir araya getirmek suretile eski halkevi binasının üst katında bir umumî kütüphane açılmıştır .

7 - Özel İdare binasının alt katında çocuklarımızın ihtiyacına cevap vermek üzere bir çocuk kitaplığı açılmıştır .

8 - Hususi muhasebe tarafından (400) bin liralık İller bankasından istikraz aktedilmiş , bu para ile merkezde modern Gazi ve Cumhuriyet okullarına başlanmış , ayrıca eski halkevi binası hazineden satın alınarak halkın hizmetine tahsis edilmiştir .

9 - Şehir içindeki İstasyon caddesi agaçlandırılmış ve çimlendirilmiştir .

I0 - Belediyece asri mezarlık ve Maşat tepe agaçlandırılmıştır .

II - Tefenni'ye giden yolun askerlik şubesinden itibaren 2.5 kilometrelik kısmı agaçlandırılmıştır .

I2 - Çavdır - Armutlu , Tefenni - Korkudeli , Hacılar - Navlı yolu inşaatına devam edilmiştir .

I3 - Tefenni yolu üzerinde (29) menfez büyüttürülerek yaptırılmıştır .

I4 - Burdur Verem Savaş derneği tarafından Hastahane bitişiğinde 50 yataklı bir verem savaş binasına başlanmış , çatıya kadar çıkarılmıştır .

I5 - Hükûmet konagı bahçesi tanzim ve çimlendirilmiştir .

I6 - Senelerdenberi sürüncemede kalan Burdur Kız Enstitüsü inşaatının arsa işi halledilmiş ve (300) bin liralık enstitü inşaatına hemen başlattırılarak bina çatıya kadar çıkarılmıştır .

I7 - Erkek Sanat enstitüsüne bir demircilik atelyesi ilave edilerek inşaatı tamamlatılmıştır .

| 030 | 01 | | | 112 | 708 | 5 |

./. 2

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 112 - Dosya No: 708 - Sıra No: 5

[337] BCA, nr. 30.1.0.0/112.708.5.

Mektup No: 9[338]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

I8 - Hususî Muhasebe tarafından Burdur'un bütün hususiyetlerini aksettiren bir Burdur kitabı bastırılmıştır .

I9 - Burdur gölünde tecrübe maksadile Hidrobiyoloji Enstitüsü ile işbirliği yapılarak göle uçakla (400) kadar Balık getirtilip atılmıştır.

20 - Sayın Reisicumhurumuz Celal Bayar'ın Burdur'a teşriflerinde işaret ettikleri kısımdan Belediyece Burdur gölü kenarında (I00) dönümlük bir sahanın istimlakı yaptırılmış ve bu sahaya Orman İşletmesile işbirliği yapılarak (I2000) çeşitli agaç dikilmek suretile mezkur saha agaçlandırılmış ve muhafaza altına alınmıştır .

2I - Tamamen çıplak olan Burdur tepelerinden bir kısmını agaçlandırmak için Susamlı tepe düzelttirilmiş , yolları açılmış ve bu tepeye (3000) çeşitli agaçla geliş , gidiş yollarının her iki tarafı agaçlandırılmıştır .

22 - Burdur merkezinde her türlü fenni tesisleri ihtiva edecek bir soguk hava deposu yaptırılması için faaliyete geçilmiş ve Et Balık kurumuna ihtiyaçları olan arsa verilerek bu tesisin Burdur'da yaptırılması sağlanmıştır .

23 - Mülkiyeti Özel idareye ait bulunan Şehir Sinemasının altında bir toplantı salonu inşaatına başlattırılmıştır .

24 - Yarı köyüne (25) bin , Düger köyüne (25) bin , Kemer merkezinde (6) bin , Kuşbaba köyünde (5) bin , Kuz köyde (5000) , çeltikci de (3000) , Çebiş köyünde (2500) adetlikten ibaret kavaklık tesis edilmiştir .

25 - Aziziye mıntıkasına (I0) bin , Şeker şirketi tarafından (I0) bin çeşitli ve Salda gölü kenarına (3000) akasya diktirilmiştir .

26 - Çok ihtilaflı bir durum arzeden (600) bin liralık bucak kazası içme su işi halledilmiş ve bu kaza içme suyuna kavuşturulmuştur .

27 - Yeşilova , Bucak kazalarında birer mezbaha yaptırılmıştır .

28 - I55 bin liralık Yeşilova , I80 bin liralık masrafla Tefenni kazaları da içme suyuna kavuşturulmuştur .

29 - Yeşilova kazasında halk yardımı ile bir orta okul yaptırılmıştır .

30 - Bucak kazasında ilkokul binasına bir ek ilave yaptırılmıştır.

3I - Bucak kazasında orta okul binasına bir ek ilave yaptırılmıştır .

32 - (75) köyün içme suyu tamamlatılmıştır .

33 - En çok suya ihtiyacı olan bucak kazasının yedi ova köyünün (I35) bin lira sarfıla içme suyu inşaatına başlanmış ve inşaat tamamlatılmak üzeredir .

34 - Çetin ve mücadeleli bir durum arzeden Çavdır nahiyesine de (90) bin lira sarfıla içme suyu getirilmiştir .

35 - Ağlasun nahiyesinde bir hamam yaptırılmıştır .

36 - Muhtelif köylerde (I63) hayvan hastalıkları için banyoluklar yaptırılmıştır .

030 01 | | 112 708 5 ./. 3

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 112 - Dosya No: 708 - Sıra No: 5

[338] BCA, nr. 30.1.0.0/112.708.5.

Mektup No: 9[339]

BAŞBAKANLIK ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

37 - Köy ve Bucak merkezlerinde (7) selektör binası (8) aşım duragı yaptırılmıştır .

38 - Bütün köylerde (35) adet çamaşırlık yaptırılmıştır .

39 - Burdur Hidro elektrik tesisatının takviyesi maksadıla su kanallarını ıslah için bir milyon liralık inşa faaliyetine girişilmiş bulunmaktadır .

40 - Gölhisar kazasının haritası yaptırılmıştır .

41 - Bucak , Tefenni , Yeşilova kazalarında halkın yardımı ile birer sağlık merkezi yaptırılmış ve yeni kurulan gölhisar kazasında da sağlık merkezi inşaatına başlanmıştır .

42 - Mahalli yardımlar sağlanarak Yeşilova , Tefenni , Bucak,Dirmil , ağlasun ve Çavdır kaza ve nahiyelerinde birer verem pavyonu inşaatına başlanmıştır .

43 - Yeşilova , Tefenni , Gölhisar , Bucak kazaları elektrik projeleri ihaleye çıkarttırılmıştır .

44 - Vilayetin muhtelif bölgesinde (150) dönümlük yoncalık tesis edilmiştir .

45 - (10) boga satın alınmıştır .

46 - Sular idaresince (415) bin liraya Tefenni - Çavdır deresi ıslahı , (15) bin liraya Burdur ovası harita işi , (325) bin liraya söğüt gölü kurutma işi , (390) bin liraya Tefenni karataş gölü sulama işi , (86) bin liraya Tefenni - Horzum sulama işi ihalesi yapılmış ve bu işler tamamlatılmıştır .

47 - Bütün köy yolları eldem geçirilmiştir .

48 - Muhtelif köylerde (17) köprü yeni baştan bayındırlıkca yaptırılmıştır .

49 - Bütün köy ayrım yerlerine işaret levhaları konmuştur .

50 - Çerçin köyü kanalı yaptırılarak köy su baskınından kurtarılmıştır .

51 - Düden , Hasanpaşa , Sazak , Çam , Kavuncu , İgdeli ,Kızılkaya , Ece , Kızılılı , Bogazköy , Ambarcık , Kozagacı köylerinde (223) bin lira sarfıla birer okul yaptırılmış ve hizmete açılmıştır .

52 - Ayrıca 953 - 954 iş programında yer alan ve ilişik olarak sunulan programlarda beyan edilmiş olan işler gerçekleştirilmiştir .

7/4/1955

030 | 01 | | | 112 | 708 | 5

4

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 112 - Dosya No: 708 - Sıra No: 5

[339] BCA, nr. 30.1.0.0/112.708.5.

Mektup No: 10[340]

İstanbul 25 Ocak 960

Saygı Değer Başbakanım..
Selam ve Muhabbetler,

İstanbulun, bir semtinde, sıcak ve mutevazi bir odamda, radyo alabildiğine açık, beyanatınız okunuyor. İkaz, itimat, huzur verici ifadeler arasında fikrim mekik dokuyor. Maziyi ve bugünü düşünüyorum. Değişen bir sürü esbab arasında, sizce malum, daima iyiye, ileriye, Feyiz veren türkiyem...Bir geçen on yılki devri, daha çok, ondan evvel ki hali, katiyen bilmiyorum. Bu gün, motorla gezdiğim Yurdu, o zamanlar, piyade gezdim. çeşmeleri, yolları, köprüleri evvelce gezmiştim. Ozamanlar, çimen bitmiş yollarda, atlarla, postaların çalıştığı, kazaları görmüştüm.
Madenlere, mükellefler sürülürdü, jandarma ile,
köy yolları, köylülere, fakirlere yaptırılır,
boş araba görüldümü, cevrilir, calıştırılır dı.
köy, dağ başı, bucak karakolları, sanki hududtu. vasıtalar durdurulur huviyetler sorulurdu.
İş başına gelişiniz....
O günün sevinçi, hala içimde.
köhne, fakat asil TÜRKİYEM,
ELİNİZE geçince, üstat bilgisi ile,
yonta yonta elmas gibi, işlediğinizi görüyorum....
Bildiğimi izah için,
şu raporu veriyorum....
bandırmayı tepede, genişletip kurdunuz.
hangarların, silolaların, meçhul adeti.
bir yığın tayyereler, semalarda dolaşıyor.
Susurluk fabrikası, kanat acan kuş gibi, kurulmuş setin üstüne,
Ovaya hakim bakıyordu....
olamaz, o havali de pancar demişlerdi.
Yığın yığın pancarları, tarlasında seyrettim.
evleri, şantiyeleri, lokamatifleri,
bir yanına kurulmuş, mavi kubbe camisi,
görenleri yakıyordu...
Bu yol, güzergahında, değişen köy, bağ evleri,
uzayordu, Balıkesire doğru....
Balıkesir....adeta yeniden kurulmuş, memur evleri, işçi evleri,
Blok apartmanlar beldesi....Şantiyeler içinde....
Floranslar geceleri, inci gibi parlayor,
Nerdeee...o eski balıkesir....
Hafızamda, kırk altının, hatırası canlanır, bu havali dop,
NE zaman geçtimse....
946 yıllarının ortaların da, istasyon caddesi.
Mahşeri kalabalık, asker, sivil, kadın, çocuk, yığılmışlar.
gözler, bir balkona bakıyor...Orada bir natib konuşuyor...
Avukat S.Sıtkı yircalı....bağırıyordu...AZİZ HEMŞERİLERİM.

Biz, iş başına gelirsek, göreceğiniz eserlerden birisıde, bu şehrin, esaslı imarı olacaktır....Göreceginiz Görüyoruz ki, Hayata gelişten, rahmeti rahmana kadar, her balıkesirlinin gördüğü manzaralar, hep aynıdır.... yanar, yıkılır, eksilir, fakat artmaz bu nedendir aziz hemşerilerim?... Huşu içinde dinleyen bizlere, ellerini acarak soruyordu...cevabını kendi vermişti..ihmaledilmek tedir. vatan sathıişte böylece ihmal edilmiştir....

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 21 - Dosya No: 122 - Sıra No: 3

[340] BCA, nr. 30.1.0.0/21.122.3.

Mektup No: 10[341]

2.

Biz, Hükümet olarak, iş başına gelirsek, Vatan çemlulunda, bir imara
girişeceğiz....Bu hitab ve temenni, hala kulaklarımdadır...
Balıkesirde, karşımda.....
Ege'ye açılan yol boyu, ırı, heybet direkler, teperi aştığı yerde,
tıpkı paraşüt kulesi..kanat açmış, salkım saçak, kalın kalın teller,
uzaklardan görüyordum..... O dağlarıda gezdim, direkleri sayarak,
On iki kol üzerinden, bin sekizyüz direkle, soma ya giriyordu...

Saymaktan usanan bakışlarım, o, dağları taradı. karşımdamuazzam,
Soma termik santralı....dört cihete ayrılan, enerjiyi seyrettim.
Dev direkler yükselmiş , her biri bir diyara,
Bu enerjiyi takdir ediyordum... Tahsisatı kim bilir kaç şehir kur_
Hesabca iki yüz bin, elli tonluk demir direk , tellerinmilyarlarlar
ediyordum.. hesabı bırakarak bir yana aşıyordu metresi..
kazayı gezdim...
İstasyona açılan rampanın, parsellenmiş sağı solu,,
İşçi evleri, memur evleri....Şirin, renk renk, çatı sitilinde.
Belli kimdir sahibleri...Yer altı, üstü galibleri, kara inci
işçileri, nasırlı eller , sabırlı kalbler, Mahallesi neşeliçinde.

Değişen cehresini bir zarafet kaplamış, ayrı ayrı biçimde, ,
Ne mutlu bir plandı.. önce VATAN sonra can..Bunu bir'de anladım..
Kayıtsız şartsız benimsedim...
Yaşanan dünyanın bekası, daha mukaddes olmalı.
Yaşamağa hazırlıkla ömür tüketiyorlardı..Neden VATANKALKINMASIN..
Biz FANİ o bakî kaldıkca...Sıkıntılar geçicidir, fayrat edeceğiz,
TAM YOL İLERİ.....
ATAMIZIN izinde , gelecek nesillere tam techiz bu vatanı
hediye edeceğiz.....
Bu iman varken, içinizde, fasavvuru dahi ne kadar güzel....
Heyhat....Fikri sabit, i nükseden pek az bir zümreye, hakikatlara
inanmayan, topyekun kötüleyen, bozulur elbet düzeni, kör olmuş gibi
gözleri, saf masum vatandaşlarıma, fitne dolu telkinleri, elbet yal_
ana yıkacak bir gün sözleri....
En az benim kadar tarih yazacak bu abideleri,
gölgeleyemez asla yaptığınız işleri, hiç bir itham....

Bendeniz, yılın üç mevsiminde, seyahata çıkarım, doğuda, kara deniz-
de, egede....pazarları, köyleri, kazaları gezerim..
Mevzu, açıldım siyasetten. Hakikatları sıralayorum, isbatlarıile
birlikte, Zira, şu kış ayında bile, manisa-sabuncu bel arası, tam
şantiye halinde..
Derelere kuruyorlar, setler, künkler, çimentolar, işçiler.
her virajı döndünmü, kaynaşıyor, Kazmalar iniyor, yanık yanık türkü-
ler, semada oynaşıyor....Sesbelli Manisaya, su yolu kazıyorlar, bir
HEDİYE.....İnkanyok eserleri, belirtmeğe yazmağa....Barajları, silo-
ları, yolları, limanları....her yıl bir on fazla yükselen inşaatları
Buldazörler, traktörler durmadan kazıyorlar, tarlaları, yolları.
Amerikan tipi yollarda, modern benzin istasyonlar..Köstwonlar,
İmrendiriyor bakanları...yollarda, mersedesler-bussinkler yarışıyor,
Şehirlerin kıyısından savuşuyor....Tam gaz ileri.....
GÜLER YÜZLÜ BAŞBAKANIM....
Altın, motor, bu bereket devrinde. Yok diye sızlananlar anlaşılmaz
ne isteyor..Hayat önce kaim, madem mide üstünde,
ne bulursak yemeğeğiz..TAbii Şükür etmeyenler, yanıb eriyib mum gibi,
Bitmededir..Evet, haris hırsı, inkar edib, nimetleri,
UN.YAĞ, sebze, yemiş, su etrafında,, bunlar mevcut oldukca, insanlık
yürümede....FANİDEN BAŞKA NEYİZ.....
Sevgili halkımıza, her fırsatta, bildirmedeyim...
Sanatım, bir nevi, reklam rehberi, Şu, iki milyonluk, koca şehirde,
kalmadı tek cadde, gezmediğim..Sanat icabı, babı-alide, muharrirler,
matbaa

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 21 - Dosya No: 122 - Sıra No: 3

[341] BCA, nr. 30.1.0.0/21.122.3.

Mektup No: 10[342]

3-

Matbaacılar,şairler arasında gelişti.m..
Bir sürü,neşriyat yurdu,elimde kepce,arar dururum,rejim dostu eserleri..Ne olduğu meçhul,bu insanlar,arasında,pek azını sevmedeyim.
Kağıt..yok derler...Çeşit ceşit dergiler,dökülürken piyasaya,
Amacı,özü belli eserleri,arar Bulurum..bir azda gazete elimde,
Şehir,havadis,bu gün başta,en fazla,Sürüm için BAğırmadayım..
Aziz basmacının,salamon hikayeleri,
İngilizce,öğretici kitaplar,yahya kemalin şiirleri,ve saire,
fiatları dörde böler,reklamla satarım,tabii,iade eserler,
tenzilatlı,vatandaş menfaatına,....Yüz binlerin,dolup boşaldığı
Vapurlarda,reklamcı-gazeteci çalışmadayım....Şehrin önemli bu
turistik Mahallinde,
Evet sayın BAŞBAKANIM...
Tam iktidara gelişinizle birlikte,burayı,kendime merkez yaptım,
Girıştim kendi capında mücadeleye,için neşe içinde,cebinneşe
içindeoldum,politika sarnoşu,yalnız bir biçimde....
A...dan...Z....ye. Kadar koyu bir huyu,edindim şiar.
Zira,avucumun içi gibi,TURKİYEM.gözümün önünde..
İkramiyeler verilmeden,işçilere bağıran,
Hüzün veren hadiseleri,şişirirken gazeteciler..
Birazda gülelim diye,basıb nağrayı..aziz basmacının,salamon
hikayeleri.. iskeleyi canlandırıyordu..
hadiseler malum,Uşak,turgutlu,manisa hadiseleri....
İnanınBAŞ BAKANIM...
Cebleri şişkin o,eski zaman beyleri..Aman efendim bu ne gürültü,
Yokqu,şu herifi susturacak...Kedir Gaye anlarsınız BAŞBAKANIM..
Sukunet,isteyen bu beyler,fısıldaya bilmek için,sağa sola,
Kulak radyosunu,ihlal eden bu gürültüye,son veremediler..
Tabii,işlerine gelmez,bu sağ duyu,Hakikat olan mevhum karşısında,
Kalkınırken MİLLET ve VATAN..elbet gürültü olacak, Hayat var,para
var,esnaf kalkınmış...kalkınmada...Vitrinlerde göz alıcı manzaralar,
Yok dedikleri her şey,Görüp nasın,son harikalarını.için için kuduran bu beyler,gemiye doluyorlar...Fısıl fısıl bir şeyler,konuşuyorlar...Haddi zatında ,on dakika yolculuk edecek...
Kazgın,kindar bakışların arasında..manasını anlayorum...
Satmayacağım asla..ulusu,dünyayı,vatanı,akşamı,zım i,mim i,
Ve vatanın yüz karası,yıllığını....Zira etrafta bir sürü gazeteci,
bağırmada....Hamayyydiii...uLuSSS..ankaradan geldi....Karikatür,
Akbaba....avaz avaz çığırtkanlar,patranları hesabına yırtınırken,
Jiletciler,naneciler,kekik yağcılar, teranesi arasında,
Yalnız, benim dertleri .en sonunda muaffak oldular,anlatacağım gibi,
Satmayışım,muhalif mevkuteyi..Satmam, zira, patronlarını bilirim,
Değil siyaset oyunu,kağıt daleverelerini,iade satışını ,entrikalar,
arasında şu on yıl,neleri bilirim..sizde bilirsiniz pek coğunu,,,
İki yüzlü borsacıların,sermayesi tükenecek,kaybedecek oyunu,
Gün be gün,yükseliyor abideler,bir gün gelecek ,iftiralar susacak,
Veya eriyib cekilelecek,GÜNEŞİN, altındaki kar gibi.....
Haddim olmayarak,bendeniz,şu kozmopolit şehirde,ne entrikalar bilirim..Millı duyum kabardımı, bir olayda..
Perde arkası gibi,polise işittirmek,benim için bir zevktir,,
Değil adicürümler,siyasi sarrafların,uğrağı,bu köprüde,ne
intibalar edindim,ayrı ayrı biçimde..bir şilah bir huviyet
istedim vermediler....hemde,fahri,cinsinden....
Sorarsanız,ne diye...izah edeyim BAŞ BAKANIM...
Gözünde,miyob gözlük,sırtında tulumu.boyuna sipari ocağı içer,
takib ettim,şehrin her yerinde,gezer,düşkünlerle konuşur,
ne mekanı,ne sanatı belli...Tabii kundakcı.... diğer biri, bir
lisan öğretmeni,kitaplarını sattım,yok panasına,telkininden anladım,
Karma karışık bir şeydi... Tabii, doğu, hesabına, katiyen, tesbit

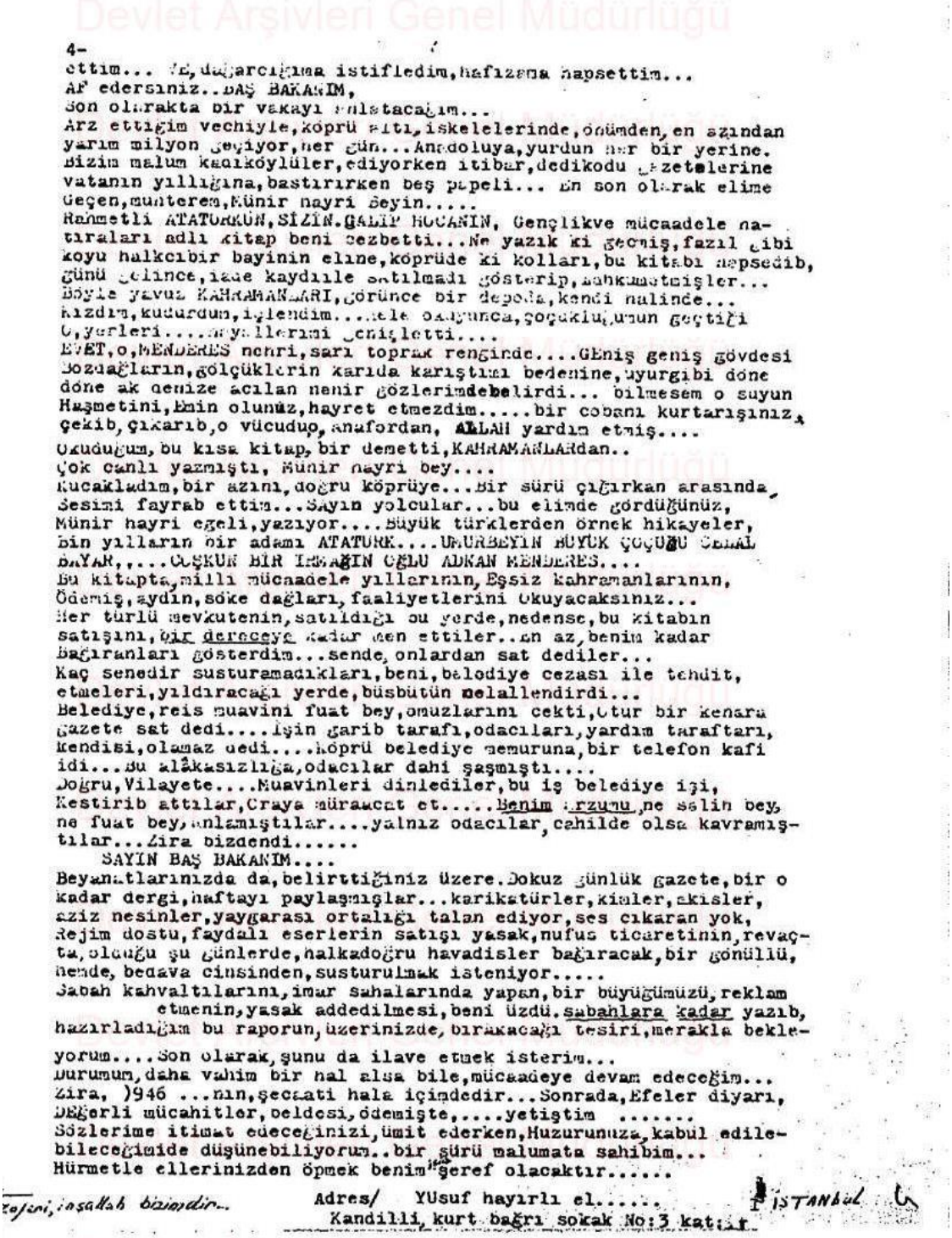
030	01			21	122	3

3

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 21 - Dosya No: 122 - Sıra No: 3

[342] BCA, nr. 30.1.0.0/21.122.3.

Mektup No: 10[343]

4-
ettim... Ve,dağarcığıma istifledim,hafızama hapsettim...
Af edersiniz..BAŞ BAKANIM,
Son olarakta bir vakayı anlatacağım...
Arz ettiğim vechiyle,köprü altı,iskelelerinde,önümden,en azından yarım milyon geçiyor,her gün...Anadoluya,yurdun her bir yerine. Bizim malum kaldırımcılar,ediyorken itibar,dedikodu gazetelerine vatanın yıllığına,bastırırken beş papeli... En son olarak elime Geçen,muhterem,Münir Nayri Beyin.....
Rahmetli ATATÜRKÜN,SİZİN.GALİP HOCANIN, Gençlikve mücaadele hatıraları adlı kitap beni hezbetti...Ne yazık ki geçmiş,fazıl gibi koyu halkcıbir bayinin elıne,köprüde ki kolları,bu kitabı hapsedib, günü gelince,idare kaydıile satılmadı gösterip,mahkumetmişler... Böyle yavuz KAHRAMANLARI,görünce bir depoda,kendi halinde... kızdım,kudurdum,üzüldüm....tele okuyunca,çocukluğumun geçtiği o,yerleri....anıyallerimi genişletti....
EVET,o,MENDERES nehri,sarı toprak renginde....Geniş geniş gövdesi Bozdağların,gölçüklerin karıda karıştımı bedenine,uyurgibi döne döne ak denize acılan nehir gözlerimdebelirdi... bilmesem o suyun Haşmetini,Emin olunuz,hayret etmezdim.....bir cobanı kurtarışınız, çekib,çıkarıb,o vücuduo, anafordan, ALLAH yardım etmiş....
Okuduğum, bu kısa kitap, bir demetti,KAHRAMANLARdan..
Çok canlı yazmıştı, Münir nayri bey....
Kucakladım,bir azını,doğru köprüye...Bir sürü çığırkan arasında, Sesimi fayrab ettim...Sayın yolcular...bu elimde gördüğünüz, Münir hayri egeli,yazıyor....Büyük türklerden örnek hikayeler, bin yılların bir adamı ATATÜRK....UMURBEYİN BÜYÜK ÇOÇUĞU CEMAL BAYAR,,...COŞKUN BİR IRMAĞIN OĞLU ADNAN MENDERES....
Bu kitapta,millı mücaadele yıllarının,Eşsiz kahramanlarının, Ödemiş,aydın,soke dağları, faaliyetlerini Okuyacaksınız...
Her türlü nevkutenin,satıldığı bu yerde,nedense,bu kitabın satışını,bir derecaye kadar men ettiler..En az,benim kadar bağıranları gösterdim...sende,onlardan sat dediler...
Kaç senedir susturamadıkları,beni,belediye cezası ile tehdit, etmeleri,yıldıracağı yerde,büsbütün melallendirdi...
Belediye,reis muavini fuat bey,omuzlarını cekti,Otur bir kenara gazete sat dedi....İşin garib tarafı,odacıları,yardım taraftarı, Kendisi,olamaz dedi....köprü belediye memuruna,bir telefon kafi idi...Bu alâkasızlığa,odacılar dahi şaşmıştı....
Doğru,Vilayete....Muavinleri dinlediler,bu iş belediye işi, Kestirib attılar,Craya müracaat et.....Benim arzumu,ne salin bey, ne fuat bey,anlamıştılar....yalnız odacılar,cahilde olsa kavramıştılar...Zira bizdendi.....
SAYIN BAŞ BAKANIM....
Beyanatlarınızda da,belirttiğiniz üzere.Dokuz günlük gazete,bir o kadar dergi,haftayı paylaşmışlar...karikatürler,kimler,akısler, aziz nesinler,yaygarası ortalığı talan ediyor,ses cıkaran yok, Rejim dostu,faydalı eserlerin satışı yasak,nufus ticaretinin,revaçta,olduğu şu günlerde,halkadoğru havadisler bağıracak,bir gönüllü, Hende, bedava cinsinden,susturulmak isteniyor.....
Sabah kahvaltılarını,imar sahalarında yapan,bir büyüğümüzü,reklam etmenin,yasak addedilmesi,beni üzdü.sabahlara kadar yazıb, hazırladığım bu raporun,üzerinizde,bırakacağı tesiri,merakla bekleyorum....Son olarak,şunu da ilave etmek isterim...
Durumum,daha vahim bir hal alsa bile,mücaadeye devam edeceğim... Zira,)946 ...nın,şecaati hala içindedir...Sonrada,Efeler diyarı, Değerli mücahitler,beldesi,ödemişte,....yetiştim .....
Sözlerime itimat edeceğinizi,ümit ederken,Huzurunuza,kabul edilebileceğimide düşünebiliyorum..bir sürü malumata sahibim...
Hürmetle ellerinizden öpmek benim şeref olacaktır.....
Zafer,inşallah bizimdir..
Adres/ YUsuf hayırlı el.....
Kandilli,kurt bağrı sokak No:3 kat:1
İSTANBUL

0 0 - Kutu No: 21 - Dosya No: 122 - Sıra No: 3

[343] BCA, nr. 30.1.0.0/21.122.3.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. DAVET MEKTUPLARI

3.1. Mektupların Değerlendirmesi

Çalışmamızın bu aşamasını oluşturan mektupların nicel ve nitel değerlendirmelerini yaptığımızda çeşitli organizasyonlara davet münasebetiyle kişi ya da kurumların siyasi otorite ile alternatif iletişim kurma çabalarının varlığını hissettiğimiz davet metinleri karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu davet metinlerinde vatandaşların ya da kurumların kültür, eğitim, yatırım, sosyal faaliyetler kapsamında yapılacak olan tören, kutlama ya da açılışlara Başbakan Adnan Menderes'in de iştirak etmesini istedikleri görülmektedir.

Ele aldığımız dönemin devlet teşvikiyle imar kalkınma ve yeniden yapılanma yönünden dinamik oluşumlarda bulunması da göz önüne alındığında kamu kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, firmalar ve vatandaşların siyasi erk sahiplerinin yaptıkları icraatlara dönüşüm sağlanması yönünde bir tutum sergilediklerini söylemek mümkündür.

Bu bağlamda davet metinlerini gönderiliş amaçlarına göre;

1) Hizmet açılışı davetleri
2) Temel atma davetleri
3) Ziyaret davetleri
4) Sanat, eğitim, kültür, kutlama davetleri

Şeklinde sıralamak mümkündür.

Başbakan Adnan Menderes'e gönderilen davet yazılarında ağırlıklı olarak o dönemde devlet teşvikiyle inşa edilmiş olan tesislerin açılışlarına davetler göze çarpmaktadır. Bu tür mektup metinlerinde devletin yatırımcılara hizmet planlaması dahilinde ne derecede yardımda bulunduğuna dair açık ifadeler yer almaktadır. Açılış daveti metinlerindeki *"başta hükümetimiz ve onun direktifleri", "teşvik etmenizden cesaret alarak", "teşebbüs kaynağını yüksek emelinde buldu",* gibi ifadelerden imar çalışmalarının Başbakan Adnan Menderes tarafından fiili olarak desteklendiği anlaşılmaktadır. Söz konusu mektuplardaki açılışlar fabrika, firma, toplu konut açılışları olduğu için mektuplarda Başbakan Adnan Menderes'in kalkınma hamleleri hakkında

bilgilerden sıkça söz edilmiştir. İktidar yönetiminin can damarı olan Başbakan Adnan Menderes'in yönetimdeki yetkinliğinin yani sıra kalkınma hamlelerindeki yetkinliği de mektuplarda vurgulanan diğer bir noktadır.

Mektup metinlerinde geçen diğer bir davet konusu ise temel atma törenleriyle ilgilidir. Bu konuda da yine başbakanın kalkınma hamleleri davet metinlerinin içeriklerinde yer almaktadır. Bu mektuplardan ekonomik büyüme ekseninde sanayi alanında teşviklerle yatırımlar yapıldığı anlaşılmaktadır. Temel atma törenlerine Başbakanın davet edilmesi siyasi erkten güç almaya yöneliktir diyebiliriz.

Davet metinlerinde, devlet desteğiyle kurulan ve faaliyete geçen firmaların sahipleri ve ortakları tarafından gönderilen ziyaret daveti niteliği taşıyan mektuplar da bulunmaktadır. Firmalar, yazdıkları bu mektuplarda kimliklerini ve kurum felsefelerini yansıtarak, siyasi otoriteye kendilerini tanıtmaya çalışmaktadırlar. Bu mektuplarda firmaların işleyişleri, imal edilen ürünler ve kazançlardan bahsedilmesi sonrasında ziyaret davetinde bulunmaları firmaların Başbakan Adnan Menderes'in denetiminden geçirilmek istendiği izlenimini vermektedir. Bir nevi Başbakanın üretim kalitesini test etmesi istenmektedir diyebiliriz.

Son olarak davet içerikli mektuplarda çeşitli etkinliklere Başbakan Menderes'in katılımını sağlamak amacıyla gönderilen mektupları görmekteyiz. Bu metinler içerisinde üniversitelerin ders yılı açılışı, çeşitli sosyal etkinliklere katılım ve köylü vatandaşın festival tarzında kutlamalarına davetleri içeren mektuplar bulunmaktadır. Bu mektuplarda Başbakan Adnan Menderes'in halk merkezli bir politika izlemesinden kaynaklı, kişilerin duygu dünyası ve beklentilerini anlamak mümkündür. Mektup sahiplerinin Başbakan Adnan Menderes ile samimi bir ortam içerisinde iletişim kurma isteklerinin olduğu anlaşılmaktadır.

Bütün olarak baktığımızda DP'nin halkla ilişkiler stratejileri kapsamında halkla doğrudan kurulan temasların adaptasyonu içinde halkında aynı ölçüde geri bildirimle cevap verdiği görülmektedir. İktidar partisinin kurulan doğrudan temasta kendisini önemsediğini anlayan vatandaşların da yönetime ve yöneticiye duyduğu hayranlığın bir yansıması olarak davet mektuplarını yazdıklarını söyleyebiliriz. Mektupların tümünde kişilerin zihniyet yapılarının hep aynı çerçevede Başbakana duyulan sevgi kapsamında birleştiği görülmektedir.

3.2. Davet Mektup Örnekleri:

Mektup No: 1[344]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

[redacted] ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
BAHA ESAT TEKAND

Ankara, 19.Kasım.1954

Çok Sayın Adnan Menderes
Başvekil
A n k a r a

Kütahya'da bir şeker fabrikası kurulması en sıcak teşebbüs kaynağını yüksek emelinizde buldu. Kıymetli müzaheretlerinizle çalışmalarımızı başarıya eriştirmiş olmanın sevinç ve minnetini duyacağız. 23.Kasım.1954 Salı günü saat 11 de yapılması tensip edilen açılış merasimini yüksek huzurunuzla şereflendirmeniz, bize ve bilhassa Bendenize müteakip çalışmalarımız için yeni bir kuvvet ve cesaret vesilesi olacaktır.

Bütün gayretlerimizin en yüksek manevî mükâfatı saydığımız huzurunuzdan bizi mahrum bırakmamanız ümidiyle en derin saygılarımı takdim ederim.

Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.
Genel Müdürü

14-93
14.12.1953

030	01			18	106	38

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 18 - Dosya No: 106 - Sıra No: 38

[344] BCA, nr. 30.1.0.0/18.106.38.

Mektup No: 2[345]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

ANKARA FUTBOL HAKEMLERİ KULÜBÜ

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Posta Kutusu No. 78

Sayın Adnan MENDERES
Başvekil

Ankara

Ankara, 24.11.1958

No. .....

Özü : .....

Zatı alileri tarafından bilinmekte olduğu veçhile, sporda arzu edilen kalkınma, ancak hakem mevzuunun müsbet halline vabestedir.

Kulübümüz bu hakikatı nazarı itibare alarak, hakemlerin sosyal cepheden teçhizleri ile işe başlamış bulunmaktadır. Ezcümle, bu mevzuda ilk adım olarak kendilerine bir de lokal tesis ve temin edilmiştir.

Eskidenberi, spora karşı göstermiş bulunduğunuz alâkadan ve bu suretle biz hakemleri daima himaye ve teşvik etmenizden cesaret alarak, 26 Kasım 1958 çarşamba günü saat 18 de kulübümüz lokalinin açılışı dolayisiyle tertip edilmiş bulunan kokteyl partiye yüksek huzurlarınız ile şeref vermenizi istirham eder, en derin tazimlerimizi arz eyleriz.

ANKARA FUTBOL HAKEMLERİ KULÜBÜ
Reisi — F.Reisi
Muzaffer Ertuğ — Safa Yalçuk

Adres : 19 Mayıs stadı

030 | 01 | | | 21 | 120 | 4

2

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 21 - Dosya No: 120 - Sıra No: 4

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

[345] BCA, nr. 30.1.0.0/21.120.4.

Mektup No: 3[346]

HUDUTLU SORUMLU
ANBUL İŞÇİ SENDİKALARI BİRLİĞİ
KOOPERATİFİ ORTAKLIĞI

Şehremini Arpaemini Mahallesi yeni evler

Ticaret No. 42419 — Telefon No. 21 38 74

No. 1083

İstanbul, 2 / II/ 195 9

Sayın
Adnan Menderes
Başbakan

ANKARA

Kooperatifimiz İstanbul çapında bir Kooperatif olup şimdiye kadar 900 işçi vatandaşımızı meskem sahibi yapmış bulunmaktadır.

Başta Hükûmetimiz ve onun direktiflerile İşçi Sigortaları Kurumumun kredilerile meydana gelen bu eserler bizleri memleketimizin muazzam kalkınma hamleleri arasında milli bir heyecana gargettiğinden son tamamlanmış evlerimde vesilesile Şehremini sitemizde 8/Kasım/1959 pazar günü saat 14 de yapacağımız büyük merasime Yüksek Huzurumuzla şeref vermenizi bu suretle bizlere bir bayram daha yaşatmanızı diler saygı ve sevgilerimizi sunarız.

İstanbul İşçi Sendikaları
Birliği Yapı Kooperatifi
Genel Sekreteri
Rauf Güldelen

Kaç ev olduğu sorulsun.
Teknik ve Yapı

030 01 123 791 8

3

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 123 - Dosya No: 791 - Sıra No: 8

[346] BCA, nr. 30.1.0.0/123.791.8.

Mektup No: 4[347]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

A7

ERTAŞ

Telgraf: ERTAŞKOL
Telefon: Santral 44754 4/3

KOLLEKTİF ŞİRKETİ

Sicil Ticaret: 59195

İSMAİL HAKKI ERDOĞRU ve ORTAĞI

Galata, Tersane Cad. Çelik Han Kat 2 No. 18-19
İSTANBUL

İstanbul, 20/Temmuz/957

Çok Sayın
Adnan Menderes
Türkiye Başvekili
İstanbul

Kartal, Yakacık yolu Hayratkuyu Topselvi mev'kiinde, kurmakta olduğumuz oto-traktör, vs. makina yedek parçası, cıvata-vida ve demir hadde fabrikamızın temel atma törenini 23/Temmuz/957 salı günü saat 16 olarak tesbit etmiş bulunmakta idik.

Zatıâlilerinin yüksek huzurlariyle bu mütevazi törenimize şeref ve uğur bahşetmeleri, bizleri son derece mütehassıs ve tamamen yerli ve hususi sermaye ile olan bu teşebbüsümüzde, bizler için manevi kuvvet ve azim kaynağı olacaktır.

Vakitlerinizin kıymetini naçizane müdrik bulunuyoruz. Gerekirse, evvelce tesbit edilen tören tarih ve saatını zatıâlilerinin yüksek arzularına göre yeniden tanzim için emirlerini beklediğimizi yüksek makamlarına arzile, huzurlarını ihlal ettiğimiz için affını istirham eyleriz.

Sonsuz hürmetlerimizle.

ERTAŞ Kol. Şti.
İsmail Hakkı Erdoğru ve Ortağı
Galata Tersane Cad. Çelik Han
İSTANBUL

İstanbul'dan Gelecek
22.7.1957

030 | 01 | | | 20 | 118 | 21

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 118 - Sıra No: 21

[347] BCA, nr. 30.1.0.0/20.118.21.

Mektup No: 5[348]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

A/4

ÇALIŞMA VEKÂLETİ
HUSUSİ

28.11.956

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Kuhterem Başvekilim,

Akköprüde, Varlık mahallesinde inşaa ettirilecek blok işçi apartmanlarının 19.Kasım. 1956 Perşembe günü saat 15.30 da yapılacak temel atma törenine huzurunuzla şeref vermenizi, uğurlu elinizle bu hayırlı teşebbüsün temeline ilk harcı koymanızı istirham eder, derin saygılarımı sunarım.

Çalışma Vekili

Başvekalet

030	01	·		20	116	32

-1-

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 116 - Sıra No: 32 - Dosya No Ek: M

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

[348] BCA, nr. 30.1.0.0/20.116.32.

Mektup No: 6[349]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

BEREC SANAYİ TÜRK LTD. ŞTİ.
SERMAYESİ T. L. 2.000.000

FABRİKA: RAMİ ULUYOL No. 104/14 • TELEFON: 21 55 37
TELGRAF ADRESİ: BEREC - İSTANBUL • SİCİL No. 51721

KURU PİL – FENER PİLİ – TELEFON PİLİ – RADYO BATARYASI ve SAİRE – PİL FABRİKASI

İSTANBUL 26 Eylül 1956

A/3

DAVETİYE

Pek Muhterem Başvekil Beyefendi,

Başında bulunduğunuz Hükûmetimizin Yüksek yardım ve müzaheretleri sayesinde kurmağa muvaffak olduğumuz kuru pil ve batarya fabrikamıza Teşriflerinizi saygı ile rica etmekle kesbi şeref eyleriz.

Balkan memleketlerindeki mümassilleri meyanında en büyüklerinden olması hasebiyle iftihar ettiğimiz memleketimizde kurulan bu yeni sanayi branşı Memleketin, Siz Büyüklerimizin eseridir.

Mücehhez olduğu en mütekâmil makina ve en teknik tesisatlariyle memleket ihtiyacını tamamen karşılayacak çapta tesis edilen fabrikamızın imal ettiği kuru pil ve bataryalar Türk İşçisinin say mahsulüdür.

Türk Malı ibaresini taşıyan bu mamûlün her bakımdan ithal malından üstün olduğunu iftiharla arz'ederiz.

Çok kıymetli vakitlerinizin darlığı yüzünden, bizlere şeref bahş'edecek ziyaretinize imkân görülmediği taktirde Minnet ve Şükranlarımızı arz'edebilmemiz için Zâtialilerinizden kabulümüzü rica eder bilvesile sonsuz hürmetlerimizi sunarız.

BEREC SANAYİ T. Ltd. Şti.

030 | 01 | | | 20 | 115 | 9

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 115 - Sıra No: 9

[349] BCA, nr. 30.1.0.0/20.115.9.

Mektup No: 7[350]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

T. C.
Ankara Üniversitesi
Rektörlüğü

24.X.1950

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Sayın Adnan Menderes
Başbakan

Ankara Üniversitesinin 1950-1951 Ders yılı açılış töreni, 1.XI.1950 Çarşamba günü saat 10,30 da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi konferans salonunda yapılacaktır.

Bu töreninize onur vermenizi üstün saygılarımla rica ederim.

Rektör
H. Birand
Prof.Dr. Hikmet Birand

030 | 01 | | | 17 | 99 | 19

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 17 - Dosya No: 99 - Sıra No: 19

[350] BCA, nr. 30.1.0.0/17.99.19.

Mektup No: 8[351]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

I3/XII/I950

KONYA VALİLİĞİ

ÖZEL

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Sayın Adnan Menderes

Başbakan

Ankara

I7.Aralık.I950 pazar günü saat (20) de Konya'da Mevlâna Celâleddini Rumi gibi kâinat karşısında duyduğu vecd ile Türk'ün şiir ve heyecan kabiliyetini varlığın hayal erişmez derinliklerine fırlatmış dâhi bir mübdiin ufulü yıl dönümü vesilesile muazzez hatırasını ta'ziz ve tekrim edeceğimizden iştirakimizle taltif edilmiş olacağımızı saygılarımla arzeylerim.

Konya Valisi
Ferruh Şahinbaş

030 | 01 | | | 17 | 99 | 41 | 2

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 17 - Dosya No: 99 - Sıra No: 41

[351] BCA, nr. 30.1.0.0/17.99.41.

Mektup No: 9[352]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

9/7

Sayın Adnan Menderes
BAŞBAKAN

İki yüz haneli ve ikiyüz elli senelik tarihi olan köyümüz 1955 Senesinekadar (850)Nüfuslu olan Köy halkının bir kuyudan içmek suyunu temin ederdi. Bu Kuyudaki Suda Haziran temmuz Aylarında tükendiğinden köy halkı içmek Suyunu hayvanlarla yarım saâtlik yoldan temin ederlerdi. ıktıdarınız Köylüye vermiş olduğu kalkınma sayesinde 6/5Kilometreden Köyümüze emsali nadir Bulunan bir içme Suyuna Kavuşmuşdur. Buda Bizzat sizin gibi bir başbakanın Yolumuz Köye duğru sözünün nekadar duğru olduğunu isbat etmekdedir.

Ne olur kıymetli vaktinizden bir gün ayırsanızda 27 Temmuz 1956 Tarihinde köyümüzün içme suyuna kavuşduğunun ilk seneyi devriyesine şeref vermenizi ve ogün Köyümüzün Yapacağı Su Bayramında sizinde bulunmanızı Köy namına candan diler ve kabul etmenizi son suz Saygılarımla Yalvarırım.

14/7/1956

İzmir Cumaovası Görece Köyü Muhtarı
Nihat Sertel

030 | 01 | | | 20 | 114 | 4

-1-

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 114 - Sıra No: 4

[352] BCA, nr. 30.1.0.0/20.114.4.

Mektup No: 10[353]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Kaş - Sütleğen
27. 7. 958

6. 10. 958

Çok sayın Adnan Menderes
Başvekil.

Ankara

Memleketimizin imar hareketleri içersinde camilerimizinde ele alındığını pek âlâ biliyoruz.

İktidarınız zamanında yeni köy olmuş olan Kaş'ın Sütleğen köyümüzde bir cami inşaatına başladık.

Yarıda kalan inşaatımız için gelirini cami inşaatımıza sarf etmek üzere bir yağlı pehlivan güreşi tertip ettik.

7 Ağustos 958 Cuma günü yapılacak olan güreşimizde siz büyüklerimizi de aramızda görmek bizler için en büyük bahtiyarlık olacaktır.

Memleketimizin ve bilhassa Antalya vilâyetimizin Demokrat partisinin kalesi olan Kaş'ın yeni Sütleğen köyünde yapılacak olan yağlı pehlivan güreşinde sizleri görecek olan seçmenlerin bahtiyarlıkları sonsuz olacaktır.

Bu nâzikhane davetimize bekler, en derin hürmetlerimizle ellerinizden öper, emirlerinizi bekleriz.

Kaş - Sütleğen Köyü
cami yaptırma güreş
Tertip heyeti Bşk.
Muhtar
Hüseyin Usta

030 | 01 | | | 123 | 791 | 5

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 123 - Dosya No: 791 - Sıra No: 5

[353] BCA, nr. 30.1.0.0/123.791.5.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ERMENİ VE RUM PATRİKLİĞİNDEN GELEN MEKTUPLAR

4.1. Mektupların Değerlendirmesi

İncelemelerimizin kavramsal örgüsünde biçimlenen bulgular içerisinde, Türkiye'de yaşayan farklı inanç ve etnik kimliğe sahip gayrimüslim dini cemaat liderlerinin dönemin başbakanına sundukları talepleri içeren yazılı belgelerin açık örneklerini görmekteyiz.

Dönemin Başbakanı Adnan Menderes'e gönderilen bu yazışmalardaki betimlemelerden gayrimüslim azınlık cemaatlerinin kendi sorunlarına çözüm bulmak için iktidar ile belirli bir ilişki biçimi geliştirerek taleplerini gündeme taşıdıkları anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle gayrimüslim dini cemaatlerin devletin içyapısıyla muhatap olup kemikleşmiş sorunlarının çözüm anahtarı niteliğinde olan dönemin iktidarının karar mekanizmasıyla sıcak ilişkiler tesis etmeye çalıştıklarını söyleyebiliriz. Bu sıcak ilişki kurma çabalarının da dönemin başbakanı Adnan Menderes nezdinde kayda değer bir biçimde karşılık bulduğunu mektup metinlerinin satır aralarında geçen söylemlerden anlamaktayız.

Genel bir tavırla yaklaştığımız gayrimüslim dini cemaatlerin Başbakan Adnan Menderes ile yazışmalarını iki alt başlıkta incelemek mümkündür.

1) Teşekkür, temenni ve görüşme isteklerinin yer aldığı mektuplar

2) Çeşitli sorunların dile getirildiği mektuplar

Şekillendirdiğimiz iki alt başlık ekseninde mevcut mektup metinlerini kendi zeminlerinde değerlendirerek belli zümrelerin Adnan Menderes'i kendi kültürel pencerelerinden nasıl algıladıkları konusunda belirleyici bazı kanaatler oluşturabiliriz.

Bu bağlamda ilk alt başlığımızı kişisel içerikleri bakımından değerlendirdiğimizde, gayrimüslim dini cemaatlerin her fırsatta Başbakan Adnan Menderes'e iyi dilek ve temennilerini ilettikleri ayrıca yüz yüze görüşme taleplerini sık sık dile getirdiklerini metinlerdeki açık ifadelerden anlıyoruz. Görüşme taleplerinde genelde endişe verici durumların Başbakan Adnan Menderes'e izah edilmek istendiği ve dini cemaatlerin sorunlarının konuşulmak istendiği de anlaşılmaktadır.

Yine bu başlık altındaki mektup metinlerinden gayrimüslim cemaatlerin Adnan Menderes hükümetine muhabbet ve bağlılıklarını bildirdikleri, samimi minnet ve şükran duygularını paylaştıkları, yapılacak yolculuklar için iyi dileklerini ilettikleri, devletin yaptığı icraatlar da daima başarılı olmasını temenni ettikleri görülmektedir. Dahası mektuplarda Başbakan Adnan Menderes'in hep muvaffakiyet içinde olması için dua ifadelerinin yer aldığını görmekteyiz. Bu tutumlardan azınlık cemaatlerinin Başbakan Adnan Menderes ile samimi ikili ilişkilerle bağ kurmaya çalıştıkları yargısı ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca mektup metinlerinde yer alan ve Başbakan Adnan Menderes'e hitaben yazılan *"vatanın şan şerefi için çalışan", "bu çalışmalarınız vatandaşların kalbine altın harflerle nakşedilecektir"* gibi söylemlerin olması gayrimüslim cemaatlerin Türk toplumuyla sosyal uyum yakalamaya çalıştıklarını ifade eder tarzda söylemlerdir diyebiliriz. Dolayısıyla mektup metinlerinde gayrimüslim cemaatlerin Türkiye hükümetine aidiyet duygusuyla ülkenin birlik bütünlüğüne yönelik hisler taşıyan beyanlarının varlığı görülmektedir. Buna paralel olarak da Başbakan Adnan Menderes'in da iktidarda olduğu dönem içinde Rum ve Ermeni cemaatlere duyarlı davrandığını mektup metinlerinde geçen *"hayır müessesesi olan hastanemize yapılan mühim yardımınızdan dolayı", "zatı devletleriniz tarafından yakın bir alaka gösterildiğini"* gibi ifadelerden anlamak mümkündür.

Çeşitli sorunların dile getirildiği mektuplarda ise gayrimüslim dini cemaatlerin devletten beklentiler konusunda Başbakan Adnan Menderes'e dile getirdikleri kendi sivil haklarıyla ilgili talep ve isteklerin yer aldığı görülmektedir. Mektuplardaki bilgi akışlarından dile getirilen taleplerde; kilise ve vakıflarla alakalı muğlak konuların halledilmesi, dini azınlık ayrıştırmacılığının önlenmesine dair açıklamaların yapıldığı, dini esaslar üzerinde durduklarını beyan ettiklerini anlatan, siyasi alandaki platformda bir hedeflerinin olmadığını ifade ettikleri, siyasi boyuttaki meselelerin hükümetin inisiyatifinde olduğunu vurguladıkları ifadeler görülmektedir.

Mektuplar yoluyla dile getirilen taleplere baktığımızda ilk olarak mal edinememe, edinilen malların elden çıkışı ya da tapulu mallara el konulması, adalardaki askeri yasak bölgelerin gayrimüslim vatandaşları mağdur durumda bırakması gibi meselelerin dile getirildiği görülmektedir. Bu konuların çözüme kavuşması için de doğrudan Başbakan Adnan Menderes'in şahsi müdahalesinin istendiği anlaşılmaktadır.

Yine mektuplarda aktarılan bilgilere göre vakıf mülklerinin idare sorunu, kilise arazisi istimlaklarının durumları, kilise tapuları, yasaklı yayınlarla ilgili konular, ruhban okullarıyla ilgili girişimler, kendi içlerinde merkezi idare heyeti seçimi konuları ve yurtdışından vakıflarına bağışlanan altınların Türkiye'ye girişine izin verilmesi gibi konuları gündeme getiren açık ifadeler yer almaktadır. Tabi ki Ermeni ve Rum Patrikliğinin bu talepleri, Türkiye'de bulunan mevcut siyasi rejimin ve yönetimdeki iktidarın azınlıklara yönelik söylemlerinin verdiği rahatlıkla dile getirilmiştir.

Özellikle kilise ve vakıflar ile ilgili meseleler çerçevesinde, Ermeni ve Rum Patriklikleri ile DP iktidarının ilişkilerinin boyutlarını görmemize emare teşkil eden söylemler bulunmaktadır. Mektuplardaki bu söylemlerin Başbakan Adnan Menderes'in sorunları çözmeye yönelik tavırlarından kaynaklandığını anlayabiliriz. Bir nevi bu mektuplarla Başbakan Adnan Menderes'in azınlıklara bakış açısını vatandaşlık algısına çevirmeye çalıştıklarını söyleyebiliriz.

Gayrimüslim dini cemaatlerin devletten beklentilerinin yer aldığı ve mektuplarda sergilenen genel tavır içinde Ermeni ve Rum Patriklerinin gönderdikleri mektuplar Adnan Menderes iktidarının ilk dönemlerinde ağırlıklı olarak bağlılık, iyi dilek ve temennilerden oluşmaktadır. İlerleyen süreçte ise mektuplarda dini liderlerin cemaatlerine yönelik taleplerinin yoğunluk kazandığı görülmektedir. Bu yazışmaların genelinde mektup sonlarında *"daima duacınız"* ibaresinin yer alması dini kimlikteki kişilerin Başbakan Adnan Menderes' e duydukları samimi duygularını ve korumacı tavırlarının varlığını göstermektedir.

Ayrıca seçim öncesi, seçim sonrası, resmi ve dini bayramlar vesilesiyle Başbakan Adnan Menderes'e iyi dilekler iletilmiştir. Mektuplardaki söylemlerden de Başbakan Adnan Menderes'in de gerekli gördüğü zamanlarda cemaatlerin memnuniyetlerini ve isteklerini sorduğunu ve yaşanılan sorunlara eğilip çözme iradesinde bulunmaya çalıştığını anlayabiliyoruz. Öte yandan bu gayrimüslim cemaatlerin resmi makamlarla kurmaya çalıştığı yoğun ilişkiler sayesinde isteklerini rahatlıkla ifade ettiklerini görüyoruz. Başbakan Adnan Menderes'in de olumlu yaklaşımların azınlık cemaatlerin DP'ye olan sempatilerini arttırdığını söyleyebiliriz.

4.2. Ermeni ve Rum Patrikliği Mektup Örnekleri:

Mektup No: 1[354]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

BALIKLI RUM HASTANESİ
VAKFI MÜTEVELLİ HEYETİ

TELEFON: 43628

İstanbul, 30- 6-1952 194
Galata, Büyük Balıklı Han, 69

No: 315 / 918

T.C. Hükûmeti Başbakanı
Sayın Bay Adnan Menderes

Sayın Başbakanımız:

Patriğimiz Atenağoras eli ile Mütevelli Heyetimiz idaresi altında bulunan hayır müessesesi Hastanemize yapılan beş bin lira gibi mühim yardımınızdan dolayı, bütün Heyetimizin huzurunuza çıkarsak şifahen sunulmasına imkân hasıl olamiyan kalpden şükran ve minnetlerimizi yazı ile sunar ve bilvesile derin hürmetlerimizin kabulünü dileriz.

Balıklı Rum Hastanesi Mütevelli Heyeti
Başkanı Istilyanos Kömürcoğlu

İ. Kömürcoğlu

BALIKLI RUM HASTANESİ
PATRİKHANE MÜDÜRLÜĞÜ
İSTANBUL

030 | 01 | | | 18 | 104 | 30

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 18 - Dosya No: 104 - Sıra No: 30

[354] BCA, nr. 30.1.0.0/18.104.30.

Mektup No: 2[355]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

ERMENİ PATRİKHANESİ
KUMKAPI
Hususidir

TELEFON : 24970
İSTANBUL, 8 Ocak 1954

Çok Sayın
Başvekilimiz Adnan Menderes
Ankara

Şehrimizde bulunduğunuz esnada ziyaretinize gelerek,gerek patrikliğimiz ve gerekse nefsim için izhar buyurmakta olduğunuz samimi alâka için teşekkürlerimi beyana ve bilhassa kutsal Vatanın maddî ve manevî menfaatlerini hakkın,adaletin ve hakikatin nurlu izinden yürüyerek gözetip korumak yolundaki merdane duruşunuzdan dolayı şahsen beslemekte bulunduğum hayranlık hislerimi arzetmeme hastalığımın mani olduğuma üzülmekteyim.

Vatanın sulh ve selâmetini istihdaf eden mesainiz esnasında Cenabı Mevlâ muin ve mürşidiniz olsun ve Size muvaffakiyetler bahşetsin.

Yakında,Amerikayı ziyaret etmek üzere Sayın Cumhur Reisimize refakat edeceğinizi duydum.Çok Sayın Cumhur Reisimize ve Size iyi yolculuklar ve yeni muvaffakiyetlerle avdet temenni ederim.

Sizin için daima duacı
Patrik Kiraz[illegible]

030 | 01 | | | 133 | 870 | 7

28

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 133 - Dosya No: 870 - Sıra No: 7

[355] BCA, nr. 30.1.0.0/133.870.7.

Mektup No: 3[356]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

ERMENİ PATRİKLİĞİ
KUMKAPI - İSTANBUL

Sayı : .....

TELEFON : 24870

İstanbul 1 Ağustos 1955

(Hususidir)

Çok muhterem
Adnan Menderes
Başvekil
Şehirde

Çok Sayın ve Sevgili Başvekilimiz,

Bir hafta evvel,kalemi mahsus müdürü Muzaffer bey tarafından selâmımız tebliğ olunmuş ve bir arzumuz olup olmadığı sorulmuştu.Biricik arzumuz, bir kaç dakika için Sizi görebilmekten ibaret olduğunu bildirmiştim.

Ağır meşguliyetlerinin olduğunu biliyorum.Aziz Yurdumuz için hayırlı muvaffakiyetler ihsan ederek onları hafifletmesi için Cenab-ı Hakka daima dua etmekteyim.

Bu meşgalelerinize rağmen,acaba bir kaç dakikanızı da ,asla terk etmemiş olduğu Vatanımda Patriklik vazifesini deruhde etmiş olan ve tabiatile ufak tefek endişeleri bulunan bir vatandaşınızla lutfetmeniz mümkün değilmidir?Çok sayın Valimiz bunlara vakıftır.Kendilerinin de huzurile cereyan edecek kısa bir mülâkatta,beni rahatsız eden bu endişeleri Size de izah etmekliğime müsaadenizi rica edecektim.Bu yükten beni kurtarması için muhterem Valimize yardımınızı esirgemiyeceğinizi ümid ederim.Büyüklerden küçük şeyler talep etmek caizdir zannederim.

Bayram münasebetile tebrik ve temennilerimi Ankaraya,makamınıza telgrafla arzetmiştim.Onları şu varakpare ile de tekrar eder ve Vatan emrindeki bütün teşebbüslerinizin muvaffakiyetle neticelenmesi için Size kuvvet ve tam bir sıhhat içinde uzun ömür temenni ederim.

Derin sevgi ve saygılarımla

Duanız

Patrik Karekin

Patrik Karekin

030 | 01 | | | 133 | 867 | 11

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 133 - Dosya No: 867 - Sıra No: 11

[356] BCA, nr. 30.1.0.0/133.867.11.

Mektup No: 4[357]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

ERMENİ PATRİKHANESİ
KUMKAPI

TELEFON 21328

İSTANBUL, 5 Mayıs 1952

Çok Sayın
Adnan Menderes
Başbakan
Ankara

Çok Sayın Başbakanımız,

Beşeriyetin sulh ve selâmet içinde yaşayabilmesi için lazımgelen esasları görüşmek ve müşterek tehlike karşısında iki komşu memleketi adil ve sulhperver esaslar dahilinde yekvücûd bir hale getirmek gayesile komşu Elen devleti ricalile yaptığınız görüşmelerin Aziz Vatanımız ve asil Milletimiz için hayırlı neticeler vereceğine, ruhî asalet ve faziletinizi ve aynı zamanda umuru Devleti idaredeki iktidar ve kiyasetinizi en doğru olarak aksettiren O tatlı ve sihirkâr tebessümünüzü kuvvetli bir teminat telâkki eder ve çok kıymetli varlığınızın daha uzun seneler sıhhat ve afiyet üzere muammer olmasını ve asil ideal ve emellerinizin bir ifadesi olan O tatlı tebessümünüzün asla solmamasını Tanrıdan niyaz ederim.

Sizi ve Son seyahatinizde Size refakat eden muhterem mesai arkadaşlarınızı, en büyüğünden en küçüğüne kadar bütün memleket hadimlerini rabbanî himayesi altında bulundurmasını ve mabihiliftiharımız olan aziz Vatanımızı şan ve şeref üzere berkarar eylemesini Cenabı Haktan niyaz eder ve bu vesile ile de derin saygı ve sevgilerimin kabulunu rica ederim

K. Karekin
Türkiye Ermenileri Patrigi

030 | 01 | | | 133 | 870 | 7

29

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 133 - Dosya No: 870 - Sıra No: 7

[357] BCA, nr. 30.1.0.0/133.870.7.

Mektup No: 5[358]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

ERMENİ PATRİKLİĞİ
KUMKAPI-İSTANBUL

Tel.: 22 49 70
İSTANBUL, 18.10.1959

Sayı :

Çok Muhterem ve Sevgili Başvekilimiz,

Bizzat hoşamedide bulunmağa sıhhî durumum mani oldu.Buna çok üzülüyorum.

Dünyamızın Sulha kavuşması için yorulmak bilmez mesainizi ve imâr ve kalkınma sahasında Fatihane bir ruhla başarmakta olduğunuz çok ağır ve muhim işleri adım adım takip ediyorum.Bu mesainizde Size Allah,Sizin ve bizim taptığımız İyilik,muhabbet,sulh-u-sükûn,adâlet ve hakikat Allahı müzahir olmaktadır.

Aynı Allahın,sevgili vatanımızın şan-ü-şerefi için sarfetmekte olduğunuz diger mesainizde de Size yeni yeni muvaffakiyetler bahşetmesini candan temenni ederim.

Başarılarınızın büyük kıymetini evvelâ Allah,sonra müdrik vatandaşlar ve hattâ inanırım ki bütün halk takdir etmektedir.

Bu çalışmalarınız Sizin şan ve şerefinizi teşkil edecek ve tarihe ve bütün vatandaşların kalbine altın harflerle nakşedilecektir.

En derin sevgi ve saygılarımla
Daima duacınız
Patrik Karekin

K. Karekin

030 01 133 868 5

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 133 - Dosya No: 868 - Sıra No: 5

[358] BCA, nr. 30.1.0.0/133.868.5.

Mektup No: 6[359]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

T. 29 Ocak 1951
S.74.

Ekselâns
Adnan Menderes
Başbakan
Ankara.

Ankara'ya gönderilen Kadiköy Metropoliti Bay Tomas ile Aydın Metropoliti Bay Yennadios'tan müteşekkil Patrikhane Hey'etinin hüsnü kabul edildiğini ve kendisince Heybeli Ada Rum Ruhban Okulu hakkında arzedilen mesele'lerin hüsnü halli saadetinde çok sevgili Zatı Devletleriniz tarafından yakın bir alâka gösterildiğini, Aziz Vatanımız Türkiyenin sevk ve idare sindeki yüksek anlayış ve liyakatinize, Sen Sinod Meclisi ile kemali memnuniyetle istihbar ederek gayetle mütehassis kaldık.

Bu hususta, Sayın Ekselânsınıza hararetli teşekkürlerimizi ve Ekumenik Patrikhanemizin sonsuz minnettarlığını ifade ederiz.

Zatı Devletlerinizin devamlı sihhat ve afiyeti ve Aziz Vatanımızın şeref ve büyüklüğü için hayır temennilerimizi arzederiz.

İSTANBUL RUM PATRİĞİ
Athinagoras
(Atinagoras)

030 01 133 869 1

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 133 - Dosya No: 869 - Sıra No: 1

[359] BCA, nr. 30.1.0.0/133.869.1.

Mektup No: 7[360]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Sayın Dr. Fuad Köprülü
Hariciye Vekili

ERMENİ PATRİKHANESİ
KUMKAPI

TELEFON : 24970
İSTANBUL, 21 Haziran 1954

Çok Sayın Adnan Menderes (Hususidir)
Başvekil - Ankara -

Çok Sayın ve sevgili Başvekilimiz,

Çok büyük ve kıymetli muvaffakiyetlerle dolu Amerika seyahatinden sağ ve salim avdetiniz, göğsümüzü gurur ve kalblerimizi sonsuz sevinçle doldurdu. Siz, Allahın Size bezletmiş olduğu bütün nimet ve meziyetleri büyük bir feragat ve fedakârlıkla hizmetine vakfetmiş olduğunuz Yeni Türkiyenin mütebessim bir senbolü olarak kalacaksınız. Sizin ve Sizi kıskanmadan takdir eden mesai arkadaşlarınızın önümüzdeki dört senelik çalışmaları, hiç şüphe etmiyoruz ki, Tanrının lutf-ü-inayetile Aziz Vatanımızı terakkiden terakkiye götürecek yeni muvaffakiyetlerle tetevvüc edecektir. Ben buna inanır ve bunun için daima dua ederim.

İlâhî hikmet ve düsturlardan mülhem demokratik prensipler; adâlet, mâkul hurriyet ve hakikat üzerine müesses ahenkli, sağlam ve örnek bir cemiyet yaratarak, bu terakki ve yükselişin her bir basamağında daha ziyade derinleşecek, kökleşecek ve milletin ruhunda yerleşeceklerdir.

Bunlar benim düşüncelerim, kanaatlarım ve temennilerimdir ki, samimiyetine Sizin de emin olduğunuza kanaat-ı tammem vardır.

Ancak, çok Sayın Başvekilimiz, ferahlatıcı bu iman ve kanaatlarımın yanında Sizden saklıyamıyacağım ve tam bir hüsnü-niyet ve samimiyetle Size açmaktan sarfınazar edemiyeceğim bazı endişelerim de vardır ki bunlara tamamile gayrı vakıf değilsiniz. Beni layıkile anlıyacağınıza ve beni manen yıpratan bu endişe ve üzüntülerin sebebini ortadan kaldıracağınıza emniyet-i kâmilem vardır.

Nekadar meşgul olduğunuzu ve işlerinizin nekadar yorucu ve yıpratıcı ve vaktinizin de ne kadar kıymetli olduğunu bilirim. Fakat buna rağmen vatandaşların dileklerini dinlemek ve onları tatmin etmek hususunda da son derece tehalük gösterdiğinizi bildiğimden, en büyük sıkıntımızı teşkil eden ve bundan evvel mahiyet ve teferruatı tahriri olarak arz ve 1.12.953 tarihli dilekçemizle teyit edilmiş olan hususa, yâni kiliselerimize ve hayır müesseselerimize ait gayrımenkullerimizin tasarruf durumundaki keşmekeşe yüksek dikkat nazarınızı çekmek ve bu suretle kıymetli saatlarınızın bir kaç dakikasını gasbeylemek mecburiyetinde kaldığımdan dolayı affınızı rica ederim.

Peşinen alınacak rey ve müsaadenizle Ankaraya gelerek hem sevgi ve saygılarımı ve hem de dileklerimi bizzat arz ve izah en büyük emelimdi. Fakat, bu günlerde beni tekrar yatağa düşüren romatizma ağrıları şimdilik bu arzumun tatbik mevkiine konmasına manidir. Emir ve tesibinizle ilk fırsatta Size mülâki olmak ve sevgi ve saygılarımı bizzat sunmak arzusunda olduğumu ve dileklerimizin hatırlanmasına vesile olur ümidile-ve yalnız ufak bir çıkıntı farkile, evvelce sunulmuş olan istida ve tekit dilekçesi suretlerinin leffen takdim kılındığını arz ederim.

Ricamın karin-i kabul olacağını ümid eder ve bu vesile ile de sıhhat, afiyet ve daha büyük muvaffakiyetleriniz için tekrarından geri kalmadığım ve kalmıyacağım dua ve temennilerime en derin sevgi ve saygılarımı terfik eylerim.

Duacınız
Patrik Karekin
Patrik Karekin

Hamiş.-Vaşingtondaki dostumdan aldığım mektupta mumaileyh üzerinde çok müsait bir intiba bıraktığınız bildirilmektedir. Buna zaten şüphemiz yoktu. Hakkımda izhar buyurulan tevecüh ve iltifatınızdan da çok mütehassis oldum. teşekkür ederim.

030 | 01 | | | 133 | 869 | 3

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 133 - Dosya No: 869 - Sıra No: 3

[360] BCA, nr. 30.1.0.0/133.869.3.

Mektup No: 8[361]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

ERMENİ PATRİKLİĞİ
KUMKAPI-İSTANBUL

Tel.: 22 49 70
İSTANBUL 9 Temmuz 1958

Sayı : -

14413
17.9.1958

Çok Sayın
Adnan Menderes
Başvekil - Ankara

(Hususî)

Çok Muhterem ve sevgili Başvekilimiz,

Tophane-Karaköy yolu genişliğinin 35 metreden 22 metreye tenzili suretile Galata kilisemizin mebni bulunduğu sahadan artacak kısmın üzerinde yeni ve daha güzel bir kilise inşası mümkün olacağından bahis, mukaddema göndermiş olduğunuz telgraf, gerek bendenizi ve gerekse Ermeni vatandaşlarınızı son derece sevindirmişti. Bunun üzerine ve yine tavsiyeniz veçhile, istimlâkten artan zemin üzerinde yapılacak daha güzel bir kilise projesi hazırlattırılmış ve berayi tasvip Zatı Devletlerine sunulmuştu.

Biz, bu suretle, yeni kilisenin inşası hakkındaki mezkûr projenin tasdikına sabırsızlıkla intizar ederken, mezkûr yol genişliğinin, eski karar dairesinde 35 metreye iblağı hakkında yeni bir emir vermiş olduğunuza gazetelerden ve resmi ağızlardan ittilâ hasıl etmiş bulunuyoruz.

Zatı Devletinizin bizi böyle bir müşkül duruma sokacağınıza inanmak bizim için çok zordur. Zira, bu takdirde, bendeniz, cemaatımızı inkisarı hayale uğratmış duruma düşeceğim cihetle, cemaatla birlikte pek büyük bir kalp kırıklığının derin iztıraplarile baş başa kalacağız. Çünkü, istimlâkten artakalacak zemin üzerinde Tanrının azametine ve Sizin kıymetli hatıranıza layık bir kilise inşası bizce gayrı mümkündür. Filhakika, telgrafla ve şifahen vaad ve telkin buyurduğunuz veçhile, "Yeni ve daha güzel" bir şekilde yapılması tasavvur edilen bu kilise, kıymetli hatıranızın bir âbidesi olacaktır.

Bu âni kararın, esirgenmiyeceğine emin olduğum tâdil lutfunu, müsellem olan mürüvvet ve âlicenplığınıza terkederek, huzur verici cevap ve x emirlerinize sabırsızlıkla intizar eder ve bilcümle vatanperverane teşebbüslerinizin muvaffakiyetle neticelenmesi için, Tanrının, Size, tam bir sıhhat içinde uzun ömürler ihsan buyurması hakkındaki dua ve niyazlarıma hiç bir zaman ara vermediğimi arzeylerim.

En derin tâzim ve hürmetlerle
Daima duacınız
Patrik Karekin
Patrik Karekin

030 | 01 | | | 133 | 870 | 7

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 133 - Dosya No: 870 - Sıra No: 7

[361] BCA, nr. 30.1.0.0/133.870.7.

Mektup No: 9[362]

ERMENİ PATRİKHANESİ
KUMKAPI

TELEFON : 24870
İSTANBUL 27 Ağustos 1953

(Hususidir)

Çok Sayın
Adnan Menderes
Başbakan – Ankara

Çok Sayın Başbakanımız,

Kıymetli saatlarınızı vatanî bir çok ağır ve ciddî işlerin meşgul ettiğini bildiğim için,Size yeni bir meşgale mevzuu teşkil edebilecek dileklerimi sıkılarak yapıyorum.

Yine biliyorumki,Cenabı Hak Sizi öyle dinamik bir kudret ve şayanı hayret bir enerji ile muttasıf kılmıştırki,vaktile arzedilmiş olan ve haddi zatında çok basit bulunan ve beni ciddî surette üzen ve kat'i surette halledilmeleri malûm olan dirayetinizden beklenen bazı meseleler hakkında beni de dinlemeğe vakit bulabileceksiniz.

Filhakika Siz,malûm olan geniş düşüncenizle bu meselelerin ehemmiyetini ve bir hakka istinat ettigini ve Devlet nizamlarile hiç veçhile tezat teşkil etmediğini takdir edersiniz.

Bizim kilise nizamları İncilden mülhem sırf dinî esaslar üzerine müesseadir.Kilisemiz,siyasî renk ve mahiyet taşıyan her hangi bir işi kendi selâhiyetinden hariç telâkki eder ve bu kabil işlerin cümlemizin derin bir muhabbetle sevdiği ve saydığı Hükûmetimize ait olduğunu bilir.

Zatı Devletlerine arzedilmiş olan meseleler şunlardır:

1.-İki dereceli intihap usulu ile bir (Merkez İdare hey'eti) seçimi.

Bu idare hey'eti Patrikhanemize merbut bilumum kiliseler ve hayır müesseseleri mütevelli hey'etlerinin faaliyetini kontrol ve koordine etmek ve onların nizam ve intizam dahilinde çalışmalarına nezaret eylemek selâhiyetini haiz olacaktır.

2.-De jure bu kiliselere ait olan ve fakat De facto tapuda müstear namlara mukayyet bulunan gayrımenkullerin doğrudan doğruya ait oldukları kiliseler ve hayır müesseseleri adlarına tescilleri hakkında lazım

030 01 133 866 7

2

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 133 - Dosya No: 866 - Sıra No: 7

[362] BCA, nr. 30.1.0.0/133.866.7.

Mektup No: 9[363]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

-2-

gelen emirlerin verilmesi.

Birinci meselenin bir hafta zarfında halledileceği hakkında Zatı Devletleri tarafından verilmiş olduğu muhterem Valimiz tarafından dün bildirilmiş olan söz ve teminat bizde-Size karşı minnet ve şükranla müterafik-sonsuz bir ferahlık husule getirdi.

Bu bapta vürud edecek resmi emirlerinizin yukarıda arzettiğim esas ve ruhtan mülhem olarak kaleme alınacağında asla şüphem yoktur.Bu meselenin bu şekilde hallinden dolayı ben ve ermeni vatandaşlarınız Size ve Sizin kıymetli şahsınızda çok muhterem Hükûmetimize minnettar kalacağız.Bu suretle beni de, bende bulunduğuna emin olduğunuzu zannettiğim fedakârlık ruhu içinde vazifemde devama teşvik etmiş olacaksınız.

İkinci meselenin de çok geçmeden halledileceğini sarsılmaz bir imanla ümit ederim.

Çok muhterem Babamız ve Devlet Başkanımıza,kalbimizde mutena bir yeri olan Size ve tam bir liyakatla başında bulunduğunuz âdil ve müteyakkız demokrat hükûmetimize Benim ve Ermeni vatandaşlarınızın sadakat ve minnet hislerini bizzat iblağ edebilmek için Size en uygun bir zamanda mevut davetinizi sabırsızlıkla beklerim.

Sözlerimin samimiyeti hakkında teminat vermeyi zait görüyorum.Bu samimiyet ve muhalesetin efal ve harekâtımda görülmesini daha ziyade arzu ederim.

Bu vesile ile de en derin minnet ve muhabbet hislerimin kabulunu rica ederim muhterem Başbakanımız.

Daima duacınız

Patrik Karekin

Patrik Karekin

030 | 01 | | | 133 | 866 | 7

3

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 133 - Dosya No: 866 - Sıra No: 7

[363] BCA, nr. 30.1.0.0/133.866.7.

Mektup No: 10[364]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
İMROZ VE BOZCA ADALARI
RUM ORTODOKS METROPOLİTLİĞİ

İmroz, I Aralık 1953

Ekselâns Adnan Menderes,
Başvekil,
Ankara.

Ekselans,

İmroz ve Bozcaadalarına karşı gösterdiğiniz yüksek alâkanıza ve bu iki adamızın halkına karşı ibzal buyurduğunuz sevgiye ve aciz şahsıma karşı beslediğiniz yüksek teveccühe güvenerek ve bu adalarımız hakkında tahaddüs edecek meseleler için doğrudan doğruya Zatı Devletinize müracaat etmekliğim lütfen verilen emrinizi mevkii fiile vazederek işbu arîzamı yazmağa cesaret ediyorum şöyleki:

Adalarımızın halkını senelerdenberi işgal eden ve bu halkın canlarını sıkan aşağıdaki iki meselenin haline vesatet buyurmanızı rica ediyorum.

I. Malûmu Devletleri olduğu üzere İmroz ve Bozcaada İkinci Askerî Yasak Bölge addolunmaktadır. Bu sebepten dolayı Belediye hudutları haricinde bulunan köylere ecnebilerin gitmeleri ve oralarda ikametleri menolunmaktadır. Halbuki malûm olduğu üzere bu iki ada ahalisinin yabancı memleketlerde ve bilhassa Amerikada, Afrikada, Yunanistanda ve Avustralyada çok akrabaları vardır. Yabancı memleketlerde bulunan bu İmrozlu ve Bozcaadalılar çok senedenberi adalarımızı terketmiş olduklarından ve bunların ekserisi bulundukları memleketlerde Türkiye Konsolosluklarına müracaatla ikametgâh senetlerini tecdit etmek usulunu bilmediklerinden veya bulundukları yerlerde Türkiye Konsoloslukları bulunmadığından dolayı Türk Tabiiyetini zayi etmişlerdir.

Bu eski vatandaşlarımız, adalarımızdaki Askeri Yasak Bölge sebebile doğdukları köylerini ziyaret edememekte ve halâ hayatta bulunan ihtiyar Ana ve Babalarını ve yakın akrabalarını görmekten mahrum olmaktadırlar. Bu hal çok senedenberi devam etmekte olduğundan dolayı halkımız daimi bir yeis içinde bulunmaktadırlar. ./.

030 01 133 866 10

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 133 - Dosya No: 866 - Sıra No: 10

[364] BCA, nr. 30.1.0.0/133.866.10.

Mektup No:10[365]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Cumhuriyet Arşivi

İMROZ VE BOZCA ADALARI
RUM ORTODOKS METROPOLİTLİĞİ

Bu memnuiyet adalarımızın iktisadî vaziyetine de tesir etmektedir. Zira yabancı memleketlerde bulunan adalılarımızın ekserisi çok zengin olduklarından ve memnuiyet refolunur ve memleketlerini ve akrabalarını ziyaret için köylerine geldiklerinde memleketimize döviz getireceklerine ve fakir akrabalarına nakdî yardımlarda bulunacaklarına ve çok paralar sarfederek köylerinde umumi menfaata hadim eserler vucüde getireceklerine şuphe yoktur.

Binaenaleyh, Askerî Yasak Bölge sebebile adalarımız bu menfaatlardan da mahrum olmaktadırlar.

Elyevm mevcut.olan Askerî Yasak Bölgeler Kanununun tadili hakkında Hükümetçe bir tasarı hazırlanmış ve B.Millet Meclisine sevkedilmiş olduğundan bu tasarının encümenlerde tetkiki ve Heyeti Umumiyede müzakeresi sırasında adalarımız ahalisinin yeis ve futurlarını mucip bu meselenin de tetkik buyurulmasını ve mümkün olduğu takdirde askerî yasak bölgenin adalarımızdan kaldırılmasını rica ediyorum.

2. Adalarımızın halkını son derecede işgal ve canlarını sıkan bir mesele de yabancı memleketlerde bulunan akrabalarının malik bulundukları gayri menkulleri meselesidir.

Malûmu Devletleri olduğu üzere İmroz ve Bozcaada için mübadele ve firarilik ve metruk mallar ahkâmı tatbik olunmadığı halde mevzuatımıza hilâfına olarak mahallî maliye memurları hiç kimseye haber vermeksizin ecnebi memleketlerde bulunan İmrozlu ve Bozcaada'lıların emlâkını Hazine adına kayıt ve tescil ediyorlar.Halbuki, bu adamların Adalarda hem akrabası hem de vekilleri vardır ve emlâklarını bunlar idare ediyorlar. Elinde tapu senedi olan bir İmrozlu veya Bozcaadalı malik olduğu gayrımenkullerini fakir akrabasına bağışlamak üzere tapu idaresine müracaat ettiğinde emlâkının Hazine adına kaydolunduğunu hem hayretle hemde teessüfle görmektedir.

Yukarıda arzettiğim gibi adalarımız halkı için ne mübadele ne firarlık ahkâmı tatbik olunmadığı gibi emvalı metrûke kanunları da tatbik edilmiyor.Adalıların bu sebepten dolayı çok meyuz olduklarını Zatı Devletlerine arzetmeği muvafık buluyorum.

Yukarıdaki iki mesele için Adalar halkı alâkalı

030 01 133 866 10 ./. 2.

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 133 - Dosya No: 866 - Sıra No: 10

[365] BCA, nr. 30.1.0.0/133.866.10.

Mektup No: 10[366]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
Cumhuriyet Arşivi

İMROZ VE BOZCA ADALARI
RUM ORTODOKS METROPOLİTLİĞİ

T 3.

Makamata kiraren müracaat etmişlerde de bugüne kadar müspet bir neticeye nail olamadılar.Bu iki meselenin hal edilmemesinden dolayı Adalarımız halkının meyusiyetini görmekte olduğumdan dolayı halkın hissiyatına tercüman olarak Zatı Âlilerine keyfiyeti arzeder ve bu meselelerin halli için şahsen müdahale buyurulmasını istirham ediyorum.

Adalıların gerek Hükûmete ve gerekse Yüksek Şahsiyetinize karşı ne kadar bağlı ve sadık bulunduklarını biliyorsunuz.

Adalar halkına karşı sevginizi bildiğimden bunların çok ehemmiyet verdikleri yukarıdaki iki meselelerin de hüsnü suretle halline tavassut buyuracağınıza emin olduğumu arzeder ve bu suretle İmroz ve Bozcaada halkının minnet ve şükranlarını bir kerre daha davet edeceğinizi temin eylerim.

Zatı Devletinize yaptığım bu teşebbüs ve müracaata vakıf olan Adalarımıza memnuniyetbahş bir cevap verebilmek fırsatını bana vereceğinizi ümit ediyorum.

Bu vesile ile gerek Adalar halkına ve gerekse şahsıma karşı daima gösterdiğiniz teveccühten dolayı minnet ve şükranlarımı arzeder ve deruhde ettiğiniz büyük vazifeye sıhhatı afiyetle devamınız için Cenabı Hakka hayır dualar eyler ve saygılarımı sunarım.

İmroz ve Bozcaadaları
Metropoliti
Meliton

Meliton

030 01 133 866 10

3

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 133 - Dosya No: 866 - Sıra No: 10

[366] BCA, nr. 30.1.0.0/133.866.10.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. GENEL İSTEK VE DİLEKLERİN İLETİLDİĞİ MEKTUPLAR

5.1. Mektupların Değerlendirmesi

Araştırmamız kapsamına giren ve kategorize ettiğimiz bu bölümdeki mektuplarda vatandaşların Başbakan Adnan Menderes'ten çeşitli bir takım genel isteklerde bulunduğunu anladığımız yazışmaların varlığını görüyoruz. Bu söz konusu mektuplarda genel olarak kişilerin beklenti, istek ve ihtiyaçlarını belirtmiş olduklarını söylemler yer almaktadır.

Mektupları kaleme alan kişilerin, gündelik yaşam pratiği içerisinde şahsi ve halk yararına olan gereksinimlerini sıraladıklarını anladığımız yazışmalarla Başbakan Adnan Menderes'ten daha etkin ve verimli bir kamu hizmeti almak ya da sorunların çözümünde etkili bir destek sağlamak isteğinde oldukları anlaşılmaktadır. Yine mektuplardan anlaşılıyor ki kişiler gereksinimleri için ilgili birimlerden ziyade yapılması gerekenleri merkeze taşımanın ve Başbakan Adnan Menderes'e aktarmanın güçlü olasılıkla işleri daha çabuklaştırıcı rol üstleneceğini düşünerek hareket etmişlerdir. Tabi ki bu isteklerde sadece gereksinimler yer almamakta mektup sahipleri Başbakan Adnan Menderes'ten şahsi ve kurumsal özel isteklerde de bulunmaktadırlar.

Bu kapsam çerçevesinde araştırmamızı beş alt kısımda incelemek mümkündür:

1) Öğrencilerin isteklerinin yer aldığı mektuplar
2) Göçmen vatandaşların isteklerinin yer aldığı mektuplar
3) Çiftçi vatandaşların isteklerinin yer aldığı mektuplar
4) İdari işlerdeki aksaklıkların giderilmesinin istendiği mektuplar
5) Diğer istek ve dileklerin yer aldığı mektuplar

Çalışmamızın amacına uygun olarak kısımlara ayırdığımız mektupları gündelik yaşamın etkileri bakımından irdelediğimizde kısmen de olsa dönemin atmosferi içindeki sosyal çevrenin beklentilerini Başbakan Adnan Menderes aracılığıyla hangi ölçekte çözme eğiliminde olduğuna dair bir takım ipuçları elde edebiliriz.

Bu bağlamda şekillendirdiğimiz mektupların ilk alt başlığı olan öğrenci isteklerinin yer aldığı mektupları incelediğimizde, kişilerin eğitim konularıyla alakalı bireysel isteklerinin yer aldığını görmekteyiz. Kişilerin mektuplarda aktardıkları bilgilerden, eğitimlerini tamamlama adına dönemin Başbakanı Adnan Menderes'ten kişisel ricada bulunup bazı konularda kendilerine referans olmasının istendiği anlaşılmaktadır. Mektup metinlerinde, eğitim alanında karşılaşılan bazı olumsuz durumların Başbakan Adnan Menderes'in bizatihi ilgilenmesine bağlı olarak çözüme kavuşacağı kanaati mevcuttur. Kişiler nezdinde Başbakan Menderes, beklentilerin çözüm odağı konumundadır denilebilir.

Ele aldığımız konumuz dahilindeki diğer bir alt başlık olan yurda göçmen olarak gelen kişilerin isteklerinin yer aldığı mektuplara baktığımızda, mektup sahiplerinin vatandaşlık anlayışı kapsamında karşılaştıkları sosyal dışlanma, iş gücü piyasasında ve sosyal çevrede karşılaştıkları sorunlar, vatandaşlığa kabul görme gibi konularda çözüm arayışlarını Başbakan Adnan Menderes'te bulmaya çalıştıklarını söyleyebiliriz. Mektuplarda kişiler ya etnik kökenden kaynaklı karşılaştıkları olumsuz durumları dile getirmişler ya da Türkiye'de yaşamlarını idame ettirme yollarıyla alakalı siyasi otoriteyle iletişim kurmaya çalışmışlardır. Mektup metinlerinde, kişilerin karşılaştıkları temel problemleri muhatap aldıkları Başbakan Adnan Menderes'e aktarıp mevcut konuların üst düzeyde cevap bulmasını bekledikleri söylenebilir. Başka bir deyişle mektup sahiplerinin içinde bulundukları endişe verici durumların iyileştirilmesini istedikleri yorumu yapılabiliriz.

Çalışmamızda yer alan üçüncü alt başlığımızda gördüğümüz çiftçi vatandaşların istek mektuplarını kendi içyapısında değerlendirdiğimizde ziraat ve köy işlerine dair isteklerin yer aldığını görmekteyiz. Ziraat işlerine ilişkin olan isteklerde, alet -makina teminiyle ilgili, ziraat arazi alanlarının kullanımıyla alakalı olan tapu kadastro işleriyle ilgili, mevcut zemin ve imkanlar dahilindeki bölgelere fabrika kurulumuyla ilgili ve arazilerde bulunan madenlerin keşfiyle ilgili olan konularda dönemin siyasi otoritesi olan Başbakan Adnan Menderes'in şahsi alakalarının istendiği görülmektedir. Mektup sahiplerinin bu tutumlarını, Adnan Menderes'in halka ve çiftçiye dönük gerçekleştirmeye çalıştığı politikaları neticesinde halkın onu toprağa yönelik halktan olan bir Başbakan olarak görmesinden kaynaklı olduğu şeklinde yorumlayabiliriz. Dolayısıyla köylü vatandaşların sıkıntılarının, ihtiyaçlarının karşılanmasını ve

beklentilerine cevap verilmesi aşamasında mektupları üst makama iletme eğiliminde oldukları söylenebilir.

Araştırmamız kapsamına aldığımız bir diğer alt başlıkta ise yerel yönetim ve idare birimlerinde ortaya çıkan bazı aksaklıkların giderilmesine bağlı olarak kişiler tarafından yazılan ve dönemin Başbakanının konuları çözüme kavuşturmasının beklendiği mektuplar bulunmaktadır. Bu mektup metinlerinde kamusal hizmetlere ulaşabilmekte yaşanan sıkıntılar, ağır aksak yerine getirilen uygulamalar, anlaşılamayan kararlar, kurumların çarpık dengesiz olan işleyişinin ve hukuksal aksaklıkların düzelmesi bir de kanuni düzenlemelerin yapılmasına dair beklentilerin dile getirildiği görülmektedir. Kişiler mektuplarında saptadıkları sorunlara çözüm üretilmesini istemektedirler. Dolayısıyla kamusal ve bireysel faaliyetler dahilinde meydana gelen aksaklıkların dile getirildiği mektuplar sayesinde Başbakan Adnan Menderes'in bu durumlara müdahil olmasının istendiğini görülmektedir. Mektuplar dahilindeki konular itibariyle aksaklıkların giderilmesi için üst birime başvurmanın daha iyi bir kamu hizmeti almaya yönelik olduğu yargısına varabiliriz.

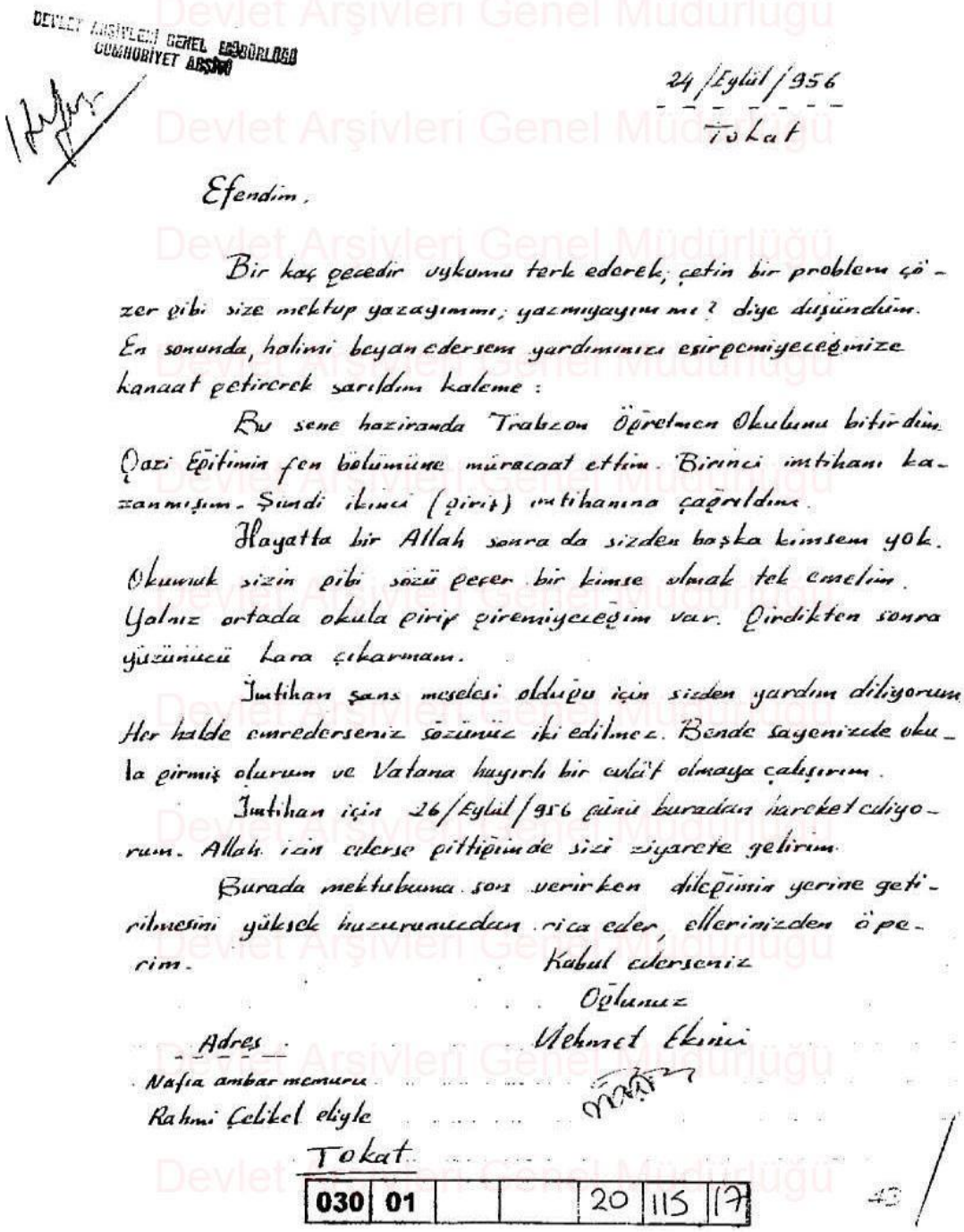
Bu bölümde yer verdiğimiz son alt başlıkta ise toplumsal tabandaki halk kümelerinden kişilerin çeşitli isteklerinin yer aldığı mektupları görmekteyiz. Bu mektuplarda günlük yaşam pratiklerine uygun düşen istekler dile getirilmiştir. Mektup içerikleri yönünden baktığımızda istekler içerisinde cami olmayan yerlere cami yapımının istendiği bir de Ayasofya'nın cami olarak kullanılmasını istendiğini konu alan mektuplar bulunmaktadır. Bu isteklerin mektuplarda yer alması, Başbakan Adnan Menderes'in dini anlamda uyguladığı politikaların kabul görmesinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Yine mektup içeriklerinde dönemin halkla hükümet arasındaki tek kitle iletişim aracı olan ve dış dünyayla bağlantının kurulduğu radyolarda hem musiki çalınmasına dair bir istek ve çeşitli nedenlerle radyolarda yayın yapılmasının istendiği mektuplar bulunmaktadır. Yine bu kategoride karşılaştığımız bir mektupta ise koleksiyoncu bir vatandaşın Başbakanın imzasını istediğini de görmekteyiz. Mektupta böyle bir isteğin olması kişisel bir sevginin yansıması olarak değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra bu başlık altında gazete muhabirlerinin, cemiyet yayın organlarının Başbakan Menderes'ten çeşitli konular hakkında yazı taleplerinde bulunduğu mektuplar yer almaktadır. Bu mektuplarda kişiler, genelde birkaç açık uçlu soru dahilinde sorulan konularla alakalı soru formlarına Başbakan Adnan Menderes'in düşüncelerini

yazmasını istemektedirler ve sordukları sorulara aldıkları cevapların yayın organlarında yayınlanacağı bilgisini vermektedirler. Bu şekilde tasarlanan isteklerin mektuplarda yer alması, Başbakan Adnan Menderes'in düşüncelerinin okuyuculara faydalı olacağı kanaatinin kişiler nezdinde oluşmasından kaynaklıdır diyebiliriz.

Birçok farklı açıdan değerlendirmeye çalıştığımız mektupların karma yapısında bireylerin özgür bir şekilde yazılı olarak kendilerini ifade etme, gereksinimlerini sıralama ve isteklerini yönetime aktarmakta olduklarını görmekteyiz. Sosyal alanda birtakım ihtiyaçlar, gereksinimler çerçevesinde ihtiyaçlarını tatmin etme yolunda bazı noktalarda kişiler yazdıkları mektupları dönemin Başbakanı Adnan Menderes'e iletme yoluyla düzenleyici, önleyici tedbirlerin alınmasının ve beklentiler dahilinde ihtiyaçların yerine getirilmesinin istendiği görülmektedir. Bu tür mektuplar, dönemin iktidarının vatandaş odaklı çalışmalarda ve kamu hizmetlerinde ne ölçüde vatandaşa dönük olduğuyla alakalı kısmi bir ipucu vermektedir.

5.2. Genel İstek ve Dilek Mektup Örnekleri:

Mektup No: 1[367]

24/Eylül/956
Tokat

Efendim,

Bir kaç gecedir uykumu terk ederek, çetin bir problem çözer gibi size mektup yazayımmı, yazmıyayım mı? diye düşündüm. En sonunda, halimi beyan edersem yardımınızı esirgemiyeceğinize kanaat getirerek sarıldım kaleme:

Bu sene haziranda Trabzon Öğretmen Okulunu bitirdim. Gazi Eğitimin fen bölümüne müracaat ettim. Birinci imtihanı kazanmışım. Şimdi ikinci (giriş) imtihanına çağrıldım.

Hayatta bir Allah sonra da sizden başka kimsem yok. Okumak sizin gibi sözü geçer bir kimse olmak tek emelim. Yalnız ortada okula girip giremiyeceğim var. Girdikten sonra yüzünüzü kara çıkarmam.

İmtihan şans meselesi olduğu için sizden yardım diliyorum. Her halde emrederseniz sözünüz iki edilmez. Bende sayenizde okula girmiş olurum ve Vatana hayırlı bir evlât olmaya çalışırım.

İmtihan için 26/Eylül/956 günü buradan hareket ediyorum. Allah izin verirse gittiğimde sizi ziyarete gelirim.

Burada mektubuma son verirken dileğimin yerine getirilmesini yüksek huzurunuzdan rica eder, ellerinizden öperim.

Kabul ederseniz
Oğlunuz
Mehmet Ekinci

Adres:
Nafıa ambar memuru
Rahmi Çelikel eliyle
Tokat

030	01			20	115	17

43

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 115 - Sıra No: 17

[367] BCA, nr. 30.1.0.0/20.115.17.

Mektup No: 2[368]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Sayın

Adnan Menderes
T.C. Başvekili
Park Otel
Şehirde

Yakovos Bilek
P.K. 105 - Beyoğlu

Muhterem Beyefendi,

Yunanlılar İzmiti işgal ettikleri zaman, merhum pederime : " Fesini çikar ve şapka koy, " emirlerine :" Siz burada misafirsiniz, yakın bir günde geldiğiniz yere gideceksiniz, bu fesin sayesinde ben ailemi geçindiriyorum, burası vatanım "dır diyerek, bir türlü emirlerine itaat etmemişti. (Tütün eksperi Todori,idi ismi). Bizi, bu fikriler ile büyüttü ve ben ile ağabeyim, bu toprakları kendi öz vatanımız diye saydık ve sayıyoruz. Sporcu bir gencin çikacağı en yüksek mertebeye çıktım: Türk Basketbol Milli takımının ilk beşinde yer alıp Atinada, onları kendi sahalarında perişan ettik, ve İstanbuldaki revanş maçında mağlup olduk, fakat kendi başıma en çok sayıları yaptım. Hakemlikte beynelmilel oldum ve Milanoda, Yugoslavyada ve 1952 Olimpiyatlarında iftiharla Türkiyeyi Basketbol hakemliğinde temsil ettim. Göğsümde "ay-yıldızı" takarak, bir Türk olarak, memleketimi şerefle temsil ettim. Ve bundanda gurur duymaktayim.

Ancak,ikide birde:" Siz ekaliyetler, artık burada yeriniz yoktur, parazitsiniz..."v.s. Bu yersiz sözlerden ben şahsen hiç bir endişe duymamaktayim, fakat iki kız babası olduğum cihet ile, çocuklarımın istikballerini de düşünmek mecburiyetindeyim.

Emin olmak istediğim nokta :" Siz ekaliyetsiniz" ne demekdir ? Ben kendimi müslüman bir Türk kadar, kendimi Türk hisetmekteyim. Bütün vazifelerimi yerine getirdikden sonra, bir din farkı ile mi bu "Türklük" benden alınmaktadır ?"İstanbul Ekspres " gazetesindede spor muhabirliği icra etmekteyim, ve Bay Mitat Perin de beni çok iyi tanımaktadır. Niçin kendimi mağdur hisederek, kendi memleketime yabancı hisedeyim.? Bütün samimiyetimle sizlere temin edebilirim ki, İstanbuldaki Rumların kısmı azamisi benim gibi düşünmektedirler. Bizi ne Yunanistan alakadar eder, nede yanlış ve hatalı politikaları. Her hususta halis bir Türk gibi düşünmekteyiz, Kıbrıs davası dahil. Bizim arzumuz, Yirmi dört miliyon Türklerden biri ğ kendimizi saymak ve sulh ve şeref içinde memleketimizin istikbali için çalışmak ve muvaffak olmakdır. Tarih bize göstermiştir ki :" Hayalperest milletlerin sonu, mahvolmak dır".

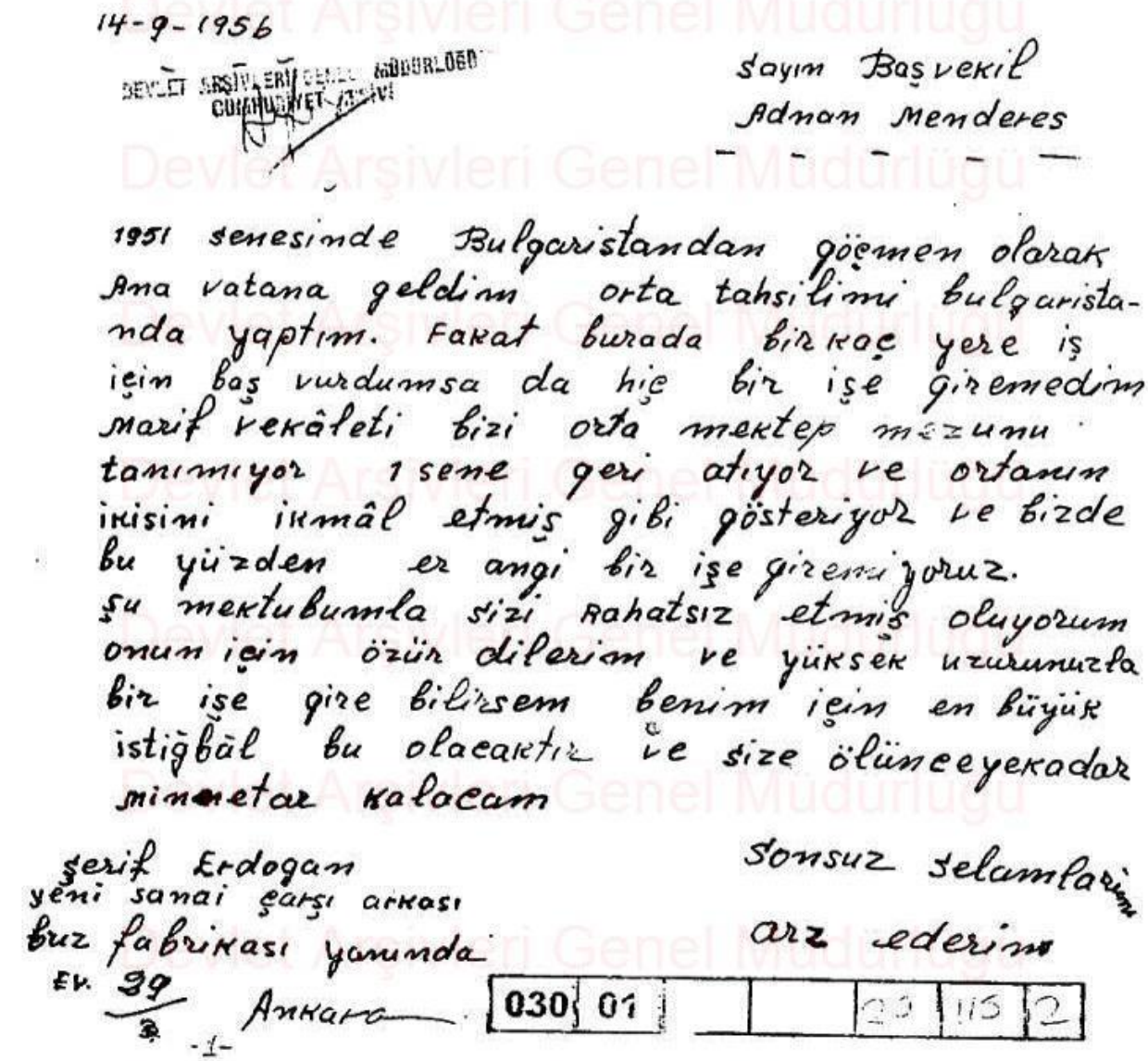
Güzel ve istikbali parlak Türkiyemizde yaşamamızın devamını ve endişelerimizin izalını Sizden bekler, en samimi hürmet hislerimin kabulünü rica eder saygılarımı sunarım, Efendim.

Bilek
Şehirde
24.9.56

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 133 - Dosya No: 870 - Sıra No: 2

[368] BCA, nr. 30.1.0.0/133.870.2.

Mektup No: 3[369]

14-9-1956

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Sayın Başvekil
Adnan Menderes

1951 senesinde Bulgaristandan göçmen olarak Ana vatana geldim orta tahsilimi bulgaristanda yaptım. Fakat burada birkoç yere iş için baş vurdumsa da hiç bir işe giremedim Maarif vekâleti bizi orta mektep mezunu tanımıyor 1 sene geri atıyor ve ortanın ikisini ikmâl etmiş gibi gösteriyor ve bizde bu yüzden er angi bir işe giremiyoruz.
Şu mektubumla sizi Rahatsız etmiş oluyorum onun için özür dilerim ve yüksek uzurunuzla bir işe gire bilirsem benim için en büyük istiğbâl bu olacaktır ve size ölünceyekadar minnetar kalacam

Şerif Erdogan
yeni sanai çarşı arkası
buz fabrikası yanında
Ev. 39
Ankara

Sonsuz selamlarımı
arz ederim

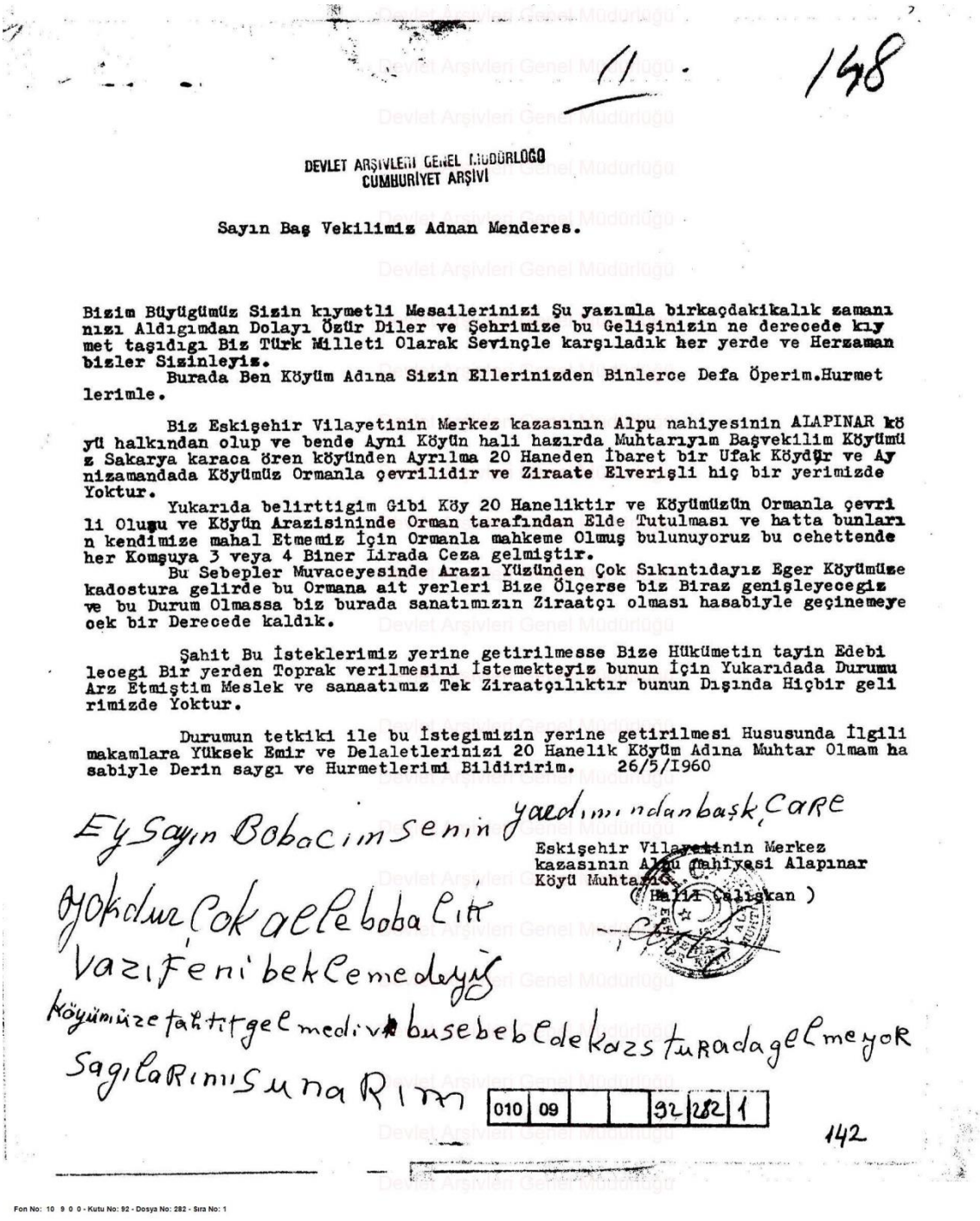
030 | 01 | | | 20 | 115 | 2

-1-

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 115 - Sıra No: 2

[369] BCA, nr. 30.1.0.0/20.115.2.

Mektup No: 4[370]

11 . 148

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Sayın Baş Vekilimiz Adnan Menderes.

Bizim Büyügümüz Sizin kıymetli Mesailerinizi Şu yazımla birkaçdakikalık zamanı nızı Aldıgımdan Dolayı Özür Diler ve Şehrimize bu Gelişinizin ne derecede kıy met taşıdıgı Biz Türk Milleti Olarak Sevinçle karşıladık her yerde ve Herzaman bizler Sizinleyiz.

Burada Ben Köyüm Adına Sizin Ellerinizden Binlerce Defa Öperim.Hurmet lerimle.

Biz Eskişehir Vilayetinin Merkez kazasının Alpu nahiyesinin ALAPINAR kö yü halkından olup ve bende Ayni Köyün hali hazırda Muhtarıyım Başvekilim Köyümü z Sakarya karaca ören köyünden Ayrılma 20 Haneden İbaret bir Ufak Köydür ve Ay nizamandada Köyümüz Ormanla çevrilidir ve Ziraate Elverişli hiç bir yerimizde Yoktur.

Yukarıda belirttigim Gibi Köy 20 Haneliktir ve Köyümüzün Ormanla çevri li Oluşu ve Köyün Arazisininde Orman tarafından Elde Tutulması ve hatta bunları n kendimize mahal Etmemiz İçin Ormanla mahkeme Olmuş bulunuyoruz bu cehettende her Komşuya 3 veya 4 Biner Lirada Ceza gelmiştir.

Bu Sebepler Muvaceyesinde Arazı Yüzünden Çok Sıkıntıdayız Eger Köyümüze kadostura gelirde bu Ormana ait yerleri Bize Ölçerse biz Biraz genişleyecegiz ve bu Durum Olmassa biz burada sanatımızın Ziraatçı olması hasabiyle geçinemeye cek bir Derecede kaldık.

Şahit Bu İsteklerimiz yerine getirilmesse Bize Hükümetin tayin Edebi lecegi Bir yerden Toprak verilmesini İstemekteyiz bunun İçin Yukarıdada Durumu Arz Etmiştim Meslek ve sanaatımız Tek Ziraatçılıktır bunun Dışında Hiçbir geli rimizde Yoktur.

Durumun tetkiki ile bu İstegimizin yerine getirilmesi Hususunda İlgili makamlara Yüksek Emir ve Delaletlerinizi 20 Hanelik Köyüm Adına Muhtar Olmam ha sabiyle Derin saygı ve Hurmetlerimi Bildirirm. 26/5/I960

Ey Sayın Bobacım Senin yardımından başka, care yokdur çok acele bobalık vazifeni bekleme deyiş Köyümüze tahtit gelmedi ve bu sebebede kazaştura da gelmeyor Sagılarımızı sunarım

Eskişehir Vilayetinin Merkez kazasının Alpu nahiyesi Alapınar Köyü Muhtarıdır.
(Halil Çalışkan)

010 | 09 | | | 92 | 282 | 1

142

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 282 - Sıra No: 1

[370] BCA, nr. 10.9.0.0/92.282.1.

Mektup No: 5[371]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Söke:11/4/1952

Sayın Bay Adnan Mendres
Sevgili Başbakanımız
ANKARA

Selâm gözlerinden öperim.Aydınlı Ekrem Dorumlu ile selâmınızı aldım.ve Valimiz muhterem Dilâver bey de söyledi,Söke'de 5 dakika görüşseydik daha iyi olurdu.Ne ise gönüller ve emeller birdir,allah size sıhhat ve afiyet her bir umurunuzda tevfikatını refik eylesin.

Kardeşim:Beruttan iki mektup aldım,Berut'un şimdiki Emniyet müdürü Sökeli Arif'dir.Evvelce Atatürk rahmetli zamanında bir kaç def'a böyle malûmat vermişti.Mektubu size verecektim,durmadınız bizim Ekrem bey bizzat size göndermekliğimi söyledi,ve Vali beye de arz ettim,işte iki mektubu ekli olarak size gönderiyorum.İcap eden muameleyi icra edersiniz.Tekrar mektup gelirde size göndereceğim tabi'idir.

Benim Milis subaylığım hakkında 408 numaralı kanun mucibince sabık iktidar zamanında Milli mücadele mücahitlerinden bulunduğumdan bahsile müracaatim vuku bulmuş,emsalim gibi binbaşılık rütbesi ile taltifimi evrakı müsbitemle Savunma Bakanlığından hakkımı aradım,malûmunuz Demokrat olmaklığım Sayın Devlet reisimize ve size merbutiyetim sebebi ile çeşit çeşit başıma dertler açmışlarsa da hepsinin hakkından geldim.Benim bu milis subaylığı hakkımda evrak yedimde bulunuyor,Söke askerlik Şubesinin ve yahut size göndermek lazımsa o yoldan hareket edeceğim.

Evrak Söke'de tekemmül ettirilmektedir.

Söke'de İstiklal harbimiz zamanında İtalyanlar bir gaz yağı sahasını keşfetmişlerdi,şimdi oradan maden tetkik ve taharri enstitüsünden bir memur buraya gönderilirse mahallini göstereceğim ve imtiyaz istidasını Söke Kaymakamına vereceğim,ikramiyem ne ise Hükûmetim bana tayin etsin inşallah keşif ve sondaj netâcesinde iyi netice istihsal ederler.

Tarım Bakanımız Bay Nedim Ökmen Söke'de bize söz vermişti,kendisinden Söke'de bir traktör tamir atelyesi açacaktı, henüz açılmadı lütfen kendisine vaadini hatırlatırsanız memnun olurum.Traktör acentelerini de burada tamir atelyeleri açmağa icbar ve ekiplerini mevsim zer'iyatı münasebetile göndermelerini ricâ ediyoruz.

Sayın Devlet Başkanımız Celal Bayar ağabeyimin ellerinden öper ve kalem mahsus müdürü Basri Aktaş kardeşimize de selâmlar,ihtiramlar sunarım.Sizin de hasretle gözlerinizden öperim.

Söke: Çiftci
Kara Efe Eyyup Mendres:

18 103 7

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 18 - Dosya No: 103 - Sıra No: 7

[371] BCA, nr. 30.1.0.0/18.103.7.

Mektup No: 6[372]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Ka. Tah. A7

Pek muhteram, sayın Başvekilimiz,
kıymetli hâmimiz Adnan Menderes
Beyefendi,

İstanbul şehir dahili ve harici otobüsçüleri olarak bu güzel beldeye hizmetimiz sizin kadar değilsede bir miktar olduğu aşikârdır. Bu gayretlerimiz elimizdeki imkânlarla mesmu olmakta isede son bir kaç yıl içinde vaki parça, lâstik ve sair ihtiyaçlarımız temin edilememekte ve pek sıkıntı içinde nafakalarımızı temin etmekte idik. Hükûmetimizin aldığı kararlarâs bu nevi sıkıntılardan kurtulmuş fakat bunlara mümasil aşağıda arz edeceğimiz sıkıntılar henüz bertaraf edilememiştir. Bunlar doğrudan doğruya temsil ettiğiniz Hükûmtin ufak bir alakası ile bertaraf edilebileceği için nezdinizdeki merhamet ve atıfete sığınmış bulunuyoruz. Bunları hülasa olarak vergi ve resimler diyesetavsif etmek mümkündür. bunların müfredatı kısaca:

Vergi ve resmin nev'i	Nisbeti	Ödendiği yer
Gider Vergisi	% 6	Maliye
Gelir "	% 20-30	Maliye
Müstahdem vergisi	% 15-20	Maliyeye
Benzinde istihlak vergisi	% 15	Maliyeye
Lastik ve parçada Hazine his.	% 40	Maliyeye
Asker aileleri, köprülerresmi) Belediye hissesi	%25	Belediyeye
Ruhsat hakkı	% 10	Belediyeye

ödehmekte ve böylece tarafımıza pek cüz'i bir meblağ kalmakta ve elimizde bulunan vasıtalarını yenileyememekte hatta tamirinden aciz kalmaktayız.

Bunlar sadece Belediyeden ruhsat alıp çalışan bizlere tatbik edilmekte taksi, dolmuş, şehir harici otobüsleri, şehir dahili çalıştırılan dış sefer otobüsleri bundan muaf bulunmakta ve aynı zümre üzerinde iki çeşit muamele yapılmaktadırki gayet adaletsiz bir vaziyet olduğu yüksek takdirlerinizlede anlaşılacaktır.

Yüksek himayelerinizden mevcut kanun ve nizamatın ufak bir tadili hatta mevcutların hakkani tatbiki bizleri bu haksızlıklardan kurtaracağı cihetler esasen vasıta sıkıntısına yardımcı olan mevcudu gittikçe azalan bizlere elinizi uzatmanızı ve bu hususların izalesi için gerekli emirlerinize sığınır, bağlılığımızı ve şükranlarımızı bir kere daha arz ederiz.

Saygılarımızla,

Üsküdar -Beykoz hattı otobüsçüleri n. İhsan
Kadıköy-Yakacık " "
Kadıköy-Pendik " "
Kadıköy-İçerenköy" "
Taksim -Sarıyer " "
Sirkeci-Eyüp " "
Sirkeci -Bakırköy" "
Sirkeci-Emirgân " "
Sirkeci-K.M.Pşa " "
Aksaray-Yıldız " "

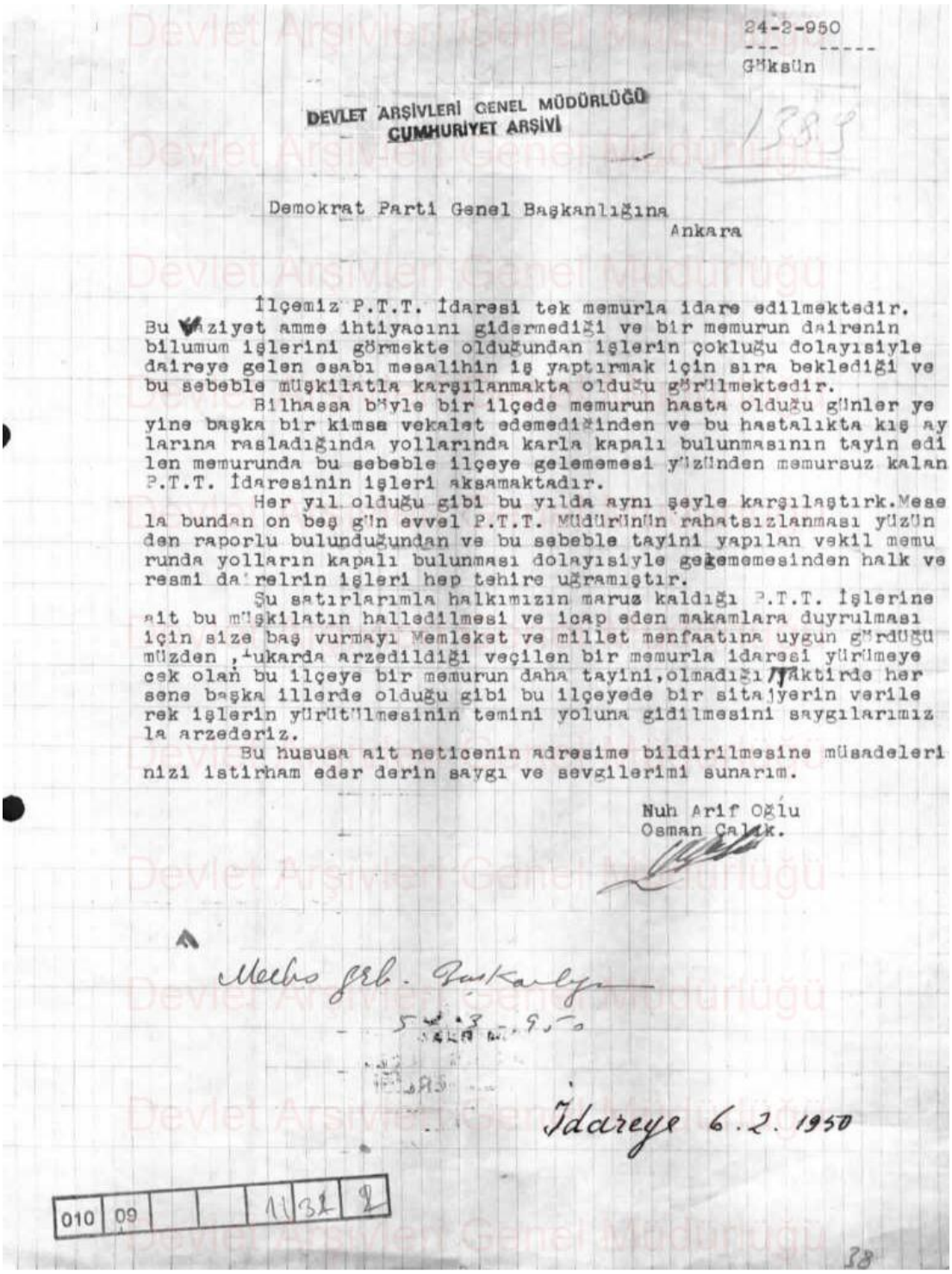
030 | 01 | | | 21 | 120 | 4

7

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 21 - Dosya No: 120 - Sıra No: 4

[372] BCA, nr. 30.1.0.0/21.120.4.

Mektup No: 7[373]

24-2-950
Güksün

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

1383

Demokrat Parti Genel Başkanlığına
Ankara

İlçemiz P.T.T. İdaresi tek memurla idare edilmektedir. Bu vaziyet amme ihtiyacını gidermediği ve bir memurun dairenin bilumum işlerini görmekte olduğundan işlerin çokluğu dolayısiyle daireye gelen esabı mesalihin iş yaptırmak için sıra beklediği ve bu sebeble müşkilatla karşılanmakta olduğu görülmektedir.

Bilhassa böyle bir ilçede memurun hasta olduğu günler ye yine başka bir kimsa vekalet edemediğinden ve bu hastalıkta kış aylarına rasladığında yollarında karla kapalı bulunmasının tayin edilen memurunda bu sebeble ilçeye gelememesi yüzünden memursuz kalan P.T.T. İdaresinin işleri aksamaktadır.

Her yıl olduğu gibi bu yılda aynı şeyle karşılaştırk.Mesela bundan on beş gün evvel P.T.T. Müdürünün rahatsızlanması yüzünden raporlu bulunduğundan ve bu sebeble tayini yapılan vekil memurunda yolların kapalı bulunması dolayısiyle gelememesinden halk ve resmi dairelrin işleri hep tehire uğramıştır.

Şu satırlarımla halkımızın maruz kaldığı P.T.T. İşlerine ait bu müşkilatın halledilmesi ve icap eden makamlara duyrulması için size baş vurmayı Memleket ve millet menfaatına uygun gördüğü müzden ,yukarda arzedildiği veçilen bir memurla idaresi yürümeye cek olan bu ilçeye bir memurun daha tayini,olmadığı takdirde her sene başka illerde olduğu gibi bu ilçeyede bir sitajyerin verilerek işlerin yürütülmesinin temini yoluna gidilmesini saygılarımızla arzederiz.

Bu hususa ait neticenin adresime bildirilmesine müsadelerinizi istirham eder derin saygı ve sevgilerimi sunarım.

Nuh Arif Oğlu
Osman Çalık.

Meclis Grb. Başkanlığına
5.3.950

İdareye 6.2.1950

010 09 11 32 2

38

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 11 - Dosya No: 32 - Sıra No: 2

[373] BCA, nr. 10.9.0.0/11.32.2.

Mektup No: 8[374]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

TÜRKİYE MİLLİ TALEBE FEDERASYONU

THE NATIONAL STUDENTS' FEDERATION OF TURKEY T.M.T.F. FEDERATION NATIONALE DES ETUDIANTS DE TURQUIE

Telefon : 25940
Telg. : FEDEROWAY - Ankara

GENEL BAŞKANLIK

Kurtuluş Misafir Sok. No. 1 Ankara

DEVRİM GENÇLİĞİ DERGİSİ
YAZI İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ
SAYI:328.

Ank.-21.Ocak.1954

Sayın Adnan MENDERES

Dergimiz okuyucularını aydınlatmak amacıyla ilimde , gü zel sanatlarda,siyasette tanınmış kimselerle muhtelif mesleklerden 110 kişi arasında aşağıdaki sorular üzerinde bir anket tertiplemiştir.Türk o - kuyucularına faydalı olacak düşüncelerinizi esirgememenizi bekliyoruz.

Anketimize en geç 21.Şubat.1954 tarihine kadar cevap vermenizi diler,en derin saygılarımızı sunarız.

1-Devrimden ve devrimcilikten ne anlıyorsunuz ?

2-1919 dan bu yana Türk devriminin Türkler ve Türkiye üzerindeki te-sirlerini nasıl buluyorsunuz ?Sizce eksik,lüzumsuz ve zararlıla rı varsa ne-lerdir ?

3-ATATÜRK hakkındaki duygularınız nedir?Kemalizmden ne anlıyorsunuz?

4-Fikir ve sanat hayatımız üzerindeki görüşleriniz kısaca nelerdir ? Tavsiye ve tenkitleriniz?Devlet nasıl ilgilenmelidir ?

5-Gençlik,öğrenim ve eğitim davamızın halli için neler düşünüyorsu-nuz ?

6-Bütün bu meselelerde aydınlarımız kendilerine düşeni yapıyorlar mı ?

Yazı İşleri Mü. Y.
Işıkta Güngör Özden

T. M. T. F. ANKARA 1952 DEVRİM GENÇLİĞİ DERGİSİ

Not:Cevaplar,dergimizde geliş sırasına göre yayınlanacak,gerekirse bir kitapta toplanacaktır.

030 | 01 | | | 18 | 106 | 5

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 18 - Dosya No: 106 - Sıra No: 5

[374] BCA, nr. 30.1.0.0/18.106.5.

Mektup No: 9[375]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

1

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Pek muhterem
Sayın Başbakan
Adnan menderes

Ezanı muhammediye karşı göstermiş olduğunuz islâmîhissiyatınıza güvenerek sizlerden ,Ayasofyanın cami olarak açılıp bizlere ihsanını müslüman Türk kardeşlerim namına rica ve istirham eder,

Sonsuz sevgi ve saygılarımın kabulünü dilerim.

30/9/1950

Halit demiryumruk
Kartal- Yunus İstasyon makasçısı.

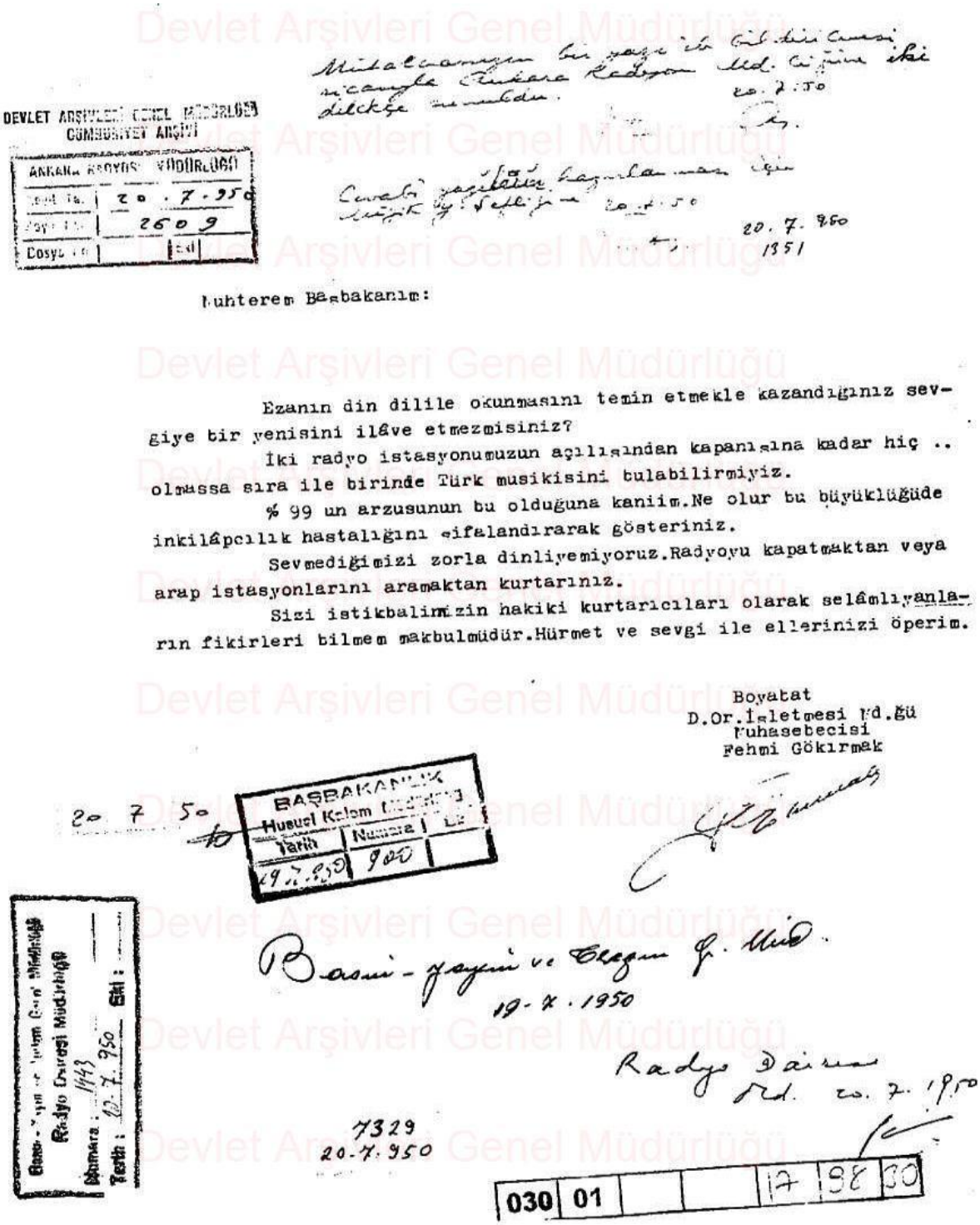
030	01			17	99	13

-1-

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 17 - Dosya No: 99 - Sıra No: 13

[375] BCA, nr. 30.1.0.0/17.99.13.

Mektup No: 10[376]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

ANKARA RADYOSU MÜDÜRLÜĞÜ
Tarih: 20.7.950
Sayı: 2609
Dosya No:

Müdaa edilmesi için bir yazı ile Gül Dairesi Reisliğine iki nüsha ile Ankara Radyosu Müd. Ciğine iki dilekçe gönderildi.
20.7.950

Cevabi yazılarak bağlanması için Müzik Uy. Şefliğine 20.7.50

20.7.950
1351

Muhterem Başbakanım:

Ezanın din dilile okunmasını temin etmekle kazandığınız sevgiye bir yenisini ilâve etmezmisiniz?

İki radyo istasyonumuzun açılışından kapanışına kadar hiç .. olmassa sıra ile birinde Türk musikisini bulabilirmiyiz.

% 99 un arzusunun bu olduğuna kaniim.Ne olur bu büyüklüğüde inkilâpcılık hastalığını şifalandırarak gösteriniz.

Sevmediğimizi zorla dinliyemiyoruz.Radyoyu kapatmaktan veya arap istasyonlarını aramaktan kurtarınız.

Sizi istikbalimizin hakiki kurtarıcıları olarak selâmlıyanların fikirleri bilmem makbulmüdür.Hürmet ve sevgi ile ellerinizi öperim.

Boyabat
D.Or.İşletmesi Md.ğü
Muhasebecisi
Fehmi Gökırmak

20 7 50

BAŞBAKANLIK
Husust Kalem Müdürlüğü
Tarih: 19.7.950
Numara: 900

Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü
Radyo Dairesi Müdürlüğü
Numara: 1443
Tarih: 19.7.950
Ek:

Basın-yayın ve Turizm G. Müd.
19-7-1950

Radyo Dairesi
Md. 20.7.1950

7329
20.7.950

030 01 17 98 30

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 17 - Dosya No: 98 - Sıra No: 30

[376] BCA, nr. 30.1.0.0/17.98.30.

ALTINCI BÖLÜM

6. GÖRÜŞME TALEBİ VE HEDİYE, NUMUNE GÖNDERİMLERİNİ İÇEREN MEKTUPLAR

6.1. Mektupların Değerlendirmesi

Yaptığımız araştırmalar neticesinde Başbakan Adnan Menderes ile yüz yüze iletişim kurabilme isteği ve hediye hatıra, numune gönderimlerinin yapıldığını anladığımız mektuplara rastlamaktayız. Yazışmaların biçimleri ve kullanılan söylemlerden, toplumsal tabandaki yazışma sahiplerinin geleneksel değerler doğrultusunda kendilerini konumlandırdıkları yerden üst kademedeki yöneticiye seslerini duyurabilme, kendilerini fark ettirebilme, kendilerini ifade edebilme çabalarının olduğu görülmektedir. Yine metin analizlerinden idarenin saygınlığı çerçevesinde iktidara duygusal temelli bir yaklaşımla sevgi ve memnuniyetin varlığını da tespit etmekteyiz. Bu tutumla, incelediğimiz mektuplarda Başbakan Adnan Menderes ile temas ile ikili ilişkiler kurulabilme sayesinde olumlu olumsuz bütün meselelerin çözümünde güven faktörü oluşturulabileceği kanaati bulunmaktadır.

Bu kapsamda Başbakan Adnan Menderes ile yüz yüze temas kurabilme taleplerinde bulunan kişilerin mektupları irdelendiğinde, karşımıza fikir paylaşımları yapmak isteyen ve hayranlık duygularıyla hareket eden kişi portreleri çıkmaktadır. İncelediğimiz yazışmaların sahiplerinin ilk bakışta gündelik yaşam içerisinde iktidarın tarafını tutan bir yaklaşımla hizmet planlamasına duyulan güvene paralel olarak herhangi bir konuda kişisel öngörülerini ve faydalı olabilecek bilgi akışlarını paylaştıklarını ve daha detaylı anlatabilmek için görüşme talep ettiklerini görüyoruz. Kişilerin mevcut yapıya katkı sağlama isteğiyle, farklı detaylar içeren ve mevcut yapıyı pekiştirici nitelikte olan düşünce paylaşımlarını yapmak istedikleri sonucuna varıyoruz. Ayrıca herhangi bir konuda olumsuz bir meselelerin iyileştirilmesi hususunda da Başbakan Adnan Menderes'e güvenilmesi ve konuların çözümünde yardımcı olunmasının istendiği taleplerin olduğunu da tespit ediyoruz.

Bu bağlamda elimizde bulunan görüşme talebi mektuplarının muhtevalarındaki bilgi akışlarına baktığımızda yapılan çalışmaları takdir eden ve çalışmalara katkı sağlayacak fikirlere ve projelere sahip olan kişilerin fikirlerini beyan etmek için

görüşme arzusunda olduklarını görüyoruz. Yine mektup içinde rastladığımız Başbakan'a hitaben söylenen *"yüzünüzü görmekten mahrum bırakmayınız"*, *"davetiye kartınızı adresime göndermenizi arz ederim"*, *"Yarabbi Adnan Menderes'in kalbine ilham ver beni huzura kabul buyursunlar"* gibi söylemlerin yer almasından Başbakan Adnan Menderes'e duyulan sevgi hayranlık duygularıyla onunla temasta bulunma iki satır laf etme arzusunun bulunduğu sonucuna varılabilir.

Ayrıca mektup metinlerinde yer alan ve yine başbakana hitaben söylenen *"aydınlığınıza ihtiyacımız var"*, *"dertlerimizi size bildirmek istiyoruz"*, *"müşkül durumda olma"* gibi söylemlerden ise mektupları kaleme alan kişilerin endişe verici durumlardan kurtulmak adına başbakanla ikili ilişkiler çerçevesinde görüşme sağlanmasıyla meselelerin çözümlenebileceğinin varlığına inandıkları şeklinde bir çıkarım yapılabilir. Ama bu tür hitap ve ifadelerin iktidara, siyasal güce yaranmaya çalışmak gibi bir yönünün olabileceğini de göz ardı etmemek gerekir.

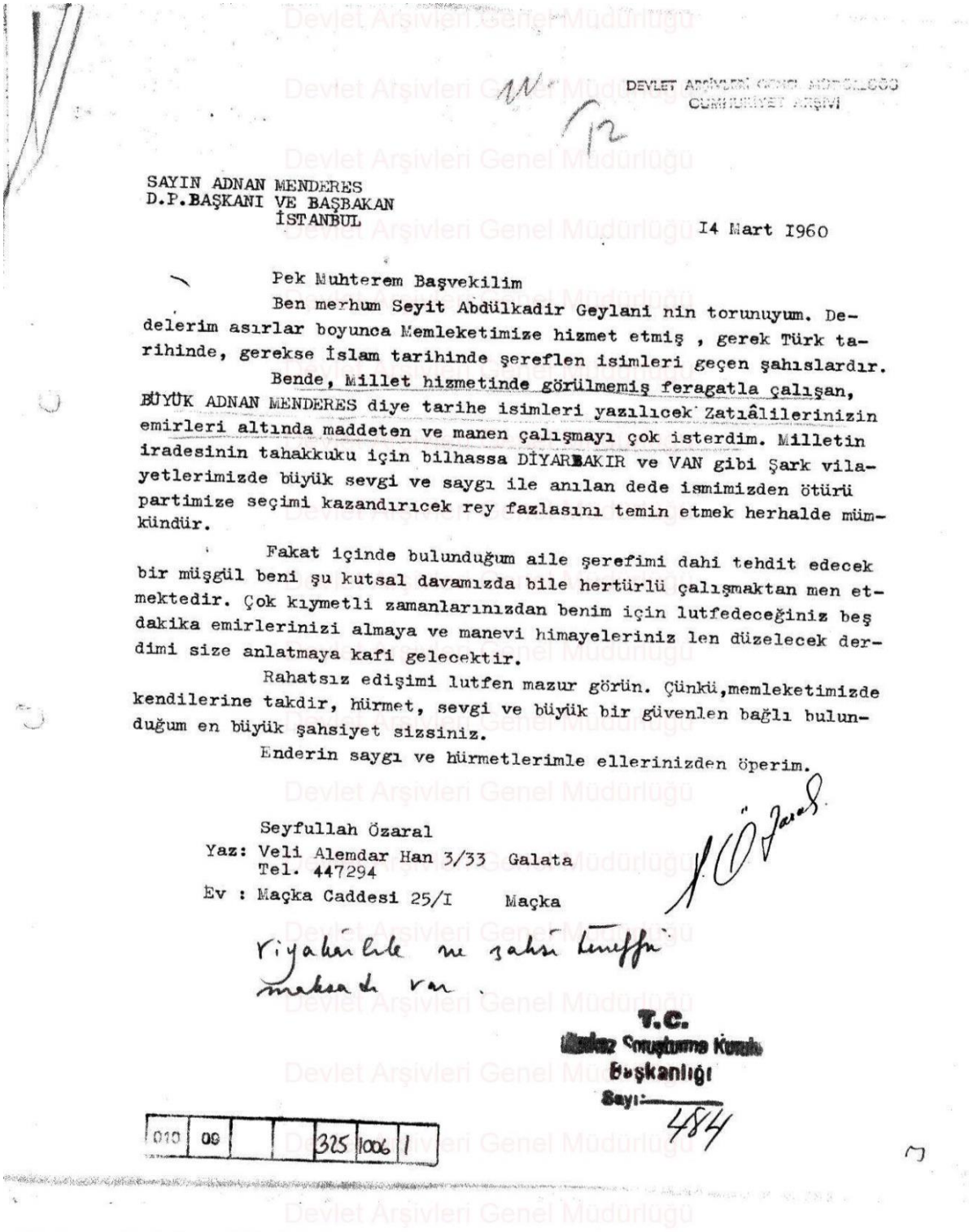
Çalışmamızın hediye, hatıra ya da numune gönderimlerinin yapılmasına dayalı olan mektuplarını incelediğimizde de, mektuplarla gönderilen nesnelerin hatırlanma, anı olarak saklanma ve yapılan icraatların kalite kontrolünün sağlaması için Başbakan Adnan Menderes'e mektuplarla birlikte sunulduğunu görmekteyiz. Kültürel bir değer olarak karşılık beklemeksizin içtenlikle gönderilen hediyelerin, DP iktidarının yaptığı icraatlardan duyulan memnuniyetin ve insancıl bir bağın simgesi olarak sunulan küçük sembolik nesnelerden oluştuğunu ve Başbakan Adnan Menderes'in kişiliğine atfedilen onurlandırma gibi bir anlam özelliği taşımakta olduğunu söyleyebiliriz.

İlaveten bu gönderilen nesneleri, DP iktidarı sayesinde kurulan faydalı birimlerin, Başbakan Adnan Menderes'e samimi minnet duygusu, saygı belirtisi, güven ve dayanışma çerçevesinde düşünülen bir iletişim kurma ifadesi olarak da yorumlayabiliriz. Bir de bu mektupların içerisinde muhtevaca yönetim kalitesi açısından Başbakan Adnan Menderes'i denetim mekanizması olarak algılayan kurumların yaptıkları imal ettikleri nesnelerin görsel sunumunu içeren mektuplar bulunması sosyo-ekonomik alanda yapılan icraatların Başbakan Adnan Menderes'in görüşleri doğrultusunda pekiştirilmek istenmesine kanıt oluşturmaktadır.

Görüldüğü üzere kısa tespitler yaptığımız bu metinlerin bütününde şekillenen duygu dili ortak vatandaş modelinde, Başbakan Adnan Menderes'in varlığından duyulan memnuniyet, dayanışma, bütünleşme, bağlılık düzeyinde psikolojik açılımlarla pozitif ilişki kurabilme çabasının varlığı görülmektedir.

6.2. Görüşme Talebi ve Hediye, Numune Gönderimi Mektup Örnekleri:

Mektup No: 1[377]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

SAYIN ADNAN MENDERES
D.P.BAŞKANI VE BAŞBAKAN
İSTANBUL

I4 Mart I960

Pek Muhterem Başvekilim

Ben merhum Seyit Abdülkadir Geylani nin torunuyum. Dedelerim asırlar boyunca Memleketimize hizmet etmiş , gerek Türk tarihinde, gerekse İslam tarihinde şereflen isimleri geçen şahıslardır.

Bende, Millet hizmetinde görülmemiş feragatla çalışan, BÜYÜK ADNAN MENDERES diye tarihe isimleri yazılıcek Zatıâlilerinizin emirleri altında maddeten ve manen çalışmayı çok isterdim. Milletin iradesinin tahakkuku için bilhassa DİYARBAKIR ve VAN gibi Şark vilayetlerimizde büyük sevgi ve saygı ile anılan dede ismimizden ötürü partimize seçimi kazandırıcek rey fazlasını temin etmek herhalde mümkündür.

Fakat içinde bulunduğum aile şerefimi dahi tehdit edecek bir müşgül beni şu kutsal davamızda bile hertürlü çalışmaktan men etmektedir. Çok kıymetli zamanlarınızdan benim için lutfedeceğiniz beş dakika emirlerinizi almaya ve manevi himayeleriniz len düzelecek derdimi size anlatmaya kafi gelecektir.

Rahatsız edişimi lutfen mazur görün. Çünkü,memleketimizde kendilerine takdir, hürmet, sevgi ve büyük bir güvenlen bağlı bulunduğum en büyük şahsiyet sizsiniz.

Enderin saygı ve hürmetlerimle ellerinizden öperim.

Seyfullah Özaral
Yaz: Veli Alemdar Han 3/33 Galata
Tel. 447294
Ev : Maçka Caddesi 25/I Maçka

Riyakârlıkla ne şahsî menfaati maksadı var.

T.C.
[illegible] Soruşturma Kurulu
Başkanlığı
Sayı: 484

010 | 09 | | | 325 | 1006 | 1

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 325 - Dosya No: 1006 - Sıra No: 1

[377] BCA, nr. 10.9.0.0/325.1006.1.

Mektup No: 2[378]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

25/9/956

Pek Muhterem Başvekilimiz Adnan Bey efendi hazretleri

Asil,ve necip Demokrat Hükümetimizin ve partimizin bir mensubu vatandaşınız sıfatile niyaz ve dileğim huzuru alînize kabul edilmemdir efendim.

Vatanı ve milleti uğruna hayatını ve evlatlarını feda eden seda'i Millet Gazetesi sahibi ve serveti fünun muharrirlerinden şehit Ahmet Samim'in kerimesi Güzin Savaşan bendenizim.

İstirhamım I5 dakikalık bir randevu ricasile Yüksek şahsiyetinizi ilgilendiricek ve memleketimize gelir sağlıyacak bir mesele üzerinde zati devletinizi görmek ricasında bulunuyorum.

Talebimi red etmiyeceğinize itimat ve inancımdan dolayı şimdiden medyun ve müteşekkir kalacağımı arzederim.

Lütuf buyuracağınız randevuya Yüksek emirlerinizi beklediğimi en derin ve sonsuz ihtiramlarımla kabul buyurmanızı istirham ederim.

Muhterem Bey Efendi Hazretleri.

030	01			20	115	17

40

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 115 - Sıra No: 17

[378] BCA, nr. 30.1.0.0/20.115.17.

Mektup No: 3[379]

Salihli - Demirköprü , 23 Mayıs 1957

207
1

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Çok muhterem Başvekil ,

Ekli olarak takdim ettiğim kitabı, bundan 22 ay evvel neşredildiği zaman zatıâlinize göndermiş ve bunun elinize vasıl olacağını ümit etmiştim.

20 Ekim 1956 günü Demirköprü barajı şantiyesini teşrifinizde sayın Samet Ağaoğlu delaletiyle zatı devletleriyle görüşmek mümkün oldu. Benimle görüşmeği arzu etmiş olduğunuzu buyurdunuz ve iltifatlarda bulundunuz.

24 Nisan 1957 günü İstanbulda Sirkecide Konya lokantasında zatı devletlerini gördüm. Masanıza gelerek hörmetlerimi sundum , Demirköprü şantiyesindeki görüşmemizi hatırlattım ve bundan bir müddet evvel zatı devletlerine gönderdiğim imar mevzuunda bir kitabın elinize varıp varmadığını sordum. Bu kitabı almadığınızı ve Ankaraya gidince soracağınızı buyurdunuz.

Memleketin imarı davasiyle ilgili çok önemli bir mevzuu inceleyen bu kitabı , neşrini müteakip cereyan etmiş olan bazı muhaberat ve neşriyatın suretleriyle birlikte tekrar takdim ediyorum.

Bundan 22 ay evvel , bu risaleyi neşrettikten sonra , harap , perişan ve bakımsız İstanbuldan yeis ve nevmidî içerisinde ayrılmıştım.

Önderliğinizle İstanbulda başlamış olan imar işlerini , İstanbula âşık ve imar meraklısı bir vatandaş gözü ile gördüm. Uzun zamandan beri tahayyül ettiğim işlerin tahakkuk etmekte olduğunu görerek ifade edilemeyecek derecede sevinç duydum.

Asırlardan beri başarılamamış olan İstanbulun imarı işini geniş ölçüde ele almış olmanızı nazarı dikkate alarak , 20 seneden beri muhtelif imar işlerinde çalışmış bir Türk mühendisi sıfatiyle , bazı düşüncelerimi arz etmekliğime müsaadenizi istirham ederim.

İstanbul imar komisyonundaki yerli mütehassıslardan bazıları , uzun seneler cereyan etmiş olan korkunç işlerde maal esef faal rol oynamış ve geniş ölçüde şahsî menfaatler sağlamış olan zevattır. Bu hakikat münakaşa kabul etmez derecede âşikârdır.

010 | 09 | | 92283 | 1

173

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 283 - Sıra No: 1

[379] BCA, nr. 10.9.0.0/92.283.1.

Mektup No: 3[380]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Yabancı mütehassıslara gelince, İstanbulda 20 seneye yakın zaman zarfında yapılmış olan hatalı işlerin büyük bir kısmı Fransız mütehassısın faaliyet devresinde cereyan etmiştir.

Fransızların biz Türklere karşı, kendi kanaatlerince, Parthenon mabedini havaya uçurmuş ve Bizans âsarını tahtip etmiş olan biz Türklere karşı, ne derece hasmâne hissiyat ile meşbu olduklarını, Demirköprü şantiyesinde geçirdiğim 22 ay zarfında delilleriyle tesbit etmiş bulunuyorum.

Alman mütehassısa gelince, bu zat beynelmilel kıymette bir şehirci olmakla beraber, memleketinin yarısından fazlasını Ruslara kaptırmış olan bir millete mensuptur.

Esasen hangi millete mensup olursa olsun, bir yabancının, İstanbula sahip bulunan Türk milletini kıskanmamasına imkân yoktur.

Gerek bu hususlarda ve imar mevzuunda kitabımda açıklayamadığım bazı hakikatleri ve fikirleri, gerekse Demirköprü barajı hakkında bazı vakıaları zatı devletlerine şifahen arz etmek istiyorum. Bu hakikatlerin zatı devletlerince bilinmesinden memleket nam-ü hesabına menfaatler doğacağı muhakkaktır.

Yarım saatlik bir zaman tahsis ederek bendenizi yüksek huzurunuza kabul buyurmanızı istirham ederim.

Emir buyurduğunuz gün ve saatte emir buyurduğunuz yere geleceğim.

Bana bu imkânı bahşetmenizi, memleket menfaati namına ve hiç bir şahsî menfaat beklemeksizin zatı devletlerinden istirham ediyorum.

Derin hörmetlerimle

M. Resnelioğlu

Y.Müh. Mithat Niyazi Resnelioğlu
Posta Kutusu 1
SALİHLİ

010 | 09 | | | 92 | 283 | 1

175

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 283 - Sıra No: 1

[380] BCA, nr. 10.9.0.0/92.283.1.

Mektup No: 4[381]

Reyhan Özkaran

15. III. 960

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Sevgili Büyük Adnan Menderes;

Sizi şimdiye kadar hiç görmedim. Ancak resimlerinizi kesip saklayarak kendimi avutuyorum. Sizi görmeyi o kadar istiyorum ki!

Ben henüz 17 yaşında bir kızım. Çocuk deyip geçmeyin. Üzerimde öyle mesuliyet var ki! Bunlar sizi alâkadar etmez tabii. Benim bütün arzum sizi görmek ve bununla iftihar etmektir. Yalnız Ailem çok mütaassıp olduğu için sokağa çıkamıyorum. Onun için şimdiye kadar sizi görmek imkânı olmadı. Sevgili büyüğüm ne olur beni bundan mahrum etmeyin. Sizin iyiliğinizden cesaret alarak bunu yazıyorum. Bu gün buradan geçmişsiniz söylediler. Çok üzüldüm. Biz sarayhane başında oturuyoruz. Eğer beni sizi görmekten ve sesinizi duymaktan mahrum etmezseniz çok memnun olurum. Gazetelerden Park otelinde kaldığınızı öğrendim. Oraya gelebilir miyim. Ama yalnız değil siz birisini gönderip beni aldırın. Sizi çok seven küçüğünüz hakkında biraz malûmatınız olsun diye bir resmimi gönderiyorum. Ama gelince yine alırım. Bir tane çünki.

Satırlarıma burada son verirken sonsuz hürmetlerimi sunar ve mektubu alır almaz beni aldırmanızı rica ederim.

Yalvarırım. Reyhan Özkaran

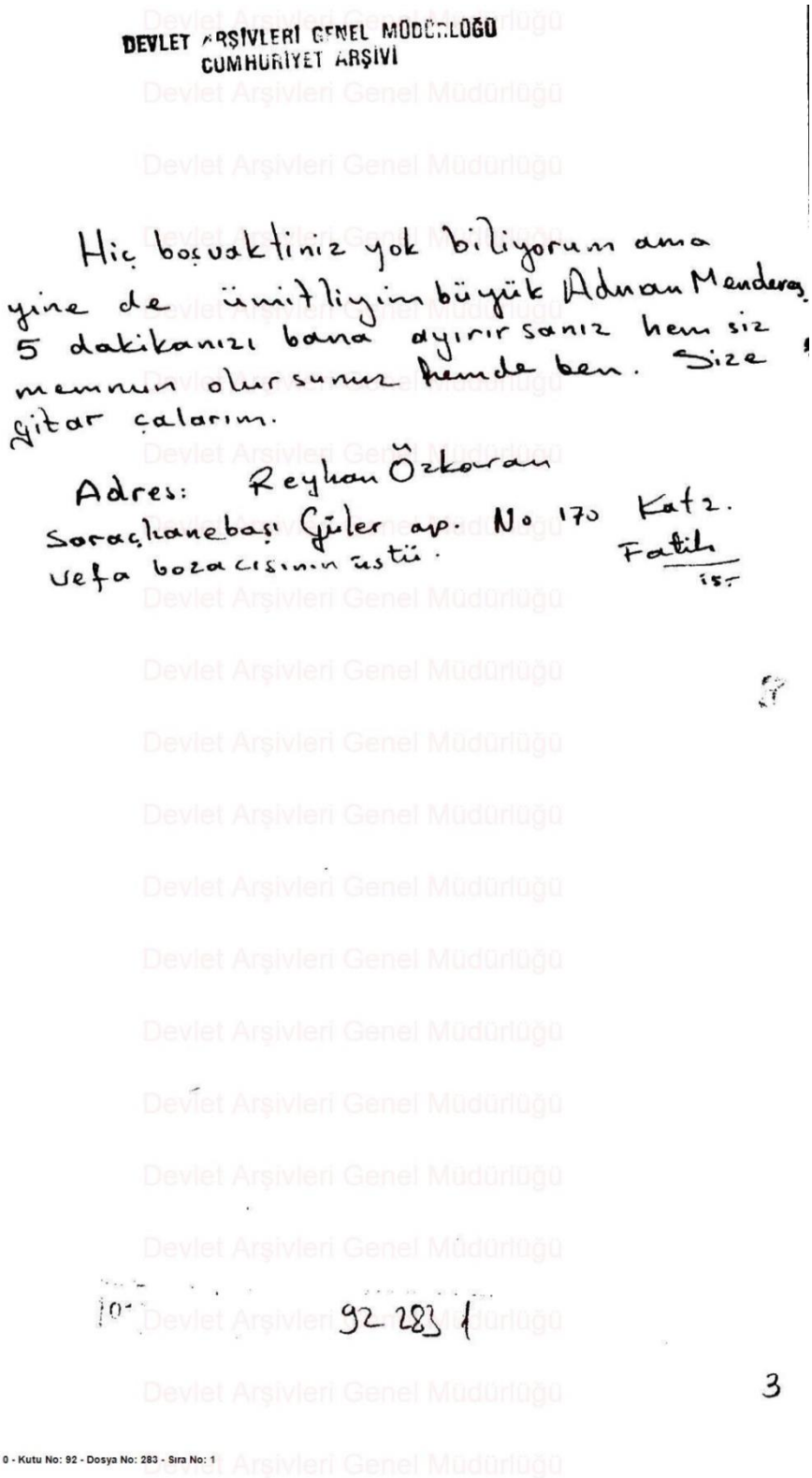
-177-
(1 gazete, 2 foto)

010 | 09 | | | 92 | 283 | 1

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 283 - Sıra No: 1

[381] BCA, nr. 10.9.0.0/92.283.1.

Mektup No: 4[382]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Hiç boşvaktiniz yok biliyorum ama
yine de ümitliyim büyük Adnan Menderes
5 dakikanızı bana ayırırsanız hem siz
memnun olursunuz hemde ben. Size
gitar çalarım.

Adres: Reyhan Özkoran
Saraçhanebaşı Güler apr. No 170 Kat 2.
Vefa bozacısının üstü. Fatih
İST.

92 283 1

3

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 283 - Sıra No: 1

[382] BCA, nr. 10.9.0.0/92.283.1.

Mektup No: 5[383]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

İzmir, 9/Mart/1956

Muhterem Başvekilimiz,

Yalnız milli ve vatani hislerle meşbu olarak, mukaddesatımızın ta kendisi olduğuna inandığımız bu vatana hizmet etmek gayesile, Egenin ihmale uğramış kazası olan Karaburunu iktisadi, zirai ve kültürel bakımlardan kalkındırmağa çalışmak için bir cemiyet kurmuş bulunuyoruz. Bugünkü, yalnız maddi menfaatlar peşinde koşan insanlar arasında, şunu size temin etmek istiyoruzki; arzu ve düşüncelerimizde şahsi, siyasi ve maddi bakımlardan hiçbir menfaat gayesi yoktur. Birtek manevi menfaatımız vardır, o da bu vatana hizmet edebilmek şerefidir

Maksadımıza gelince; Karaburun şimdiye kadar hakikaten ihmale uğramış nazaki üzümün ve zeytinin en alâsını mebzulen istihsal edebilecek kabiliyette yemyeşil bir kazamızdır. İhmale uğramıştır; çünkü istirdattan evel ikiyüzbin kişinin müreffeh yaşadığı bu beldede bugün beşbin kişi istikbale ümitsiz nazarlarla bakmakta ve devamlı olarak başka yerlere hicret etmektedirler. Çünkü bu kalan beşbin kişinin yıllık geliri 700-800 lirayı geçmez. Dağları, ovaları yabani zeytinliklerle, yabani domuzlarla doludur. Çünkü, buraya medeniyet eli değmemiştir.

Kıymetli Başvekilimiz,

İşte biz böyle bir vatan parçası için çalışmaktayız. Sizde itimat buyurursunuzki, bizim gibi basit kimselerin müsbet netice alması çok zordur. Bu sebeple siz büyüğümüzden yardım rica etmek cüretini göstereceğiz. Eğer musaade buyrulursa, huzurunuza kabul olunmak şerefini kazanarak size daha vazıh olarak , dert ve isteklerimizi şifahen bildirmek istiyoruz.

Bu memleket davasında bizi bu şereften mahrum etmiyeceğinizi ümit eder, çalışmalarınızda muvaffak olmanız dileklerile en derin hürmetlerimizi sunarız.

Karaburun ve köylerini
Kalkındırma Derneği
Başkanı
H. Nejat Pala

Sekreter
Selman Riza Kınacı

030	01			20	112	26

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 112 - Sıra No: 26

[383] BCA, nr. 30.1.0.0/20.112.26.

Mektup No: 6[384]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Sayın Adanan Menderes

Başbakan

A n k a r a

Denizi ile karasile ve havasile imar etmekte olduğunuz Büyük Türk Vatanın yeşillikler diyarı Mersinimize hediye ettiğiniz muazzam modern limanımızın inşaatı hızla ilerlemktedir. Eski bir denizci ve amatör bir gemici olarak ruhumla bileğimin eseri olan gemi maketini naciz bir armağan olarak takdim ediyorum. Denizlerimizi süsliyecek olan milli filomuza maddeten değil sede mânen bu gemiyi katalım ve adını müsaade buyurursenız Menderes koyalım.

Derin saygı ve selâmlarımın kabulunu istirham ederim, arslen Başkanımız.

6.8.1955.

Selim Harma

Adres: Müzhetiye Mahallesi
177 Sokak, 18 Nlu. evde
Selim Harma, Mersin.-

030 | 01 | | | 19 | 109 | 16

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 19 - Dosya No: 109 - Sıra No: 16

[384] BCA, nr. 30.1.0.0/19.109.16.

Mektup No: 7[385]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Sayın Adnan Menderes

Baş bakanımız

ANKARA

Sayın Adnan Menderes :

Ben Demokrasi oğrunda çok çalışmış bir fedâkar bir vatandaş olup , kendim rençber ve bizzat merak ile yine kendi elimle yapmış olduğum ve başkaları tarafından (50) lira verilerek vermediğim Bastonu bizzat size takdim etmek üzere , Köyümden borç harç alarak bizzat merak ile hem sizi ziyaret etmek ve hemde bir kerrecik olsun görmek ve Bastonu takdim etmek üzere Ankaraya gelmiş bulunuyorum .

Fakat dairenize geldiğimde , elimdeki evraklarım ve Baston alınmış ve beni müsafir odasına oturtularak beklemekliğimin söylenmiş ve bende fakir , ümüt ile sizleri ayni gün akşamlara kadar müsafir odasında beklemiş ve fakat gelmeyince dışarıya çıkmak mecburiyetinde kalarak, elimdeki Baston verilmiş ve ve ben ise sizi görmeden müteessir olarak köyüme gelmiş bulunuyorum. halen müteessirim . bilmem bu müteessir vaziyetimden , hastalanmış ve halen hasta ve hatta ölüm yatağına bile girmiş ve kendimi kurtarmış isemde halen yürümeğe takatım yoktur .

Dilekçem ve Baston siz yüksek katınıza takdim edilmek üzere elimden alınmıştır . ve fakat size takdim edilmiş veya edilmemiş olduğunu bilemiyorum . işte bu sebeple bu mektubu yazarak bizzat size göndermek mecburiyetinde kaldım .

Sayın Başbakanım :halen hastayım . Baston bizzat kendi elimle yapılmışdır . eğer Bastondan memnun oldusanız . çok teşekkür ederim . benimde işte hasta halimle size bu mektu yaznaktaki maksadım bastonun ve dilekçemin elinize geçim geçmemesi vaziyetidir .

Binaen aleyh : neticenin tarafıma bildirilerek, meraktan kurtarılmaklığım hususuna delâletinizi diler ve rica ederim .

saygılarımla

030 | 01 | | 18 | 104 | 33

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 18 - Dosya No: 104 - Sıra No: 33

[385] BCA, nr. 30.1.0.0/18.104.33.

Mektup No: 8[386]

DEVLET ARŞİVİ
CUMHURİYET ARŞİVİ

ANKARA
GAZETECİLER CEMİYETİ

12 / 3 / 1934

Muhterem Başvekilimiz,

Yüksek himayenizin eseri olan Ankara Gazeteciler Cemiyeti Lokali giriş kartlarından , I numaralısını hâtıra olarak ,

tamamı emrinizde bulunan Balo davetiyelerimizden bir örneği ,

derin hürmetlerimle sunar , lûtfen kabulünü istirham ederim efendim.

Yekta Saraç

030 | 01 | | | 18 | 106 | 12

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 18 - Dosya No: 106 - Sıra No: 12

[386] BCA, nr. 30.1.0.0/18.106.12.

Mektup No: 9[387]

YAPI ve KREDİ BANKASI A. Ş.
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

1/Eylül/1950

Sayın Bay Adnan Menderes
Başbakan
ANKARA

Sayın Başbakanımız,

Bankamız, çocuklarımızın kaliteli dergilere ve kitaplara olan büyük ihtiyacını imkân nisbetinde karşılamağa çalışarak memleket kültürüne mütevazı bir hizmette bulunmak maksadiyle Doğan Kardeş Yayınları Anonim Şirketini kurmuştur.

Bu Müessesenin Yayınlarından takdim ettiğimiz bazı örneklere kütüphanenizde bir yer ayırırsanız minnettar kalırız.

Takdiriniz bizim için en büyük teşvik olacaktır.

İdare Meclisi Başkanı
Kâzım Taşkent
Manisa Milletvekili

-2-

030	01			10	60	5

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 10 - Dosya No: 60 - Sıra No: 5

[387] BCA, nr. 30.1.0.0/10.60.5.

Mektup No: 10[388]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

(14) (4) -12-

Dr. NEVHİZ IŞIL
Nevtron Radyoları Fabrikası

NEVTRON RADYO

Rağıpbaşa, Cumhuriyet Sokak No. 20 - Beyoğlu
Telefon : 44 84 87 - 44 83 43
Telgraf : NEVTRON
Sicil : 49458

(5)

İstanbul, 3. Ekim. 1959

Pek muhterem Başvekilimiz efendim,

Hükümetinizin sanayii teşvik ve himaye politikasından cesaret alarak 1953 senesinde Türkiyede ilk defa olarak seri halinde radyo imal eden bir fabrika kurmuş bulunmaktayım.
Teşebbüsüme başlamadan evvel memleket dahilinde radyo sanayii branşının kurulabileceği şüphe ile karşılanmakta ve bu sahada çalışan ecnebi mütehassıslar " Türkiyede iyi leblebi yapılır " tarzında alaylı nükteler yapmakta idiler.
Buna rağmen müessesem Türk mühendis ve işçilerile faaliyete geçmiş ve bu işinde iktidarımız zamanında yapılabileceğini ispat etmiştir.

Türk mühendis ve işçilerinin ellerinden tutulduğu zaman neler yapmaya muktedir olabileceklerini görmekle haz duyacağınızı ümid ederek zatıalinize, fabrikamız mamulatından bir adet Transistorlu radyo takdim ediyorum.
Transistorlu radyolar Avrupada dahi çok yeni olup 1,5 voltluk 4 adet cep lambası pilile 4 ay çalışmaktadır.

Bu tip radyolar iktidarımızın sesini elektrik ceryanından mahrum olan yurdumuzun en hücra köşelerine kadar sokacaktır. Bu suretle muhalefetin kötü ve bozguncu probagandalarını kökünden çürütmek gayesile partimiz tarafından yapılmakta olan irşad edici radyo yayınları, iktidarımız tarafından yakın alaka gören köylü vatandaşlara daha kolaylıkla duyurulabilecektir.

Taktim etmiş olduğum radyonun lütfen kabul buyurulmasını rica eder hürmetle ellerinizden öperim efendim.

Dr. Nevhiz Işıl

010 09 91 280 1

163

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 91 - Dosya No: 280 - Sıra No: 1

[388] BCA, nr. 10.9.0.0/91.280.1.

YEDİNCİ BÖLÜM

7. İSTİFALARIN YER ALDIĞI MEKTUPLAR

7.1. Mektupların Değerlendirmesi

Bu kısımda ele aldığımız konu kapsamında siyasi bir temsil kurumu içinde olan milletvekillerinin ve DP idari yöneticilerinin görevlerinden çeşitli nedenlerle istifa etmelerinin somut örneklerini görmekteyiz. Dönemin özellikleri de göz önüne alındığında parti içi uyuşmazlıklar ya da idari mekanizmanın iyi işleyebilmesi adına yapılan istifaların Başbakan Adnan Menderes'e ulaştırıldığını anlamaktayız. Tek taraflı bir irade beyanı ile görevden çekilmelerin yazılı olduğu istifa mektuplarından, memleketin huzurunu bozmamak, demokrasiyi daha sağlam yerleştirebilmek veya parti içi kutuplaşmalar sonucunda çıkan ikilikler nedeniyle partiden istifa ve görevden çekilmelerin olduğu anlaşılmaktadır.

Dönemin atmosferine bakıldığında, DP içine girenlerin bir kısmının eskiden beri siyasetle uğraşan kişiler bir kısmının da ilk kez siyasi parti bünyesine katılan ve siyasetle meşgul olmaya başlayan kişiler olduğu görülmekte ve tabi ki bu iki grup arasında belirli bir uyum olmasına rağmen olaylara bakış, değerlendirme ve beklentiler noktasında farklılıklar olması göz önüne alındığında, partiden ve görevden istifaların yaşanması ve bu konuda mektupların yazılmış olması doğal karşılanabilir.

Bu bağlamda farklı sorunsallar neticesinde iradi olan istifa haklarının kullanılması çerçevesinde Başbakan Adnan Menderes'e ulaştırılan mektuplar içerisinde, milletvekilliğine aday gösterilmiş ve seçilmiş kişilerin bu görevin verilmesinden kaynaklı minnettar olmalarına karşın daha önce çalıştıkları işlerden ayrılmama kararlarına bağlı milletvekilliğinden çekildiklerini belirten mektuplar bile bulunmaktadır. Bu da mektup sahiplerinin makam mevki konusunda tutumları hakkında bize ipuçları vermektedir.

Ayrıca bu mektuplarda DP içindeki çalışmaların yenilenip tazelenebilmesi adına görevden çekilme taleplerinin başbakana yansıtıldığı mektupları da görmekteyiz. Bunlardan ise DP ve milletin çıkarlarını koruma algısıyla kişilerin fiili olarak sergiledikleri şahsi fedakârlık tavırlarını görmek mümkündür.

Yine mektuplar içerisinde idari görevde iken işlerine dışardan müdahale edilmesinden kaynaklı sorunlar yaşanması neticesinde idari görevi yerine getirmede zorluk çeken DP idari yöneticilerinin görevden çekilme kararları yer almaktadır. Bu söz konusu yazışmalardan ise siyasi sistem içindeki işleyişe müdahalelerin çeşitli huzursuzluk ve çatlaklar oluşturmasından kaynaklı duyulan endişenin mektuplara nasıl yansıdığı anlaşılmaktadır.

Konumuzla alakalı mektuplarda karşılaştığımız bir diğer hususta ise Başbakan Adnan Menderes'in yönetim idaresinden yakınan kendi şahsi düşüncelerine göre Başbakanın çevresindeki zararlı kişilere uymaması gerektiği gibi görüşlerin yazıldığı, yazışma sahiplerinin huzur ortamı bulamamasından kaynaklı endişe verici durumlardan bahsedilen ve bu faktörlere bağlı olarak partiden istifasını sunan kişilerin yazdıkları mektuplarla karşılaşıyoruz. Bu tutumdan ise parti içindeki fikir ayrılıkları, siyasi çekişmeler, yönetici ve vekiller arasında parti kimliğinin aşınması gibi tepkisel nedenlerin istifaya zemin hazırladığı tespitini yapabiliriz.

Bunların haricinde mektuplarda bir de çeşitli DP yönetici ve milletvekili görevinde olanların yazdığı, DP sayesinde milletvekili seçilen ama zamanla zararlı faaliyetlerle parti içinde dokusal bir uyuşmazlık gösteren kişilerin partiden istifalarına karşı duyulan memnuniyetin anlatıldığı ve o kişilerin vekillikten de istifalarının parti için yaralı olduğunu savunan kişilerin bu görüşlerini Başbakan Adnan Menderes'e yansıttıkları mektuplarda bulunmaktadır. Yazışma sahiplerinde bu kanaatlerin yer alması ise kişilerin siyasi olarak yaşananlara olumlu tepki belirleyicisi olduklarını göstermektedir.

Görüldüğü üzere Başbakan Adnan Menderes'e ulaştırılan kişisel istifa haklarının kullanıldığı mektuplar genel ya da özel kapsamlı olarak ya siyasi bir kanaati ifade tarzında yazılmış ya da siyasi olaylara tepki olarak yazılmışlardır. Konumuzla ilgili olan mektuplar parti iç işleriyle ilgili yazılan mektuplar olmakla birlikte bu mektuplardaki yargılardan kişilerin hukuki temsil ilişkisi ve siyasi sistem işleyişi çerçevesinde yetkili kıldıkları Başbakan Adnan Menderes'e iradi kararlarını açıklamış oldukları yorumunu yapabiliriz.

7.2. İstifa Mektup Örnekleri:

Mektup No: 1[389]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

TIP FAKÜLTESİ
İKİNCİ CERRAHİ KLİNİĞİ
Ord. Prof. Dr. A. KEMAL ATAY

İstanbul, .../...../ 195.....

DEVLET ARŞİVLERİ [illegible] MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Sayın Başbakan Adnan Menderes

1954 seçimlerinde beni İstanbul millet vekilleri arasına almak suretile partinin göstermiş olduğu itimat ve teveccühün müteşekkir ve minnetdarı olduğumu bir daha arzediyorum.

Millet vekilliği için bana teklif vaki olduğu zamandanberi kırk yılı doldurmuş olan Üniversite hocalığı hayatından ayrılmak hususunda karşılaşdığım zorluğun beni çok üzmüş bulunduğunu tafsile lüzum görmeden Demokrat partinin kahir bir ekseriyet ile iş başına gelmiş bulunduğu böyle bir anda en geniş alaka ve iyi temennilerle hareketli ve başarılı muvaffakiyetlerinizin devamını diler, meslek hayatımda kalmak hususundaki kararımın, tarafı alinizden de tasvib edileceğine emin bulunarak millet vekilliğinden afvini saygılarımla rica ederim. Başda şahsan zati devletiniz olmak üzere iktidarın sonsuz ve memleket için faydeli muvaffakiyetlerini candan diler derin hürmetlerimin kabulünü istirham ederim sayın Başbakanım.

II.5.1954

Dr. Kemal Atay

-1-

030 | 01 | | | 18 | 106 | 20

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 18 - Dosya No: 106 - Sıra No: 20

[389] BCA, 30.1.0.0/18.106.20.

Mektup No: 2[390]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

(29.11.1955)

Sayın Adnan Menderes
Başvekil
ANKARA

Grupta başlayan müzakereleredaha müsaid bir zemin hazırlamak ve Hükumette de Vekâletim bakımından çalışmaları yenileyip tazeleye bilmek imkânlarını size vermek arzusu ile vazifemden itifa ediyorum.

Dört yıl içinde Gümrük ve Tekel, İşletmeler ve İktisad ve Ticaret Vekâletlerini uhteme tevdi etmek suretile gösterdiğiniz tevecchuhe ve bu müddet zarfındeki müşterek çalışmalarımızda beraberce ele aldığımız her meselede müsbet neticelere varmak için daima gösterdiğiniz büyük anlayış ve yardımın müteşekkiriyim.

Size bundan sonra da her sahada ve memleket hizmetinde candan muvaffakiyetler diler, yakın dostluk duygularımı bir korre daha tekrarlamaktan zevk duyarım.

Saygılarımla.

İktisad ve Ticaret Vekili
Sıdkı Yırcalı

Tahmini tarihi : 29.11.1955

030 | 01 | | | 45 | 267 | 3

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 45 - Dosya No: 267 - Sıra No: 3

[390] BCA, 30.1.0.0/45.267.3.

Mektup No: 3[391]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

30

Sayın Adnan Menderes,
D. P. Genel Başkanı,
A N K A R A.

6 Ağustos 1958
G İ R E S U N

Çok Muhterem Başkanım:

Vilayetimiz mebuslarının hepsinin birden ısrarlı ricaları üzerine İl Kurulu Başkanlığı vazifesini üzerime almıştım.

Bu vazifeye geldiğim günden bu güne kadar iki kazamızın belediye seçimleri hariç olmak üzere bütün belediye seçimlerini, Meclisi Umumi ve muhtar seçimlerini,ve 1500 rey farkla dahi olsa, ölüm tehditleri ile karşı karşıya bırakılmamıza rağmen, son mebus seçimlerini de kazanmış bulunuyoruz.

Bu gün, çok sevdiğimiz ve saydığımız bir kaç mebus arkadaşımızın en küçük kademelerimize dahi yapmakta oldukları mütemadi müdahaleler yüzünden İl Kurulumuz ikiye bölünmüş durumdadır.

Ocak kongrelerimizin başlamak üzere olduğu şu sırada ikiye bölünmüş bir İl Kurulu ile vazifeye devam etmenin partimizin aleyhinde olacağı kanaatine varmış olduğum için reislik vazifemden istifa ediyorum.

İstifamın kabulünü istirham ederken, her zaman partimizin emrinde olduğumu arzeder, en derin saygılarımla ellerinizden öperim.

Azmi Bozbağ
Giresun

010 | 09 | | | 93 | 285 | 1

159

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 93 - Dosya No: 285 - Sıra No: 1

[391] BCA, 10.9.0.0/93.285.1.

Mektup No: 4[392]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

103

Sayın Adnan Menderes
Demokrat Parti genel Başkanı ve başbakan
A N K A R A

On senedir beşer takatinin üstünde çalışıyorsunuz. Hakikaten müstesna bir azme, sebata, mukavemete sahipsiniz. D.P. nin fevkine çıktınız. Bütün kuvvetleri nefsinizde topladınız.Fakat, memlekette rahat bir idare kuramıyorsunuz.

Memleket yüz küsur senedir hasretini,iştiyakını çektigi, ugrun da şehitler verdigi ve vermekte oldugu huzuru, eşitligi tesis edemi yorsunuz. Bir avuç vurguncunun zehirlerine uymayınız.

Tek başınıza yalnız siz, bir itidal havanızla memlekete yüz sene kazandırabilirsiniz veya geriye götürebilirsiniz. Yazık degil mi bu tezgahlanmış işlere? Velhasıl bütün yatırımlara, bunların hepsi en evvel huzur istiyor.

Bartın bogazı ihalesinde gösterdiginiz büyük anlayış karşısında dikilemiyecegimi sanmıştım. Yanılmışım.

D.P. den affımı rica ediyorum.

1955 senesinde partiden atıldıgımdan bu yana her zaman gıyabım da ve yüzüme esirgemediginiz iltifatlarınıza ve memleketime yapmak ta oldugunuz hizmetlere minnetlerimi arzederken, bu çok gergin hava yı durdurmanızı, muhalefete derhal elinizi uzatmanızı, dirayetiniz den, memlekete üstün sevginizden keliyorum.

Milleti ikiye bölemezsiniz. Kökleşmiş siyasi kanaatleri söküp atamazsınız. Bu memleketin siyasi pazarında aktif olan iki insan sınız. Biri inönü, biri siz... Ne için bir araya gelip bu derdin çaresini bulmuyorsunuz? Buna mani olan kim. Nefsinizde topladıgınız yetkilerle bu manii ne için yenemiyorsunuz? Hülasa son sözüm bu son agır yükü omuzlarınız kaldıramıyacak.Sonu ne güdülen hedefe ne de memlekete yaramıyacaktır.

Derin saygılarımla.

Ankara Milletvekili
Hüseyin Balık

H. Balık

D.15

010 09 . 92 281 2

96

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 281 - Sıra No: 2

[392] BCA, 10.9.0.0/92.281.2.

Mektup No: 5[393]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Sayın Adnan Menderes
Demokrat Parti Genel Başkanı
Ankara

Partimiz sayesinde Milletvekili seçilmek suretiyle muradına nail olduktan sonra ihtiraslarını frenleyemeyerek çeşitli şantaj ve sabotaj hareketlerine girişen Nazım Önen'in partiden istifa etmesi bilaistisna bütün demokrat çevrelerde büyük bir memnuniyetle karşılanmıştır. Bize nazaran partiden biraz daha kıdemli olmasını düşünerek her türlü entirikalarını sineye çehktiğimiz fakat sabır ve tahammülümüzün tükenmek üzere bulunduğu bir sırada Nazım Önen'in partimizden ayrılması bütün hayatı biyunca göstere bildiği en büyük bir iz'an eseri sayılmalıdır. Bu hadiseyi iç bünyemizin temizlenmesi bakımından büyük bir şans eseri addettiğimizi ve bu sebeple kuvvetimizin bir kat daha artttığını ifade etmek isterim sayın Başbakan. Saygılarımla.20/IO/I950

Diyarbakır Milletvekili
DR.Y.Azizoğlu

030 01 17 99 21

3

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 17 - Dosya No: 99 - Sıra No: 21

[393] BCA, 30.1.0.0/17.99.21.

Mektup No: 6[394]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

CUMHURİYET BAŞVEKİLİ

Demokrat Parti Genel Başkanı
Ankara

Demokrat Parti sayesinde Milletvekili seçilen Nazım Önen büyük nimetim hazmedemediği ve ihtirası dolayısiyle daha yükseleyim deye haksız ve insafsız hareketlere koyuldu. İstifasını Partimizce faydalı gördüğümüzden memnunlukla karşıladık. Artık mümessilimiz sayılmasına imkân olmadığından kendisine gönül isterki Milletvekilliğinden de istifasını teklif ediyoruz. İstediğimizin neşrine delâletlerini demokratlar namına arzederiz. 20/IO/I950

Erğani Demokrat Parti Başkanı
Nuşet

030 | 01 | | | 17 | 99 | 22

2

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 17 - Dosya No: 99 - Sıra No: 22

[394] BCA, 30.1.0.0/17.99.22.

Mektup No: 7[395]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Sayın Adnan Mehderes
Demokrat Parti Genel Başkanı
Ankara

D.P.nin gölgesinde maskelenerek Milletvekilleri seçiminde oylarımız[illegible]alan Milletvekilimiz Nazım Önen'in manasız bir takım hareketlerden sonra partimizden istifasını memnunlukla karşıladık. [illegible] iddia ettiği gibi onurla bir insan iseler parti adına kendisine verdiğimiz oyları bize iade etmesi lâzımdır. Derin saygılarımızın kabulünü reca ederiz.21/IO/I950

Silvan D.P.Başkanı
Ahmet Akülke

030 | 01 | | | 17 | 99 | 23 - 2

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 17 - Dosya No: 99 - Sıra No: 23

[395] BCA, 30.1.0.0/17.99.23.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

8. İŞ TALEPLERİ VE TAYİN TALEPLERİNİN YER ALDIĞI MEKTUPLAR

8.1. Mektupların Değerlendirmesi

Araştırmamız kapsamındaki mektup metinlerinin bu bölümünde iş talepleri, kurum içi tayinler ve başka kuruma geçişlerle alakalı olarak Başbakan Adnan Menderes'e iletilen mektuplar mevcuttur. Söz konusu mektup metinlerindeki anlatımlardan mektupları kaleme alan kişilerin dönemdeki sosyo-ekonomik yapıları, yaşam kaliteleriyle ilgili 1950'lerin ve sonrasının çalışma hayatındaki ve iş gücündeki değişimlerle alakalı bazı tespitler yapılabilmektedir. Yazışmalara yansıyan söylem ve isteklerden kişilerin yardıma muhtaç olma duygusuyla dayanak arayışları ekseninde Başbakan Adnan Menderes'i yaslanacak bir güç konumunda gördüklerini söyleyebiliriz.

Yazışmalar içerisindeki kimi kesitlerden dönemin işçi-işveren, memur-yönetici ilişkileri, kişilerin talepleriyle alakalı ilgili birimlere müracaat edilmesine karşın ilgilenilmeme savsaklanma veya cevap verilmeme durumlarından yakınmalar, iş alanlarında çalışan kişilerin çeşitli sebeplerle yaşadıkları mağduriyetler, kişilerin eğitim yetersizliklerinin ve denksizliklerinin yol açtığı işsizlik sorunlarıyla ilgili konuların yer aldığını görüyoruz. Ayrıca bir de eski yöneticilerin parti içinde aktif olarak çalışma isteklerinin yer aldığı ve faydalı olma düşüncesiyle hareket ettiği ve bunu yazışmalarında yansıttığı mektuplarda bulunmaktadır.

Ana hatlarıyla değerlendirmeye çalıştığımız konumuz dahilindeki mektupları özele indirgeyerek üç alt başlığa ayırmak mümkündür:

1) İş talepleri

2) Tayin talepleri

3) Mesleğe geri dönme ve İktidar içinde aktif çalışma talepleri

Bu alt başlıklara ayırdığımız mektupları kendi kategorilerinde analiz ettiğimizde konumuzla alakalı kısmi de olsa bir bakış açısı yakalamış olacağız.

Bu bağlamda iş talepleriyle ilgili olan mektupları ele aldığımızda, dönemin sosyo-kültürel yapısı içerisinde kent yaşamının belirginleştiği, gündelik yaşamın farklı

boyutlarda seyrettiği yapı içerisinde çalışma hayatında iş alanlarına yeterli istihdam yapılamaması, maddi sıkıntılar ve eğitim yetersizliklerinin sonuçlarına bağlı olarak işsiz olan ve iş talebinde bulunan kişilerin yazdığı mektupları görüyoruz. Mektup metinlerindeki kişi profilinde ise eğitimini tamamlama isteğinde olan öğrenciler, askerden yeni gelen gençler, işçiler, göçmenler ve işsiz vatandaşlar görülmektedir. Mektup içeriklerinde genelde iş bulma kurumuna müracaat edilmesine karşın cevap alamama, ilgilenilmemeden bahsedilmesi bu kurumun aktif çalışmadığını veya ihtiyaca cevap veremediğini akla getirmektedir. Vatandaşın mektuplarıyla Başbakan Adnan Menderes'e ulaşma çabasını biraz da çaresizlik, mahcubiyet ve zaruret içinde bir yerden destek arama ihtiyacından kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Konumuz dahilindeki tayin taleplerinde ise kişisel istekler önemli yer tutmakla birlikte yakınları ve tanıdıklarının talepleri doğrultusunda istek ve ricada bulunanların mektuplarını görüyoruz. Bunu toplumdaki tavassut alışkanlığının tezahürü olarak da ifade edebiliriz. Kişisel tayin talepleriyle ilgili yazışmalardan devlet kademelerinde çalışan maaşlı memur kesiminin artan ekonomik sıkıntılar ve çeşitli nedenlerle karşılaştıkları sorunlardan kaynaklı tayin taleplerinin olduğu anlaşılmaktadır. Yakınları ve tanıdıkları için tayin terfi talebinde bulunanlar içerisinde eşleri için ricacı olan vatandaşlar ve çeşitli idari görevde olan kişilerin başka memuriyet alanlarında çalışanlarla alakalı ricacı oldukları mektuplar yer almaktadır. Özellikle başka memuriyet alanları için istekte bulunan idarecilerin Başbakan Adnan Menderes'e yakınlığı çerçevesindeki ilişkilerine dayanarak referans sağlama amacıyla hareket ettiklerini mektuplardaki söylemlerden çıkarmak mümkündür. Bu mektupların Başbakan Adnan Menderes'e iletilme amaçları kurumlarla temasta bir referans sağlanması uzun ve karmaşık prosedürlerin işleyişinin hızlandırılmasını kapsadığını söyleyebiliriz.

Bu bölümün son alt başlığında mesleğe geri dönme ve iktidar içinde aktif çalışma talepleri çerçevesinde ulaştığımız mektupların sınırlılığı içerisinde nispeten bazı yargılara varmak mümkündür. Mesleğe geri dönme taleplerinde çeşitli nedenlerle devlet kademelerindeki mesleklerini bırakan kişilerin tekrar kabul görme istekleri için Başbakan Adnan Menderes'e yazdığı mektuplardan, kişilerin nazarında bu konularla İlgili birimlerin prosedürlerinin yavaş işleyişiyle ilgili çıkarım yapılabilmektedir. İktidar partisi içinde aktif görev almak isteyenlerin yazışmalarına bakıldığında bu kişilerin eski

milletvekilleri, valiler ve ordu mensupları olduğu görülmektedir. Bu kişiler tabi ki partili kimlikleri ile iktidar partisinin ideolojisine uygun davranma eğilimleri gösteren siyasi lidere yakınlık çerçevesinde hareket eden dönemin atmosferi kapsamında referanslarla görev alma vasfında olan kişilerdir. Bu mektuplardan kişilerin Başbakan Adnan Menderes ile olan çift taraflı ilişkilerine dayanarak bir ayrıcalık beklentisi içerisinde oldukları ve taleplerini bu yönde şekillendirdiklerini görmekteyiz.

Görüldüğü üzere mektupların bütününde, kişilerin devletin hizmet dağılımı aracısı olan kurumların işleyişinin karmaşık uzun prosedürler içermesinden kaynaklı ya da ihtiyacı karşılamada yeterli olmaması sonucunda bu kurumlarla olan bağlantıyı sağlamak veya doğrudan referans sağlama amacıyla çözüm anahtarı niteliğinde gördüğü başbakanla yazışma yoluyla temasta bulunma çabaları görülmektedir.

8.2. İş ve Tayin Talepleri Mektup Örnekleri:

Mektup No: 1[396]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Nizip
27/12/1951

Sayın başbakanım :

21/Temmuz/1946 tarihli Demokratik ilk seçimde en civcivli bir saatinde (11,30) bir oğlum dünyaya gelmiş ve adını Seçkin koymuştum. O zamanlar Çanakkale müstahkem mevki Levazım Ambarında ücretli hesap ve muamele memurluğu yapmakta iken gizli bir emirle reylerimizi Halk partisine vermemizi emretmişlerdi. Merkûr günde bir oğlum dünyaya gelince bu hadiseyi hayra alâmet addederek alenî rejimi Demokrat partiye verdim. Bu hadiseden iki ay sonra sırf bunu bahane ederek beni işimden attılar. O tarihten bu tarihe kadar kendime müsait bir iş bulamadım.

Biricik kabahatim olan diplomasızlık beni bütün hayatım müddetince mahkûm etmektedir. Tahsilim Lise on olmasına rağmen yanlış künye ile nüfus ve diploma alışım ve hakiki künyemi öğrendiktem sonra yanlış olanları tashih ettiremeyişimden bir yere girememekteyim. İmtihan hususunda kendime büyük güvenim vardır.

Memleket mevzubahs edilmeden neresi olursa olsun branşım dahilinde bir iş lûtfedilirse gerek annesiz oğlum ve gerekse ben hayatımız müddetince minnettarımız kalacağız muhakkaktır. Halen altı yaşını işlemekte olan oğlumla ben perişan bir vaziyette bulunmaktayız.

Gerek bu maznuriyetimi izale etmek ve gerekse bu müşkül durumdan kurtulabilmemiz hususunda büyük iltifatlarınızı sabırsızlıkla beklerken saygı ve hürmetlerim maruzdur.

Ahmet Açıkbaş
Ziraat Bankası altında
Arzuhalci Orhan Ekmekçi elile
Nizip-Gaziantep

030	01			18	101	23

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 18 - Dosya No: 101 - Sıra No: 23

[396] BCA, nr. 30.1.0.0/18.101.23.

Mektup No: 2[397]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ CUMHURİYET ...şi..

Sayın Devlet başkanımız hoş geldiniz.
Memleketimizi teşrifinizle bizlere şeref bahşetmiş bulunuyorsunuz . Sağ olunuz.

Zati Devletlerine bir maruzatım var. Bu maruzatımın hüsnü kabul göreceğine ve bir vatandaş çocuğuna ve dolayisile bir talebenin tahsilinde gerekli yardımınızı esirgemiyeceğinizi bildiğim ve bütün kalbimle inandığım için sizlere rahatsız etmiş bulunuyorum. Af buyurun.
Müsaade buyurursanız maruzatımı arz edeyim.

Ben Denizli lisesinin fen şubesinden 1955-1956 ders yılında iyi derece ile me'zun oldum. Teknik Üniversiteye gitmek isteyordum. Fakir bir aileye mensup küçük bir memur çocuğu bulunduğum için malî vaziyetimin müsaitsizliği yüksek tahsilimin devamına mani oldu. Hususi hayatta çalışıp kazanacağım para ile gelecek sene tahsilime devama karar verdim. Me'zun olduğum gündenberi müracaat etmedik resmi veya hususî hiç bir yer kalmadı. Hepisinden menfi cavap aldım.

Bu vaziyet karşısında gelecek sene de tahsilime devam edemiyeceğimden ve istikbalimin de böylelikle heder olup gideceğinden korktuğum için affınıza sığınarak bir hâmî sıfatıyla Zati Devletlerine müracaata mecbur kaldım. Tahsilimle mütenasip Denizlinin herhangi bir yerinde hayırlı bir iş delâlet buyurursanız bir vatandaş çocuğunun tahsiline yardım etmiş olacağınız gibi mensup bulunduğum 5 nüfüslu ailemin istikbalini de te'min etmiş olacaksınız.

Artık Zati Devletlerine halimi açıkca arz etmiş bulunuyorum. Bana acıyınız. Açacağınız müşfik kollarınız derdimize merhem olacaktır.

Bu hususdaki yüksek emirlerinize intizarda olduğumu arz eder hürmetle ellerinizden öperim.

22/10/1956

Denizli : Feslikân mahallesi Kutasıp-
pınar sokak No. 29 da
Coşkun Erdoğru

C. Erdoğru

030 | 01 | | | 20 | 115 | 17

11

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 115 - Sıra No: 17

[397] BCA, nr. 30.1.0.0/20.115.17.

Mektup No: 3[398]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

27/9/956

Pek Sayın Büyüğüm.

D.P. Genel Başkanı sıfatı ile zatı alinize maruzatta bulunacağım. Ben Demokrat partinin neçiz bir üyesiyim, 1946 yılındanberi Gençliğimi parti faaliyetlerine hasretmiş bir türk çocuğuyum.

1950 seçimlerinde İstanbulun Beykoz bölgesinde önemli faaliyetlerde bulundum, Bu faaliyetlerimden dolayı o zamanki iktidar partisi mensuplarından dayak yediğim halde bunu parti yolundaki hizmetlerimin bir icabı saydım, ve 1950 yılında partimizin iktidara gelişi ile her şeyi unuttum,

Bundan beş ay önceye kadar Topçular Özel lastik fabrikasında çalışıyor, hiç kimseyen minnet etmeden çoluk çocuğumu geçindiriyordum. Fakat fabrikanın kapanması ile iş değişti. İşsiz ve açıkta kaldım. Hangi kapıya baş vurdumsa iş yok cevabı ile karşılaştım.

Halen infak ve iaşesi üzerime düşen altı nüfuslu efradı ailemle beraber çok müşkil ve muavenete muhtac bir duruma düştüm.

En nihayet son çare olarak siz büyüğüme baş vurmak mecburiyetinde kaldım.

İstanbul Belediyesi otobüslerinde konturolluk gibi bir vazifeye alınmam için Gerekli evsaf ve şartları haizim Bu hususta kıymetli delaletinizi rica eder, Lutufkar alakalarınızı benden esirgememenizi dileyerek hürmet ve tazimlerimle ellerinizden öperim,

Vehpi Ezer

Eyüp, Rami Yeni Mahalle Paşa baba sokak NO.33 İstanbul

V. Ezer

030	01			20	115	17

46

-1-

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 115 - Sıra No: 17

[398] BCA, nr. 30.1.0.0/20.115.17.

Mektup No: 4[399]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

3 / Ekim /956

Çok Kıymetli Büyük Ağabeyim Başvekil Adnan Menderes

Evvela hürmetle ellerinden öper, memleketimize hoş geldiniz. :

Ben 933 doğumlu olup vatani ödevimi Koreede ifa ederek memleketime geldim. Birkaç efradı ailemin geçimini temin etmek için tarihten birkaçgün evel vilayet vasıtası ile Malatya'da bulunan müesseselerden birinde verilecek şöferlik kadrolarından birinde bir iş verilmesini istirhamda bulunmuştum. Fakat müracaat edeceğim iş bulma kurumuna hava edilmiş olup oradanda birkaç ay sonra bakılır diye müsbet menfi cevap aldım.

Halbu ki ben bundan başkada memleketi maliyem müsait olmayıp, bilfarz evvel bir iş bulunmak suretiyle efradı ailemin geçimini temin edeceğimden.

Yukarıda arzlerimizle beraberinde emir ve havale ile verilecek bir vazifede çalışacağımı arz eder tekrar ellerinizden öperim hürmetlerimle.

Ali Demirden
Adres : Kışlarık mahallesi NO 115/2
Malatya

030 | 01 | | | 20 | 115 | 17

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 115 - Sıra No: 17

[399] BCA, nr. 30.1.0.0/20.115.17.

Mektup No: 5[400]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Ankara:31/5/955

Sayın Başvekil
Adnan Menderes

1 - Hürmetlerimi sunarım. Bendeniz eski Aydın Sulh Hâkimlerinden Denizlili Avukat Ziya Gökalp'ım. 18 senelik bir Yargıç sıfatiyle Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ'ı bizzat gidip ziyaret ettikden sonra müktesep hakkıma binaen kıdemimle mütenasip bir Yargıçlığa tayinimi istedim. Ve resmi dilekçe ile talebimi teyid ettiğim halde henüz aradan aylar geçmesine rağmen bir cevap alamadım. Muhalif partiden Sedat Çumralı Kâmil Coşkunoğlu gibi bir çok arkadaşları tayin ettiği halde benim dilekçemi cevapsız bırakmıştır. Ayırma meclisi Hâkimler Kanununun 71.inci maddesine göre sicilimi tedkik etmiş ve tekrar mesleğe alınmaklığa karar vermiştir. Bu hale göre Vekilin veya onun namına hareket edenlerin muamelesi doğru mudur? Müktesep hak ve Anayasa hukukuna uygun mudur ?

Her zaman eşit muamele esasını tavsiye eden Hukuk Devletinin erkânından olan Zatıalinizin ilân ettiği prensiplere rağmen bendeniz Yenimahalle Esentepe Demokrat Parti Ocağının bir üyesi sıfatiyle maruz kaldığım şu haksız muameleyi zatıalilerine arzetmek mecburiyetinde kaldım.

Keza Denizli Lisesinin 7 senelik Tarih-Coğrafya Öğretmeni sıfatiyle Milli Eğitim Bakanı Celâl Yardımcıyı bizzat görerek durumumu izah ettim. Ve bir çok arkadaşlarım bu devrede meslağe alındıklarını, benim de alınmaklığımı söyledim. Maaşımın yüksekliğinden ve kadro bulunmadığından bahsederek imkânsiz olduğunu bildirdi. Halbuki isim vererek tasrih edebileceğim bir kaç arkadaşın tayininde böyle düşünmediler. Bilahare B.M.Meclisinden kadro alındığını zikrederek talebimi tekrarladım. Halen bir cevap alamadım. Sicil itibariyle bir gün derse devamsızlık müşahede edilmediği ve muntazaman terfilerimin yapıldığı müfettiş raporu ile sabittir. Hatta Denizlide 1945 de Demokrat Partinin kuruluşunda önayak olduğumdan ozamanın Maarif Vekiline yapılan şikayetde sicilim tedkik edilerek şikayet rahmetli Reşat Şemsettin tarafından nazara alınmamıştır.

Bu kadar Devlet Hizmetinden sonra kimseye yüz suyu dökecek değilim. Hakkımı istiyorum. Ve yukarıda adı geçenlerin hakkımı tanımamasından dolayı Toprak Ofiste 20 lira yevmiye ile çalışmak mecburiyetinde bırakıldım. Hakka uygun değilse ala kadarların dikkatinin çekilmesini bir Türk Vatandaşı olarak diler saygılarımı sunarım.

Avukat
Ziya Gökalp
Esentepe Demokrat Parti Ocağı
Üyelerinden

Adres:
Yeni Mahalle Yedinci Durak
Serin Sokak No:352
ANKARA

030 | 01 | | | 55 | 340 | 4

aslının aynıdır

3

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 55 - Dosya No: 340 - Sıra No: 4

[400] BCA, nr. 30.1.0.0/55.340.4.

Mektup No: 6[401]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Munak,27/9/1956

Pek Muhterem Büyügüm.

Nasılsınız,İnşallah İyi Ve Afiyettesinizdir. Bizlerde Hamdolsun İyi Olup Siz Büyügümüze Duacıyız.

Beni Göndermiş Oldugum Pek Çok Mektup Telgraf Ve Türlü Yazılarımın Üzerindeki İmza Ve İsmimden Eminim Tanımışsınızdır. Bundan IO sene Evvel Eyrancı Nahiyesinde Yine Bu Günkü Gibi P.T.T. Dagıtıcısı Olarak Bulunuyordum.Siz İse O Zaman Muhalefette İdiniz. Bir Konuşma İçin Gelmiş Olup,Dudagınızı Arı Soktugu İçin Konuşamayıp Özür Dileyerek Kürsüden İnmiştiniz. Bendeniz Fakir Sizi Evime Misafir Ederek Yemegimi Yedirmek Ve Bir Kaç Saatte Olsa Misafir Etmekten Tabiatiyle Şeref Duymuş Ve Daima Iftihar Vesilesi Yapmıştım.

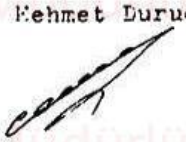
Bundan Bir Müddet Önce Size Özel Mektup Yazarak Bir Ricada Bulunmuştum. İzmirde Bornovada Olan Evim Bir Virane Halini Almıştır. Memuriyet İcabı I5 Seneden Beri Taşrada Bulunuyorum. Müracaat Ettim Hiç Bir Netice Alamadım. Sizden İstirhamım Bornova P.T.T. Merkezine Naklimdir

Bana Yapacagınız Bu İyilik Şahsıma Degildir. 3 Tane Elinizi Öper Çocugum Var Tahsil,Terbiye Ve Türlü İçtimai Görenek İster Buda Ancak Naklim İle Mümkindir. Allahtan Sonra Bu Hüsusta Güvendigim Yegane İnsan Sizsiniz. Türlü Memleket Davaları Arasında Şahsi Bir İşim İçin Çok Kiymetli Bir Kaç Dakikanızı Aldıgım İçin Özür Diler Ellerinizi Öper Cenab-ı Haktan Daimi Vücut Saglıgı Daimi Başımızda Bulunmanızı Dilerim.

Adres:

Mehmet Durucu
P.T.T.Dagıtıcısı
Y U N A K

Mehmet Durucu

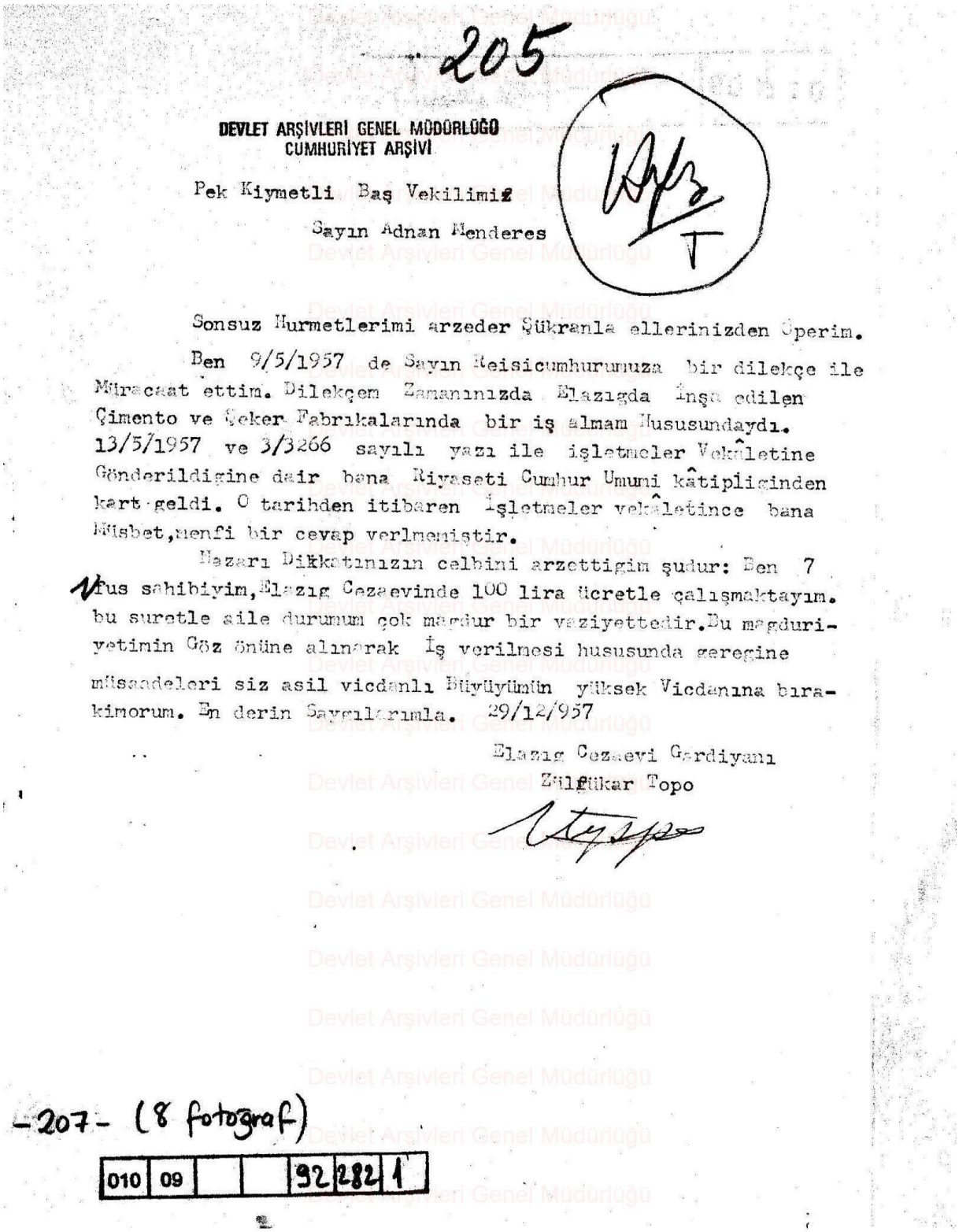
030 | 01 | | | 20 | 115 | 17

36

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 115 - Sıra No: 17

[401] BCA, nr. 30.1.0.0/20.115.17.

Mektup No: 7[402]

205

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Pek Kiymetli Baş Vekilimiz
Sayın Adnan Menderes

Sonsuz Hurmetlerimi arzeder Şükranla ellerinizden Öperim.

Ben 9/5/1957 de Sayın Reisicumhurumuza bir dilekçe ile Müracaat ettim. Dilekçem Zamanınızda Elazıgda İnşa edilen Çimento ve Şeker Fabrıkalarında bir iş almam Hususundaydı. 13/5/1957 ve 3/3266 sayılı yazı ile işletmeler Vekâletine Gönderildigine dair bana Riyaseti Cumhur Umuni kâtipliginden kart geldi. O tarihden itibaren İşletmeler vekâletince bana Müsbet,menfi bir cevap verlmeniştir.

Nazarı Dikkatınızın celbini arzettigim şudur: Ben 7 Nüfus sahibiyim,Elazıg Cezaevinde 100 lira ücretle çalışmaktayım. bu suretle aile durumum çok mağdur bir vaziyettedir.Bu mağduriyetimin Göz önüne alınarak İş verilmesi hususunda gereğine müsaadeleri siz asil vicdanlı Büyüyümün yüksek Vicdanına bırakimorum. En derin Saygılarımla. 29/12/957

Elazıg Cezaevi Gardiyanı
Zülfükar Topo

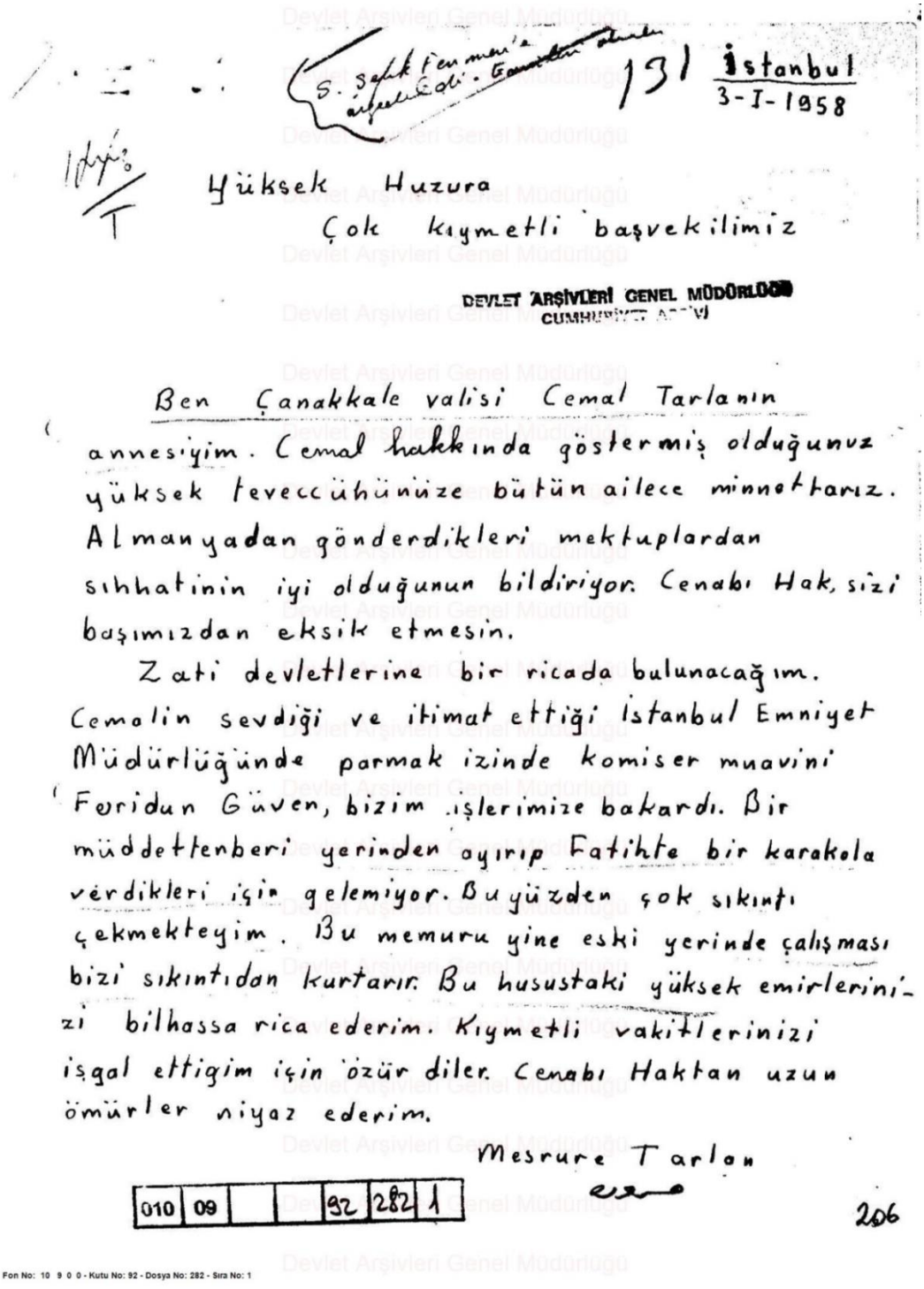
-207- (8 fotograf)

010	09			92	282	1

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 282 - Sıra No: 1

[402] BCA, nr. 10.9.0.0/92.282.1.

Mektup No: 8[403]

S. Şefik Tevmen'e arşivlendi. Genel Müdür

131 İstanbul 3-I-1958

Yüksek Huzura

Çok kıymetli başvekilimiz

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Ben Çanakkale valisi Cemal Tarlanın annesiyim. Cemal hakkında göstermiş olduğunuz yüksek tevecc ühünüze bütün ailece minnettarız. Almanyadan gönderdikleri mektuplardan sıhhatinin iyi olduğunun bildiriyor. Cenabı Hak, sizi başımızdan eksik etmesin.

Zati devletlerine bir ricada bulunacağım. Cemalin sevdiği ve itimat ettiği İstanbul Emniyet Müdürlüğünde parmak izinde komiser muavini Feridun Güven, bizim işlerimize bakardı. Bir müddettenberi yerinden ayırıp Fatihte bir karakola verdikleri için gelemiyor. Bu yüzden çok sıkıntı çekmekteyim. Bu memuru yine eski yerinde çalışması bizi sıkıntıdan kurtarır. Bu hususdaki yüksek emirlerinizi bilhassa rica ederim. Kıymetli vakitlerinizi işgal ettiğim için özür diler. Cenabı Haktan uzun ömürler niyaz ederim.

Mesrure Tarlan

010 | 09 | | | 92 | 282 | 1

206

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 282 - Sıra No: 1

[403] BCA, nr. 10.9.0.0/92.282.1.

Mektup No: 9[404]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 29/4/958
CUMHURİYET ARŞİVİ

118

Yüksek Huzurlarına

Sayın Başvekilimiz

Ankaraya geldigim zamanlar bir kaç defa ziyareti alilerinize gelmış isemde fazla meşkuliy_ etiniz hasabiyle rahatsız etmek istemedim.

Tali.i siyaset tokat seçimini kayıp etm_ iş isekte bir kaç defalar seçim mıntıkama gittim gezdigim yerlerde efkari umumiyede bir nedamet ol_ dugunu gördüm ve partimiz namına icap eden telkin_ atta bulundum.

Seçim esnasında alehimde ceryan eden tezv_ iratın aydınlanması hususunda tahkikat yaptılmasını ve bu tezviratın faillerinin meydana çıkarılmasını hassatan arz ve istirham eylerim.

Seçimi kayıp eden arkadaşlarımıza vazife rildigini ögrendim bendenizede ankarada meclisi idare azalıgı gibi bir vazife tensip buyrulmasını ve partime faideli olabilmem bakımından ilaveten fa_ al bir parti vazifesinin verilmesini arz eder derin hürmetlerimle ellerinizden öperim

Adres
Yusuf Ulusoy
Hacı bektaş

IOncu devre milletvekilerin den Yusuf Ulusoy

010	09			92	281	2

64

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 281 - Sıra No: 2

[404] BCA, nr. 10.9.0.0/92.281.2.

Mektup No: 10[405]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

17/ Mart /1955 178

Gölcük Kötüye Kullanma

Çok acele

(8)

Sayın en Buyugumuz Başvekilimiz Adnan Menderes.

Elektrik Tünel Tramvay Umum Müdürlüğündeki yolsuzluk ve şebeke halindeki hırsızlığı haber verdiği için vazifesinden atılan eşim inşaat kontolörü Ahmed Özbilek hakkinda tarafinizdan ;:(8 Martta vazifesine derhal alinmasi ve bu yolsuzluk tahkikatinin ayrica yapilmasi .) na dair verilen emir Vilayet makami tarafindan Umum Müdürlüğüne yazilmiş isede emriniz Umum Müdürlükçe yerine getirilmemiştir.

Şişli Belediye Otobus garaji yanindaki yeni yapilar temelsizdir. şebeke halinde yolsuzluk digerlerinde olduğu gibi bu işdede hirsizlik mutlak vardir.Umum Müdürlüğün üzerlerinde (ve müteahhidlerin) maddi tesir yapamiyacak bitaraf yetkili bir fen hay'etince yolsuzluğun tesbitini ve umum Müdürlüğe aid bütün işlerinde kontrolden geçirilmesini ve eşim Ahmed Özbileğinde tahkikat hey'etince tekrer istirham eder emirlerinizi sabirsizlikla bekleriz.

Beş çoçuğum ennem ben ve kocam açiz.

Derin Minnet saygı bağliliklarimla şukranlarimi arz ederim.

E;T; T. Umum Müdürlüğünde
inşaat kontrolörü
Ahmed Özbileğin eşi
Nebahat Özbilek

M. Özbilek

Adres: Nebahat Özbilek
Mecidiye Kuy sakız ağaci
caddesi Banka evleri 3 uncu
aralik No: 25

010 | 09 | | | 92 | 282 | 1

51

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 282 - Sıra No: 1

[405] BCA, nr. 10.9.0.0/92.282.1.

DOKUZUNCU BÖLÜM

9. KIBRIS MESELESİYLE İLGİLİ YAZILMIŞ OLAN MEKTUPLAR

9.1. Mektupların Değerlendirmesi

Geniş bir yelpazeye yaydığımız çalışmamızın seyri içerisinde bu bölümde vatandaşlar üzerinde derin akisler bırakan Kıbrıs meselesiyle alakalı Başbakan Adnan Menderes'e samimi duyguların aktarıldığı mektup metinlerini görüyoruz.

Dönem içinde Kıbrıs meselesine baktığımızda Kıbrıs sorununun söz konusu dönem itibariyle yeni bir boyut kazandığı görülmektedir. Belirli bir tarih diliminde meydana gelen Kıbrıs konusuyla alakalı Başbakan Adnan Menderes'in ve devlet ricalinin yaptığı açıklamalar ve uygulanan iç ve dış politikaların yönetsel dili baz alındığında arka fonda halkın birlik beraberlik şemsiyesi altına çekilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu aşamada elimizde bulunan mektuplarda şekillenen vatandaş modelinde de dönemin ruhu ile örtüşen bir yaklaşımın olduğunu söylemek mümkündür. Bunların yanı sıra mektuplarda, söz konusu dönem içinde meydana gelen toplumsal gerginliklere bağlı olarak oluşan olayların yarattığı olumsuz sonuçların vatandaşlık düzleminde nasıl tepki bulduğuna dair somut örnekler görülmektedir. Bu bağlamda mektup sahiplerinin sosyal bir olgu olan vatanperverlik vasfı çerçevesinde irade beyanlarını ilettiklerine dair açık izlere mektupların satır aralarında rastlamaktayız.

Çalışmamızda yer verdiğimiz, vatandaşların Kıbrıs sorunu çerçevesinde Başbakan Adnan Menderes'e gönderdikleri mektuplar, yaşananlarla ilgili tepkilerin sesinin ve etkisinin oluşturduğu zihniyet yapısına bağlı olarak üç bölümde incelenebilir.

1) Kıbrıs politikalarına olumlu tepkileri içeren mektuplar

2) Kıbrıs'ta yaşananlara sessiz kalmayıp gönüllü gitmek isteyenlerin mektupları

3) Kıbrıs meselesinin çözümüyle alakalı öneri ve düşüncelerin sunulduğu mektuplar

Yukarıdaki şekilde kategorize ettiğimiz mektupların içeriğini incelediğimizde Kıbrıs konusundaki duyarlılığın ve Kıbrıs ile ilgili nihai tutumların toplumsal hafıza da nasıl yankı bulduğuyla alakalı ipuçlarını açıkça görmekteyiz. Ayrıca mektup sahiplerin

Kıbrıs konusuna bakışlarını ve konuyu algılayışlarını ölçmeye kalktığımızda heyecanlı bir kamuoyunun oluştuğunu söyleyebiliriz.

Bu bağlamda ilk alt başlığımıza konu olan mektupları değerlendirdiğimizde, DP'nin ve Başbakan Adnan Menderes'in Kıbrıs sorunuyla ilgili cesur ve atak bir yaklaşım sergilemesinden kaynaklı destek mesajlarının yazılı olduğu mektupları görmekteyiz. Elimizdeki mektupları baz alarak toplumun neredeyse her katmanından olumlu tepkileri görmek mümkündür. Mektuplarda Başbakan Adnan Menderes'in Kıbrıs beyanatında sarf ettiği sözlerin büyük bir övünç kaynağı olarak görüldüğü ve buna paralel olarak memnuniyet duygularının dile getirildiği anlaşılmaktadır. Var olan bu memnuniyet duygusunun *"sizin yolunuzdayız"*, *"sevinç ile gönüllerimiz ferahlamaktadır"*, *"göğüsleri iftiharla kabarmaktadır"*, *"kalpten gelen derin saygılar"*, *"Türkün ezeli asaleti"*, *"her Türkün kalbine ferahlık verecek beyanat"* gibi cümlelerle dile getirildiği görülmektedir.

Ayrıca mektuplarda başbakana hitaben yazılan *"eşsiz liderimiz"*, *"Türkün hükümet reisi"*, *"aziz büyüğümüz"*, *"bütün Türklerin başvekili"*, *"büyük Türk aslanı"* gibi ifadelerin yer alması Başbakan Adnan Menderes'in kültürel maya içerisinde yazışma sahipleri nezdinde bir milli kahraman olarak görüldüğü izlenimi yaratmakta olduğu düşünülebilir. Ayrıca duygusal temelli bir yaklaşımla Başbakan Adnan Menderes'in ruhsal seçilmiş olduğuna dair kabulle bir değerlendirme vardır diyebiliriz. İlaveten vatandaşların Kıbrıs sorununa yönelik duyarlılığının en üst noktalara ulaştığı söylenebilir. İşte bu toplumsal duyarlılıkların sergilendiği atmosfer içinde Başbakan Adnan Menderes'in kişilerin milli heyecan duyguları çerçevesinde simgeleştirildiği görülmektedir.

Analiz ettiğimiz ikinci alt başlıkta hassas bir konu olan Kıbrıs meselesinde yaşanılan potansiyel sorunlar ve çatışmaların vatandaşlar üzerinde bıraktığı iz düşüm çerçevesinde iradi davranışların nasıl seyrettiği görülmektedir. Bu mektup metinlerinde Kıbrıs meselesiyle alakalı siyasi otoriteler arasında gerilen ilişkilerin kişilere nasıl yansıdığını görebiliriz. Bu başlık altındaki mektupların genel içeriklerinde Kıbrıs'ın Türklere ait olduğu fikri *"Kıbrıs Türk'tür dünya durdukça Türk kalmalıdır"*, *"Kıbrıs Türk'tür hissiyatımızın ifadesidir"* gibi söylemlerle dile getirilmiştir. Kıbrıs'ın Türklüğü inancıyla hareket eden mektup sahipleri Kıbrıs sorununun çözümü için askeri müdahale yaşanacaksa ve gerekirse gönüllü olarak Kıbrıs'a gitmek istediklerini Başbakan Adnan

Menderes'e mektuplarda bildirmişlerdir. Yani söz konusu mektuplarda vatandaşlar olası bir mücadeleye karsı hangi aşamada nasıl katkıda bulunacakları yönünde Başbakan Adnan Menderes'e kendi rızalarıyla beyan ettikleri söylemler yer almaktadır. Bu aşamada mektup sahiplerinin kolektif bilinç çerçevesinde kendilerine roller biçtikleri ve bunu Başbakan Adnan Menderes'e ilettikleri görülmektedir. Kişilerin kendilerine biçtikleri rolleri mektup metinlerinde geçen *" vatanımız için hazırız"*, *"ikinci bir otuz Ağustos zaferi yaşatmak istiyoruz"*, *"demokrasi hükümetine canımla malımla fedayım"*, *"damarlarımızda dolasan kanı seve seve akıtmak için"*, *"emret biz bu Kıbrıs'ı alacağız"* gibi söylemlerden anlamak mümkündür. Söz konusu yazışmalarda Türkiye'de Rumlara olumsuz duygular beslendiğini de *"küstah Yunanlılar"*, *"Peygamber düşmanları"*, *"milletimize saldıran kızıllar"* gibi ifadelerden anlamaktayız. Kıbrıs sorunuyla alakalı kaleme alınan mektuplarda ayrıca yaşanan halk olayları da yer bulmuş ve yaşanılan olaylardan dolayı üzüntüler dile getirmiştir.

Son alt başlığımızda ise gündemde olan Kıbrıs sorunu için bazı öneri ve düşüncelerin dile getirildiği görülmektedir. Milli bir sorun olarak algılanan ve öyle tavır alınan Kıbrıs sorunu çerçevesinde yapılabilecekler alınabilecek radikal kararlar dile getirilmiştir. Kıbrıs ile ilgili alınacak nihai kararla alakalı konular gündeme getirilmiştir. Kişiler Kıbrıs sorunuyla yaşanan toplumsal huzursuzluklara karşı Başbakan Adnan Menderes'e samimi bilgi birikimlerini sunarak yönetsel fonksiyon içinde yer almaya çalışmışlardır diyebiliriz.

Belirli bir tarih diliminde yaşanan Kıbrıs meselesiyle alakalı olarak Başbakan Adnan Menderes'e yazılan mektupların genel itibariyle çizdiği tabloya baktığımızda, geniş kitlelerin Kıbrıs duyarlılıklarını mektuplar yoluyla Başbakan Adnan Menderes'e ileterek Kıbrıs meselesini ulusal bir dava olarak benimsedikleri kanısına varabiliriz. Bu dönemde meydana gelen toplumsal ayaklanmanın olumsuz sonuçlarına vurgu yapıldığı anlaşılmaktadır. Ortaya çıkan olumsuz durumlara verilen tepkiler görülmektedir. Mektuplardaki söylemlerden yediden yetmişe vatandaşların Kıbrıs'taki sorunlarla yüzleşmeye hazır oldukları anlaşılmaktadır. Başbakan Adnan Menderes'in Kıbrıs ile ilgili uyguladığı politikanın geniş yankı bularak övgüyle karşılandığını da mektup metinlerinde görüyoruz. Milli heyecan duygularının çeşitli şekillerde vatandaşların toplumsal hafızalarında resmedildiği ve Başbakan Adnan Menderes'e bunların nasıl yansıdığına dair açık izleri mektuplarda görmek mümkündür.

Mektupların genelinde göze çarpan nokta ise Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı için vatanın daima öncelikli ve hassas bir yer teşkil ettiğidir. Bu konuyla ilgili Başbakan Adnan Menderes'e mektup yazanlar öğrenciler, mahkûmlar, dernek başkanları, öğretmenler, köylü vatandaşlar, hasta vatandaşlar, mahalle sakinleri, cemiyet başkanları, mühendisler gibi sosyal kimlik sahibi kişilerdir. Bu anlamda Kıbrıs meselesinin vatanın her yerinde her kesimden insan nezdinde yakından takip edildiği anlaşılmaktadır.

9.2. Kıbrıs Meselesi Mektup Örnekleri:

Mektup No: 1[406]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Weidenau, den 26. VIII. 1955

Muhterem
Adnan Menderes
Başvekil
Ankara

Kıbrıs mes'elesi etrafındaki beyanatınızı dün akşam "Yurttan Sesi" Programında işitince Türk Arslanının uyumadığını, bil'akis çok uyanık olduğunu anladım. Yalnız Anadolu Türklerinin değil, bütün Türklerin Başvekili olarak sevinç, şükran ve minnettarlık hislerimin tarafınızdan kabulünü istirham ederim efendim.

Tanrı Türkü Koruyun!

M. Kubilay

030 01 36 219 1

61

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 36 - Dosya No: 219 - Sıra No: 1

[406] BCA, nr. 30.1.0.0/36.219.1.

Mektup No: 2[407]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

İstanbul, 26/Ağustos/1955

Sayın Bay Adnan Menderes ;

"Türk'ün şi'arı sabırdır" Ata sözünü bir daha isbat ettiniz. Tam zamanında, Türk'ün dim dik nöbette olduğunu, efkârı umumiyeye açıklamanızla, Kıbrıs'lı kardeşlerimizin kalplerini ferahlattınız. Hepimizin maneviyatını takviye ettiniz. Sağ olun.

Polikaryalere hudutsuz hıncım var. Onları, icabederse, hiç bir vasıta bulamasam bile, dişlerimle çiğ çiğ parçalamağa hazırım. Eminim,bütün Türk'lük aynı his ve duygularla dop doludur.

Elimde olmayan bir taşkınlıkla ve Millî hislerimin hudutsuzluğu ile sizi rahatsız ettiysem, özür dilerim.

"Onur izinde" , sizin yolunuzdayız. Allah sizi bize bağışlasın, Sayın Menderes.

Candan sevgilerimle selamımın kabulünü rica ederim.

Bir Türk kadını

Fevziye Bağlan ;

Yıldız Posta caddesi Yalçınlı Apt.
No: 1 : Daire 1

Beşiktaş
İstanbul

030 | 01 | | | 36 | 219 | 1

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 36 - Dosya No: 219 - Sıra No: 1

[407] BCA, nr. 30.1.0.0/36.219.1.

Mektup No: 3[408]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Ankara
26.8.1955

Sayın,
Adnan Menderes
Başvekil

25/8/1955 tarihli Zafer gazetesinde Kıbrıs'daki Türk vatandaşlarınız hakkında her türkün kalbine ferahlık verecek beyanatınızla , insan hak ve hürriyetlerine riayet etmesini bilmeyen dünkü Yunan müstevlilerine verdiğiniz ders mahiyetindeki irşadkâr cevabınızla vatanperverliğin şahikasına yükselmiş , bu milletin Atatürk gibi nicelerini yetiştirmeye kadir bulunduğunu en bariz jest, harekât ve icraatile isbat etmiş bulunan siz büyüklerimizi başımızda görmenin sevinci ile gönüllerimiz ferahlamakdadır .

Hepimiz izinizdeyiz . şimdiye kadar olduğu gibi bundanböylede milletin hayrına matuf kararlar ittihazında daim bulunmanızı ve daha uzun yıllar başımızda kalarak sıhhatle muammer olmanızı cenabı hakdan niyaz eder saygılarımla ellerinizden öperim .

Serbest Mühendis

Cemal Taner
Yeni mahalle Miralay Nazımbey
sokak No: 128

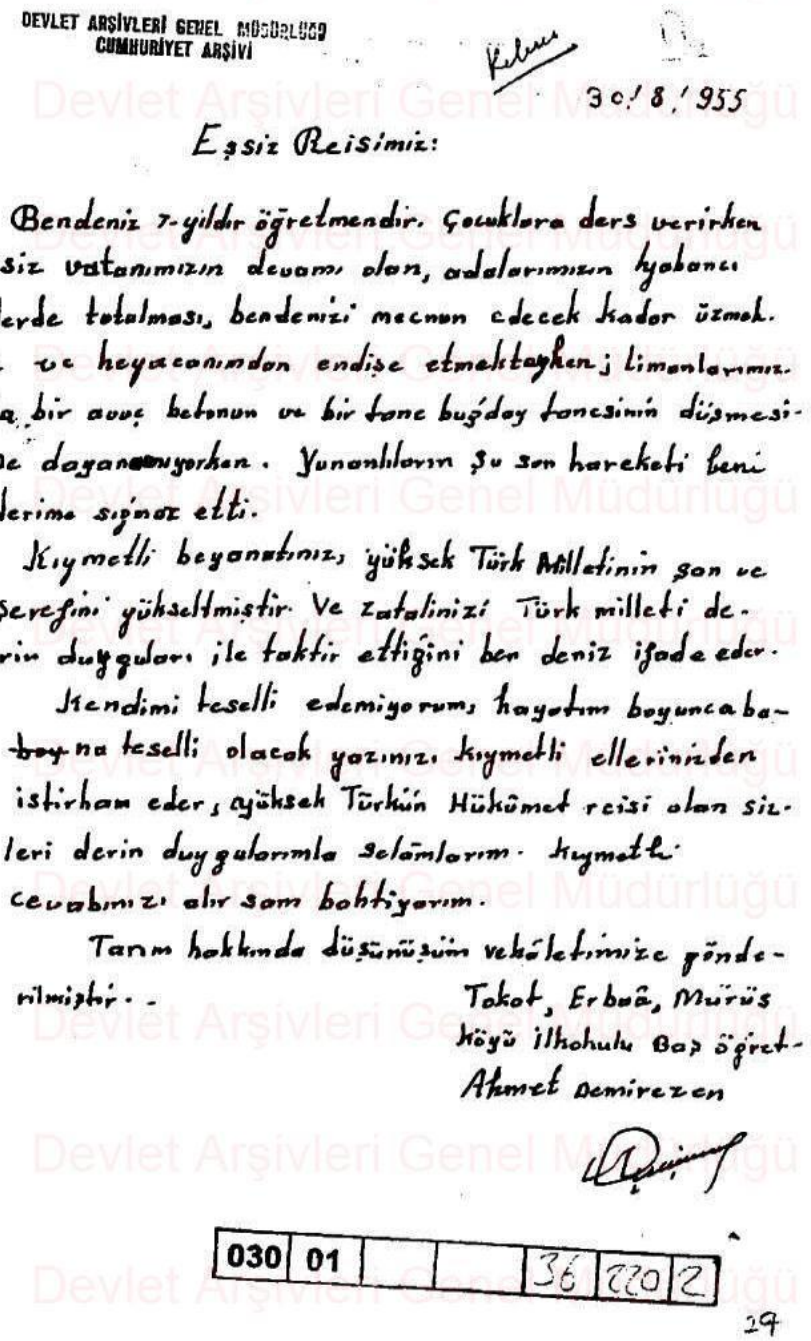
030 01 36 219 1

129.

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 36 - Dosya No: 219 - Sıra No: 1

[408] BCA, nr. 30.1.0.0/36.219.1.

Mektup No: 4[409]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

30/8/955

Eşsiz Reisimiz:

Bendeniz 7-yıldır öğretmendir. Çocuklara ders verirken eşsiz vatanımızın devamı olan, adalarımızın yabancı ellerde tutulması, bendenizi mecnun edecek kadar üzmekte ve heyecanımdan endişe etmekteyken; limanlarımızda bir avuç beton ve bir tane buğday tanesinin düşmesine dayanamıyorken. Yunanlıların şu son hareketi beni derime sığmaz etti.

Kıymetli beyanatınız, yüksek Türk Milletinin şan ve şerefini yükseltmiştir. Ve zatalinizi Türk milleti derin duyguları ile takdir ettiğini ben deniz ifade eder.

Kendimi teselli edemiyorum, hayatım boyunca babayına teselli olacak yazınızı kıymetli ellerinizden istirham eder, yüksek Türkün Hükümet reisi olan sizleri derin duygularımla selamlarım. Kıymetli cevabınızı alır sam bekliyorum.

Tarım hakkında düşünüşüm vekâletinize gönderilmiştir.

Tokat, Erbaa, Mürüs
Köyü İlkokulu Baş öğretmen
Ahmet Demirezen

030 | 01 | | | 36 | 220 | 2

29

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 36 - Dosya No: 220 - Sıra No: 2

[409] BCA, nr. 30.1.0.0/36.220.2.

Mektup No: 5[410]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

8/9 1952

Sayın
Başvekilimiz Adnan Menderes

Dost devlet diye bağrımıza bastığımız küstah Yunanistan Hükümetinin son Günler içinde yapmış olduğu düşük hareketleri biz Türk gençlerine Atalarımızın şerefli 30 Agustos zaferini hatırlatmaktadır.

Sevgili Başvekilimiz, küstah Yunanlılar Atamızın manevi şahsına yapmış oldukları hakarettenve Kıbrıslı Kardeşlerimize karşı yapmış oldukları iğrenç hakaretlerden dolayı biz Türk Gençleri ikinci bir (30)Ağustos zaferini yaratmak istiyoruz.
Sevgilerimizle)

Türk Demokrasi Gençleri

B E R L I N

030 01 36 221 1

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 36 - Dosya No: 221 - Sıra No: 1

[410] BCA, nr. 30.1.0.0/36.221.1.

Mektup No: 6[411]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

1955

Bursa- 4.9.955.

«Sayın Adnan Menderes'e saygılarla;

Şu anda, mustarip bulunduğumuz hastalıktan mütevellit tedavimiz cihetiyle; Bursa memleket hastanesi, Ahmet Vefik paşa pavyonunda; Kıbrısımız heran halirliyarak heyecanlar içinde yatmaktayız. Kıbrısımız hakkındaki Konferansın seyrinden memnunuz. Bu bakımdan sayın Fatin Rüştü Zorlu'ya teşekkürü borç bilirir.

Yunan tezine hiç bir surette kıymet vermiyoruz. Yeşil Ada hakkındaki Yunan iddialarını çürük olarak görüyoruz.

Kıbrıs'ta statü Konun aynen muhafazası, sulhçuluk hususiyetlerimizdendir. "Kıbrıs Türktür" hissiyatımızın ifadesidir. Milli şiarımız uğrunda bilcümle Yeşil Ada için ölmeğe azimliyiz. Kıbrıs Rum Cemaati reis piskoposu Makarios'un karşısına, bu hal devam ettikçe, büyüklerimizin müsadeleriyle, bedenen çıkmak önüne geçilmez arzumuzdur.

Arzumuz: "Kıbrıs Türktür, Türk Kalacaktır"

Sayın büyüğümüz vaki bulduğumuz takdirde; "Kıbrıs Türktür" demiyenlerin karşısına; icabı halde ilk defa gönderilmemizi; yüksek, asil ve necip vicdanınızdan; şiddetli önüne geçilmez arzumuz olarak nezih hislerimizde rica ederiz.

Hürmetler....

Bursa. Ahmet Vefik paşa pavyonu
hastalarına tercüman olarak
Trabzonlu-faik oğlu
Sabahattin yurdakul

Kıbrıs

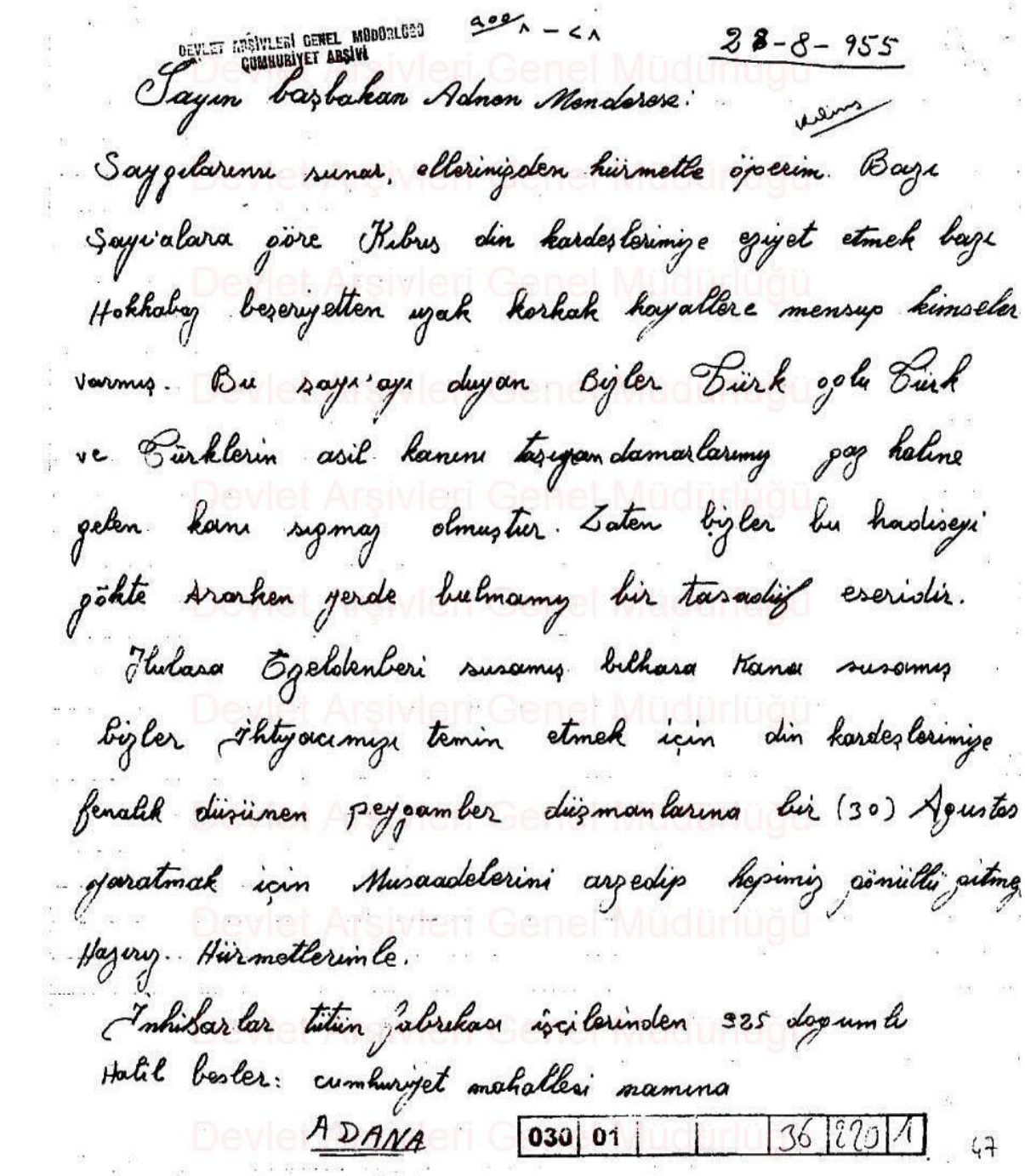
030 | 01 | | | 36 | 221 | 1

60

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 36 - Dosya No: 221 - Sıra No: 1

[411] BCA, nr. 30.1.0.0/36.221.1.

Mektup No: 7[412]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

28-8-955

Sayın başbakan Adnan Menderese.

Saygılarımı sunar, ellerinizden hürmetle öperim. Bazı Şayi'alara göre Kıbrıs din kardeşlerimize eziyet etmek bazı Hakkabaz beşeriyetten uzak korkak hayallere mensup kimseler varmış. Bu sayı'ayı duyan Biyler Türk oğlu Türk ve Türklerin asil kanını taşıyan damarlarımy boş haline gelen kanı sığmaz olmuştur. Zaten biyler bu hadiseyi gökte Aranken yerde bulmamy bir tasadüf eseridir.

Uzakara Özelelerden susamış bilhara kanı susamış biyler ihtiyacımızı temin etmek için din kardeşlerimize fenalık düşünen peygamber düşmanlarına bir (30) Ağustos yaratmak için Musaadelerini arzedip hepimiz gönüllü gitmeğ Hazırız. Hürmetlerimle.

İnhisarlar tütün fabrikası işçilerinden 325 doğumlu Halil Besler: cumhuriyet mahallesi namına

ADANA

030	01			36	220	1

47

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 36 - Dosya No: 220 - Sıra No: 1

[412] BCA, nr. 30.1.0.0/36.220.1.

Mektup No: 8[413]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

2-9-55

Sayın:
Başbakanımız

Günlerden beri gazetelerde takip ettiğimiz, Halledilmiyen Kıbrıs davası türk gençliğini galyana getirmiş ve kahramanlık yaratan Atalarımızı hatırlatmıştır.

Duyduğumuz şaialara göre gönüllü kabul edilecekmiş. Gerçi halen geyve ceza evinde mahkûm bulunmakta isekde bizce şimdiki durumda bunun ehemmiyeti bulunmadığı, O dava bundan daha ehemmiyetli bulunduğu ve bilahare bakiye kalan hükümlerimiz infaz ettirilmek üzere gönüllü listesine bizleride kabul etmeleri ve bu mutlu güne bizleride kavuşturmaları için gerekenin ifasını olmadığı takdirde müsbet veya menfi cevap verilmesini Saygılarımızla arz eder, Hürmetle ellerinizden öperiz.

Listede mevcut şahıslar namına
Yusuf Kamış

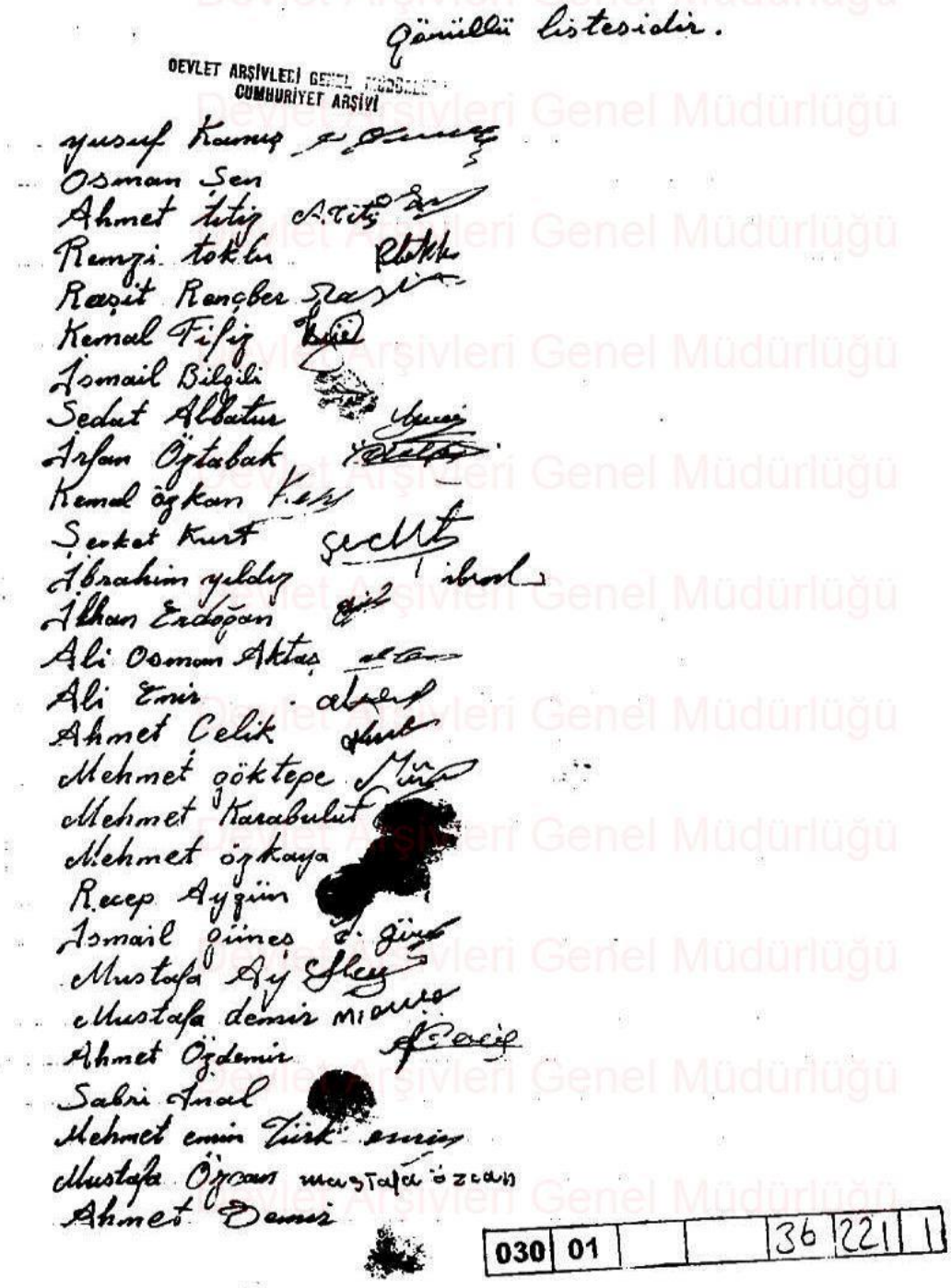
030 01 36 221 1

73

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 36 - Dosya No: 221 - Sıra No: 1

[413] BCA, nr. 30.1.0.0/36.221.1.

Mektup No: 8[414]

Gönüllü listesidir.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Yusuf Kamış
Osman Şen
Ahmet Tütüş
Remzi Toklu
Reşit Rençber
Kemal Fişiş
İsmail Bilgili
Sedat Albatur
İrfan Öztabak
Kemal Özkan
Şevket Kurt
İbrahim yıldız
İlhan Erdoğan
Ali Osman Aktaş
Ali Emir
Ahmet Celik
Mehmet öktepe
Mehmet Karabulut
Mehmet özkaya
Recep Aygün
İsmail Güneş
Mustafa Ay
Mustafa demir
Ahmet Özdemir
Sabri Inal
Mehmet emin Türk
Mustafa Özcan
Ahmet Demir

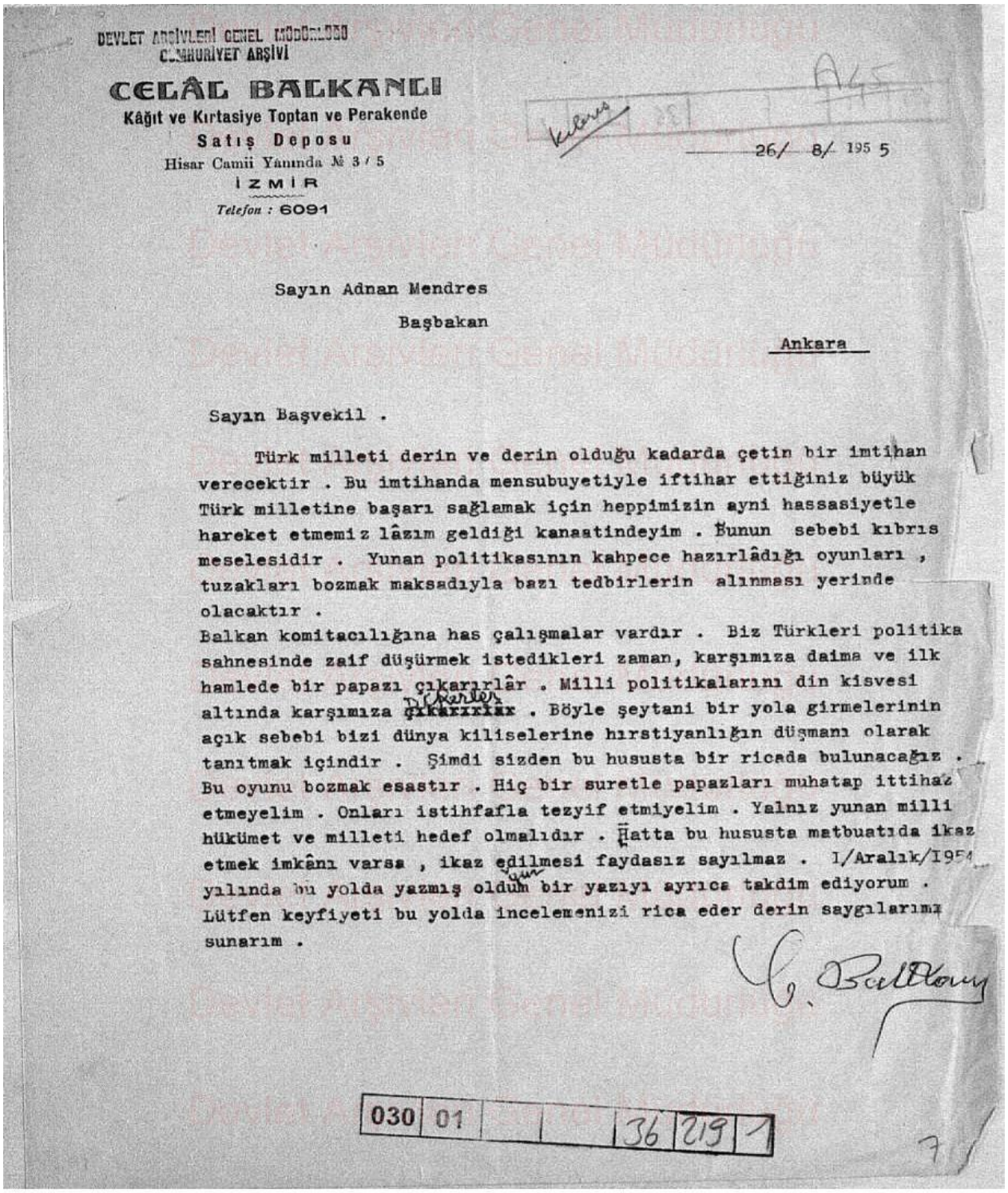
030 | 01 | | | 36 | 221 | 1

74

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 36 - Dosya No: 221 - Sıra No: 1

[414] BCA, nr. 30.1.0.0/36.221.1.

Mektup No: 9[415]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

CELÂL BALKANLI
Kâğıt ve Kırtasiye Toptan ve Perakende
Satış Deposu
Hisar Camii Yanında № 3 / 5
İZMİR
Telefon : 6091

26/ 8/ 1955

Sayın Adnan Mendres
Başbakan
Ankara

Sayın Başvekil .

Türk milleti derin ve derin olduğu kadarda çetin bir imtihan verecektir . Bu imtihanda mensubuyetiyle iftihar ettiğiniz büyük Türk milletine başarı sağlamak için heppimizin ayni hassasiyetle hareket etmemiz lâzım geldiği kanaatindeyim . Bunun sebebi kıbrıs meselesidir . Yunan politikasının kahpece hazırlâdığı oyunları , tuzakları bozmak maksadıyla bazı tedbirlerin alınması yerinde olacaktır .
Balkan komitacılığına has çalışmalar vardır . Biz Türkleri politika sahnesinde zaif düşürmek istedikleri zaman, karşımıza daima ve ilk hamlede bir papazı çıkarırlâr . Milli politikalarını din kisvesi altında karşımıza çıkarırlar . Böyle şeytani bir yola girmelerinin açık sebebi bizi dünya kiliselerine hırstiyanlığın düşmanı olarak tanıtmak içindir . Şimdi sizden bu hususta bir ricada bulunacağız . Bu oyunu bozmak esastır . Hiç bir suretle papazları muhatap ittihaz etmeyelim . Onları istihfafla tezyif etmiyelim . Yalnız yunan milli hükümet ve milleti hedef olmalıdır . Hatta bu hususta matbuatıda ikaz etmek imkânı varsa , ikaz edilmesi faydasız sayılmaz . 1/Aralık/1954 yılında bu yolda yazmış oldum bir yazıyı ayrıca takdim ediyorum . Lütfen keyfiyeti bu yolda incelemenizi rica eder derin saygılarımı sunarım .

C. Balkanlı

030 01 36 219 1

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 36 - Dosya No: 219 - Sıra No: 1

[415] BCA, nr. 30.1.0.0/36.219.1.

Mektup No: 9[416]

2 Dikkat

— 1 Aralık 1954 —

Kıbrıs Dâvasında nazik bir nokta

İlk zamanlarda ehemmiyetsiz görünen ve yalnız bir kızıl papazın isteği imiş gibi ortaya çıkarılan Kıbrıs meselesi bugün üç devlet arasında çok ciddi bir mahiyet almıştır. Bütün dünya biliyor ki Kıbrıs Yunanistan ve İngiltereden ziyade Türkiyeyi yakından ilgilendiren milli bir davadır. Çünkü Kıbrısta kurulacak tesisler ile ride Türk topraklarının savunmasına yarayacağı gibi günün birinde düşmanlık duyguları kabardığı takdirde gene Türk topraklarını tehdit edecek durumu geçebilir.

Bu sebeple Türk topraklarının muhtemel tehlikelere karşı emniyet altına alınması ve birinci derecede bu konuda Türkiyenin söz ve hak sahibi bulunması tabii karşılanmalıdır. Bize müttefik görünenlerden her zaman bu hakkımızın teslim edilmesini bekliyeceğiz. Her kesin bilmesi lâzımdır ki, Kıbrıs meselesi bir papazın veyahut bir müftünün halledeceği bir konu değildir. Yunan hükümetinin Kıbrıs mücadelesine bir papazı vasıta yaparak işe başlamış olması sırf Türk politika adamlarını şaşırtmak ve tuzağa düşürmek içindir. Kısmen muvaffak da oldular. Böyle bir yol takip etmelerinin sebep ve maksadı açıktır. Biz Türkleri hristiyan dîn adamlarının düşmanı göstermek ve bizi hristiyanlar âlemine bu suretle teşhir ederek kendilerine kilise kanalıyla yardım sağlamaktır. Halbuki yirminci asırda bu şekilde bir politika taktiği kullanmanın yersiz ve faydasız olduğunu hatırlatmak isteriz. Ehli salip zihniyetinin bu günün realist görüşü içinde bir daha hortlamasına maddeten imkân yoktur. Zira Türk hristiyanlığın düşmanı değildir. Türk yalnız kendi «Milli» menfaatlerine zarar vermek isteyen Yunanın «Megalo idea» sına düşmandır. Bunun için chli salip zihniyeti ve sözüm ona kurnazlığı ile hazırlanan Yunan isteklerini bir papazın arzusu olarak basit bir hadise imiş gibi kabul edemeyiz. Kıbrıs işi bir papazın iddiası olmaktan çoktan çıkmış, Yunan hariciyesine intikal etmiştir. Yunan hariciyesi de Kıbrıs meselesini hariciyemizin kâfi derecede hassas olmayışı yüzünden Birleşmiş Milletler toplantısında çoğunluğu sağlamak suretiyle gündeme sokturmağa muvaffak olmuştur.

Hakikat bu merkezde olduğuna göre artık hariciyemizin bu meseleyi din zaviyesinden mütalâa etmiyerek ayaklanması lâzım geldiği kanaatindeyiz. Yukarıda arz ettiğimiz gibi Kıbrıs meselesi hristiyanlık, müslümanlık mücadelesi değildir. Bu konuda ne papazın ve ne de müftünün rolü kâfidir. Her ikisi de susmaya ve susturulmaya mecbur düşebilecek kimselerdir. Meseleyi din kisvesi altında ortaya koyan Yunan milletinin bu şekildeki politika taktiğinden mütevellit cereyana kendimizi kaptırmamaya dikkat edelim. Kıbrıs meselesinde Yunan milleti ee Türk milleti karşı karşıyadır. Bizim karşımızdaki papaz, bir maskedir. Arkasında Yunan milleti ve onun hükümetinin başında bulunan Papagos ile Yunan dışişleri bakanı vardır. Uyanık bulunalım. Osmanlı İmparatorluğu devrinin kozmopolit politikacılığını bırakalım. Atatürk'ün (LAYİK) milli politikasını tatbik edelim ve kabul ettirelim. Aksi halde Yunan milletinin papazları öne sürmekle bize hazırladığı tuzaktan kendimizi zor kurtarırız. Kıbrısın milli topraklarımızın, milli savunmamızın bir parçası olduğunu unutmayalım.

C. Yalçın tevkife hazır

Baştarafı 1. Sahifede)

Bu arada, Hürriyeti Ebediye caddesindeki evi, sabahın erken saatlerinden itibaren İttihad ve Terakkiye mensup eski arkadaşları, bunların aileleri Üniversite gençleri, C.H.P. liler ve dostlarından müteşekkil ziyaretçi grupları tarafından dolup taşmıştır. Ziyaretçilerini mütebessim ve sakin bir

Cahit.

— Haberim var yavrum, diyor. Sonra sözlerine ilâve ediyor:

— Yarın hapiste olacağız galiba. Her halde haber doğru mu, değil mi, onu soracaksınız? Telefonunuz ondan değil mi?

— EEvet. Fakat sizinle şu an da görüşmek isterdik.

Mehme

36 sa

Çin'li

28 - 29 M

tugayımız

Ankara 30 (A
28-29 mayıs 195
yan eden şiddet
de kahramanca
tugayının kuma
neral Sırrı Aca
giştirme tuga
na Mümtaz Bi
Kunuri muhare
ramanca döğüş
yalınanması has
sen ve rsareti es
leşmiş Milletler
sini feda edere
larda bulunan t
başlarından Vel
yakat madalyası
Merite) verilmes
tiyle bugün saat
yıs stadyomunda
ren yapılmıştır.

Merasimde hük
hariciye vekâleti
tip muavini Sadi
protokoldan Refi
ni Harbiyei Umun
isi korgeneral Rü
Amerikan büyük
lâns Avra M. Wa
vali ve belediye r
Aygün hava kuvv

Suriyeden sesler g

Baştarafı 1.

miş Milletler kara
bir lisanla protest
te, Hatay ise «gast
larak belirtilmiştir
yin toplanan öğre
lerinde tertipçiler
de umumi toplant
misler, bu arada r
re katılmak üzere
rinden müteşekkil
Türk sefareti önün
tir. Bu sırada Türk
bölük kadar asker
kordon altına alın
nuyordu. Başvekâl
den nümayişçileri
mek üzere söz alan
yatışdırıcı bir konu
mış, Iskenderun
mandater Fransızla
dan Türkiyeye veril
lemiş, Birleşmiş Mi
rını acı surette ten
Suriyenin haklarını
la ve sabırla kar

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 36 - Dosya No: 219 - Sıra No: 1

[416] BCA, nr. 30.1.0.0/36.219.1.

Mektup No: 10[417]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

31.12.1957

Muhterem Başkan,

Büyük Elçi Warren vedaatiyle bana göndermek lûtfunda bulunduğunuz 31 Aralık 1957 tarihli mektup dolayısile Zatı devletlerine teşekkürlerimi arzederim .

Zatı devletlerine, Paris toplantısı münasebetile, tekrar mülâki olmak ve gerek her iki memleketimizi gerek NATO İttifakı ve bütün hür milletler camiasını alâkadar eden çok mühim meseleler hakkında sizinle fikir teatisinde bulunmak şerefine nail olmaktan duyduğum bahtiyarlık çok büyük olmustur .

Paris toplantısının üyeler arasında tesanüd ve işbirliğini takviye ve İttifakımızın sulhçu gayelerine hizmet ettiği hususundaki mütalealarına tamamile iştirak etmekteyim .

Aynı tesanüd hissile mütehalli olarak Türkiye, kendi sun'u taksiri olmadan, ihdas edilmiş bulunan Kıbrıs ihtilâfının bir an evvel hakkaniyete uygun bir hal şekline raptolunması için samimî ve ciddi gayretler sarfetmiş ve etmekte berdevamdır .

Zatı âlilerile mülâkat şerefine nail olduğum zaman tafsilen izah etmiş olduğum gibi :

Kıbrıs adasının Türkiye'nin emniyeti bakımından haiz olduğu ehemmiyet hakikaten pek büyüktür . Bunun yanında adadaki ırkdaşlarımızın istikbal ve akibetini tayin hususu da milleti-

030 | 01 | | 38 | 227 | 16

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 38 - Dosya No: 227 - Sıra No: 16

[417] BCA, nr. 30.1.0.0/38.227.16.

Mektup No: 10[418]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

mizin tam bir hassasiyetle üzerinde durduğu bir millî dâva mahiyetini haiz bulunmaktadır . Bu vaziyet karşısında, Kıbrıs adasının beynelmilel statüsünde bir değişiklik yapılması halinde adanın eski sahibine iadesinde ısrar etmek Türkiye bakımından mantıkî olurdu . Halbuki Türkiye bir milletler camiasının vahdetini sarsan bu ihtilâfın bir an evvel bir hal şekline bağlanması lüzumunu takdir ettiği içindir ki bu meselede haklarından fedakârlıkta bulunmak pahasına mutavassıt ve mutedil bir hatta hareket takip etmiş ve bir compromis formülü olarak ileri sürülen taksim prensibini kabul eylemiştir . Bu noktada şu ehemmiyetli hususu da tebarüz ettirmek isterim: Taksim fikri Türkiye'nin ortaya koyduğu bir teklif değildir ; Bu fikir, ilk defa Yunanistan ve bilâhare İngiltere tarafından mutavassıt ve uzlaştırıcı bir çarei hal olarak ortaya atılmış ve bu hüviyeti ile Türkiye tarafından kabul olunmuştur .

Bu cihet, adanın taksimi suretile ihtilâfın bir hal şekline bağlanması fikrinin hiçbir suretle aykırı telâkki olunabilecek bir mahiyet taşımamakta olduğunu ve taraflar ve alâkalılarca asla yadırganmaması icap ettiğini göstermektedir . Kıbrıs'ta yaşayan rumların % 80-inin komünist olduğu malûm bulunduğuna göre bu komünist unsurun hâkim vaziyete gelmesini intaç edecek olan herhangi bir sureti tesviyenin bütün sulhsever milletler ve bizzat NATO camiası için bir tehlike teşkil edeceği ve bu mülâhazalarla birlikte Türkiye'nin emniyeti de nazarı itibare alındığı takdirde taksimi kabul etmek suretile Türkiye'nin ihtiyar ettiği fedakârlığın derecesi lâyiki ile takdir olunacakdır .

030 | 01 | | | 38 | 227 | 16

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 38 - Dosya No: 227 - Sıra No: 16

[418] BCA, nr. 30.1.0.0/38.227.16.

Mektup No: 10[419]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ - 3 -

Görüldüğü üzere adanın vaziyetinin haddizatında Türkiye için ciddi bir mesele teşkil ettiğinde şüphe yoktur . Ancak yıllardan beri devam eden mücadeleler ve yine son yıllarda müşahede olunan çok müessif inkişaflar bu meselenin hallinin Kıbrıs'daki Türklerin hayat ve kaderleri bakımından olduğu kadar bizzat Türkiye'nin de emniyeti bakımından ne derecelere kadar ehemmiyeti haiz olduğunu ferden ferda bütün Türkler nazarında tamamile sabit bir hale getirmiş ve bizim Hükûmetimiz olsun veya başka bir Hükûmet olsun Türkiye'de herhangi bir Hükûmetin bu mevzudaki tasarruf sahasının millî irade ve arzu karşısında son derece daralmış bulunduğuna ikselanslarını sureti samimanede temin etmek isterim .

Bu kerre İngiltere Hükûmeti Kıbrıs meselesinin halli yolunda ittihazını düşündüğü yeni kararları Türkiye Hükûmetine bildirerek bu hususdaki mütaleamızı istifsar etmiştir . İngiltere Hükûmetinin bu yeni tekliflerini azami hüsnü niyetle tetkikle mukabil mütalealarımızı kendilerine ulaştırmış bulunuyoruz .

Zati devletlerinin bu meselenin alâkadarlar arasında munsifane ve âdilâne bir hal şekline raptolunması bakımından sarfetmekte oldukları gayretleri şükranla kaydetmeği bir vazife telâkki ederim .

Bu alâkanızın devamı,şüphe yoktur ki, meselenin hallini kolaylaştırıcı mühim bir unsur teşkil edecektir . Ümidimiz şudur ki, Türkiye'nin bir uzlaşma istikametinde yaptığı fedakârlık mukabelesiz kalmıyacak ve ergeç diğer alâkadarlar da aynı yola teveccüh etmek lüzumunu hissedeceklerdir . Türkiye her halü kârda muhataplarından böyle bir mukabele beklemekte kendisini haklı addetmektedir .

030 | 01 | | | 38 | 227 | 16

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 38 - Dosya No: 227 - Sıra No: 16

[419] BCA, nr. 30.1.0.0/38.227.16.

Mektup No: 10[420]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

- 4 -

Mektubuma son verirken NATO camiasının tesanüdü, muhafaza ve Türkiye'yi hayatî şekilde alâkadar eden bir meselenin halli hususunda duymakta bulunduğunuz yakın alâkanın bir ifadesini teşkil eden mesajınız dolayısiyle bir kerre daha teşekkür etmek isterim .

Derin saygılarımla .

030	01			38	227	16

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 38 - Dosya No: 227 - Sıra No: 16

[420] BCA, nr. 30.1.0.0/38.227.16.

ONUNCU BÖLÜM

10. MADDİ YARDIM BEKLENTİSİ İLE YAZILAN MEKTUPLAR

10.1. Mektupların Değerlendirmesi

Çalışmamızın bu bölümünü oluşturan mektuplar bireysel ve kurumsal kredi ve maddi yardım taleplerini içeren mektuplardır. Bu mektupların içeriklerinden hareketle, halkın gözünde devlet yöneticilerinin yardım elini uzatan en büyük kurtarıcı ve koruyucu olarak görüldüğünü, zayıf olan halkın güçlü olan devlet tarafından sahiplenilme duygusuyla hareket ettiğini, halk kültüründe insanların devleti yönetenleri kendi içsel âlemlerinde nasıl inşa ettiğini ve onlardan neler beklediğini anlamak mümkündür. Dönemin Başbakanı Adnan Menderes'in halkın içinden çıkmış bir halk adamı olma imajına da sahip olarak hayırsever çalışmalar yürütmesiyle halkın yöneticiye ve devlete bakış açısında ne gibi değişimleri yaşattığını yani devletle halk arasındaki ilişkiyi de mektuplardan anlayabiliyoruz.

Mektupların hitap bölümlerinde yazılan *"Muhterem Büyüğümüz"*, *"Koruyucumuz"*, *"Velinimetimiz"*, *"Asil Milletin Önderi"*, *"Babamız"* gibi kelimelerin kullanılması ayrıca mektup başlarında ve sonlarında devletin yöneticilerine sevgi saygı bağlılık sözlerinin yer alması Türklerde "Devlet Baba" kültürünün göstergesidir diyebiliriz. Devlet Baba imajından hareketle, halkın idarenin mali gücünün her türlü isteği karşılayacak derecede yeterli olduğuna inandığını, çeşitli yollarla dilek ve isteklerini yönetime yansıtmış olmakla devletin tüm kurumlarının bu isteklerden haberdar olacağını ve istenilenlerin hızlı bir şekilde yerine getirileceği düşüncesine hâkim olduğu kanısına varılabilir.

Tabi bir de devlet birimlerinde aksayan yönlerin olduğu verilen hizmetlerin ağır işleyişi kurumların halkın isteklerini karşılama da yetersiz kalışı ilgililere yazılan mektupların cevapsız kalışı işlerin geciktirilmesi veya ilgilenilmemesi de mektuplardan çıkardığımız yargılardır. Halkın bütün bu durumları göz önüne alarak devletin başı ve halk adamı olan Adnan Menderes ile yani en yetkili kişiyle iletişime geçmenin sorunları ortadan kaldıracağı düşüncesiyle mektup yazdıklarını görüyoruz.

Bu yargılar çerçevesinde ele aldığımız mektupları;

1) Kurumsal nitelikli para yardımı istekleri

2) İl kalkınmasını sağlayıcı para istekleri

3) Dernek ve cemiyetlerin para yardımı talepleri

4) Zam, ikramiye ve emeklilik hakkı gibi yasal haklardan mahrum olanların yardım istekleri

5) Gazete, dergi, yazar ve şairlerin para yardımı istekleri

6) Bireysel olarak yazılan ve kişisel ihtiyaçların karşılanması için maddi yardım istekleri

yukarıdaki gibi kategorize edebiliriz.

Bu bağlamda maddi yardım istekleri çerçevesinde rastladığımız ve il imar kalkınması ile ilgili para yardım isteklerinin yer aldığı mektupların parti mensubu kişiler ve il idarecileri tarafından yazıldığını görüyoruz. Bu mektuplarda illerde yapılacak olan yol, okul inşası, elektrik santrali, su temini gibi işler için istenen ödenek ve yardımlardan bahsedilmektedir. Mektupların içeriklerinden de şunu anlıyoruz ki bu dönemde illeri belirli refah seviyesine ulaştırma çabaları mevcut ve zaten dönemin Başbakanı Adnan Menderes'in hayali de ülkeyi bir baştan bir başa eksiksiz imar edebilmek olduğu için bu konudaki çalışmaların gündemde olduğu kanısına varılabilir.

Maddi yardım talebinde bulunanlar içerisinde, kurumsal nitelik taşıyanlara baktığımızda da sanayi atılımlarının yaşandığı Başbakan Adnan Menderes döneminde devlet artık tekelcilikten uzak serbest bir teşebbüsü teşvik edici nitelik gösterdiği için küçük esnaf ve fabrika sahiplerinin ayrıca kurum veya bireyler adına parti mensuplarının yazdıkları maddi yardım talepleri ya da vadeli kredi taleplerini görmekteyiz. Bu mektupların iş büyütme, esnafın şahsi borçlanmaları, işletmelerin hammadde temini için ve işletmelerin borçları için vadeli kredi temini ve para yardım istekleri, çeşitli sebeplerle zarar eden işletmelerin zararın karşılanması istekleriyle, ticari işler için tahsis olunan paraların tam ödenmemesi veya transferlerde çıkan sorunlarla alakalı olduğunu görüyoruz.

Bunlardan da anladığımız kurumsal alanda işletmeler için teşebbüs ve atılımlar var fakat bunun yanında yeterli hammadde ve ticari ilişkileri yürütecek nakit para akışı yeterli olmadığı için tam bir kolektif yapı oluşturulamamıştır denilebilir. Ayrıca bankaların bu işletmelere kredi temininde yetersiz kaldığı bürokratik işlerin ağır

yürüdüğü ve işletmelerin isteklerinin yeterince yerine getirilemediği ticari hayatta aksaklıkların yaşandığı da anlaşılmaktadır.

Ayrıca devletten maddi yardım isteğinde bulunan cemiyetler ve dernekler in de kendi bünyelerinde olan kişiler namına veya cemiyetleri namına isteklerini bildirip devletten yardım görme vasıtasıyla derneklerinin faaliyetlerini sürdürme amacında olduklarını mektuplardan tespit ediyoruz.

Yardım talepleri kapsamında Başbakan Adnan Menderes'e iletilmesi için yazılan mektupların diğer bir kategorisinde çeşitli kurumlarda çalışan vatandaşların yasal haklardan mahrum bırakılmasıyla karşılaştıkları mağduriyetler ve hak talepleriyle maddi olanaklardan yararlanma istekleri yer almaktadır. Bu bağlamda Devletin çıkardığı yasaların kısmi olmasının dezavantajının vatandaşlar üzerindeki etkisini, çalışanlara gerekli iş ve maaş koşullarının sağlanamadığını, çalışma koşullarının yetersizliğinin doğurduğu sonuçlarla karşılaşılan maddi imkânsızlıkların vatandaşı ne derece yorduğunu ve maddi yönden desteklenmenin bir şekilde yolunu bulmaya çalıştıklarını mektuplardan anlayabiliyoruz.

Bu bölüm için kategorize ettiğimiz bir başka konu ise gazeteci, yazar, şair, basın yayın işleri yöneticilerinin yazdıkları mektuplardır. DP'nin iktidar döneminde muhalefete karşı faaliyetlerle ilgili olarak en çok kullandığı aracın basın yayın organları olduğu da gözden kaçırılmamalıdır. Yazılanlardan vardığımız genel kanı ise başta basınla ilişkileri düzeltmek adına çalışmalar olsa da çeşitli kanunlar kapsamında ki kısıtlamalarla birlikte yıllık tahsisatlarındaki aksamalar yüzünden basın yayın organlarının maddi zorluklarla karşılaştığıdır. Bu zorlukların aşılması için de yine çözüm merkezi olarak Başbakan Adnan Menderes görülmüştür.

Ayrıca Bu mektupların içerisinde Necip Fazıl'ın da çokça mektubuna rastlıyoruz. Necip Fazıl dönemin Başbakanı olan Adnan Menderes'e mektup yazarak dergi, gazete, kitap çıkarabilmek için, tazminat davalarını karşılayabilmek için belli miktarlarda para yardımı talebinde bulunmuştur. Mektuplarında Genelde şahsi durumundan bahsedip yardım istemesi ve bazen sitemkâr bazen duygusal örüntüler içinde olmasından Adnan Menderes ile yakın bir ilişki içinde olduğunu anlamaktayız.

Bu bölüm içinde Başbakan Adnan Menderes'e maddi yardım istekleriyle alakalı olarak yazılan bir diğer mektup konusu ise bireysel isteklerin yer aldığı mektuplardır. Bunlar içerisinde; doktor, mühendis, eğitmen, , idare amiri, işçi, asker, göçmen, öğrenci, anne vasfını taşıyan kadınlar, esnaf gibi yardıma ihtiyacı olan vatandaşların gönderdikleri mektuplar mevcuttur. Bu mektuplarda para yardımı istekleri, arsa temini istekleri, ev istekleri, maaş artırımı istekleri vadeli kredi temini gibi konularda yardım taleplerinin olduğunu görüyoruz.

Yazılanlardan sosyal grupların yaşam koşullarının belirli refah seviyesinde olmadığını, işsizliğin olduğunu ve çalışılan işlerdeki gelirlerin de aile geçimini sağlayacak düzeyde olmadığını anlıyoruz. Tabi bunların yaşanmasında dönemde meydana gelen sosyo-kültürel değişimlerinde etkisi olduğunu unutmamak gerekir. Bu mektuplardan da yine bürokratik işlerde aksaklıkların olduğunu, defalarca ilgili yerlere yazılan mektuplara cevap alınamadığını da tespit ediyoruz.

Yine bu mektuplardan şunu anlıyoruz ki mektup sahiplerinin nazarında dönemin Başbakanı Adnan Menderes adaletin temsilcisi ve simgesi halindedir. Ayrıca halk kendisi ile benzeşim kurduğu kendinden saydığı lideri sahiplenerek duygusal temelli bir yakınlıkla kendi bünyesinde o lideri içselleştirmiştir. Bu yaklaşımla vatandaşlar Başbakan Adnan Menderes'i derdini anlayacak bir dost gibi görüp o samimiyetle isteklerini dile getirmişlerdir.

10.2. Maddi Yardım İsteği Mektup Örnekleri:

Mektup No: 1[421]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

D/3

Ankara: 18/11/1957

Sayın Adnan Menderes
Başvekil
ANKARA

Rize Çaycılar Yardımlaşma Kooperatifinin, ortaklarına tevzi etmek üzre, Almanya'da Badiş Anilin Sud Kostik Firmasından getirtmekte olduğu kimyevi gübre için tahsis buyurulan 255 bin dolar karşılığı, on ay evvel Merkez Bankasına yatırılmış olduğu hâlde, transferi yapılamamıştır.

Rize çaycılığının inkişafı için çaycılara bu gübrenin nihayet bir ay zarfında tevzi edilmesi gerekmektedir.

Bu itibarla, mezkür meblâğın transferi için, alâkalılara gerekli emrin verilmesini saygı ile arz ve rica ederiz.

Rize Mebusları

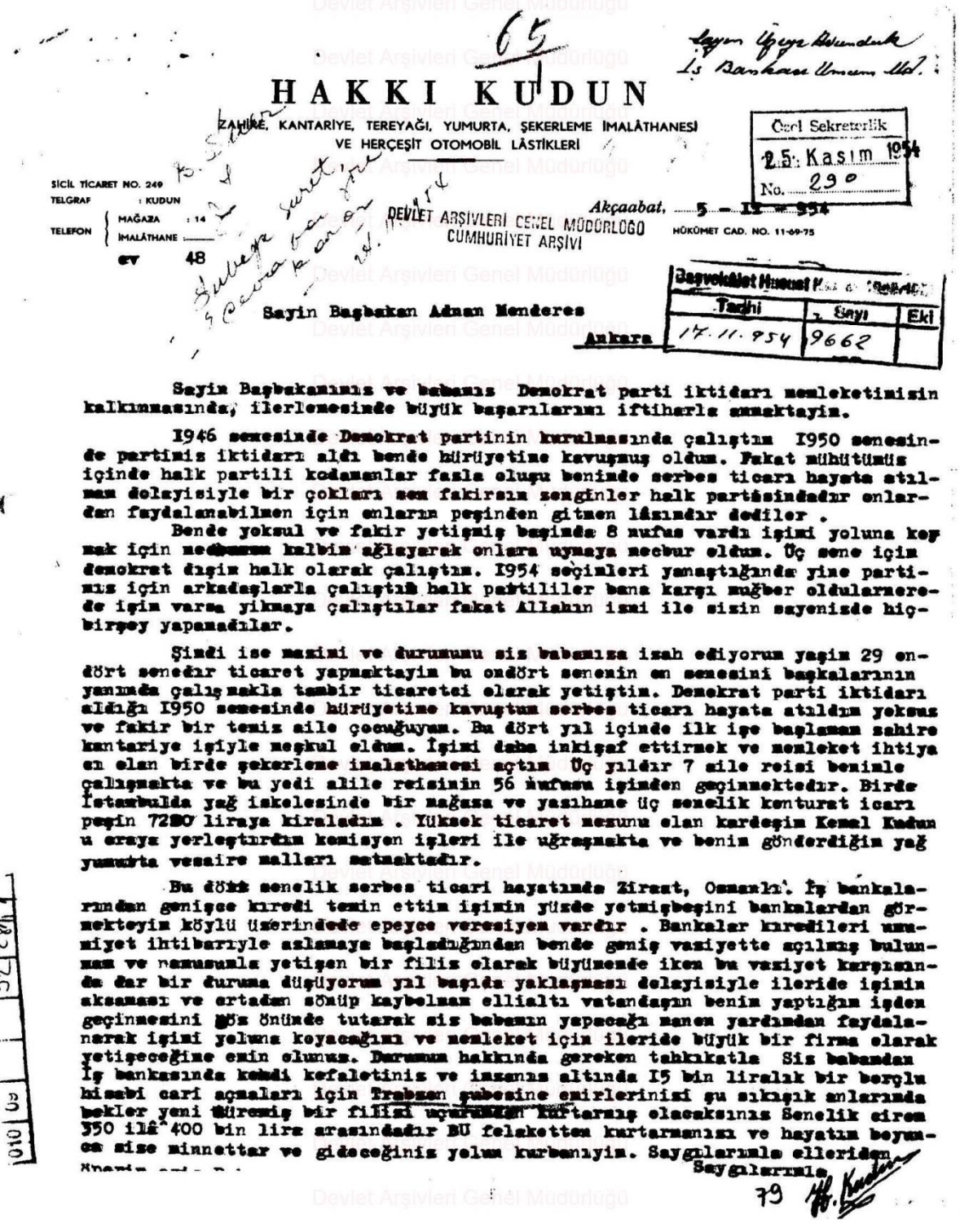
Hüseyin Âşum — İsfendiyar Akçal — Osman Kavrakoğlu
Mehmet Mete — Ahmet Marşal — Müşfikler Önal

030 | 01 | | | 50 | 303 | 16

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 50 - Dosya No: 303 - Sıra No: 16

[421] BCA, nr. 30.1.0.0/50.303.16.

Mektup No: 2[422]

HAKKI KUDUN

ZAHİRE, KANTARİYE, TEREYAĞI, YUMURTA, ŞEKERLEME İMALÂTHANESİ
VE HERÇEŞİT OTOMOBİL LÂSTİKLERİ

SİCİL TİCARET NO. 249
TELGRAF : KUDUN
TELEFON MAĞAZA : 14
İMALÂTHANE
ev 48

Akçaabat, 5 - 11 - 954

HÜKÜMET CAD. NO. 11-69-75

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Genel Sekreterlik
25 Kasım 1954
No. 290

İş Bankası Umum Md.

Başvekâlet Hususi Kalem Müdürlüğü

Tarihi	Sayı	Ek
17.11.954	9662	

Sayın Başbakan Adnan Menderes
Ankara

Sayın Başbakanımız ve babamız Demokrat parti iktidarı memleketimizin kalkınmasında, ilerlemesinde büyük başarılarını iftiharla anmaktayım.

1946 senesinde Demokrat partinin kurulmasında çalıştım 1950 senesinde partimiz iktidarı aldı bende hürriyetime kavuşmuş oldum. Fakat mühtümüs içinde halk partili kodamanlar fazla oluşu benimde serbes ticarı hayata atılmam dolayisiyle bir çokları sem fakirsın zenginler halk partâsindadır onlardan faydalanabilmen için onların peşinden gitmen lâzındır dediler .

Bende yoksul ve fakir yetişmiş başimda 8 nufus vardı işimi yoluna koymak için mecburum kalbim ağlayarak onlara uymaya mecbur oldum. Üç sene için demokrat dişin halk olarak çalıştım. 1954 seçimleri yaklaştığında yine partimiz için arkadaşlarla çalıştım halk partililer bana karşı muğber oldularnerede işim varsa yikmaya çalıştılar fakat Allahın izni ile sizin sayenizde hiçbirşey yapamadılar.

Şimdi ise maziimi ve durumunu siz babamıza izah ediyorum yaşim 29 endört senedir ticaret yapmaktayim bu ondört senenin on senesini başkalarının yanında çalışmakla tembir ticaretei olarak yetiştim. Demokrat parti iktidarı aldığı 1950 senesinde hürriyetime kavuştum serbes ticarı hayata atıldım yoksuz ve fakir bir temiz aile çocuğuyum. Bu dört yıl içinde ilk işe başlamam zahire kantariye işiyle meşkul oldum. İşimi daha inkişaf ettirmek ve memleket ihtiyacın olan birde şekerleme imalathanesi açtım Üç yıldır 7 aile reisi benimle çalışmakta ve bu yedi alilе reisinin 56 nufusu işimden geçinmektedir. Birde İstanbulda yağ iskelesinde bir mağaza ve yazıhane üç senelik kontürat icarı peşin 7200 liraya kiraladım . Yüksek ticaret mezunu olan kardeşim Kemal Kudun u oraya yerleştirdim komisyon işleri ile uğraşmakta ve benim gönderdiğim yağ yumurta vesaire malları satmaktadır.

Bu dörd senelik serbes ticari hayatımda Ziraat, Osmanlı, İş bankalarından genişce karedi temin ettim işimin yüzde yetmişbeşini bankalardan görmekteyim köylü üzerindede epeyce veresiyem vardır . Bankalar karedileri umumiyet ihtibarıyle azlamaya başladığından bende geniş vaziyette açılmış bulunmam ve namusumla yetişen bir filiz olarak büyümemde iken bu vaziyet karşısında dar bir duruma düşüyorum yıl başıda yaklaşması dolayisiyle ileride işimin aksamasi ve ortadan sönüp kaybolmam ellialtı vatandaşın benim yaptığım işden geçinmesini göz önünde tutarak siz babamın yapacağı manen yardımdan faydalanarak işimi yoluna koyacağımı ve memleket için ileride büyük bir firma olarak yetişeceğime emin olunuz. Durumum hakkında gereken tahkikatla Siz babamdan İş bankasında kendi kefaletiniz ve imzanız altında 15 bin liralık bir berçlu hisabi cari açmaları için Trabzan şubesine emirlerinizi şu sıkışık anlarımda bekler yeni büremiş bir filizi uçurumdan kurtarmış olacaksınız Senelik ciram 350 ilâ 400 bin lira arasındadır BU felaketten kurtarmanızı ve hayatım boyunca size minnettar ve gideceğiniz yolun kurbanıyim. Saygılarımla ellerinden

Saygılarımla
79 Hk. Kudun

010 09 92 281 1

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 281 - Sıra No: 1

[422] BCA, nr. 10.9.0.0/92.281.1.

Mektup No: 3[423]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

KALE
KATLI İPLİK FABRİKASI
ORHAN GÖKGÖZ
Köprübaşı No. 54 I - 2 Afyon

Mağza 1334
Telefon :
Fabrika 113
Telgraf : Kale

25 - 3 - 1960

83

Pek muhterem Başvekilimiz.

3/Mart/960 tarihli ve yine 15/ Mart/960 tarihli iki defa yaptiallerinize yüksek makamına yazmış olduğum dilekçelerime bugüne kadar halen müsbet veya menfi bir cevap alamadığıma günden güne üzüntü duymakta ve kendimi dünyanın en bahtsız ve şanssız bir vatandaşı olarak sıfatlandırmaktayım. Bundan evvelki dilekçelerimde de açıkladığım veçhile makinalarımızı ham madde tedarik edememekligimiz sebebiyle 5 aydan beri çalıştıramamakta olup bu durum günden güne bizi mağdur ve perişan etmekle telafisi gayri mümkün olmıyan hallere düçar kılmaktadır. Yapacağınız ufak bir yardımla bizi sonsuz saadet ve refaha eriştirerek ebediyen zatiallerinize medyun ve minnettar kılacaktır. Bu vesile ile hem memleketiiz sanayisine ve hemde fakir bir durumda olan işçi vatandaşlarımızı zor durumlardan kurtaracaktır. Yüksek ve hamiyetli vicdanınıza inandığımız ve güvendigimiz içindir ki yüksek makamınızı üçüncü defa olarak rahatsız etmekteyiz. Mektubumuza son verirken hiç olmazsa fabrikamız tesisatına evimiz ve bahçemiz karşılığına 50 bin lira kadar bir banka yardımı yaparsanız bizi en müşkil durumlardan kurtarmış olacaksınız. Borçlarımıza karşılık makinalarımız, evimiz ve bahçemiz üzerine konan hacizlerin tamamı kaldırılmış olup kredi ve sermaye bulamamaklığımız sebebiyle çalışamamaktayız. Hiç olmazsa bir sene vadeli olmak üzere 50 bin lira bir banka yardımı yapılmasını diler, ellerinizden öperiz efendim.

25 MAR 1960
111/336
ORHAN GÖKGÖZ

Sayın Hayrettin Erkman
Ticaret Vekili

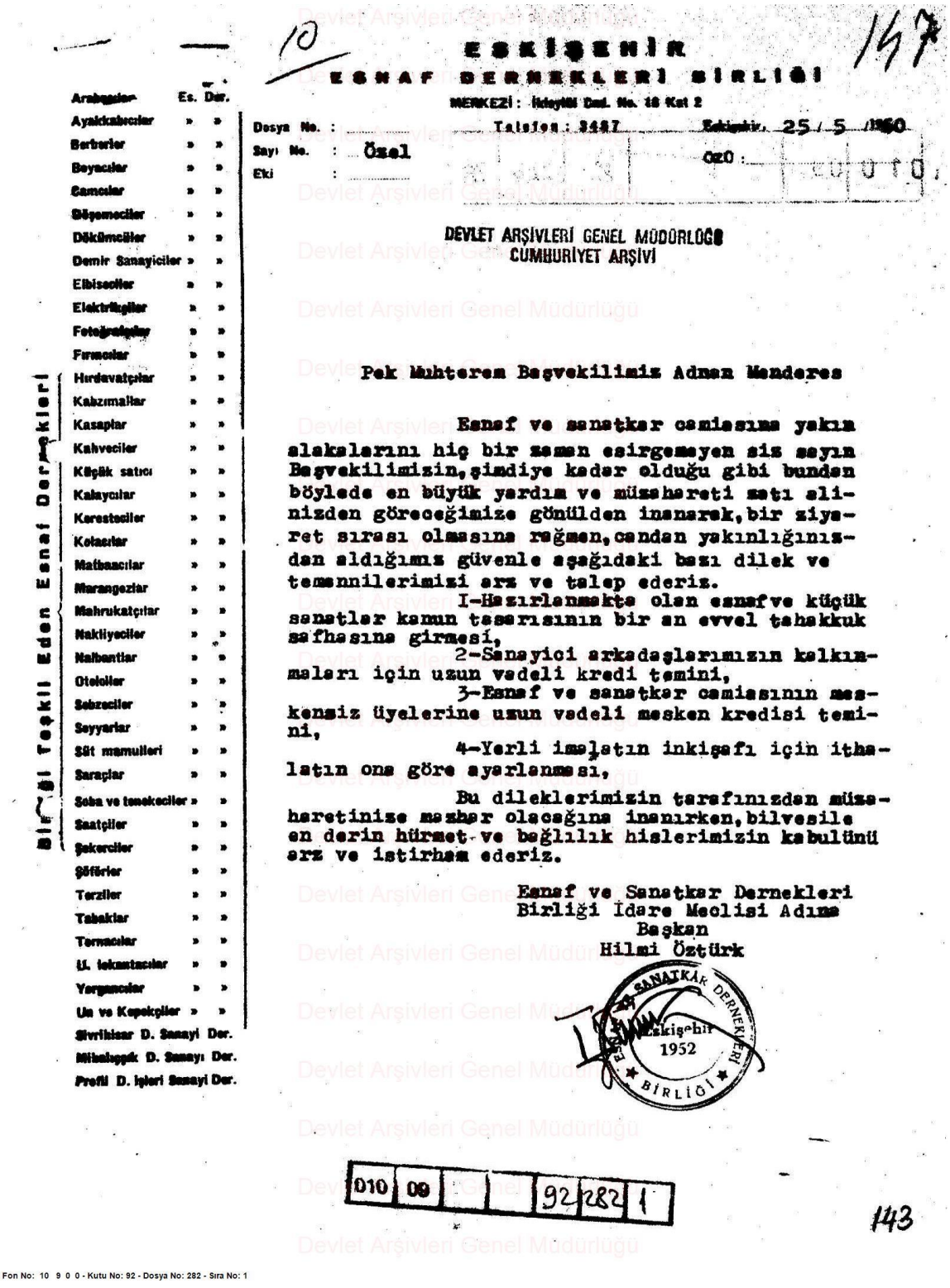
010	09			92	281	1

39

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 281 - Sıra No: 1

[423] BCA, nr. 10.9.0.0/92.281.1.

Mektup No: 4[424]

ESKİŞEHİR
ESNAF DERNEKLERİ BİRLİĞİ

MERKEZİ: İstiklal Cad. No. 18 Kat 2

Dosya No. :
Sayı No. : Özel
Ekl :

Telefon : 2487 Eskişehir, 25 / 5 / 1960

Öz0 :

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Birliği Teşkil Eden Esnaf Dernekleri

	Es.	Der.
Arabacılar	»	»
Ayakkabıcılar	»	»
Berberler	»	»
Boyacılar	»	»
Camcılar	»	»
Döşemeciler	»	»
Dökümcüler	»	»
Demir Sanayiciler	»	»
Elbiseciler	»	»
Elektrikçiler	»	»
Fotoğrafçılar	»	»
Fırıncılar	»	»
Hırdavatçılar	»	»
Kahvecilar	»	»
Kasaplar	»	»
Kahveciler	»	»
Küçük satıcı	»	»
Kalaycılar	»	»
Kerestecilar	»	»
Kolacılar	»	»
Matbaacılar	»	»
Marangozlar	»	»
Mahrukatçılar	»	»
Nakliyeciler	»	»
Nalbantlar	»	»
Otelciler	»	»
Sebzeciler	»	»
Seyyarlar	»	»
Süt mamulleri	»	»
Saraçlar	»	»
Seba ve tenekeciler	»	»
Saatçiler	»	»
Şekerciler	»	»
Şoförler	»	»
Terziler	»	»
Tabakiar	»	»
Tornacılar	»	»
İl. lokantacılar	»	»
Yorgancılar	»	»
Un ve Kepekçiler	»	»
Sivrihisar D. Sanayi		Der.
Mihalıççık D. Sanayi		Der.
Profil D. işleri Sanayi		Der.

Pek Muhterem Başvekilimiz Adnan Menderes

Esnaf ve sanatkar camiasına yakın alakalarını hiç bir zaman esirgemeyen siz sayın Başvekilimizin, şimdiye kadar olduğu gibi bundan böylede en büyük yardım ve müsahereti satı alınızden göreceğimize gönülden inanarak, bir ziyaret sırası olmasına rağmen, candan yakınlığınızdan aldığımız güvenle aşağıdaki bazı dilek ve temennilerimizi arz ve talep ederiz.

1-Hazırlanmakta olan esnaf ve küçük sanatlar kanun tasarısının bir an evvel tahakkuk safhasına girmesi,

2-Sanayici arkadaşlarımızın kalkınmaları için uzun vadeli kredi temini,

3-Esnaf ve sanatkar camiasının meskensiz üyelerine uzun vadeli mesken kredisi temini,

4-Yerli imalatın inkişafı için ithalatın ona göre ayarlanması,

Bu dileklerimizin tarafınızdan müsahheretinize mazhar olacağına inanırken, bilvesile en derin hürmet ve bağlılık hislerimizin kabulünü arz ve istirham ederiz.

Esnaf ve Sanatkar Dernekleri
Birliği İdare Meclisi Adına
Başkan
Hilmi Öztürk

ESNAF SANATKAR DERNEKLERİ Eskişehir 1952 BİRLİĞİ

010 09 92 282 1

143

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 282 - Sıra No: 1

[424] BCA, nr. 10.9.0.0/92.282.1.

Mektup No: 5[425]

T. B. M. M.

Hususi

Ankara : 22/4/957

Çok muhterem başvekilizden ricalarımız.

2 nisan 957 gününde yaptığımız görüşmede maruz ricalarımız temin buyurulmadığı cihetle tekrar rahatsız etmek lüzumunu hissettigimizden özür dileriz..

I - Sivas merkezinde ve kasabalarda inşa edilecek ilk okullar için bir milyon lira yardım veya tensip buyurulacak bir yerden istikraz yapılmasini mek için emirlerinizi ..

2 - Vilayet sıhhi hizmetlerinin ifasını temin maksadile (25) kamyon tahsisi için emirlerini

3 - Normal tevziat haricinde köy ve il yolları ve köprüleri yapımı için bir milyon lira lütfedilmesine emirlerinizi ..

4 - Türkiyede bir numarada en çok köyü olan ve 1270 köyü bulunan sivasa köy içme suları için bu yıl(250)bin lira verilmiştir. çok kifayetsizdir.bu mıkdarın iki misline iblağı için emirlerinizi..

5 - iki üç senedenberi devlet su işlerine intikal ettirilerek projeleri hazır bulunan küçük sulama ve bataklık kurutma mevzularımızın 957 programına ithaline emirlerinizi ..

6 - Divriği , koyulhisar , Gürün ve hafik

-2-

030	01			50	303	4

1

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 50 - Dosya No: 303 - Sıra No: 4

[425] BCA, nr. 30.1.0.0/50.303.4.

Mektup No: 5[426]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

T. B. M. M.

Husus

Kazalarımızın nisbetlik elektrik santralleri 953 yılında inşle edilmiş bulunmalarına rağmen bu güne kadar inşaata başlanamamıştır.
bu dört kazanın hayati ihtiyacı olan tesislerinin ikmali için tahminen yüz bin dolar dövizin tahsis edilmesine emirlerinizi ..

7 - 230 köyün içme suyuna kavuşabilmesi için iki yıldanberi sarfedilen gayretler demir boru elde edilemediğinden netice vermemiştir. vilayet makamı ve bizler müşkül durumda bulunmaktayız. acil olan bu ihtiyacın sağlanması için (50,000) metre demir borunun sivas valiliği emrine verilesine emirlerinizi hürmetlerimizle arz ve rica ederiz.

Sivas mebusları

030 | 01 | | | 50 | 303 | 4

2

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 50 - Dosya No: 303 - Sıra No: 4

[426] BCA, nr. 30.1.0.0/50.303.4.

Mektup No: 6[427]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

TÜRK BALIK ADAMLAR KULÜBÜ

Tesis tarihi : 1954
B.T.U.M. tescil : 1955

Çiftehavuzlar Caddesi 69, Caddebostan - İSTANBUL
Telefon: 551724
Tel: 226925

Faaliyetleri: Su Sporları (Yüzme, Kürek, Yelken)
Denizdibi (Avcılık, Araştırma ve Turizm).

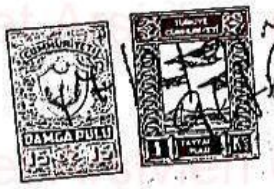
Sayı: 362-

İstanbul, 17/9/1957

Başvekâlet Yüksek Katına:
ANKARA

1954 denberi denizdibi branşında spor ve araştırma yaparak memleketimize faydalı olmaya çalışan kulübümüzün imkânları son derece fazlalaşmış durumdadır. Ancak tüplerimizin mevcut oksijen fabrikalarına götürülerek doldurulması ve fabrikanın hava doldurduğu günü beklememiz bizlere büyük külfete mal olmaktadır. İhtiyacımız bir adet ufak, Türkiyede temini ve yapılması mümkün olmayan yüksek tazyikli kompresör için 638.94 dolar(altıyüz otuz sekiz%doksandört)ın Kulübümüze tahsisini saygılarımla rica ederim.

Türk Balık Adamlar Kulübü
Sami Yelioğlu, Başkan v.

adnan zafir é
19. IX - 1957

030 01 20 118 21

3C

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 118 - Sıra No: 21

[427] BCA, nr. 30.1.0.0/20.118.21.

Mektup No: 7[428]

Kuvayi Milliye Mücahit ve Gazileri
CEMİYETİ
MERSİN

Mersin : 16/8/1955

G/3

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Sayın Adnan Menderes
Başvekilimiz
Ankara

Hayır cemiyetlerine ve bilhassa umumî merkezi Adanada bulunan cemiyetimize karşı gösterdiğiniz yakın teveccüh ve alâkayı şükranla takib etmekteyiz.

Bu arada ,memleketimizi teşrif eden Majeste Irak kıralı Faysal tarafında hayır işlerine sarfedilmek üzere emrinize yüz bin lira teberrû edilmiş olduğunu gazetelerde okuduk.

Kuvayi Milliye Mücahit ve Gazileri cemiyetinin Mersin Şubesi yeni faaliyete geçmiştir.Mensublarımız olan Mücahit ve Gazilerden bir çoğu gerçekten düşkün ve yardıma muhtaç bir durumdadır.Cemiyetimiz menafii umumiyeye hâdim cemiyetlerden olduğuna göre bu paradan veya sair suretlerle münasip görülecek bir yardımın yapılmasını yüksek müsâde ve tasviplerine arzederim.

Saygı ve bağlılıklarımızla Kuvayi Milliyeci Adnan Menderesi selâmlarız.

Reis
(Mustafa Özcan)

030 | 01 | | | 19 | 109 | 21

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 19 - Dosya No: 109 - Sıra No: 21

[428] BCA, nr. 30.1.0.0/19.109.21.

Mektup No: 8[429]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

9-2-1957

Sayın Mebusumuz : **Sayın Baş vekilimiz**

1219 Sayılı Kanuna tevfikan yetiştirilen 3017 sayılı Teşkilât Kanunu ile maaş dereceleri kabul olunan Sıhhat Memurlarına 3656 sayılı kanunla da mebdei maaş 20 lira olarak derpiş edilmiş olmasına rağmen geçmiş senelerde kadrosuzluk yüzünden daima dun kadrolarda çalıştırılmış bulunmaktayız. Bu sebeple 25-30 sene arasında hizmeti olan memurlar halen 35-40 lira maaş arasında bocalayıp durmaktadır.

3017 Sayılı kanunda Sıhhat Memurları için azami kadro 30 Lira kabul edilmiş ve bu kadroda 4598 sayılı kanun gereğince iki üst derece maaş almış olan memurlar senelerden beri terfi ettirilmeleri mümkün olamamakla beraber 30 Liralık kadronun da kifayetsizliği dolayisile 25 lirada, 35 lira maaş alanlar senelerdir sıra beklemekte ve tabiatile bu geçen seneleri de 1108 sayılı maaş kanunu hükümlerine göre terfilerinden sayılmamaktadır.

Mebdei maaşı 20 lira olan bir memur 30 liralık kadroyu 9 sene sonra işgal edeceğinden,bandan sonra emekliye sevkine kadar terfii mümkün olamamaktadır. mevzuat icabı daima mağdur olan ve getiştirilipte himaye görmeyen Sıhhat Memurlarının bu acıklı durumlarının doğurduğu maddi ve manevi huzursuzlukların derecesinin taktirini yüksek vicdanınıza arz ediyoruz.

Feragat ve fedakârlıklarla çalışan 5-6 bin kişilik bu küçük zümrenin ızdıraplarının dindirilmesini yüksek delâletlerinizi istirham ediyorum. 1954 yılında hazırlandığını işittiğimiz kadro kanunu bu güne kadar meydana çıkarılmamıştır. 3 seneden beri bütün Vekâletlerin memur ve personellerine intibak ve kadro kanunu çıkarıldığını,mağduriyetlerinin önlendiğini memnuniyetle görmekteyiz.

Askeri Gedikli Sıhhıye Çavuşları 3017 sayılı kanunu tadil eden 4458 sayılı kanunla Sıhhat Memurluğu sınıfına kabul edildi. bu gün bu zümre 60 lira kadro işgal etmektedir.

Hayvan Sağlık Memurları da aynı esaslar dahilinde yetiştirilmekte olup bunların da kadroları 60 liraya çıkarılmıştır.

Köy Sağlık Memurları içinde yenideu intibak ve kadro kanunu alınmıştır. Halbuki bu memurlar 3017 sayılı kanun şumulü dışında kalmakta ve sıhhat memurluğu kadrosuna çıkarılmamakta idi. Bu meslektaşlarımızın terfi ve terfihlerinin sağlanması bizleri ziyadesile memnun etmiştir.

Arzettiğimiz zümreler arasında ancak biz esas Sıhhat Memurları arada mahrum ve mağdur edilmiş bulunmaktayız.

Haklı olan bu davamızın tecellisi hususunu, yardım ve himmetlerinizi istirham eder, derin saygılarımı arzederim.

Sıhhat Memuru

030	01			20	117	6

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 117 - Sıra No: 6

[429] BCA, nr. 30.1.0.0/20.117.6.

Mektup No: 9[430]

Elektrik, Gazlı, Motorlu Taşıt
İşçileri Sendikası

GENEL MERKEZİ
Ankara cad. Çağaloğlu yokuşu No. 88
İSTANBUL
SAYI .....
Telefon

İstanbul, 4 / 1 / 1957

ÖZÜ :

Dosya	Esas	Kayıt
H.		

Cevaplarda işaretlerimizin kaydedilmesi rica olunur.

Ekl :

Sayın Adnan MENDERES,
Baş Vekil

Sendikamız üyelerinin çalışmakta olduğu İstanbul Elektrik, Tramvay, Tünel İşletmeleri Umum Müdürlüğü, 6772 sayılı kanuna atfen çıkarılan 23.10.1956 Tarihli İcra Vekilleri Hey'eti kararına aykırı hareket ederek işçi ikramiyelerinden, bir ay gecikme ile ödediği birinci ilâve tediyede her sene verilmekte olan Kömür Avanslarını kesmiş ve işçilerin bir kısmını ikramiye almaktan mahrum bırakmıştır.

Bu kesilen Kömür Avansları her sene verilmekte olup, aylık ücretlerden on taksitte kesilmekte iken bu def'a ikramiyelerden def'aten kesilmesi işçiler arasında büyük bir üzüntü yaratmıştır.

İ.E.T.T. İşletmeleri Umum Müdürlüğü, bu def'a 28.12.1956 Tarihinde vermesi iktiza eden 2.ci ilâve tediyeyi de hâlen işçilere vermemiş ve işçilerin üzüntüsünü bir kat daha arttırmıştır.

Hükümetimizin çok müsbet görüşünden doğan İkramiye Kanunu ile bu kanuna atfen çıkarılan Kararname gereğince verilmesi iktiza edip te, verilmediğinden dolayı 9000 işçiyi mağdur hale sokan bu halin önlenmesinin te'mini hususunda Yüksek Emirlerinizi arz ve istirham ederiz.

Muhterem Baş Vekilimiz,

Uzun yıllardanberi ihmâl edilmiş bulunan İstanbul şehrinin, Hükümetimizin Yüksek alâka ve gayreti ile imar edilmeye başlanmış olması ve bunun sür'atle devamı güzel İstanbulumuzun çehresini ismine uygun bir şekilde her gün biraz daha değiştirmekte olduğu bir hakikattır.

İ.E.T.T. İşletmeleri Umum Müdürlüğü, bu güzel teşebbüsün ifasından istifade yollarına tevessül ederek İmar durumunun ıslâhı bakımından yıkılmış bulunan Plântonluk'ları muvakkat barınaklara dahi intikal ettirmiyerek, İstanbulun muhtelif semtlerinden iş alan ve şahsî menfaat dolayısı ile servis değiştiren işçilerin kışın soğuğunda, yağmur ve kar altında açık havada beklemelerine sebep olmaktadır.

030 | 01 | | | 116 | 734 | 17

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 116 - Dosya No: 734 - Sıra No: 17

[430] BCA, nr. 30.1.0.0/116.734.17.

Mektup No:9[431]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

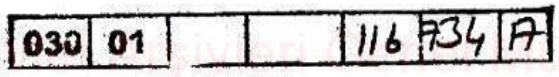
- 2 -

Muhtelif yerlerde soğuğun, yağmurun ve kar'ın altında iş bekleyen yüzlerce işçi'nin iç acısı hallerine nihayet verilmesi için İç Levend, Şişli, Şişhane, Eminönü, Topkapı, Beyazıt ve Ortaköy gibi yerlerde münasip mahallere ucuza mal olabilecek tarzda Muvakkat Barınak'lar yaptırılmasına Yüksek Tavassutlarınızı arz ve istirham ederiz.

En derin Saygı ve Bağlılıklarımızla.

Genel Başkan
Mehmet İnönü

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 116 - Dosya No: 734 - Sıra No: 17

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

[431] BCA, nr. 30.1.0.0/116.734.17.

Mektup No: 10[432]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Kıymetli Başbakanımız Sayın Bay
Adnan Menderes

Zafer Gazetesinin 26/II/957 tarih ve 2965 sayılı nushasının 4 cü sayıfası birinci sütünde Adliye mensuplarında bazılarına tazminat verilmesien dair teklif başlıklı yazıda Bilecik Mebusu Bay Mehmet Erdem ile şevki Basarcı ve Muş Mebusu Bay Şefik Çağlıyan tarafından Adliye Başkatiplerine,Zabıt katiplerine ve mubaşirlara tazminat verilmesinin dair bir kanun tasarısı hazırlanmış olduğu bu kanun tasarısı Umumi mahkemeler ile Temyiz mahkemeleri nezdinde vazife gören başlatip ve maavinlerine zabıt katiplerine Temyiz Mahkemesinde memur ünvanı ile çalışan katiplere maaşları ile birlikte her ay 100 zer lira mubaşırlara 50 şer lira ödenmesi derbiç edilmekte olduğu yazılı bulunmaktadır.

Sayın Büyüğüm Cezaevi Personelini bunun dışında bırakıldığına hayret ettik zira bu tazminat işlerin çokluğu dolayısıyle veriliyorsa bizler bunun çoktan hak etmiş bulunuyoruz geceli gündüzlü her zaman mesaai yapmak mecburiyetinde bulunan bizlerin fazladan olarak birde ağır mesuliyetler deruhte ettigimiz gibi her an için hayat tehlikesiyle de karşı karşıya bulunmaktayız.

Bizlerden buhusus Gardiyanlar Cüz'i bir Ücretle çalışmakta,Çocuk zamı ve doğum ikramiyesinden mahrum bulunduğumuza karşılık asli maaşla ve üstelik devletten elbise alan mubaşırların kesiret derecesini mesuliyet ve hayat tehlikesi bakımından bizlere kabili mukayese olunacak taraflarını şu vaziyet karşısında idraktan herhalde aciz bulunmaktayız.

Bununla berabar başkatiplerinin,Zabıt katiplerinin ve hatta mubaşırların keşif hacız ihtiyatı tedbir ve Noter gibi ek görevlerden ayrıca istifade ettikleri halde bizler sadece az bir maaşla ve ücretlerimizen başka hiç bir şeyde istifade etmemekteyiz naciz ifademiz acı olduğu kadar muallesef bilhakikattır.Vazifemizin Kütsiyet derecesini idraktan Aciz değiliz,memleketin asayışının bel kemiğini teşkil eden hapishaneler Canilerle haşrı naşır olan ve ömrünü bu yola vakfeden bizler her tehlikeyi göze alıp herhangi bir müsaif hadisenin zuhuruna asla meydan verilmemesi süretiyle asayışın düzen ve teminine çalışmayı kendimize şiar edinmiş bulunmaktayız geceli ve gündüzlü vazife konturol Nöbet ve murakabe İaşe recimininin ve temadesi muamelet İdare Ve sair işler dolaysıyle Efradı ailemizden bile ayrı yaşamak ve vazifeyi namus talaki etmek mecburiyetini kabul etmiş bulunmaktayız bu acıklı halimizden dolayı diğer adliye mensubu arkadaşlarımıza tazminat verilip bizlerin mahrum bırakılmasında hakka niyet olmıyacağına göre bizlerinde mevzu bahis tazminattan istifade ettirilmekliğimiz için alicanap vicdanlarınıda sağınır Himmetlerini intizar ederken Hürmetlerimizi sunar hayırlı teşebuslerinizi Dörtgözle bekler saygılarımızı sunarız.10/12/957

Katip Ömer Güven	Katip Mehmet Doğanoğlu	B.Gardiyan Osman Sönmez	B.Gardiyan M Kerim Muğal	B.Gardiyan M Hadi Melik
Gardiyan Eyyup Özbay	Gardiyan Mehmet Gül	Gardiyan Osman Kaya	Gardiyan Ahmet Yaygaz	Gardiyan İbrahim Güzel
Gardiyan Halil Güzel	Gardiyan Mustafa Kemal	Gardiyan Mustafa Aktan	Gardiyan Mehmet Cengiz	Gardiyan Sinan Yeşilgöz
Gardiyan Mehmet Bükük	Gardiyan M.Ali Tırmık	Gardiyan Mehmet Polatoğlu	Gardiyan Yusuf karataş	Gardiyan Ayşe Demir
Gardiyan Bekir Özcan				

URFA

030 | 01 | | 20 | 118 | 21

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 118 - Sıra No: 21

[432] BCA, nr. 30.1.0.0/20.118.21.

Mektup No: 11[433]

TÜRKİYE
Sağlık Memurları Okullarını
Bitirenler Cemiyeti
Sinop Mümessilliği

Dosya No. : ———
Sayı : ———

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

A+

Sayın Başvekilimiz

Kıymetli vakitlerinizi israf edeceğimiz endişesi mahfuz kalmak üzere, sayısı on binlerin üzerinde olan meslekimiz mensuplarının dertlerinin izalesi ancak sizlerin irşad ve delâletleri ile mümkün olacağına binaen aşağıda maruz dileklerimizi sizlere ulaştırmağa mecbur kaldık. Şöyleki:

1- 1911 Senesinden beri faaliyette bulunan Sağlık Memuru Mektepleri muhtelif istihaleler geçirerek bu günki duruma intikal etmiştir. Mevzubahis Mekteplerin mezun ettiği binlerce Sağlık Memuru bu gün Sağlık teşkilâtında, Kasaba, Bucak ve Köylerinde vazife görmektedirler.

2- Yarım Asıra yakın bir tarihtenberi faaliyette bulunan iş bu Mekteplerin mezun ettiği Sağlık Memurlarının halen vazife ve salâhiyetlerini tesbit eden ne bir Kanun, nede bir talimatname mevcut olmadığı gibi, hazırlanmasına dair hiç bir emare yoktur. Sağlık Memuru ne gibi işler yapacağını, hangilerini yapamıyacağını bilmemektedir. Tabiri caisse, bir Kör Ebe oyunu havası içinde süründürülüp gitmektedirler. Yüksek delâletleriniz le bu acı ve hicap verici durumun izalesinin mümkün olacağını kuvvetle ümit etmekteyiz.

3- Yine alâkasızlığın eseri olarak Senelerden beri kadrosuzluk veya sair sebeplerden mütevellit terfi edemeyen, 30 Senedenberi vazife görüp halen 40 Lira asli maaşta bekleyen Sağlık Memurlarının bu mağduriyetlerinin izalesi için bir intibak Kanununa lüzum hasıl olmuş ve Yüksek İrşatlarınızla iki Sene evvel hazırlanan bu İntibak Kanunu lâyihası Türkiye B.M.Meclisi Sağlık Komisyonunda müzakere edilerek Bütçe Encümenine havale edildiği halde halen Meclis Gündemine alınmamıştır.

Diğer taraftan Ayni lâyiha ile Meclis Komisyonlarına intikal eden Maarif Vekâletinin hazırladığı İntibak Kanunu tasarısı, Yüksek Meclisde müzakere ile 6888 sayı ile Kanunlaşmış ve bu Kanunun Şumulüne giren Enstitü mezunu Öğretmenlerle, yine Enstitülerin Sağlık kolundan mezun Köy Sağlık Memurlarının mağduriyetleri izale edildiği halde biz Sağlık Memurlarının teslim edilen mağduriyetlerinin izalesine gidilmemiştir. Bu durum teşkilâtımız içinde nifak yaratmış ve bizlere üvey evlât muamelesine tabi olduğumuz intibaını vermiştir.

4- Sağlık Memurları Türkiye'nin Sağlık davasının Koruyucu Hekimlik ve halk Sağlığının muaffakıyetle tahakkukunda her türlü mahrumiyetler içinde vazife gören hizmet erbabıdırlar.

030 | 01 | | | 20 | 118 | 22

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 118 - Sıra No: 22

[433] BCA, nr. 30.1.0.0/20.118.22.

Mektup No: 11[434]

CUMHURIYET ARŞİVİ

Sahife:2

Kışta,soğuk ve yağmur altında,Köy,Köy dolaşarak çok defa aç, susuz vazife gören Sağlık Memurları:Sıcak Dairelerinde koltuklarında oturan,muayenehanelerinde para kazanan Tabiplerden çok daha Memleketin koruyucu Hekimlik ve Halk Sağlığı davasına hizmet etmekte oldukları cümlenin malûmudur.

5- Şimdiye kadar muhtelif zamanlarda ferden veya heyet halinde alâkalı Makamlara yaptığımız müslihane müracaatlarımızda daima aldatıldık ve atlatıldık,çok kerrede kovulduk.

Kaderin çizdiği,Türk Milletinin sizin omuzlarınıza tahmil ettiği cesim yükü şerefle taşıdığınıza,bundan zerrece müşteki olmayıp gurur duyduğunuza kani olarak dileklerimizin tahakkuku zımnında Yüksek delâletlerinize iltica yı biz Sağlık Memurları,siz Sayın Başvekilimize arzı şeref bildik.

Bizlerden himmetlerinizi esirgemiyeceğinize emin olarak saygılarımızı arzeder ellerinizden öperiz. 26/12/1957

Türkiye Sağlık Memurları Cemiyeti
Sinop Vilâyeti Mümessili
İsmail Öztürk

030 01 20 118 22

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 118 - Sıra No: 22

[434] BCA, nr. 30.1.0.0/20.118.22.

Mektup No: 12[435]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

MARMARA
GÜNLÜK SİYASİ GAZETE

Adres : P. K. 1354 - İstanbul
Telefon : 40470 - 81941

İstanbul, 21 Ocak 1953
Galata, Eski Gümrük cad. No. 52

Sayın Başbakan
Adnan Menderes
Ankara

Sayın Başbakanımız

Gazetemiz 1940 senesindenberi fasılasız olarak günlük neşriyatına devam etmiştir.

1952 yılında birçok gazetelere ,ve bunlar meyanında Ermenice "Jamanak" gazetesine ,resmi ilanlar verilmesine rağmen ,her nedense gazetemiz bu ilanlardan mahrum edilmişti.

Yaptığımız birçok yazılı ve şifahi müracaatlar hiçbir netice vermemiştir.

Resmi gazetede neşri tarihindenberi yürürlüğe giren resmi ilanlar kararnamesine rağmen ,geçen iki aya yakın bir zaman zarfında dahi resmi ilanlardan mahrum edilmiş ve bu yüzden ,zaten birçok müşküllerle devam ettirebildiğimiz gazetemiz çok müşkül duruma düşmüştür.

Bize resmi ilanların verilmeyişinin belki de ilgili şahısların bizi kâfi miktarda tanımamaları neticesi olabileceğini düşünerek ,bu defa da sizlerin dikkatinizi celbetmeyi son bir çare olarak düşündük.

Bu vesile ile sizlere bağlılığımızı bir kere daha belirterek kıymetli dakikalarınızı aldığımızdan dolayı özür diler ,derim saygılarımızı sunarız.

Marmara Gazetesi
sahibi
Bedros Zoboğlu

030 | 01 | . | | 18 | 105 | 10

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 18 - Dosya No: 105 - Sıra No: 10

[435] BCA, nr. 30.1.0.0/18.105.10.

Mektup No: 13[436]

DEVLET ... GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

DEMOKRAT HAMLE
HAFTALIK
SİYASİ İKDİSADİ GAZETE

İstanbul, 29 / 6 /937

BAŞVEKALET YÜKSEK MAKAMINA
Ankara

Bir aydanberi haftalık olarak İstanbul'da çıkarmiya başladığım ve Muhterem Makamlarına da göndermekte oldugum DEMOKRAT HAMLE gazetemle muvaffak Hükûmetimizin icraatlarının haftalık blançosunu efkâri - umumiyeye intikal ettirmiye çalışmakta ve kaza teşkilatına kadar muntazaman göndermekteyim.

Hizmetimizin daha verimli olabilmesi için tensip buyrulacak miktarda abone olunmak suretiyle maddi müzaheratte bulunulmasını Yüksek takdir ve tensiplerine arzederim.

DERİN SAYGILARIMLA
Demokrat Hamle Gazetesi
sahip ve Başyazarı
Ömer Lutfi Köseoglu

Nit
Abone Tl. : 50.- den

50 sene 6/jr.

İstanbul Vilâyetinden
..... T. ve ..... .
sayı ile imtiyazlıdır.

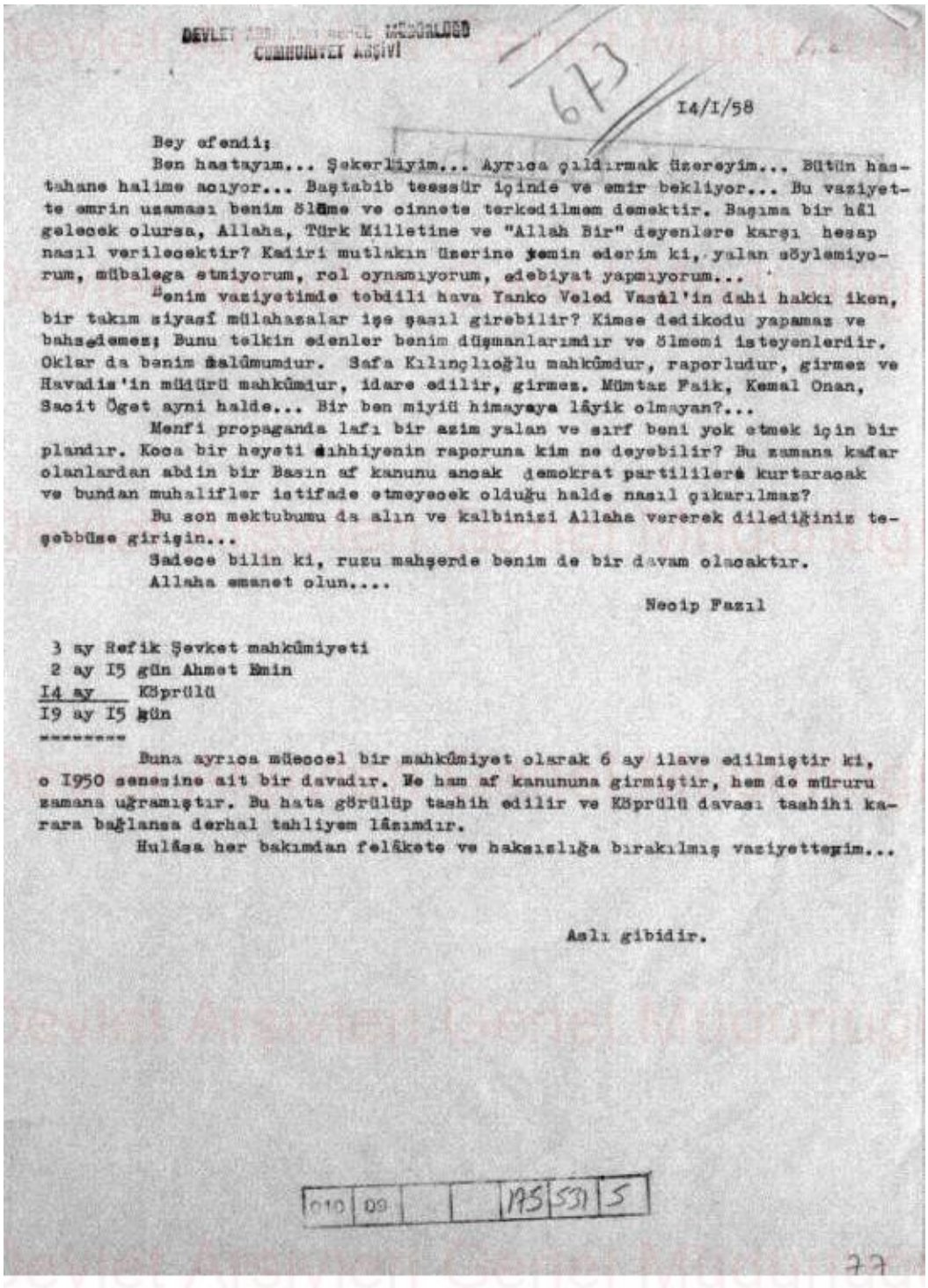
Telefon : 44 36 31
P.K. : 484 - Beyoğlu

030 | 01 | | | 20 | 118 | 21 | 55

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 118 - Sıra No: 21

[436] BCA, nr. 30.1.0.0/20.118.21.

Mektup No: 14[437]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

67

I4/I/58

Bey efendi;

Ben hastayım... Şekerliyim... Ayrıca çıldırmak üzereyim... Bütün hastahane halime acıyor... Başıtabib teessür içinde ve emir bekliyor... Bu vaziyette emrin uzaması benim ölüme ve cinnete terkedilmem demektir. Başıma bir hâl gelecek olursa, Allaha, Türk Milletine ve "Allah Bir" deyenlere karşı hesap nasıl verilecektir? Kadiri mutlakın üzerine yemin ederim ki, yalan söylemiyorum, mübalega etmiyorum, rol oynamıyorum, edebiyat yapmıyorum...

Benim vaziyetimde tebdili hava Yanko Veled Vasıl'in dahi hakkı iken, bir takım siyasî mülahazalar işe şasıl girebilir? Kimse dedikodu yapamaz ve bahsedemez; Bunu telkin edenler benim düşmanlarımdır ve ölmemi isteyenlerdir. Onlar da benim malûmumdur. Safa Kılınçlıoğlu mahkûmdur, raporludur, girmez ve Havadis'in müdürü mahkûmdur, idare edilir, girmez. Mümtaz Faik, Kemal Onan, Sacit Öget ayni halde... Bir ben miyim himayeye lâyik olmayan?...

Menfi propaganda lafı bir azim yalan ve sırf beni yok etmek için bir plandır. Koca bir heyeti sıhhiyenin raporuna kim ne deyebilir? Bu zamana kadar olanlardan abdin bir Basın af kanunu ancak demokrat partililere kurtaracak ve bundan muhalifler istifade etmeyecek olduğu halde nasıl çıkarılmaz?

Bu son mektubumu da alın ve kalbinizi Allaha vererek dilediğiniz teşebbüse girişin...

Sadece bilin ki, ruzu mahşerde benim de bir davam olacaktır.

Allaha emanet olun....

Necip Fazıl

3 ay Refik Şevket mahkûmiyeti
2 ay I5 gün Ahmet Emin
I4 ay Köprülü
I9 ay I5 gün

Buna ayrıca müeccel bir mahkûmiyet olarak 6 ay ilave edilmiştir ki, o I950 senesine ait bir davadır. Ve hem af kanununa girmiştir, hem de müruru zamana uğramıştır. Bu hata görülüp tashih edilir ve Köprülü davası tashihi karara bağlansa derhal tahliyem lâzımdır.

Hulâsa her bakımdan felâkete ve haksızlığa bırakılmış vaziyettemim...

Aslı gibidir.

010 | 09 | | 175 | 531 | 5

77

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 175 - Dosya No: 531 - Sıra No: 5

[437] BCA, nr. 10.9.0.0/175.531.5.

Mektup No: 15[438]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

BÜYÜK DOĞU

İstanbul I$/I/957

Muhterem efendim;

Büyük entellektüel temas planı, aramızda, sizi tanıdığım gündenberi kapalıdır. Münasebetimiz boyunca beni bir saat olsun karşınıza alıp konuşturduğunuz vaki değildir. Bu hususta bütün teşebbüs ve hamlelerim sükûtla mukabele gördü. Nihayet ben, sırf hasis ihtiyaçlarını bildirmekten ötürü size maruzatı olmayan bir insan hâline geldim veya getirildim. O kadar fedakarlıkla çıkardığım, muvaffakiyetle yürüttüğüm, sizi destanlaştırdığım ve her tarafı yıldırdığım ve nihayet ilansız ve himayesiz bırakılmaktan kapatmak zorunda kaldığım son günlük Büyük Doğuda bile, beni, ancak kısa bir telefon görüşmesi içinde huzurunuza aldınız. Beni de tamamen ihtiyaçsız bir müessese kurup herşeyi ve bütün ruh cephesini sizin arzunuza terkedeceğim günün tahakkukuna kadar gayet lakonik ve kuru hatlarla size maddi vaziyetleri bildirmekten başka birşey yapmamaya ve ruhan matlup olmadıkça talip olmamaya karar verdim. Ve bütün ruh çileleri içimde zaptetmeye ahdettim. Halbuki yardım isteyen değil, eser vermek isteyen bir Necip Fazıl vardır; Ve oyun sizinle aramızdaki ruhi ukdeler pek girift ve muğlaktır ve bunun hikâyesi ve Necip Fazıl'ın hakları her mikyasın üstündedir. Geçelim...

Ne ilânım, ne de herhangi başka bir himaye şekline muhtaç olmaksızın bir kerrelik bir yardımla tesisine karar verdiğim mecmua şeklindeki Büyük Doğu'nun idarehanesi tutulmuş, ilk nushasının matbaa ücreti tesviye olunmuş ve bütün hazırlıkları nihai safhaya erdirilmiştir. Şimdi kâğıt, reklam, ücretler ve saire olarak bütün ihtiyaç, sadece bir defalık 5000 liradır. Bu, vaziyeti size müteaddit defalar yazdım ve bütün müsbit barakalarile Muzaffer beye gösterdim ve bir not bıraktım.

Lütuflarınızın ehrenini bu son taşla tekmil etmek isteyip istemeyeceğinizi bana hissettirmeniz, asalet ve âlicenaplığınız icabıdır.

Ellerinizden öperim.

Necip Fazıl

Ev Telefon No: 362723.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

010 | 09 | | | 175 | 531 | 5

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 175 - Dosya No: 531 - Sıra No: 5

[438] BCA, nr. 10.9.0.0/175.531.5.

Mektup No: 16[439]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Baş Vekil yüksek Katına

D. Ankara

Ben Erzurumlu olup 25. yasında ve asgerlikle ilişiğim yakadır Hedefi icabında Fakirime sebebi dolayısıyle Esnaflıktan kalıp ettiğim ed re sız Babamdan Bir dilek diliyorum Bana 10 bin Lira para Verip ve 18 aysonra Almanızı Ar- ederim size Rehin Canımı Bırakıyorum Bir can Nakadar kıymet edersa Akadar Biz Fakir olmayla berseyderim mehrum Kalacağız on bin Türk Lirası isdiyorumuye 18 aysonra Vereceyim Aksi Takdirde Veremesem Bensizin Kaleniz isdersen öldür isdersen sat Böyle Bir Babada Hatırkırmaz

Hürmetle selam lar

Cevap Beklerim

Adres
Kavak mahallesi
Kazan bar sokak
No: 12 Erzurum
Dursun elmas

030 | 01 | | | 20 | 115 | 17

13

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 115 - Sıra No: 17

[439] BCA, nr. 30.1.0.0/20.115.17.

Mektup No: 17[440]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

İstanbul - Aksaray : 19/10/1951 ,

Sayın Başbakan

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

21/9/951 tarih ve 333 sayılı Riyaseti Cümhur makamından Bakanlığınıza müdevver mektupta tebellür ettirilen hususat manzuru âlileri olacağından, tekrar ederek sizi tâciz etmek istemiyorum .

Bugün üç torunumla beraber çok muzdarip vaziyetteyiz . Günlük gıdamızı bile teminden aciziz . Ne mülk olarak bir yerimiz, ne de kira ile tutulacak yeri isticare mecalimiz yok . Ümidinizin çok fevkinde fakrü sefalet içindeyiz . Şehit bir Asker ailesi sıfatile size iltica ediyorum . Perişanlığımıza nihayet vermek elinizdedir . Yeter ki bu işimle alakadar olmak büyüklüğünü esirgemeyin . Hergün sefaletimiz bir kat daha artmaktadır .

Hayatı tarihe mal olan asil bir ailenin son hâmisiyim . Fakat hasbelkader düşürüldük . Gafletimizden istifadeedenler şimdi yine müreffeh hayatlarının içinde yuvarlanıyorlar . Biz ise sefaletle hergün mücadele ediyoruz . Yüksek himayenizi bizden esirgemiyeceğinize emin olarak bizleri sevindirecek hayırlı haberlerinizi dört gözle bekler, Hörmetlerimi sunarım Muhterem Başbakanım .

Adres:
Sabiha Ayas
Aksaray Yusufpaşa Mektep Sok. No. 9

Sabiha Ayaz

Önceki : 29. 9. 1951 tarih ve 3/12702 sayı ile adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

030 | 01 | | | 55 | 337 | 7

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 55 - Dosya No: 337 - Sıra No: 7

[440] BCA, nr. 30.1.0.0/55.337.7.

Mektup No: 18[441]

55

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Sayın Başvekil Adnan Menderes 'e

Demokrat Partinin ilk teşekkülü anında, medenî bir cesaretle saffınıza katılmış ve Beyoğlu İl , ve İlçelerinde bir çok faal vazifeler almış bir çok ocakların kurulmasına önayak olmuş ve Müteşebbis ve İdare kurulu başkanlıklarında fedakarane vazife görerek ve hatta bu yolda da Eşimi dahi kurban da vermiş bulunuyorum .

Yılmadan uzanmadan bir çok müşkulat ve tazyıklara göğüsgermiş ve mücadelemizde başarı sağlamış bulunmaklığıma rağmen öteyandan işlerim ihmale oğramış ve bu yüzden mağdur olmuştum . Bu hususu Sayın Reisi Cumhurumuz Celal Bayar ve Sayın Fuat Köprüler beyler yakinen bilmektedir.

Mali durumum bugünkü şartlar muvacehesinde bozulmuş ve Bankalar İnşaat Müteahhitliği yapmama rağmen krediyi de kesmiştir .

İkinci Eşimin adına olarak yapmakta bulunduğum evimizi natemam bir halde kalmış ve muztar bir durum hasıl olmuştur .

Her sebeb ve suretle olursa olsun yüksek şahsiyetinizi rahatsız etmemiş hiç bir talepte bulunmamıştım .

Yüksek şahsiyetlerinizden şunu rica etmek ıztırarında kaldığımdan nazarı müsamaha ile bakılacağına emin olarak eşim adına olan bu inşaatın ikmali ve borçlarımın tediyesi için 50.000 liralık bir kredinin açılmasına yüksek ve yerindeki himayenizin esirgenmemesini en derin saygı ve hürmet lerimle rica ederim .

İnşaat Müteahhidi
Kemalettin Kezer
Bostancı Altıntepe Hüsniyeyolu
NO.33/2 Kadıköy İstanbul

İstanbul'dan Geldi
23.4.1957

K

010 09 92 281 1

32

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 281 - Sıra No: 1

[441] BCA, nr. 10.9.0.0/92.281.1.

Mektup No: 19[442]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Yozgat, 26-IX-1956
perşembe

Büyüğüm

Beyşehirin Kurucuova köyündenim. Sekiz kardeşiz en büyükleri benim. Babamve Annem sağdır. Maddi bakımdan pek zayıf olan babam bu yıla kadar yardım etti. Bu yıl birçok sebepler yüzünden yardımı kesti. Diğer sınıflarda olsam idare etmek kolay olacaktı. Fakat şimdi VI. sınıftayım. maddi bakımdan yardımlarınızın olabileceğini düşünerek açık yazı ile bu mektubu yazmayı düşündüm. Bu mektubu yazmakta veya para istemekte kusur ettimse kusurumu affetmek siz büyüklerimize elinde.

Para bakımında çok dardayım. Selâm eder hürmetle ellerinizden öperim.

Yardımlarınızı dört gözle beklerim.

Mehmet Eccvit
Yozgat İlköğretmen Okulu
Sınıf: 6/B No.: 1190
Ereğli
Konya

030 | 01 | | | 20 | 115 | 17

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 115 - Sıra No: 17

[442] BCA, nr. 30.1.0.0/20.115.17.

Mektup No: 20[443]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Dr. REŞAD T. KINACIGİL

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

İzmir 17 / 6 / 1957

A7

Çok Muhterem Büyük Üstadım,

İsveç'e yapacağım meslekî seyahatıma karşılık olarak deblokaj faslından verilen 500,- T.L lık dövizin arttırılması hakkında 30 / 3 / 1957 tarihli mektubumla kıymetli yardımlarınızı istirham etmiştim.

Bu mektubuma karşı, cevap vermek lütfunda bulunduğunuz 2 / 4 / 1957 tarihli mektuplarınızdaki tavsiyeleriniz gereğince hazırladığım bir istidayı Baş Vekâlete 8 / 4 / 1957 tarihinde yollamıştım. Durumu da ayni gün zatıalilerine yolladığım bir mektupla arzetmiştim. Fakat bugüne kadar müsbet veya menfi hiçbir cevap alamadım. Seyahata Temmuz sonlarında çıkacağımdan sizleri tekrar rahatsız etmek ve kıymetli vakitlerinizi almak cesaret ve cüretini gösterdim. Özür diler; yakın alâkanızı tekrar istirham eder bilvesile sevgi ve saygılarımı sunarak ellerinizden öperim ,Pek muhterem büyük üstadım.

İzmir Eşrefpaşa Hastanesi
Cildiye Mütehassısı
Dr. Reşad T. Kınacıgil

Adnan Zafir'e
cevabı?
18.VI.1957
At.

030	01			20	118	21

65

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 118 - Sıra No: 21

[443] BCA, nr. 30.1.0.0/20.118.21.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

11. MAHKÛM VE MAHKÛM YAKINLARININ MEKTUPLARI

11.1. Mektupların Değerlendirmesi

Çalışmamızın bu bölümündeki mektup metinlerinde, mahkûmların cezaevinde ve dışarda karşılaştıkları durumların anlatıldığı ayrıca mahkûm yakınlarının tutuklu bulunan kişiler için Başbakan Adnan Menderes'ten yardım taleplerinde bulundukları yazışmalar vardır. Konumuz dahilinde ulaştığımız mektuplardaki söylem ve ifadelerden dönemin hukuki işleyişiyle alakalı kısmi de olsa bilgiler elde etmekteyiz.

Ayrıca bu bölüm için ulaştığımız mahkûm mektuplarının elimizde az sayıda olmasından dolayı geniş kapsamlı bir değerlendirme yapamamakla birlikte, elimizde bulunan mektuplar çerçevesinde gözlemlediğimiz konuları aktarmak yine de ufak bir fikir sahibi olmamızı sağlayacaktır. Tabi ki öncelikle Türkiye'de genel olarak mahkûmlar için çıkarılan yasalara bakmak ve genel durumu görmek mektupları daha iyi anlamamızı sağlar nitelikte olacaktır.

Bu bağlamda Türkiye'de sosyal ve siyasi gelişmelere paralel olarak TBMM hükümetlerinin, zaman zaman tutuklu ve hükümlülere çok sayıda genel af yasası çıkardıklarını görmekteyiz. Affın özellikle geçmişte yaşanan acı tecrübelerin unutulmasını sağlamak gibi bir özelliğe sahip olması, Cumhuriyet yönetiminin genel af yasaları çıkarmasına gerekçe teşkil etmiştir. Atatürk dönemi genel af yasalarının ilki 26 Aralık 1923'te, ikincisi 26 Ekim 1933'te ve sonuncusu da 26 Haziran 1938'de çıkarılmıştır. Atatürk döneminde daha ziyade normalleştirme vasıtası olarak başvurulan af yasalarının, halkla devletin kaynaşması ve barışmasını sağlayıcı nitelik taşıdığını görüyoruz.

Öte yandan çok partili hayata geçişle beraber, mahkûmlar için çıkarılan af yasalarının gerekçeleri de çeşitlenmiştir. Demokratikleşmeyle birlikte ortaya çıkan seçim vaatlerine af yasaları da dahil edilmeye başlanmıştır. Zira 27 yıllık CHP yönetiminin ardından iktidarı devralan Başbakan Adnan Menderes, 29 Mayıs 1950 tarihinde Meclise sunduğu hükümet programında *"...adalet duygularına ve ceza hukuku esaslarına uygun bir af kanunu tasarısı meydana getirebilmek için gereken tetkiklere girişilmiş olup yakında bu tasarıyı Büyük Meclise sunacağız"* şeklindeki açıklamasıyla,

af kanunu tasarısını gündeme taşıyacağını belirtmiştir. Nitekim hükümet bu doğrultuda 14 Temmuz 1950 tarihinde genel bir af yasası çıkarmıştır. Buna ek olarak daha sonraki yıllarda 11 Mart 1954 ve 23 Haziran 1958'de Orman Suçlarının Affı, 11 Şubat 1957'de ise Ateşli Silahlara İlişkin Af Yasası çıkarılmıştır.

Hukuki, sosyal ve siyasal açıdan önemli bir yere sahip olan tutuklu ve hükümlüler için olan af yasaları, gerek gündeme getirildikleri dönemlerde gerekse yürürlüğe girdikleri tarihten itibaren siyasi çevrelerde ve kamuoyunda affın kapsamı noktasında hassasiyetler meydana getirmiştir.

Bu bağlamda mahkûm mektuplarını incelediğimizde af çıkarılmasını isteyen ya da çıkarılan af kanunlarından yararlanamayan mahkûmların bekledikleri affın kendilerine tecelli etmesini Başbakan Adnan Menderes'ten istedikleri, mektup metinlerini görüyoruz. Söz konusu mektuplardaki söylemlerden mahkûmların çeşitli örneklendirmelerle af kapsamına alınmalarının gerekliliği konusunu Başbakan Adnan Menderes'e arz ettikleri anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Adnan Menderes'in, iktidara geldiği tarihten hemen öncesine kadar işlenmiş olan pek çok suçu affetmiş olması bu affın geniş kapsamlı bir nitelik taşıdığını gösterse de ulaştığımız mektuplar çerçevesinde yine de kısmi bir af olarak kaldığı yorumunu yapabiliriz.

Mahkûm mektupları üzerinde yaptığımız incelemelerde haksız yere tutuklandıklarını dile getiren mahkûmların yazdığı mektuplar da bulunmaktadır. Bu mektupların içeriklerinde mahkûmiyetlerinin nedenleri anlatılmış, cezaevinde gördükleri haksız muameleler anlatılmış ve suçsuz yere mahkûm oldukları için af talebinde bulunmuşlar ya da cezalarının kaldırılmasını Başbakan Adnan Menderesten talep etmişlerdir. Bu konuda ele aldığımız mektuplardan, mektup sahiplerinin nezdinde adaletin işleyişinde tam bir demokrasi düzeninin yerleşmemesine bağlı olarak yaşadıkları mağduriyetlerin olduğuna dair çıkarımlar yapmak mümkündür.

Tabi ki incelediğimiz mektuplarda mahkûm sorunlarının bunlarla sınırlı olmadığını af kanununun çıkması sonrasında salıverilen tutuklu ve hükümlülerin adli sicil kayıtlarından isimlerinin silinmesinin Başbakan Adnan Menderes'ten talep edildiğini bir mektup metninden anlıyoruz. Böyle bir talebin Başbakan'a iletilmesi mahkûmların toplum adaptasyonunu sağlama yönünde değerlendirilebilir. Söz konusu mektupta adli sicil kaydının silinmeyişinin mahkûmları topluma kazandırma aşamasında sorun teşkil ettiğinden bahsedilmiştir.

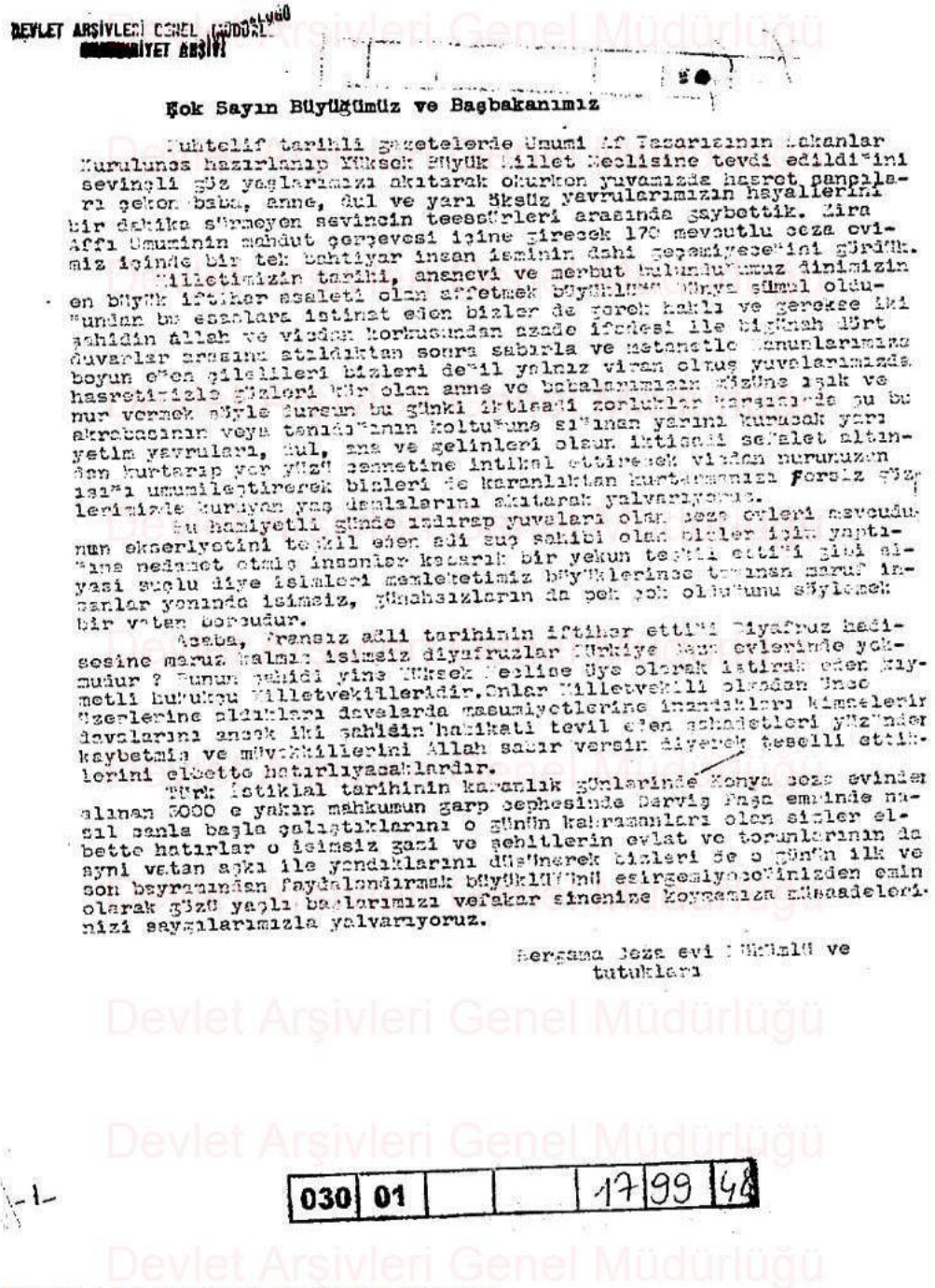
Bu aşamada adli sicilin temizlenmesi ve mahkûmların devlet tarafından himaye edilmesi konusunda bu mektupta gerekli istekler dile getirilmiş ve affedilen mahkûmlara artık yeni hayat sahasının açılması vaktinin geldiği belirtilmiştir. Affedilen mahkûmların bu mağduriyetinin giderilmesi için mektupta ricada bulunulduğu da görülmektedir. Dolayısıyla bu talebin dile getirilişi DP iktidarının bu safhada gerekenleri uygulama noktasında bir takım sıkıntılar yaşadığı yorumunu akla getirmektedir.

Mahkûm eksenli mektupların kapsamı çerçevesinde mahkûm yakınlarının Başbakan Adnan Menderes'e iletmiş oldukları mektuplar da bulunmaktadır. Bu mektupların içeriklerinden mektup sahiplerinin tutuklu bulunan yakınlarının suçsuz yere hapiste olduğunu belirttikleri ve bu aşamada en yetkili merci olarak Başbakan'a başvurduklarını anlamaktayız. Mektup sahipleri yakınlarının tutuklu olmasından kaynaklı yaşanan mağduriyetleri anlatarak Başbakan Adnan Menderes'ten yardım talebinde bulunmuşlardır. Bu aşamada Başbakan adaletin temsilcisi olarak görülmüştür diyebiliriz. Ayrıca mektuplardaki ifadelerden adaletin işleyişinde bir takım yapısal aksaklıkların yaşandığı tespiti yapılabilir.

Görüldüğü üzere araştırmamız kapsamında ele aldığımız mahkûm mektuplarının genelinde adalet arayışından doğan beklentilerin başbakan muhatap alınarak dile getirildiği görülmektedir. İlaveten ötekileştirilen mahkûmların sosyal kimlik ve hak arayışlarının yansımalarını da görmek mümkündür.

11.2. Mahkûm Mektup Örnekleri:

Mektup No: 1[444]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Çok Sayın Büyüğümüz ve Başbakanımız

Muhtelif tarihli gazetelerde Umumi Af Tasarısının Bakanlar Kurulunca hazırlanıp Yüksek Büyük Millet Meclisine tevdi edildiğini sevinçli göz yaşlarımızı akıtarak okurken yuvamızda hasret pençeleri çeken baba, anne, dul ve yarı öksüz yavrularımızın hayallerini bir dakika sürmeyen sevincin tesirleri arasında kaybettik. Zira Affı Umuminin mahdut çerçevesi içine girecek 170 mevcutlu ceza evimiz içinde bir tek bahtiyar insan isminin dahi geçemiyeceğini gördük.

Milletimizin tarihi, ananevi ve merbut bulunduğumuz dinimizin en büyük iftihar esaleti olan affetmek büyüklüğü dünya şümul olduğundan bu esaslara istinat eden bizler de gerek haklı ve gerekse iki şahidin Allah ve vicdan korkusundan azade ifadesi ile bigünah dört duvarlar arasına atıldıktan sonra sabırla ve metanetle kanunlarımıza boyun eğen ailelileri bizleri değil yalnız viran olmuş yuvalarımızda hasretinizle gözleri kör olan anne ve babalarımızın gözüne ışık ve nur vermek büyük fedakarlık bu günkü iktisadi zorluklar karşısında bu bu akrabasının veya tanıdığının koltuğuna sığınan yarını kurmak yarı yetim yavruları, dul, ana ve gelinleri olaun iktisadi sefalet altından kurtarıp yer yüzü cennetine intikal ettirmek vicdan nurunuzun ışığı umumileştirerek bizleri de karanlıktan kurtarmanızı çaresiz gözlerimizde kuruyan yaş dalalalarını akıtarak yalvarıyoruz.

Bu hamiyetli günde ızdırap yuvaları olan ceza evleri mevcudunun ekseriyetini teşkil eden adi suç sahibi olan siyler için yaptıkları nedamet etmiş insanlar kalarak bir yekun teşkil ettiği gibi siyasi suçlu diye isimleri memleketimiz büyüklerince tanınan maruf insanlar yanında isimsiz, günahsızların da pek çok olduğunu söylemek bir vatan borcudur.

Acaba, Fransız adli tarihinin iftihar ettiği Diyafruz hadisesine maruz kalmış isimsiz diyafruzlar Türkiye Ocak evlerinde yokmudur ? Bunun şahidi yine Yüksek Meclise üye olarak iştirak eden kıymetli bürokrat Milletvekilleridir. Onlar Milletvekili olmadan önce üzerlerine aldıkları davalarda masumiyetlerine inandıkları kimselerin davalarını ancak iki şahidin hakikati tevil eden şehadetleri yüzünden kaybetmiş ve müvekkillerini Allah sabır versin diyerek teselli ettiklerini elbette hatırlıyacaklardır.

Türk İstiklal tarihinin karanlık günlerinde Konya ceza evinden alınan 5000 e yakın mahkumun garp cephesinde Darviş Paşa emrinde nasıl sanla başla çalıştıklarını o günün kahramanları olan siyler elbette hatırlar o isimsiz gazi ve şehitlerin evlat ve torunlarının da aynı vatan aşkı ile yandıklarını düşünerek bizleri de o günün ilk ve son bayramından faydalandırmak büyüklüğünü esirgemiyeceğinizden emin olarak gözü yaşlı başlarımızı vefakar sinenize koymamıza müsaadelerinizi saygılarımızla yalvarıyoruz.

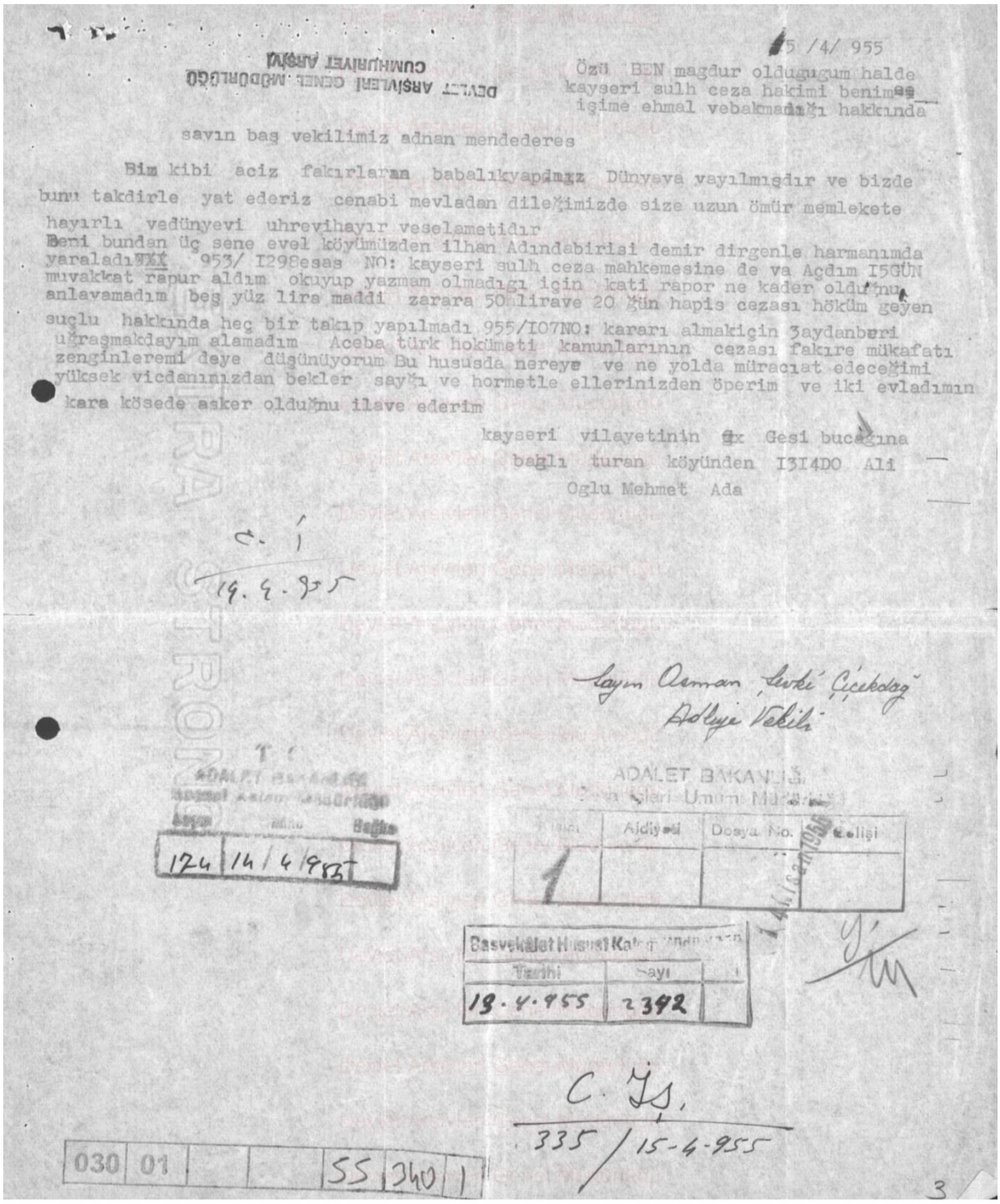
Bergama Ceza evi Mükimli ve tutukları

030 | 01 | | | 17 | 99 | 48

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 17 - Dosya No: 99 - Sıra No: 48

[444] BCA, nr. 30.1.0.0/17.99.48.

Mektup No: 2[445]

15 /4/ 955

Özü BEN magdur olduğugum halde
kayseri sulh ceza hakimi benim
işime ehmal vebakmadığı hakkında

sayın baş vekilimiz adnan mendederes

Bim kibi aciz fakırlarnn babalıkyapdnız Dünyava yayılmışdır ve bizde
bunu takdirle yat ederiz cenabi mevladan dileğimizde size uzun ömür memlekete
hayırlı vedünyevi uhrevihayır veselametidır
Beni bundan üç sene evel köyümüzden ilhan Adındabirisi demir dirgenle harmanımda
yaraladıXXX 953/ I298esas NO: kayseri sulh ceza mahkemesine de va Açdım I5GÜN
mıvakkat rapur aldım okuyup yazmam olmadığı için kati rapor ne kader olduğunu
anlavamadım beş yüz lira maddi zarara 50 lirave 20 gün hapis cezası höküm geyen
suçlu hakkında heç bir takıp yapılmadı 955/IO7NO: kararı almakiçin 3aydanberi
uğraşmakdayım alamadım Aceba türk hokümeti kanunlarının cezası fakıre mükafatı
zenginleremi deye düşünüyorum Bu hususda nereye ve ne yolda müracıat edeceğimi
yüksek vicdanınızdan bekler sayğı ve hormetle ellerinizden öperim ve iki evladımın
kara kösede asker olduğnu ilave ederim

kayseri vilayetinin Ex Gesi bucağına
bağlı turan köyünden I3I4DO Ali
Oglu Mehmet Ada

19. 4. 955

Sayın Osman Sükü Çiçekdağ
Adliye Vekili

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza İşleri Umum Müdürlüğü

Giriş	Adliyesi	Dosya No.	Kalkış
1			

Tarihi	Sayı
19.4.955	2392

Giriş	Adliyesi	Dosya No.	Kalkış
174	14/4/955		

C. İş.
335 / 15-4-955

030 | 01 | | | 55 | 340 | 1

3

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 55 - Dosya No: 340 - Sıra No: 1
Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

[445] BCA, nr. 30.1.0.0/55.340.1.

Mektup No: 3[446]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Kalem

Sayın büyüğümüz muhterem babamız
Adnan menderes
6 Eylül Hadiseleri ile katiyen bir ilgimiz olmadığı halde her zamanki gibi benve arkadaşım Hasan çelik galata saray lisesindeki arkadaşımız fahrettin ersoyu görmeye giden ken polisler tarafından tutuldu k ve bugün 21 bir gündür
Suç suz yere mevkuf bulunmaktayız bu hakkımız ne-olacak Suç suz yere bir zatan taşı hiç bir
Kanun ve vicdan mağdur etmeye katiyen
düşünmez adalet in teçelli etmesine benim
ve arkadaşımın tahliye edilmesine mağduriyetten
kurtulmamız için yardım etmenizi yürekten
vicdanınız dan diler hürmet lerimizi ellerinizden
öperiz Sayın büyüğümüz

Adres
Esmail Bulanık
Kazancılar Caddesi
No/ 42/ TERZİ

Adres
Hasan çelik
guraba hastahanesi Koğuş
4 cerrahi ameliyat Koğuşu
Makinist

030 01 37 224 1

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 37 - Dosya No: 224 - Sıra No: 1

[446] BCA, nr. 30.1.0.0/37.224.1.

Mektup No: 4[447]

89

Trabzon:26/I/958

Sayın Adnan Menderes
Başvekilimiz.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Ankara

Bir adli hata yüzünden maruz kaldığım haksızlıktan dolayı memleket ve millet işleriyle meşgul bulunduğunuz şu günlerde şahsı işim içim birkaç dakikanızı işgal ettiğimden üzüntü içindeyim. Zati devletlerinden başka müracaat edecek bir yerim kalmadığı için bu cür'etimden dolayı kusurlarımın affolunmasını dilerim.

Bendeniz Trabzon Vilâyeti merkez kazasına bağlı Amifa köyü D.P.ocak başkanıyım.

1957 yılı Milletvekili seçimlerinden bir hafta önce Köyümüzün Trabzon-Erzurum şosesi üzerinde kâin Parti binamızda D.P. bayrağını asmıştım. O sırada Trabzonda Halk Partisinin Mitinginde konuşacak olan Faik Ahmet Barutçuyu dinlemek üzere civarımızda bulunan bütün halk partililer yoldan geçmekte iken Ocağımızda Partimiz bayrağının dalgalandığını görmeleri üzerine sinirlenerek sert bir şekilde bana hitaben bayrağın indirilmesini teslig etmeleri üzerine kendilerini ret etmiştim. Bundan sınırlenen bu kalabalık ellerindeki tabancalarla partimize doğru havaya çok çok silâh atmış olduklarından ben de partiden bir arkadaşım tabancasiyle bir iki el havaya ateş ederek mukabelede bulunmuştum. Halkçılarım bu yakışıksız ve vahşiyane tecavüzlerinden mütfail olarak merkeze gitmiş ve Adli makamlar nezdinemde şikâyette bulunmuştum. Keyfiyet mahkemeye aksetmiş ve davacı biz olduğumuz halde davalılar tarafından aleyhimize şahit dinlenerek Trabzon Asliye ceza mahkemesinde icra kılınan duruşma sonunda mahkeme havaya silah attığımdan ve ruhsatsız tabanca taşıdığımdan T.C.K. nunun 551,6136 sayılı kanunun 13 üncü maddeleri gereğince netice ten 6 ay hapsime ve 200 lira ağır 250 kuruş hafif para cezasiyle mahkûmiyetime karar vermiş ve vaki temyizim üzerine temyiz mahkemesi de bu kararı tasdik etmiştir.

60 yaşında bir vatandaş olup 1946 yılından beri Şerefli partimizin saflarında ön saflarda mücadele etmiş bir bir müşkülât karşısında çok şükür arzu ettiğimiz hedeflere vasıl olmuş bulunuyoruz. Hadiseye sebebiyet veren halk partililer olup yüzlerce mermi ateş edip huzuru kaçıran kendileridir. Benim elimde silâh yakalanmadığı gibi bana ait bir silâh bulunduğunu kimse de söylemiş değildir. Ruhsatsız tabanca taşımak fiili mevcut olmadığı halde mevhum ve imdi bir kanaatla bana tabanca mal etmek haksızlık olur. Mahkeme halk partililerin iddialarını makbul görmüş ve müdafaa şahitlerimi dinlememiştir. Hal böyle iken Temyiz mahkemesi de bu

0:0 | 09 | | | 92 | 281 | 1-

16

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 281 - Sıra No: 1

[447] BCA, nr. 10.9.0.0/92.281.1.

Mektup No: 4[448]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

kararı tasdik etmiş ve mağdüriyetime sebep olmuştur. Derdimi mahkemeye anlatamamış ve şimdide bütün yollar kapanmıştır. Hakikatte suçum nedir. Halk partililer toplu olraka silâh ateş etmelerime mukabil bir iki el havaya ateş etmiş olmamdır. Mahkeme bende ruhsatsız silâh bulunduğu için ceza vermektedir. Elimde ne silâh var ve ne de teslim edilmiştir. Böyle olsaydı bütün halk partililerin de silâh atmış olmalarından tecziyeleri icap eder edeydi.

Şimdi ise 60 yaşında bir ihtiyar lâyık olmadığı bir suçtan dolayı ceza evi köşelerinde sürünecektir. Tabancam olsa ve cezayı hak etmiş olsam ses çıkarmam fakat bunda bir adaletsizlik vardır.

Muhterem başbakanımız:

Bir zuhul veya hata neticesinde verilen bu cezanın kaldırılması için zati devletlerime iltica etmek mecburiyetinde kaldım. Trabzon Asliye ceza mahkemesince hakkımda verilen mahkûmiyet kararımın I/4/958 tarih ve I37/37 NO.yı taşımaktadır. Bu itibarla : Ya Büyük Millet Meclisinden bir af çıkarılmasına delâletlerini veya bu cezanın kalkırılması için gereğine emir buyurulmasını saygılarımla arz ve bütün işlerinizde muvaffak olmanızı cenabı haktan niyaz eylerim.

Trabzon- Amifa Köyü D.P Ocak
Başkanı
Hüseyin Sağlam

Adres: Trabzon-Uzunsokak
Doğan Kıraathanesi
Hayri Durmuş eliyle.

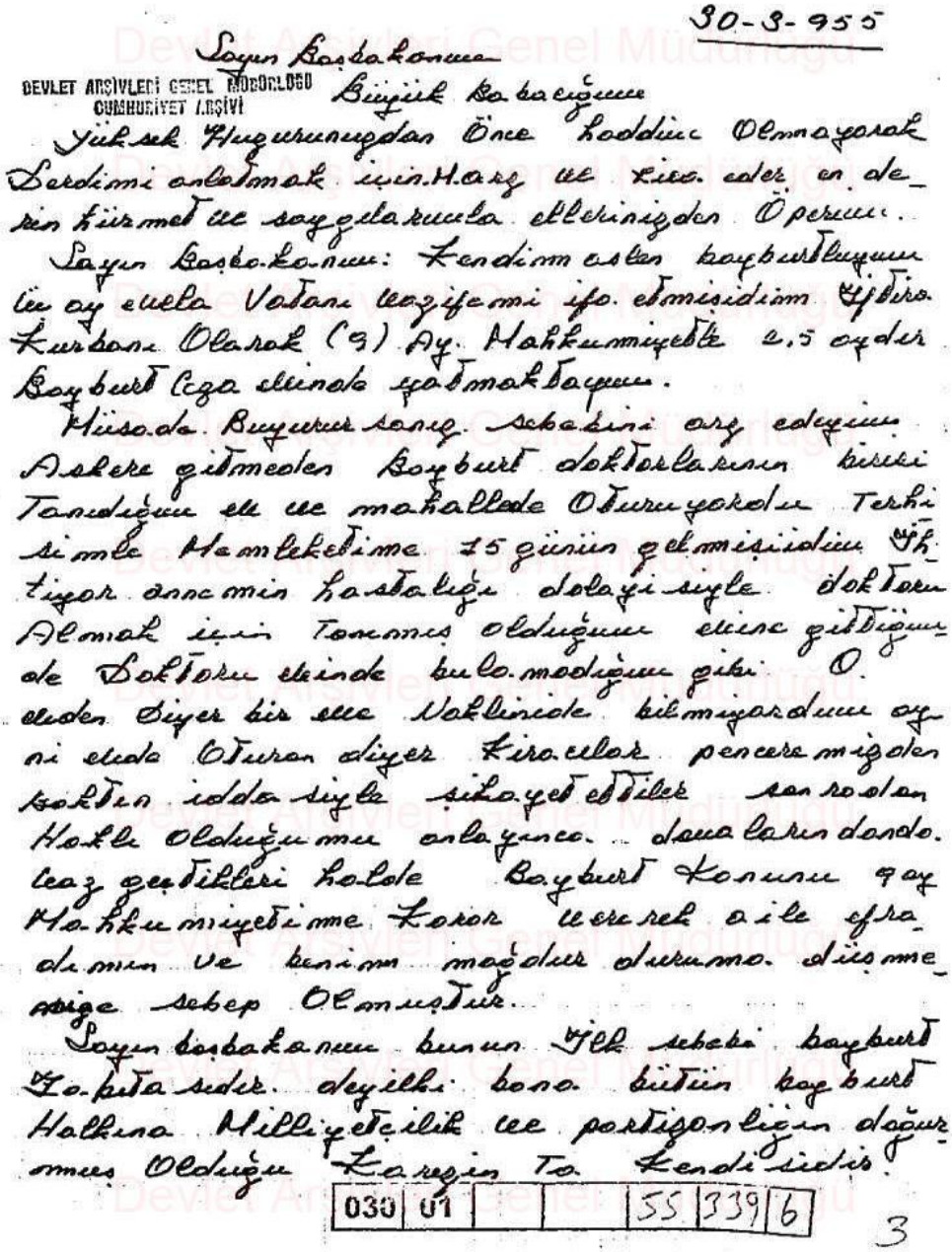
010 | 09 | | | 92 | 281 | 1

17

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 281 - Sıra No: 1

[448] BCA, nr. 10.9.0.0/92.281.1.

Mektup No: 5[449]

30-3-955

Sayın Başbakanım

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Büyük Babacığım

Yüksek Huzurunuzdan Önce Kaddim Olmayarak Derdimi anlatmak için. Hasta ve fakir edebi en derin hürmet ve saygılarımla ellerinizden öperim.

Sayın Başbakanım: Kendimin esasen bayburtluyum için oy evela Vatanı vazifemi ifa etmişidim Yüzbaşı Kurbanı Olarak (9) Ay. Hakkımıyetle 2.5 oyder Bayburt Ceza evinde yatmaktayım.

Hüsoda. Büyükrüşvet sebebini arz edeyim Askere gitmeden Bayburt doktorlarının birisi Tanıdığım ve mahallede oturuyorken Terhisimle Memleketime 15 günün gelmişidim Yüzbaşı Ahmetin hastalığı dolayısiyle doktoru Almak için Tonunmuş olduğumu evine gittiğimde Doktoru evinde bulamadığım gibi O evden diğer bir ve Vekilinde bilmiyarakmı oyni evde oturan diğer kiracılar pencereyiden sokaktan iddia ile şikayet edilerek sarhoş Halle olduğumu anlayınca dava kararında ceza çektikleri halde Bayburt Konusu oy Hakkımıyetime karşı vererek aile efradımın ve benim mağdur durumda düşmeye sebep Olmuştur.

Sayın başbakanım bunun Yük sebebi bayburt Kapıtasıdır. değilki bana bütün bayburt Halkına Milliyetçilik ve partizanlığın doğurmuş olduğu Karşın Ta Kendisidir.

030	01			55	339	6

3

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 55 - Dosya No: 339 - Sıra No: 6

[449] BCA, nr. 30.1.0.0/55.339.6.

Mektup No: 5[450]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Bu koraz bu güne kodor gukur etmamişsidi fakat yakın zamanda. Hamlekeţimize Tahin Olan halk partili Komaser Tahsin bey ile mayeţinin bir hakkın yere biţün soyburţlu genç ile ihţiyarlarımız Ne şekilde Kalmaca ile Karşıgan mücamele yapţıklarını Huzurunuzda bir Türk genci olmakţım sifatiyle anlatmaya Karkţığımı Kadarda Utanıyarum.

Sayın Başbakanım. şerefli vazifem Olan Askerliğimi Bitirdikten sonra. 70 lik Babam 65 lik Annem ile diğer Küçük Kardeşlerim benden ekmek ile tüm Istikbal bekliyorlarken Ne yazıkki Karaş Mukaddaratten Bşfalarca üşün Çekerek adaletsiz bir Kararla Mahkum edilerek bu ande. Hesruf yuvada bulunuyoruz

Kabulumüzde yayet tabi konun olmakţır Onbişler Mecburi dalayişiyle işten gelen Hürmeti göstermekten Iftihar duyduğumuz gibi değerli Kabulumüzde. Bişlere Karaş bağlayıp Mahkum ettirmekten iftihar duyuyor.

Sayın Başbakanım. Boyburţa bişler gibi düşkünleri Kasıp Kavuran Kabulumüze siz Büyüğümüze şikayet etmekten mahrum Hatasız yere Yatan Türk Yavrularınız hakşızlığın pençesinden Kurtarıp Hür Olarak Tarumar olan yuvalarımızın saadetini sağlamanız en Büyük dileğimizdir.

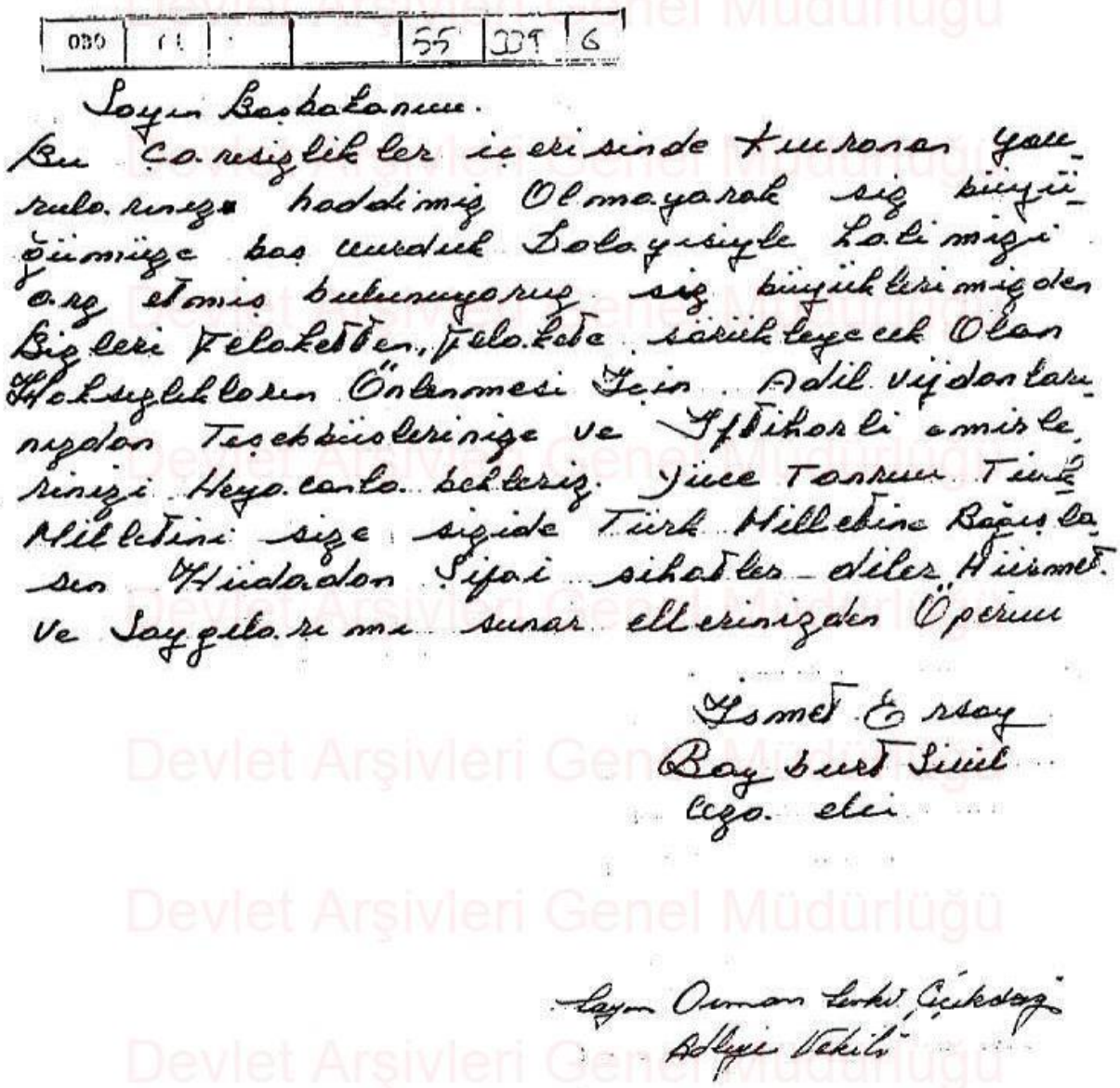
030	01			55	339	6

4

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 55 - Dosya No: 339 - Sıra No: 6

[450] BCA, nr. 30.1.0.0/55.339.6.

Mektup No: 5[451]

030 | 11 | | 55 | 339 | 6

Sayın Başbakanım.

Bu çarpışıklıklar içerisinde Turkonar yaralarınız hadsiz olmayarak siz büyük ümüze baş urduk bolayısıyle halimizi arz etmiş bulunuyoruz. siz büyüklerimizden biçareler felaketzede, felakete sürüklenecek olan Hakseyliklerin önlenmesi için adil vicdanlarınızdan teşebbüslerinize ve iftiharlı emirlerinizi heyecanla bekleriz. Yüce Turan Milletini size sizde Türk Milletine Başarılar Sevgiden Şifai sıhatler dileriz. Hürmet ve Saygılarımızı sunar ellerinizden öperiz

Osmaniye Erzurum
Bayburt Sivas
vekilleri

Sayın Osman Turan Çiçekdağ
Adliye Vekili

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 55 - Dosya No: 339 - Sıra No: 6

[451] BCA, nr. 30.1.0.0/55.339.6.

Mektup No: 6[452]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

30/12/1959
İstanbul.

Çok muhterem Başvekilim.

1950 senesinde gösterdiğiniz nurlu yolda milletce yürüyerek türk tarihine Demokrasinin ışığını kaydettiniz ve bu suretle ikinci büyük inkılabın sarsılmaz temelleri üstüne binanızı kurdunuz.Bu mutlu inkilabınız aziz milletinizin kalbinde ebediyen yaşayacak sizlere olan derin ve hiç bir zaman sedelenmeyecek olan büyük şahsiyetiniz ve isminiz dünya durdukca minnet ve şükranla anılacaktır.

Türk topraklarında yarattığınız bu muazzam inkilabın arifesinde bu büyük bayrama bilerek veya bilmeyerek işlenen suçlardan mahkûm veya mevkuf binlerce vatandaşında hissement olmalarını sağlamak arzu ve emelile 1950 affını ihdas ettiniz. Hüriyetlerini kendilerine bağışlattınız bundan dolayi da satıdevletlerinize ve mesai arkadaşlarınıza minnet ve şükran borclarını hiç bir zaman unutamayacaklardır. Ancak naçizane bir suretle arzetmek istediğim ve üzerinde durulacak mühim bir noktanın yüksek nazarlarınız mühimseneceğini şimdiden inanıyorum.

Affın maksat ve gayesi bir vatandaşı gerek haklı ve gerekse haksız veya adli bir hata sebebiyle giydiği mahkümiyet gömleğini üzerinden sıyırmak ve onu tekrardan cemiyete mal etmek ondan istifa etmek , o vatandaş ise milletce kendisine gösterilen bu atıfetden azami bir suretle istifade etmek ve içinde yaşadığı cemiyete eyi bir örnek olmaktır.

Ancak Sayın Başvekilim bu affın lütfüne oğrayup cemiyete mal olan binlerce vatandaşın bugünkü hali bana Viktor Hügonun Sefiller nam eserini hatırlatarak haklı olarak üzüntü duymaktayim şuki 1950 afından istifade ederek cezaları cezaları beş sene zarfında suç işlemedikleri taktirde haklarında evvelce verilip de af sebebiyle tahliye edilenler bütün kirlerden temizlenmesi icabediyor halbuki bügün Adli sicil ayni minval üzere işlemekte aradan seneler geçtiği halde bu vatandaşlardan her hangi biri amme hizmetinden birine müracaat ettiği taktirde Sefiller Romanındaki Janvaljanın karşısına dikilen polis müfettişi gibi on sene veya daha evvel işlenen veya kaderin bir zulmüne oğrayan vatandaşın suratına bir sille gibi iniyor. Bu vatandaş milletce affa oğramıştır affın çerçevelediği müddeti de aşmıştır binaanaleyh o vatandaş artık cemiyetin malı olmuştur adli sicilin sabıka kaydına geçen isminin de silinmesi ve sorulduğunda sabıkası kaydına tesadif edilmediği cevabı verilmesi icabederken maalesef verilen cevabta 1950 senesinden şu kadar sene evvel bir suç işlemişse de affın şumulüne girmiştir denmesi bir lutufmudur. Mademki o vatandaş affa oğratılmış ve aradan bunca sene geçmiş bu vatandaşa atılan bu tokat niçindir affın atıfeti bumudur. Bu kabil vatandaşlar Hayali Janvaljan rolünde buluniyorlar Bu hal her akliselim için cidden üzücü ve kanunun her nasılsa unutulmuş aksaklığını meydana çikarmaktadır.

Madem suç unsuru zaman aşımına oğramıştır binaanaleyh o vatandaşın sicili temizlenmesi ve her hangi bir vaziyet karşısında yüzüne bir şamar gibi inmemelidir. Affın o vatandaşa tanıdığı bütün haklardan istifade edebilmesini sağlamak ancak adli sicilin temizliğile kabiliimkandır . aksi taktirde afdan beklenen gaye hiç bir zaman tahakkuk etmez ve vatandaş hayatı boyunca iztirap çekecektir. Bu cihetı gerek sayın Adliye vekiline ve gerekse büyük millet meclisi riyasetine de bir vatandaş sıfatiyle müracaat ederek bu hal kanuni ise ki zan etmiyorum telafisile vatandaşa affın nimetlerinden istifade haklarının verilmesi kanununamir hükümleri karşısında sabıka kaydının ortadan kaldırılmak suretiyle ona yeni bir hayat sahasının açılmasın her halde çok adilane

030 | 01 | | | 21 | 121 | 12

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 21 - Dosya No: 121 - Sıra No: 12

[452] BCA, nr. 30.1.0.0/21.121.12.

Mektup No: 6[453]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

adilane bir keyfiyettir.

Bu cihetı bazı hukukcularımızla da görüştüm bunlar da tamamile tezime iştirak etmişler ve bendenizi haklı bulmuşlardır. Binaanaleyh aftan beş sene geçtiği halde her hangi bir suç işlemeyen vatandaşın adli sicildeki sabıka kaydının tamamile ortadan kaldırılması ve o vatandaş her hangi bir amme hizmetine müracaat ettiği taktirde evrakına bu siyah lekeyi sürmemek af kadar kıymetli ve ulvidir .

Adli muamelenin bu suretle tashihi yüksek irşat ve emirlerinizle kabildir. En derin hürmet ve muhabbetle ellerinizden öperim efendim.

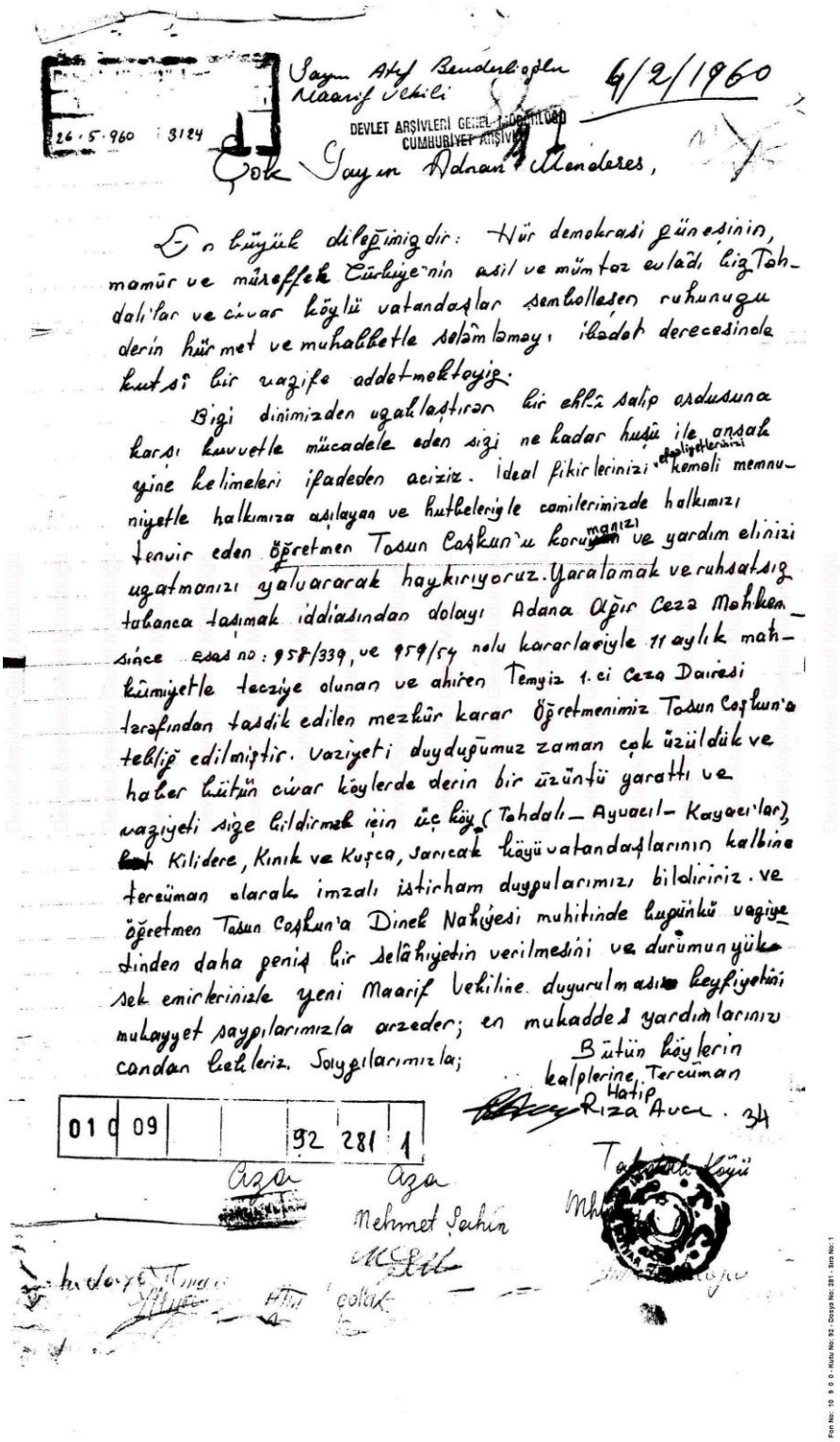
Emekli kurmay albay
K.Kartal

030 | 01 | | | 21 | 121 | 12

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 21 - Dosya No: 121 - Sıra No: 12

[453] BCA, nr. 30.1.0.0/21.121.12.

Mektup No: 7[454]

Sayın Atıf Benderlioğlu
Maarif Vekili

6/2/1960

26·5·960 3124

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Çok Sayın Adnan Menderes,

En büyük dileğimiz dir: Hür demokrasi güneşinin, memur ve müteffek Cürlüye'nin asil ve mümtaz evlâdı Tahdalı'lar ve civar köylü vatandaşlar semtlerden ruhunuzu derin hürmet ve muhabbetle selâmlamayı ibadet derecesinde kutsî bir vazife addetmekteyiz.

Bizi dinimizden uzaklaştıran bir ehliz salip ordusuna karşı kuvvetle mücadele eden sizi ne kadar hüşû ile ansak yine kelimeleri ifadeden aciziz. İdeal fikirlerinizi [illegible] kemali memnuniyetle halkımıza aşılayan ve hutbeleriyle camilerimizde halkımızı tenvir eden öğretmen Tosun Coşkun'u koruyan ve yardım elinizi uzatmanızı yalvararak haykırıyoruz. Yaratamak ve ruhsatsız tabanca taşımak iddiasından dolayı Adana Ağır Ceza Mahkemesince esas no: 958/339, ve 959/54 nolu kararlariyle 11 aylık mahkûmiyetle tecziye olunan ve ahiren Temyiz 1. ci Ceza Dairesi tarafından tasdik edilen mezkûr karar Öğretmenimiz Tosun Coşkun'a tebliğ edilmiştir. Vaziyeti duyduğumuz zaman çok üzüldük ve hatta bütün civar köylerde derin bir üzüntü yarattı ve vaziyeti size bildirmek için üç köy (Tahdalı – Ayvacıl – Kayacılar) Kilidere, Kınık ve Kuşca, Sarıcak köyü vatandaşlarının kalbine tercüman olarak imzalı istirham duygularımızı bildiriniz. ve öğretmen Tosun Coşkun'a Dinek Nahiyesi muhitinde bugünkü vaziyetinden daha geniş bir selâhiyetin verilmesini ve durumun yüksek emirlerinizle yeni Maarif Vekiline duyurulmasını hayfiyetini mukayyet saygılarımızla arzeder; en mukaddes yardımlarınızı candan dileriz. Saygılarımızla;

Bütün köylerin
kalplerine Tercüman
Hatip
Rıza Avcı . 34

01 09 92 281 1

Aza

Aza
Mehmet Şahin

Tahdalı Köyü

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 281 - Sıra No: 1

[454] BCA, nr. 10.9.0.0/92.281.1.

Mektup No: 8[455]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

KONYA
11-9-1956

Sayın ve Muhterem Büyüğümüz

Size bu dertlerimizi ifade eden mektubumuzu arzetmekle kıymetli dakikalarınızı işgal etmiş bulunuyoruz. Bizim dertlerimizi dinliyecek ve bize babalık edecek sizden başka bir kimsemiz olmadığından bu derdimizi size arzetmek mecburiyetinde kaldık. Biz en büyüğümüz 14 yaşında olmak üzere 6 kız kardeşiz babamız 32 günden beri asılsız ve bir iftira yüzünden mevkuf bulunmaktadır. Biz 6 kız kardeş günlük nafakamızı binbir müşkülatla temin eden babamızın mevkuf olması her altımızda müşkül bir duruma sokmuştur esasen babamız suçlu değildir. 25 senedir babamızın ve aynı zamanda ailemizin hasmı bulunan bir şahsın iftirası yüzünden babamız tevkif ve biz perişan bir halde kalmışız.

Saygı değer sayın büyüğümüz

Bizi bu müşkül ve perişan durumdan kurtarmak için yüksek vicdanınıza sığınmış bulunuyoruz. Bizi sizden başka kurtaracak kimsemiz yoktur. Biz ve ailemiz esasen adalet tevzi eden ve bizleri her zaman düşünen kıymetli partimizin yani Demokrat partinin birer demokratıyız.

Bu durumuza alâka göstermenizi ve günlük nafakamızı temin eden babamızın bir an evvel mevkufiyetten kurtarmanızı yüksek vicdanınıza arz ederiz hürmetle ellerinizden öperiz.

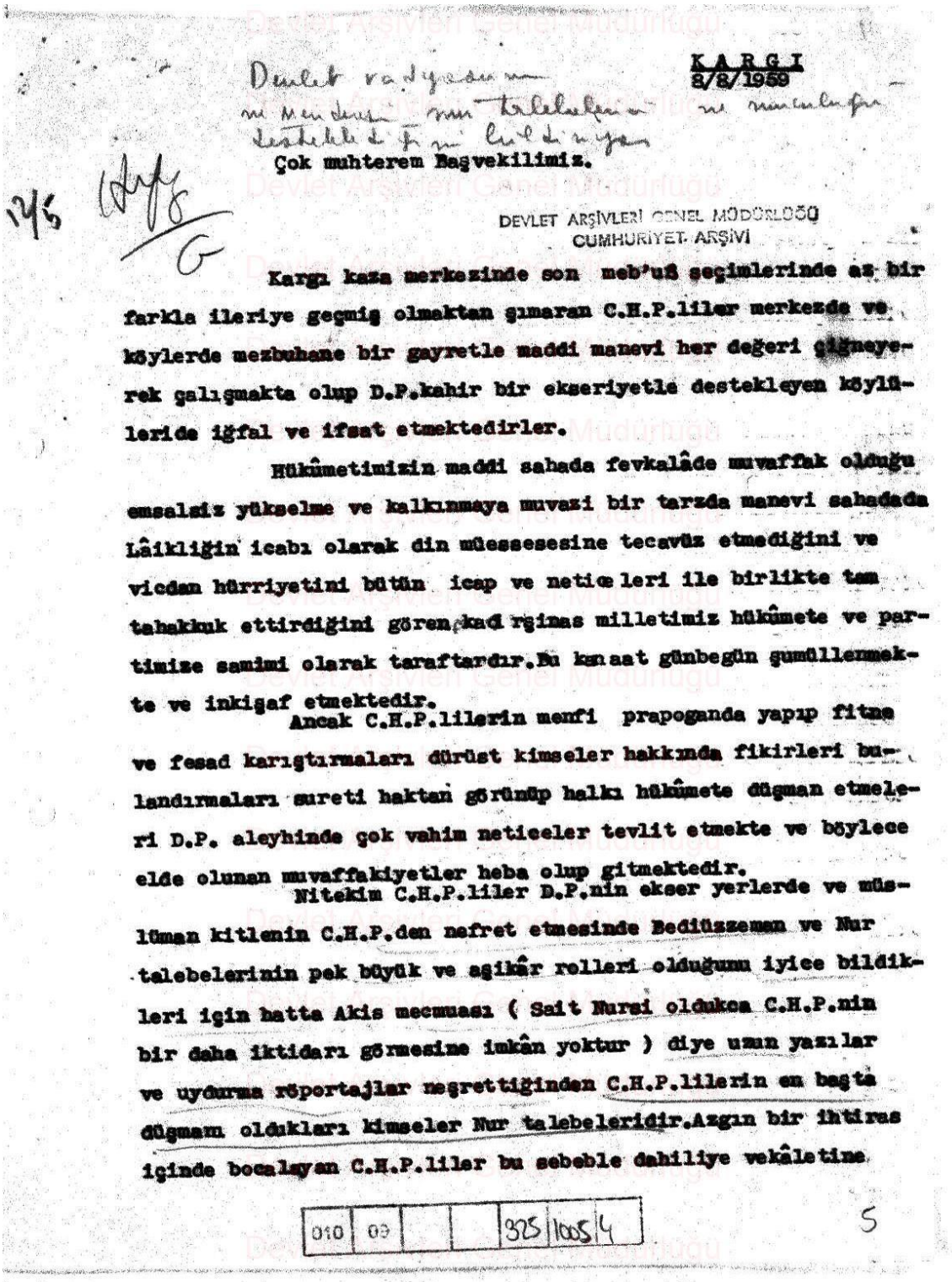
Mukaddeten Hatime Esen Ganimet Kısmet Kıymet
M. Ertürk H. Ertürk E. Ertürk

30

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 115 - Sıra No: 17

[455] BCA, nr. 30.1.0.0/20.115.17.

Mektup No: 9[456]

KARGI
8/8/1959

Çok muhterem Başvekilimiz.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Kargı kaza merkezinde son meb'uß seçimlerinde az bir farkla ileriye geçmiş olmaktan şmaran C.H.P.liler merkezde ve köylerde mezbuhane bir gayretle maddi manevi her değeri çiğneyerek çalışmakta olup D.P.kahir bir ekseriyetle destekleyen köylüleride iğfal ve ifsat etmektedirler.

Hükûmetimizin maddi sahada fevkalâde muvaffak olduğu emsalsiz yükselme ve kalkınmaya muvazi bir tarzda manevi sahadada Lâikliğin icabı olarak din müessesesine tecavüz etmediğini ve vicdan hürriyetini bütün icap ve neticeleri ile birlikte tam tahakkuk ettirdiğini gören kadirşinas milletimiz hükûmete ve partimize samimi olarak taraftardır.Bu kanaat günbegün şumüllenmekte ve inkişaf etmektedir.

Ancak C.H.P.lilerin menfi prapoganda yapıp fitne ve fesad karıştırmaları dürüst kimseler hakkında fikirleri bulandırmaları sureti haktan görünüp halkı hükûmete düşman etmeleri D.P. aleyhinde çok vahim neticeler tevlit etmekte ve böylece elde olunan muvaffakiyetler heba olup gitmektedir.

Nitekim C.H.P.liler D.P.nin ekser yerlerde ve müslüman kitlenin C.H.P.den nefret etmesinde Bediüzzeman ve Nur talebelerinin pek büyük ve aşikâr rolleri olduğunu iyice bildikleri için hatta Akis mecmuası (Said Nursi oldukca C.H.P.nin bir daha iktidarı görmesine imkân yoktur) diye uzun yazılar ve uydurma röportajlar neşrettiğinden C.H.P.lilerin en başta düşmanı oldukları kimseler Nur talebeleridir.Azgın bir ihtiras içinde bocalayan C.H.P.liler bu sebeble dahiliye vekâletine

010 | 09 | | | 325 | 1005 | 4

5

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 325 - Dosya No: 1005 - Sıra No: 4

[456] BCA, nr. 10.9.0.0/325.1005.4.

Mektup No: 9[457]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2)
CUMHURİYET ARŞİVİ

gönderdikleri iğtiranmede Nurcuların Kargı ve Tosya-da faaliyetde olduklarını ihbar etmeleri üzerine geçen perşembe günü (30/7/1959) Çorum Valiliği bir Komiser ile bir polisi Nur talebeleri hakkında güya tahkikat yapmak üzere Kargı'ya göndermişti: Bu memurlar saat 9 dan 12,30 a kadar mahsus bekleyip Cuma namazından cemaat dağılır madam evvel jandarmaları Cami kapılarına seferber edip bekleterek camilerden çıkan Nur talebelerini Câli nümayişler ile sanı yakalatır gibi pürtelaş temsil edip derdest edip mahfuzen karakola sevk ettiler.yemek yeme müsaadesini dahi çok görüp halkın hayret dolu nazarları ortasında gargı içerisinden sun'i bir terör havası yaratarak celp edilgleri herkesi büyük bir sukutu hayale uğrattı sanki ortda idamı müstelzim ağır bir cürüm ve mücrimler varmış gibi bir bardak suda fırtına koparırcasına sui'niyetli hareketleri herkesi dehşet ve hayretlere gark etti.Tahkikat esnasında komiserin Risaleler aleyhinde menfi propoganda yapması,bu şekildeki hattı hareketin halkı dehşet verip yıldırmak Risale-i Nurlardan herkesi korkutup uzaklaştırmak gayesine matuf olduğunu açıkca göstermiştir.

Halbuki malumu devletleri olduğu veçhiyle Risale-i Nurların 20 nci asır medeni insan cemiyetinin seviyesine ve ihtiyacına göre hazırlanmış,hurafelerden ve batıl itikatlardan tamamen azade insanı tam tatmin edecek hasılı çok faideli bir Kur'an-ı Kerim tefsiri olduğu,ahlaki öğütleri muhtevi bu eserler okundukca insanı ruhen ve ahlaken yükselttiği,inanmış bir ferdin huzurunu tattırdığı muhakkaktır.Bilhassa bu kitaplar içinde kanunen suç mevzu'u addedilecek hiç bir cihet bulunmadığı siyaset ve tarikatlardan,cemiyetcilikten tamamen müberra ve hatta siyasete şiddetle muarız olduğu,aza kaydı ve merasimi mahsusası olan gizli cemiyetlerden asla maddi olmadığı bunları okuyanların hiç bir zararlı ve fena gayeleri olmadığı sadece imanlarının kurtulmasına sebeb olan bu eserler vasıtası

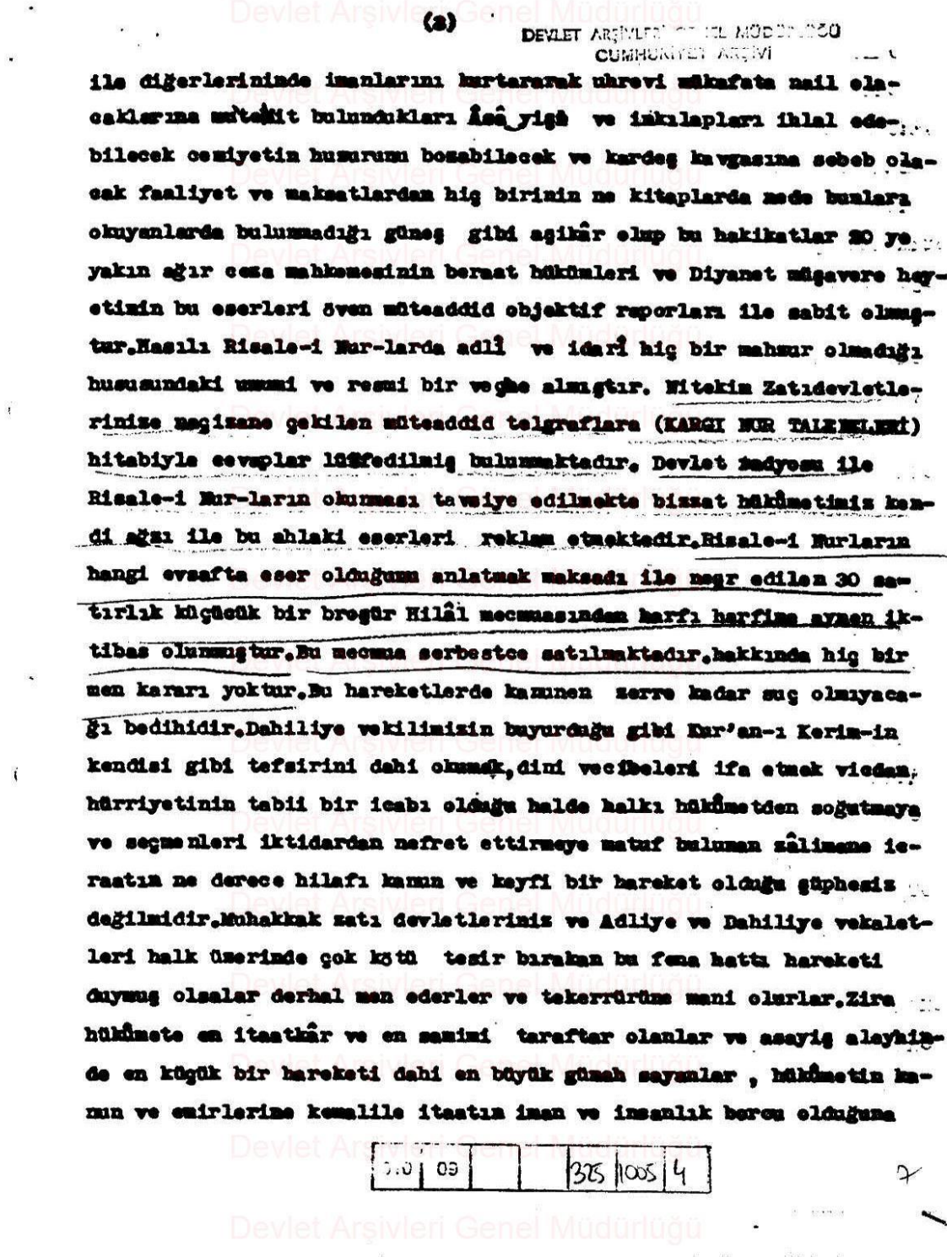
010 | 09 | | | 325 | 1005,4

6

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 325 - Dosya No: 1005 - Sıra No: 4

[457] BCA, nr. 10.9.0.0/325.1005.4.

Mektup No: 9[458]

(a)

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

ile diğerlerininde imanlarını kurtararak uhrevi mükafata nail ola-
caklarına müteşhit bulundukları âsâyişi ve inkılapları ihlal ede-
bilecek cemiyetin huzurunu bozabilecek ve kardeş kavgasına sebeb ola-
cak faaliyet ve maksatlardan hiç birinin ne kitaplarda zede bunlara
okuyanlarda bulunmadığı güneş gibi aşikâr olup bu hakikatlar 20 ye
yakın ağır ceza mahkemesinin beraat hükümleri ve Diyanet müşavere hey-
etinin bu eserleri öven müteaddid objektif raporları ile sabit olmuş-
tur.Hasılı Risale-i Nur-larda adlî ve idarî hiç bir mahzur olmadığı
hususundaki umumi ve resmi bir veçhe almıştır. Nitekim Zatıdevletle-
rinize mağisane çekilen müteaddid telgraflara (KARGI NUR TALEBELERİ)
hitabiyle cevaplar lûtfedilmiş bulunmaktadır. Devlet Radyosu ile
Risale-i Nur-ların okunması tavsiye edilmekte bizzat hükûmetimiz ken-
di ağzı ile bu ahlaki eserleri reklam etmektedir.Risale-i Nurların
hangi evsafta eser olduğunu anlatmak maksadı ile meşr edilen 30 sa-
tırlık küçücük bir broşür Hilâl mecmuasından harfi harfine aynen ik-
tibas olunmuştur.Bu mecmua serbestce satılmaktadır,hakkında hiç bir
men kararı yoktur.Bu hareketlerde kanunen zerre kadar suç olmıyaca-
ğı bedihidir.Dahiliye vekilimizin buyurduğu gibi Kur'an-ı Kerim-in
kendisi gibi tefsirini dahi okumak,dini vecîbeleri ifa etmek vicdan
hürriyetinin tabii bir icabı olduğu halde halkı hükûmetden soğutmaya
ve seçmenleri iktidardan nefret ettirmeye matuf bulunan zâlimane ic-
raatın ne derece hilafı kanun ve keyfi bir hareket olduğu güphesiz
değilmidir.Muhakkak zatı devletlerinize ve Adliye ve Dahiliye vekalet-
leri halk üzerinde çok kötü tesir bırakan bu fena hatta hareketi
duymuş olsalar derhal men ederler ve tekerrürüne mani olurlar.Zira
hükûmete en itaatkâr ve en samimi taraftar olanlar ve asayiş aleyhin-
de en küçük bir hareketi dahi en büyük günah sayanlar , hükûmetin ka-
nun ve emirlerine kemalile itaatın iman ve insanlık borcu olduğuna

10 | 09 | | | 325 | 1005 | 4

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 325 - Dosya No: 1005 - Sıra No: 4

[458] BCA, nr. 10.9.0.0/325.1005.4.

Mektup No: 9[459]

DEVLET ARŞİVLERİ
CUMHURİYET ARŞİVİ

(4)

inanıp temamiyle bu veçhiyle ve örnek bir şekilde hareket eden insanlar Risale-i Nur okuyan ve Kur-an-ı Kerim ahlakı ile ahlaklanmış olanlardır.

Halen Çorum Valiliği Nur talebeleri aleyhinde bu tarzda tahkikat yaptırmakta olup mahkemece beraat eden ve iadesine karar verilen eserlerin toplatılmasını zabıtaya emir vermiş bulunmaktadır. Gerçi Bura C.M.Uğliği kitaplarda bir gû na suç görmediği için hiç bir muamele yapmamaktadır.Fakat Kaymakamlık vilayetden alacağı emre istinaden kitapları her an müsadere ettirebileceğinden endişe edilmektedir.Somunun beraat olacağı muhakkak isede bu pek aşikâr işkence ve zulme son verilmesi hususunda Dahiliye vekâletine emir buyurmanızı ve yüce himmetlerinizi esirgememenizi istirham eder ilgilileri tenvir buyurmanızı,partimizin en faal ve samimi tarafları bulunan Nur talebelerinin zulme uğramalarına mani olmanızı tazarru eyleriz.

En derin hürmetlerimizi ve candan bağlılıklarımızı teyit ederiz.

KARGI-lı bütün D.P.liler
Adına
Kargı Orta Mahalle
D.P.Başkanı
MUHARREM GEMÇ.

325 1005 4

8

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 325 - Dosya No: 1005 - Sıra No: 4

[459] BCA, nr. 10.9.0.0/325.1005.4.

ON İKİNCİ BÖLÜM

12. MEMNUNİYET BİLDİREN MEKTUPLAR

12.1. Mektupların Değerlendirmesi

Araştırmamızın bu safhasında dönemin atmosferi içerisinde DP iktidarının sosyo-kültürel hayata kattığı anlam merkezli vatandaş memnuniyetlerini içeren yazışmaları görmekteyiz. Bu yazışmalarda dönemin iktidarının vatandaş odaklı bir yönetim anlayışına sahip olmasının etkisiyle iktidara ve dolayısıyla Başbakan Adnan Menderes'e sempati sevgi sadakat duyguları besleyen vatandaş gruplarının varlığını görmekteyiz. Söz konusu mektuplardan ülke gündemini belirleyen hemen her konunun toplumun hemen her kesiminden insanın bakış açısıyla kısa cümlelerle değerlendirildiğini ve mektupları kaleme alan insanların içinde yaşadıkları siyasal yapıyı çözümlemeleri sonucunda vardıkları samimi memnuniyet duygularıyla başbakanı kucaklayıcı psikolojik hallerinin olduğu yargısına varabiliriz.

Karakteristik özelliği yöneticiye duyulan güven ve saygınlık olan mektup metinlerini;

1) Teşekkür mektupları

2) Tebrik mektupları

3) Bağlılık ve sevgi mektupları

Şeklinde üç grupta ele alabiliriz. Tasnifini bu şekilde yaptığımız mektupları anlatılan olay örgüleri çerçevesinde değerlendirerek bir takım tespitler yapabilmek mümkündür.

Bu bağlamda teşekkür temalı mektuplarda kişilerin üslup ve betimlemelerinden kendilerine karşı gösterilen ilgi ve alakadan memnuniyetlerini bildirip içtenlikle gelen şükran duygularını başbakana ilettiklerini görüyoruz. Kişi profillerinde; belediye başkanı, cemiyet başkanı, ordu mensubu, muhtar, işçi, profesör, göçmen vali gibi farklı resmi ve sosyal kimlikteki vatandaşları görüyoruz. Mektupları yazan kişiler genelde ya Başbakan Adnan Menderes'in ilgilenilmesini istediği ya da bizzat ilgilendiği kişilerdir

ve bu kişilerin gösterilen alakaya geri bildirim olarak teşekkür mektuplarıyla cevap vermiş oldukları tespitini yapabilmekteyiz.

Mektup içeriklerinde tesis kuruluşu ve açılışı, karşılıklı görüşmelerdeki ilgi, iktidarın yararlı yasaları, sivil topluma yardım, seçim zaferi gibi konuların kısaca yazıldığı ve bu konularla alakalı olarak samimi duyguların dile getirildiği görülmektedir. Bu mektup metinleri olumlu bir durumun ardından yazıldığı için içeriklerinde mutluluk, hürmet duyguları hâkimdir.

Tebrik konulu mektupları ele aldığımızda toplumun hayatında önemli olan ya da birey ve toplum için olumlu yönde cereyan eden hemen her türlü konu ile ilgili yazılan mektupları görmekteyiz. Bu mektupları yazan vatandaşların iktidarın çalışmalarıyla ilgili memnuniyetlerini takdirlerini bildirdiklerini mektup içeriklerinden anlamaktayız. Vatandaşın politik ve sosyal alanlarda iktidardan beklentileri ve sonuçları arasındaki bağ kapsamında başarı hanesine yazdıkları sistematik unsurları ele alarak içtenlikle pozitif hisleri dile getirdikleri tespitini de yapabiliriz. Burada yine çeşitli meslek gruplarından kişilerin devletin izlediği politikaları tebrikleri ve aynı yönde çalışmaların devamını diledikleri görülmektedir.

Hitap kısımlarında *"saygıdeğer"*, *"devletlû"*, *"asil ve imanlı"*, *"kalpleri fetheden Türk mimarı"*, *"medarı iftiharımız"* gibi tabirlerin bulunması ve mektup bitişlerinde sağlık, sıhhat, hürmet, el öpme, başarıların devamı gibi duyguların yer almasını Başbakan Adnan Menderes'e yüklenilen yüceltme ululama üslubunu örnekleyen kavramlar olarak niteleyebiliriz.

İncelediğimiz söz konusu mektup metinlerinin son kısmında yer alan bağlılık bildiren mektuplardan kültürel kümeler içinde yer alan mektup sahiplerinin, yurttaşlık yurtseverlik duyguları kapsamında hak, ödev, kimlik, sorumluluk zemininde ideolojik biçimlenme seyriyle iktidara ve Başbakan Adnan Menderes'e sevgi hayranlık hissiyle kendi rızasına dayalı bağlılık ve sadakat cümlelerinin varlığını görüyoruz. Bu mektuplar içerisinde hürmetname, methiye, şiir ve beyitlere de rastlamak mümkündür. Bu mektuplarda şeffaf içtenlik duyguları hâkimdir.

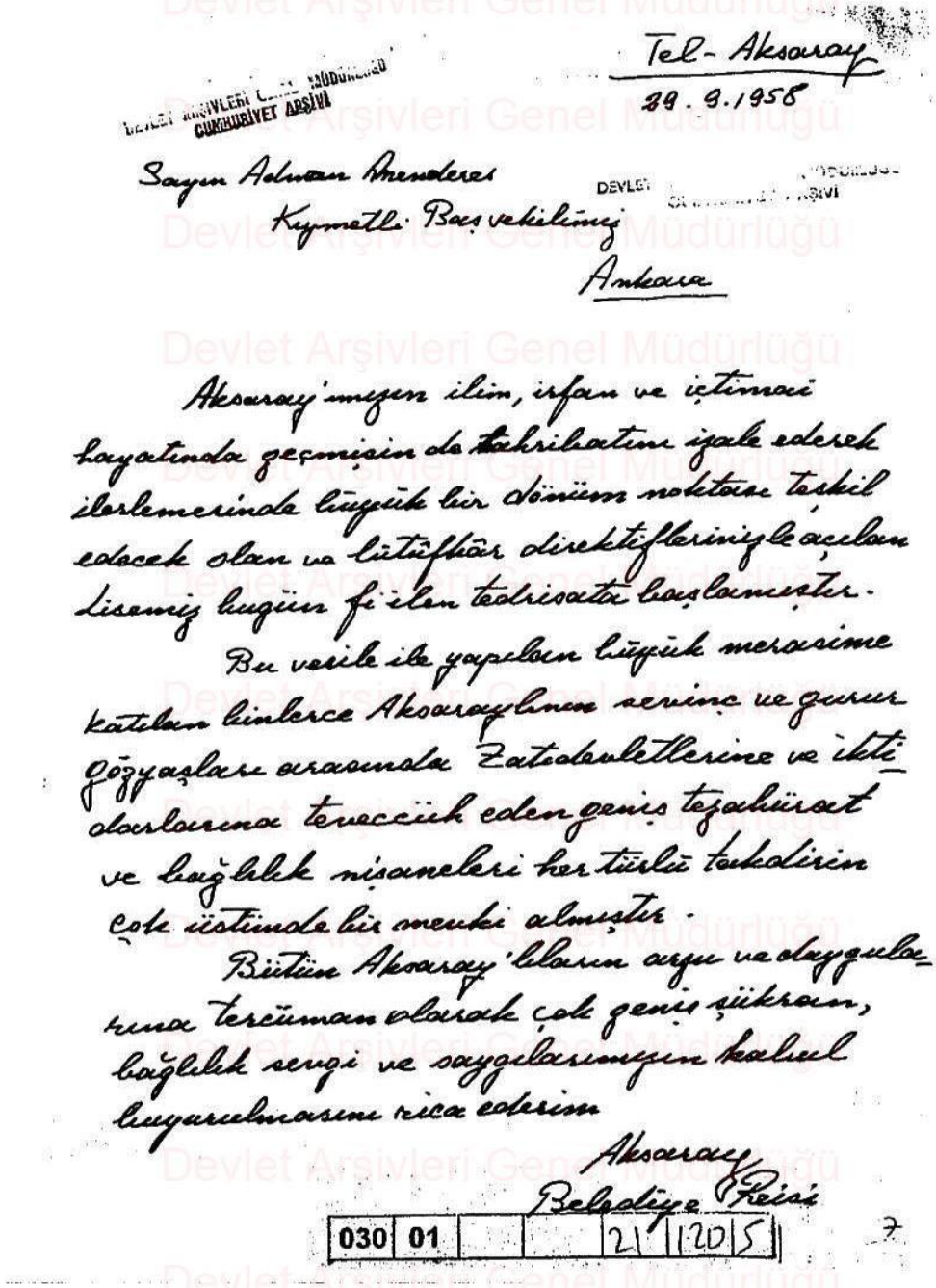
Mektup İçeriklerinde devlete ve Başbakan Adnan Menderes'e duyulan sevgi sözcükleri, devletin bekası için duacı olunan cümleler, her türlü vazifeye hazır olunduğunu bildiren bağlılık cümleleri, iktidarı destekler nitelikteki yazılar, Adnan

Menderes'in üstün şahsiyet olduğunu gösteren övgü yazıları ve devleti idare etmesindeki yetkinliğinden söz edilmektedir.

Görüldüğü üzere genel itibariyle pozitif yaklaşımla kaleme alınan bu mektuplar sosyo-kültürel yaşam biçimi içerisinde vatandaşın yöneticiye duyduğu güven, sadakat, sevgi unsurları kapsamında paydaş fikirlerin yansıtıldığı mektuplar olarak değerlendirilebilir.

12.2. Memnuniyet Mektup Örnekleri:

Mektup No: 1[460]

Tel- Aksaray
29.9.1958

Sayın Adnan Menderes
Kıymetli Başvekilimiz
Ankara

Aksaray'ımızın ilim, irfan ve içtimaî hayatında geçmişin de tahribatını izale ederek ilerlemesinde büyük bir dönüm noktası teşkil edecek olan ve lütufkâr direktifleriniyle açılan lisemiz bugün fiilen tedrisata başlamıştır.

Bu vesile ile yapılan büyük merasime katılan binlerce Aksaraylının sevinç ve gurur gözyaşları arasında Zatıâlinizlere ve ikti- darlarına tevecküh eden geniş tezahürat ve bağlılık nişaneleri her türlü takdirin çok üstünde bir mevkii almıştır.

Bütün Aksaray'lıların arzu ve duygula- rına tercüman olarak çok geniş şükran, bağlılık sevgi ve saygılarımızın kabulü buyurulmasını rica ederim

Aksaray
Belediye Reisi

030	01			21	120	5

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 21 - Dosya No: 120 - Sıra No: 5

[460] BCA, nr. 30.1.0.0/21.120.5.

Mektup No: 2[461]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

A7

Sayın Başvekilimiz Adnan Menderes Ankara

Uzun zamandanberi ortada buhran yaratan ihtikar ve karaborsacılara karşı Büyük Millet meclisinizin çıkarmış bulunduğunuz kanuni takibat bizleri yeteri hatta hattâ daha üstün diyebiliriz memnun etti .
Bursa Demokrat Parti kadınlar kolu namına şükranla teşekkür ederim .
Demokrat(Türk Milleti) doguşta varlıgı yokluğu bilen sarsılmaz bir kütledir bu bize (atadan) kalan kaleniz Türk milleti daima o mizintakipçosodir.
Yalnız garip taraf şudurki özü Türk olsun Allahı bir olsun vatandaş, diger vatandaşına sunni kalp taşısın ortada buhran yaratsın bu halleri yapan ve yapabilen vatandaş açık diyebilirimki Türktür lakin mutlak surette neslinde bozukluk vardır.
Sayın Başvekilimiz biz hanımlar sizlerin girişmiş bulunduğunuz bu vatana refa verecek hayırlı mücadeleye kayıtsız şartsız beraberinizde izinizdeyiz.
Varlık içinde yokluk yaratan ihtikar ve karaborsacıları huzursuzluk yaratan boşbogazları ortadan kaldırmak zamanı gelmiştir.
Çünki her yapılan kötülügü iyilikle islaha davet eden sizler aksilemelerle karşılaştınız , yalnız bunu bilmek ve unutmamak lazımdırki tanrı dogrunun yardımcısıdır vazifelerinizde muvaffakiyetli başarılar temenni eder selamlarımı sunarım.

Hikmet Yıldırım
Bursa Demokrat Parti kadınlar kolu
İdare heyetinden
15/7/955 Bursa

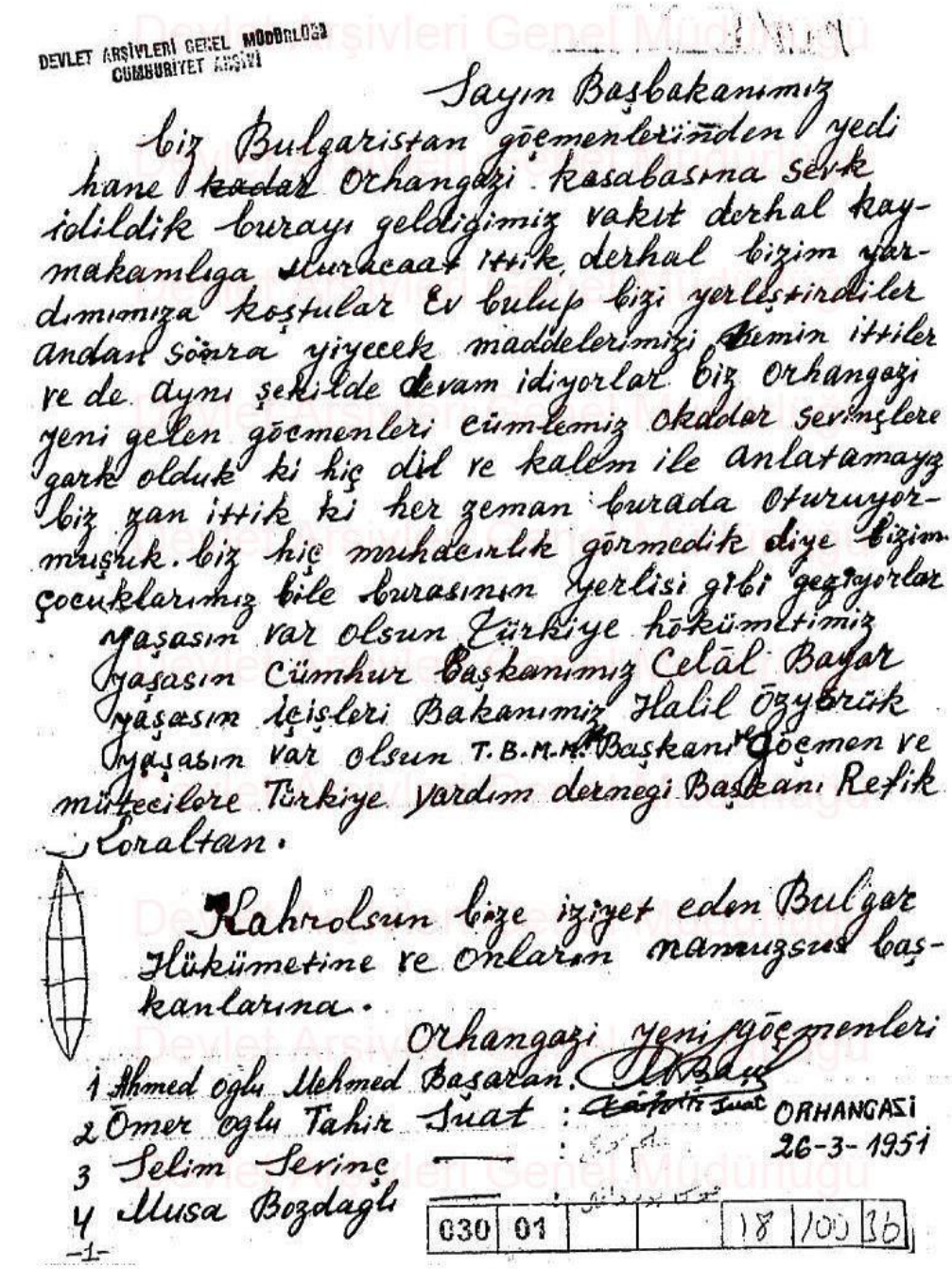
030 | 01 | | | 19 | 109 | 10

6

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 19 - Dosya No: 109 - Sıra No: 10

[461] BCA, nr. 30.1.0.0/19.109.10.

Mektup No: 3[462]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Sayın Başbakanımız

biz Bulgaristan göçmenlerinden yedi hane kadar Orhangazi kasabasına sevk idildik burayı geldiğimiz vakit derhal kaymakamlıga müracaat ittik derhal bizim yardımımıza koştular Ev bulup bizi yerleştirdiler andan sonra yiyecek maddelerimizi temin ittiler ve de aynı şekilde devam idiyorlar biz Orhangazi yeni gelen göcmenleri cümlemiz okadar sevinçlere gark olduk ki hiç dil ve kalem ile anlatamayız biz zan ittik ki her zeman burada oturuyormuşuk. biz hiç muhacirlik görmedik diye bizim çocuklarımız bile burasının yerlisi gibi geziyorlar

Yaşasın var olsun Türkiye hükümetimiz
Yaşasın Cümhur Başkanımız Celâl Bayar
Yaşasın İçişleri Bakanımız Halil Özyörük
Yaşasın var olsun T.B.M.M. Başkanı göçmen ve mültecilere Türkiye yardım dernegi Başkanı Refik Koraltan.

Kahrolsun bize iziyet eden Bulgar Hükümetine ve Onların namuzsuz başkanlarına.

Orhangazi Yeni göçmenleri
1 Ahmed oglu Mehmed Başaran.
2 Ömer oglu Tahir Suat : ORHANGAZI
3 Selim Serinç : 26-3-1951
4 Musa Bozdagli

-1-

030	01			18	100	36

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 18 - Dosya No: 100 - Sıra No: 36

[462] BCA, nr. 30.1.0.0/18.100.36.

Mektup No: 4[463]

100

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Sayın Baş Bakan Adnan Menderes

Ellerinizden Öperek Tebriklerimi Sunmak Benim için Bahtiyarlığımın En Böyüğü Olacakdır.

Bu mücadelenin Sert Sillelerini Yiyerek Çırpınan Müteşebbisleri İçindeidim. Evi Aylarca Taşlanan Başı Yarılan Mahkemelerde Haksız Yere İftiralarla Sürüklendirilen Ve müddi Umumilikde Neticesiz Bir Hayli Kabarık Dosyası BULunan Bir Ev Kadının Sizin Müşfik Asil Ve Samimi Huzurunuzda Zaferden Duyduğu Hisleri Milletin Bir Ferdi Olarak Şifahen İfade Etmek Bana Nasip Olmadı.

Helecanımın Affını Hörmet Ve Tebriklerimin Lütfen Kabulünü Rica Ederim

29 / 5 / 950

Samatya Bucağı İdare Heyetinden

Aliye Samyeli

A. Samyeli

010	09			92	281	2

106

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 281 - Sıra No: 2

[463] BCA, nr. 10.9.0.0/92.281.2.

Mektup No: 5[464]

YÜKSEK MİMAR
HÜSNÜ TÜMER
İstanbul Belediye Reis Muavini
Hususi

93

İstanbul: 4.5.1954

118

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Pek muhterem Beyefendi.

Hak ve hakikatin en bâriz bir tecellisi olan son intihabatta sayın önderi bulunduğunuz partimizin lâyık olduğu muhteşem muvaffakiyetini, matı fahimanelerinin Devlet idaresindeki yüksek dirayet ve kiyasetine medyun bulunduğumuzu arz ederken, bu degerli muvaffakiyetin yüce milletimiz ve memleketimiz hakkında çok hayırlı olduğunu idrak etmek bahtiyarlığına erişen nâçiz bir muhibbiniz olmak şeref ve leyakatiyle en samimi olan tebrikât ve taşimatımı kabul buyurmanızı niyaz eyler, kemali hürmetle ellerinizden öperim efendim.

010 09 92 281 1

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 281 - Sıra No: 1

[464] BCA, nr. 10.9.0.0/92.281.1.

Mektup No: 6[465]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

A7

Sayın baş bakan Adnan menderes

Ankara

Kendi şahsi menfeatları hisabına bir sülük gibi Vatandaşların ve bilhassa biz köylülerin kanını emmekte olan muhteki̇mler ve kara x borsacılar hakkında hükümetimizin almış olduğu adilane karar tam zamanında alınmış ve biz köylüleri içten kopan şükran borcunu ödemeğe mecbur bırakmıştır .Muhalefet sözcüleri ve onların taraftarları demokrasinin bizlere bağışlamış olduğu hürriyet bayrağını sol eline ve zalim kılıcını sağ eline alarak yalan propogandalarla iktisadiyatımıza süi kasta hazırlanmış ,efkârı umumiyeyi hükümetimiz aleyhine çevirerek iktidara geçmek gayesini hakim etmekte iken kıymetli bakanlarımız tarafından rakamlar verilerek O kara kalplilerin , kara borsacıları detekleyen-ve biz köylüleri canavar ruhlu karaborsacılara iktisaden mahkûm etmek isteyen yalancı ,propogandacıların yalanlarını meydana çıkarmış onların yok dedikleri lüzumlu eşyaların ve gıda maddelerinin fazla mıkdarda mevcut olduğunu bir levha gibi efkârı umumiyenin önüne sermiş bulunmaktadır . O yalancılar hakkında ~~xxxxxxx~~ çetin karar alan hükümetimize şükran borçlarımızı sunarken hükümetimizin geceyi gündüze ek yaparak vatanın selameti ,Milletin refah ve seadeti hisabına durmadan çalışmakta olduğu inkâr edilmez bir hakikattir Var olunuz sağ olunuz kıymetli baş bakanımız . Meleketin yüzde seksen beşini teşkil eden biz köylüler seninle el eleyiz her işinizde muvaffakiyet diler hükümetimizin daimi iktidarda kalmasını cenabı allahtan niyaz eyleriz . 14/7/955

adres----------
Muğla İline bağlı Cedit köyü bütün köylü adına Mehmet uysal .

M. uysal

030 01 19 109 10

14

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 19 - Dosya No: 109 - Sıra No: 10

[465] BCA, nr. 30.1.0.0/19.109.10.

Mektup No: 7[466]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

A-7 1-12-955

SAYIN BAŞVEKİLİMİZ.

Hürmetle ellerinizden öperim,
1950 ve 1954 de yapılan seçimler hakkında yazmış olduğum iki şiirimi sizlere gönderiyorum daha bir çok ilhamlarımda vardır.

1950 de yazmış olduğum şiirim

ocaklara sandık geldi
şükür rabbime rabbime
her vetantaş reyin verdı
şükür rabbime rabbime
bu yıl ekin bolluk oldu
cümlalem neşeli güldü
arıyan belasın buldu
şükür rabbime rabbime
ata düşmanları yaktı
Bayarı varis buraktı
halk istedi üstün çıktı
şükür rabbime rabbime
doğruluk her şeyi yendi
46 da türk uyandı
lüzumsuz vergiler indi
şükür rabbime rabbime
ATAYA dünya ağladı
sırrın BATARE söyledi
sözün geride koymadı
şükür rabbime rabbime
lüzumlu köprüler yapdı
bütün işlerine baktı
her yerde çeşmeler aktı
şükür rabbime rabbime
hüseyin hilmi de çoktur
güzeli sevmiyen yoktur
yareme yetişti doktur
şükür rabbime rabbime

1954 de söylemiş olduğum şiirim

Yürüyor demokrat doğru yolunda
doğruluk görünce güldü yüzümüz
şükür dutunmadı eski zalimler
zalimler gideli güldü yüzümüz
yalançilar alta düşer yer almaz
yalan lafla hiç bir yere varılmaz
allah diyen menzilinden yorulmaz
allaha çağırdık güldü yüzümüz
parasıylâdil bezekler duttular
mubarek aylarda yalan attılar
doğrular kimise üstün çıktılar
doğruyu seçmektir bizim arzımız
köylü demez fakır demez get demez
getsen bir dayriye irişfat yemez
tabiki sevmezler doğruyu ğamaz
ğamazlar gideli güldü yüzümüz
hüseyin hilminin durmaz sözleri
söyledikce dolukuyor gözleri
asla burakmayız doğru izleri
doğru iz bulunca güldü yüzümüz

Sayın Baş vekilimiz Sizleri şu bir kaç yazılarımla rahatsız ettiğimden özür diler ellerinizden öperim.
daha bir çok ilhamlarım ve yazılarım mevcuttur.yazmaktan acizim
1927 de divriğinin çakır aga köyünde dogdum 6 sene istambulda okudum okuldan ayrılarak taksim belediye gazinosunda garson olarak çalıştım pederin mefatiyle siva sa geldim .
hörmetler. . hüseyin hilmi akbulut il basım evinde müretti p
sivas

030 | 01 | | | 19 | 111 | 9

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 19 - Dosya No: 111 - Sıra No: 9

[466] BCA, nr. 30.1.0.0/19.111.9.

Mektup No: 8[467]

T.C.
Diyanet İş.Rs.
Mes,udiye Müf.
Kur,an kursu öğ:
Ahmed Cavid Kayhan

9/Nisan/958
Mes,udiye

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Yüksek huzûrunuza;
Çok sayın Başvekilimiz,.

Allahımızın lütfu olan sonsuz ve fevkalbeşer meziyetlerile beşeriyeti kendisine hayrân eden büyük insan.

Tarih bize , insanlık ufkunda çok büyük dehâ güneşlerinin doğduğunu,insanlığın ilâhî kemâlinin bu sûretle tecellî ettiğini sarîhan açıklamaktadır. Yalnız bu nâçiz fanînin değil, yekpâre türk milletinin hatta bil,umum insanlığın inkâra mecali olmadığı, ihtiyarsız olarak îtirafa mecbûr olduğu bir hakîkat varsa oda eşsiz şahsiyetinizin bu müstesnâ sıfatlardan biri olduğunuzda:ki vicdan sesidir.

Necib milletimizin bağrından Atatürk gibi dâhiler, daha evvel birçok fatihler,kahramanlar fışkırmıştır. Fakat,asrımızın ağır şartları içinde ve sizin fevkınızda ne bir sadrıâzam, venede bir başvekilin geçmiş olduğuna rastlamak ve inanmak mümkündür. Zira bugün aynelvakîkarşısında hüküm vermekteyiz. Siyâsîsahada dünyanın medârı rolünde, ve her alanda türklüğün kalplerinin güneşi noktai istinadısınız.

Geçmişte, ismini pâyei kudsiyete ulaştıran,tarihlere altın hatlarla işlenen ecdadımızınyükseldiği kemal yolunda siz namzedsiniz... İdealiniz uğruna bitmek bilmiyen hakim irâdenin mutlak mümessili,ümmetî... diyen peygamberler azim ve sabrı ile refah zirvesine ulaştırmak istediğiniz âşık ve meftûnu bulunduğunuz asîl milletinizin hedefi ve parolası şudur: Adnan Menderesin (Demokrasi) yolu.

Büyük dâhî, İnsanlık,İslâmlık,türklük sizin hayrânınızdır... Milletçe size ve sizin yolunuzda ki ferâğat ehline, arzı şükrâna borçluyuz. Sizi kendimizden kıskanır,cihana bugün ve yarın sizinle, ve yolunda yürüdüğünüz aziz ATAmızla öğünür,Sizi kâinatın hakiki sahibi ulu ALLAHımıza emanet ederiz. ALLAH sizinle beraber, Türk milleti tek vücud ve kalbolarak yolunuzdadır.Sizin siperi sâikanız,uğrunda fedayı nefs ettiğiniz necib milletinizin bârigâhı ehadiyyete uzanan düasıdır. Sıhhat ve âfiyetler diliyerek nâzik ellerinizi öperim.Yavuz şanınız,ebediyete kadar pâyidâr olsun aziz varlığımız.

A.Cavid Kayhan
A. Cavid Kayhan

010 | 30 | | | 325 | 1005 | 4

124

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 325 - Dosya No: 1005 - Sıra No: 4

[467] BCA, nr. 10.9.0.0/325.1005.4.

Mektup No: 9[468]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Dr. M. CEMİL BENGÜ
DEVLET VEKİLİ

1-X-1957

Sn. Adnan Menderes
Başvekil

Çok muhterem Başvekilim,

Vazifemden ayrıldığım şu anda iki sene kadar bir müddetle Dördüncü Menderes Kabinesinin bir uzvu olarak yüksek riyasetiniz altında çalışmış ve Hükümet mesuliyeti deruhte etmiş olmanın şeref ve iftiharını bütün kalbimle hissetmekteyim.

Vazifemin devamı müddetince naçiz şahsımdan esirgemediğiniz devamlı muhabbet ve itimada derin şükranlarımı arz eylerim.

Milletimizin ve memleketimizin kaderini değiştirdiğine ve onu asırların biriktirmiş olduğu bütün geriliklerden çekip çıkararak muhteşem bir istikbalin itila yollarına ve büyük Türkiye`sine sevk ettiğine kani bulunduğum kalkınmamızın timsali olarak zatıdevletinize bağlılığım daimi olacaktır.

Büyük tanrıdan size her zaman müzahir olmasını niyaz ile hürmetlerimin kabulünü istirham ederim.

030	01			20	118	21

29

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 118 - Sıra No: 21

[468] BCA, nr. 30.1.0.0/20.118.21.

Mektup No: 10[469]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

A/7

Telefon : 43851
Telgraf :

TÜRKİYE GEMİ ADAMLARI SENDİKASI
GENEL MERKEZ

Sayı : 1024/Müt.

İstanbul, 26/Temmuz/955
Formacılar Cad. No. 27 kat 2

Özü :

ŞUBELERİ :
D. DENİZCİLİK İŞLETMESİ ŞEHİR HATLARI ŞUBESİ
TRABZON
EREĞLİ
ZONGULDAK
CİBALİ
EMİNÖNÜ
KASIMPAŞA
BANDIRMA
VAN [TATVAN]
KALAFATYERİ

Pek Muhterem Adnan Menderes
Başvekil
İ s t a n b u l

Memleket hayrına sarfettiğiniz mesai ve şahsi enerjiniz sayesinde güzel Türkiyemiz kendisini,uyutucu ellerden kurtaran siz vatansever sevğili Başvekilimize minnettardır.

Sendikamız mensubu Onbinlerce Gemiadamlarının sizlerin izinden yürüyeceklerine bir defa daha yemin etmişlerdir.

Güya muhalefet yapan o zavallılara İzmit nutkunuzun iyi bir ders verdiği sevinci içindeyiz . Siz sağ olun aziz Başvekilimiz. En derin hürmetlerimizin ve bağlılıklarımızın kabulünü istirham ederim.

Türkiye Gemi Adamları
Sendikası Reisi
Rüştü Güneri

Türkiye Gemi Adamları Sendikası
1951

- 56 -

030 | 01 | | | 19 | 109 | 10

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 19 - Dosya No: 109 - Sıra No: 10

[469] BCA, nr. 30.1.0.0/19.109.10.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

13. ÖNERİ NİTELİĞİ TAŞIYAN MEKTUPLAR

13.1. Mektupların Değerlendirmesi

İncelemelerimizden elde ettiğimiz veriler ışığında bu bölümde devleti sahiplenme olgusuyla hareket eden bazı vatandaşların, devletin işleyişi ile ilgili öneri niteliği taşıyan mektuplarına rastladık. Bu mektupları gönderen kişiler ve yazdıkları hakkında, önerilerinin kabul göreceği en yetkili mercii olarak Başbakan Adnan Menderes'i muhatap alıp ona mektup göndermenin işleyişi daha çabuklaştırıcı etkin rol oynayacağını düşündüklerini söyleyebiliriz. Bu mektuplar çeşitli konular üzerine yazılan ve genel itibarıyla devlet birimlerine faydalı olacağı düşünülen fikirlerin, eksik görülen bazı noktaların ve kendilerince devletin gözünden kaçan durumların açıkça yazılıp devleti yönetenlerin bu düşünceleri değerlendirmelerini isteyen mektuplardır.

Sözünü ettiğimiz mektupları içerik olarak ele aldığımızda;

1) Seçim çalışmalarıyla ve seçmenle ilgili
2) İllerin imar, kalkınma ve sanayi konularıyla ilgili
3) Eksik görülen müesseselerin kurulmasıyla ilgili
4) Neşriyatla ilgili

Konuların yer aldığı dört bölüm şeklinde sınıflandırmak mümkündür.

Başbakan Adnan Menderes'e gönderilen öneri mektupları içerisinde seçim çalışmaları ve seçmenle ile ilgili olanlar, parti mensubu kişiler tarafından yazılmıştır. Genel olarak mektuplarda seçmenle ilişkilerin arttırılması için tedbirler alınması ve halka daha fazla hizmet götürülüp halkın bağlılık ve sevgisinin arttırılması hususunda görüşler bildirilmiştir. Bilindiği gibi Adnan Menderes, halk destekli bir erkin sahibi olduğu için iktidar dönemi boyunca oy potansiyelini korumada halk merkezli çalışmıştır. Bu mektuplarda da halkın önemli olduğu vurgusu yapılarak seçimlerde desteği kaybetmemek için daha çok hizmet yapılması gerektiği hususunda önerilere yer verildiğini görmekteyiz. Seçim çalışmalarıyla alakalı olan bu mektuplardaki bir diğer

husus muhaliflere ve ordu düzenine karşı tedbirler alınması konusundadır. Etkin muhalefetin sert tepkilerine maruz kalan hükümetin muhalefete karşı tedbirler alması gerekliliği seçimlerde muhalefete fırsat verilmemesi açışından önemli olduğu için bu konuda görüşlerin sunulduğunu da bu mektuplardan anlıyoruz. Bir de mektuplardan bazılarının içeriği, parti düzeninin halk üzerinde olumsuz etki yaratan kişilerden arındırılıp etkin teşkilatçı bir düzene sokulmasının seçimleri kazanma hususunda etkili olacağı kanaatlerinden oluşmaktadır.

Öneri mektuplarının bir başka içeriği olan imar, kalkınma, sanayi atılımları ile ilgili yazılanlar ise doktor, tüccar, öğretmen, dernek başkanları gibi çeşitli meslek gruplarına ait kişilerin yazdıkları ve daha çok ülke kalkınmasını artıracak konulardaki görüşleri yansıtmaktadır. İl kalkınma ve imarı konulu mektuplardan anladığımız kadarıyla; ihmale uğrayan illerin kalkınmasına yardımcı olacak bir takım çalışmalar sıralanarak bunların yapılmasının ülke yararına olacağı hususlar dile getirilirken yanlış mimari yapılanmanın da giderilmesi için tavsiyelerin sunulduğunu söyleyebiliriz. Bu mektuplar, halkın içinden kişilerin halkın ihtiyaçlarını yazdığı, bu ihtiyaçlar dahilinde devletin neler yapması gerektiğini ve halk ihtiyaçlarının giderilmesi için bazı kurumların oluşturulması gerekliliğinin olduğu konusunda açık öneriler bildirilen mektuplardır.

Sanayi kalkınması konusunda yazılan mektuplardan anladığımız kadarıyla, yatırım ve özel teşebbüsü barındıran liberal bir ekonomik kalkınma programı dahilinde ülkeyi refaha kavuşturma çabasında olan Adnan Menderes hükümetine, bu yönde halktan da destek geldiğini söyleyebiliriz. Yapılan önerilerden sanayi alanında yatırımlar ve atılımlar yapma konusunda izlenilmesi gereken yol ile yapılabilecek hamleler üzerine gerekli görülen bir takım teşebbüslerin açıkça ifade edildiğini ve Başbakan Adnan Menderes'ten kabul görme isteğinin olduğunu anlıyoruz.

Bu öneri mektuplarının bir kaçı da neşriyatla ilgili olan mektuplardır. Bunların içeriklerinden anlaşılan ise gazetelerin bazı sorunlarının giderilmesi için bir takım düzenlemelerin yapılması, tedbirlerin alınması ve gerekli çalışmaların yapılmasına ilişkin isteklerdir.

13.2. Öneri Mektup Örnekleri:

Mektup No: 1[470]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
T. B. M. M.

Hususi

6/9/1957

Sayın Demokrat Parti Genel Başkanı,
Adnan Menderese Urfa teşkilatı hakkındaki maruzatımı yazılı olarak arz ediyorum.

I: Bu günkü Parti durumu lehimizde değildir. En kuvvetli yerimiz olan Birecik 954 seçimlerinde 5500 fark vermek suretiyle en büyük başarıyı elde etmişti. Son müdahalelerle burasını felce uğrattık.İslahı için parti müfettişlerinin kanaatlarını aldıktan sonra Belediye Reisinin tekrar vazifesine iadesi suretiyle burdaki durumun eskisi kadar kuvvetleneceği kanaatındayım.

2: Halfeti ilçesinde 946 dan beri sadık ve vefakar arkadaşlarımızı ilçenin feshi ile vaziyetlerini sarsmış bulunuyoruz. Bununda islahını parti müfettişlerinin yapacağı teklifler vechile tadilin icabettiğini arz

3: Viranşehir kazasının takviyesi,gerekli tedbirlerin alınması için müfettişlerin gönderilmesi

4: Parti müfettişlerininde mütaalaları alındıktan sonra uygunsa yoklamanın yapılmıyacağı

-3-

030	01			50	303	8

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 50 - Dosya No: 303 - Sıra No: 8

[470] BCA, nr. 30.1.0.0/50.303.8.

Mektup No: 1[471]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

T. B. M. M.

Hususi

cihetinin karara bağlanmasının merkezdeki ihtilafları bertaraf edeceği kanaatındayım.

5: Birecik Hükümet tabibi iken başka yere nakledilen Mehmet Ali Göklü' nün yerine eski halk parti mebusu Atalay Akanın kardeşinin tayini anormal bir vaziyet meydana getirmiştir Bu vaziyetin islahının lazım geldiği kanaatındayım.

030 | 01 | | | 50 | 303 | 8

2

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 50 - Dosya No: 303 - Sıra No: 8

[471] BCA, nr. 30.1.0.0/50.303.8.

Mektup No: 2[472]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

T. B. M. M. DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ [illegible] ARŞİVİ Ankara: 31/5/1959

Gizliliği Kaldırıldı

ÇOK ACELE VE MAHREM

Partimin ve iktidarımın kurucusu, kıymetli büyüğüm

Aşağıdaki hayati notların sür'atle tatbiki iktidarımızın yaşaması bakımından şarttır. Hatırlatmak vazifemdir. En derin saygılarımla:

1- Demokrat meclis gurubumuz halk partisine karşı cezri tedbirleri mutlaka almalıdır. Katiyyen zaman geciktirmemelidir. Bunları köstekleyen D.P. mebusları partimize ve vatanımıza ihanet ediyorlar demektir. Halk partisi büyük seçimlere kadar bizi oyalayarak iktidarı ele geçirmek kararındadırlar, onlara fırsat ve imkan vermek partimiz için felakettir. Siyasette merhamet cinayettir.

2- İnönü ve avanesine karşı gösteri yürüyüş kanunu bir defa olsun: mutlaka tatbik etmeli ve memlekete bir ibret numunesi vermelidir, aksi taktirde "fırsatçılar şımartılıyor, askeri dinlemiyorlar, askerler de ve polisler de halka karşı gelmemek meğli artar, ve feci akıbetler doğar, bunlar tabii ve pisikolojik hadiselerdir." Bunun için vazifesini yapmayan silahlı kuvvetlerle emniyet mensubu amir ve memurların ağır ~~[illegible]~~ cezalarla tecziyeleri için kanunu müeyyideler koymak lazımdır.

3- Askerlerle emniyet kuvvetlerinin halka ve muhaliflere karşı koyabilmesi için geniş tavsiyelerle, birlik başlarına parti ve iktidarımıza sadık elemanlar getirmek şarttır.

4- Ankara'da ki bütün subayların, assubayların ve erlerin, bütün generallerden kışla birlik komutanlarından en küçük erlerine kadar iktidarımaz bağlı denenmiş komutanler ve erlerden olması şarttır.

5- Halk partisinin taşkınlığı böyle devam edersе mühim akibet - ler meydana gelebilir bunun için Halk Partisini mühim hadiseler akabin de artık bu Parti Memleketin huzurunu bozuyor töhmetiyle zararlı bir teşekkül haline gelmiştir. Kanaatiyle derhal kapatmak çok yerinde ve ~~[illegible]~~ memleketin hayrına olacaktır. Çünkü: onlar iktidara geçerlerse bizleri ve D.P.yi kapatacakları muhakkaktır. Çünkü kindar ve anut İsmet Paşanın haleti ruhiyesi sertlik istemez.

6- Halk Partililer bütün gücünü İnönü'nün sağlığında yapmak isterler çünkü İnönü vefat ederse onları sevk edecek ve sempati toplıyacak bir şahıs kalmamış oluyor. Ne yapıp yapıp cezri tedbirler almak, Halk Partisini kapatmak, Vatanımızın ve İktidarımızın mutlaka hayrınadır. Şu noktalarında nazara alınması faydalıdır.

A+ Kabinedeki münhaller doldururken kattiyen Milletin nefretini üzerinde toplamış dedikodu şahısları olarak partimizi Millet gözünden düşürmiyelim.

010	09			7	23	2

11

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 7 - Dosya No: 23 - Sıra No: 2

[472] BCA, nr. 10.9.0.0/7.23.2.

Mektup No: 2[473]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

B: bazı küçük hadiseler büyük sevgi kaybımıza sebep oluyor.Meselâ ziyan etmesine rağmen İzmir Otobüsleri sırf Halkın sevgisini kaybetmemek için Otobüs ücretlerini artırmadılar.(Her tarafa 25 kuruş). Ankara İdaresi aksine yaptı bir bileti 40-100 kuruşa kadar çıkardı x 3-5 nufuslu ailelerin çoğu uzaklarda oturuyor bu bilet artırışı müthiş sevimizi kayıp ettirdi.Ankaradaki Otobüsler ring usulü yapmalı ve Otobüs fiatını ucuzlatalım bu Ankara Halkının yarısını kazanacak kadar x basit olmasına rağmen mühim bir tetbirdir.İdare zarar etsede Ankarayı kazanmamız bakımından faydalıdır.

C: Parti Genel Kurulumuz daha müsbet,devamlı ve sistemli çalışması partimizin menfaati icabıdır.Zafer Gazetesini Partimizin en küçük kademelerine, Ocaklara ve herköye bir adet göndermek şarttır.

D: Büyük seçime girmeden bir kaç ay önce Köylünün (Buğday,Pancarını,arpasını) mahsulünü en azami şekilde arttırmak Partimizin mutlak kazanması bakımından farzı ayindir.

Hülâsa : İki senedir geniş Halk Tabakaları arasında dolaşarak edindiğim kanaat ve Partimin hayati menfaati bundan ibarettir.Allah sizi bağımızdan eksik etmesin, yalınız Cumhur Başkanıma ve Başbakanıma arz edilmişti.Takdir sizindir, sağlığınızı yüreğimden dilerim.

Eski Burdur Mebusu
Mehmet Özbey
(İmza)

Etüde tutulması (bu yazı yeni türk harfleriyle yazılmıştır).

,----------

Burdur Eski Demokrat Parti Millet Vekillerinden Mehmet Özbey'in 31.5.1959 tarihli T.B.M.M. bağlıklı üç sahifeden ibaret arap harfleri ile Düğük Başbakan Adnan Menderes'e hitaben yazılmış bulunan mektubunun yeni türk harfleriyle tamamen aslına uygun şekilde sureti tarafımdan çıkarılmıştır. 13.3.1961

Burdur Asliye Ceza
Hakimi
E.Affan Aksel
Resmi mühür ve imza

SURETİNİN AYNIDIR.
25.3.1961

010 09 7 23 2

12

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 7 - Dosya No: 23 - Sıra No: 2

[473] BCA, nr. 10.9.0.0/7.23.2.

Mektup No: 3[474]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

228

Ankara : 8/8/1959

T. B. M. M.
Hususi

Büyük Başkanım Adnan Menderes'e

Genel kurulumuzun toplandığı ve partimizin ; iktidarımızın bekası için mühim kararların alındığı şu sıralarda ; bu hayati noktalarım da nazara alınması çok faydalı olacaktır. en derin saygı ve sevgilerimle .

1- İktidarımız'ın vatan sathının her sahasında yaptığı bütün çeşitli eserlerin müteaddit kopyalı filimlerini (mümkünse renkli) alarak ve bir sene içerisinde tamamlıyarak seçime bir sene kala bütün il, ilçe ve her köyümüzde seyyar sinamalar la göstermek,sinama makinaları x maarif vekaletinde çok vardır ve [illegible]- muattal durmaktadır dahada alınabilir. Amerika dar filim teşkilatından faydalanmak çok hayırlı olur. bütün eserlerimiz'in sinama ile gösterilmeyen tek (buradaki bir kelime yazılış ve mana bakımından okunamamıştır) kalmamalıdır. sinama konferası resim ile köylünün gözüne hitap edeceğine malum bir köylünün gözü demek kafası demektir.görünce inanır ve iktidarımıza ebediyen bağlanır.

26- Mebbus seçimlerinin kaderini;

bir müfettişe bırakmayın mutlaka yoklama yaptırınız,yoklama esas olmalıdır,Müfettişin yanlış görüşü ve bazı tertipli tesirler altında kalması bir çok vilayetlerimizin kaybına sebep oluyor mesela: Burdurda 116 farkla seçimi kaybetmemizin baş sebebi budur yoklama yalnız bir yemek ziyafetiyle tesir altında kalan ocak başkanları ile değil, yoklamanın ocak idare hey'etlerinin iştirakiyle olması şarttır farzdır aksi takdirde tek ocak başkanları ile yapılan seçim sakattır ve neticesizdir vasati 50-60 köyü olan bir kazada 50 ocak başkanı ile yapılan yoklama salonunda 200-300 ocak idare hey'eti gelecektir ki her kazada 300-500 kişi alacak kahve,sinama gibi yerler vardır partimizin zaferinin x seçim sırrı buradadır bu mutlaka yapılmalıdır.asla ihmal edilmemelidir.

3-Mebbus seçilecek kimse parti teşkilatının başında vazife almamalıdır,mesala il,ilçe başkanı gibi.bu suretlede hizipçiliğin (bu kelime yeni türk harfleri ile yazılmıştır) kökü kazınmış kaldırılmış olur

4-halk partisi liderinin katıldığı seyyahatlarda gösteri yürüyüş kanunu mutlaka tertip ve tatbik edilmelidir.halk partisi liderinin mutlaka ifnası ;memleketin selameti için şarttır.iktidarımız daha 10-15 sene mutlaka iş başında kalarak başladığı bütün işleri bitirmelidir. o vakit % 80 ni cahil olan milletimiz,büyük eserleri görünce takdiri artacaktır.partimiz tarihi eserleriyle öğünecektir. halk partisi;liderinin hayatiyle kayimdir. onunda gösteri yürüyüş kanunu ile ifnası vatanımızın selameti ve saadeti için şarttır.farzdır. çünki o allah göstermesin iktidara geçerse bizim partiyi kapatır,allah korusun tetbirde kusur etmeyelim müteyakkız olalım.

5-bu vesile ile şu noktaların da nazara alınması partimizin x menfaatınadır. ekserisi halk partili olan umum müdürler ve erkani memurlar ekseri vekilleri şaşırtarak yanlış yola sevk etmektedirler mümkünse amme hizmeti gören Türkiyedeki bütün memurlar subaylar gibi seçime iştirak ettirilmemelidir.---

010 | 09 | | | 146 | 455 | 2

2

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 146 - Dosya No: 455 - Sıra No: 2

[474] BCA, nr. 10.9.0.0/146.455.2.

Mektup No: 3[475]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

229

6- Ankarada otobüslere konan zam bütün halka menfi tesir yapmıştır.idare ve bütcemizin aleyhinede olsa Ankara otobüslerini İzmir gibi ucuzlatalım.Ankara halkını mutlaka kazanmamız bakımından tesiri ve fayfası olacaktır.

7- Ankaradaki Atatürk heykelinin Ulustan başka tarafa nakli yapılacaktır.bu heykelin Tandoğan meydanına veya yeni meclis binası önüne x getirilmesi isabet olacaktır.yoksa : 8-I0 metre sağa sola kaydırılması menfi dedi kodusu olacaktır.ve doğuracaktır.

8- Radyoda köylü saati,köylünün anlayamayacağı ağdalı ifadelerle yapılmaktadır.mesela: 28/7/I959 yayınını lütfen bir kontrol edin temamen köylü dilinden anlaşılabilecek bir yayının yapılması partimizin menfatınadır.lütfen nazara alınması ricasiyle ...

9- lüzumundan fazla açık bırakılan bakanlıkların ne yapıp yapıp doldurulması lazımdır.yalınız adı dedi kodulara karışmış ve halk efkarında menfi tesirler yaratmış adların şahsiyetlerin katiyen bakan yapılmaması partimizin iktidarımızın yüksek menfaatı icabıdır .

10- çok muhteris olan Elçi Fahrettin Kerime önümüzdeki seçimlerde Istanbul mebbusu ve hariciye vekili yapacağız vadi ile ikna ederek şimdiden D.P.Istanbul vilayet reisliğine getirilmesi partimizin menfaatına olacaktır.takdir sizindir.basitte olsa partimizin yüksek menfaatları bakımından bu mühim noktaların münasipllerinin nazara alınmasını siz yüce başkanımdan rica ederken sağlık saadetinizi ciğerimden dilerim.bütün genel kurul arkaşaşlarımızın başarılarına ve hayırlı ilhamlarını allahtan dua ederim .

Geçen devre Burdur Mebusu :
Mehmet Özbey
(imza)

Adres: Bahçelievler Çamlıca mahallesi
78 sokakta 13/7

Elde tutulması (Bu yazı yeni Türk harfleri ile yazılmıştır)

Burdur Eski D.P.Millet Vekillerinden Mehmet Özbey'in 8/8/I959 tarihli T. B.M.M.başkıklı beş sahifeden ibaret arap harfleriyle düşük Başbakan Adnan Menderes'e hitaben yazılmış bulunan mektubunun yeni Türk harfleriyle tamamen aslına uygun şekilde sureti tarafımdan çıkarılmıştır. I3/3/I96I

Burdur
Asliye Ceza Hakimi
E. Affan Aksel

010 09 146 455 2

3

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 146 - Dosya No: 455 - Sıra No: 2

[475] BCA, nr. 10.9.0.0/146.455.2.

Mektup No: 4[476]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Habib Edib - Törehan

Istanbul, 4 Haziran 1958

Sayın Bay
Adnan MENDERES
T. C. Başvekili
A n k a r a

Muhterem efendim,

Fransanın meşhur Renault otomobil fabrikalarının Avrupa, Asya ve Afrikada olmak üzere, imalâthaneleri vardır. Bunlar, montaj ile işe başlamışlardır. Japonyadaki, on sene içinde Fransadan aldığı malzemeyi yüzde ona indirmeğe ve yüzde doksanını kendi memleketinde imâl etmeğe muvaffak olmuştur. Renault'nun Japonyadaki fabrikasını, bu sefer orayı ziyaret ettiğiniz zaman gezmiş olduğunuzu duydum.

Renault fabrikaları şimdi Fransada, günde ikibin otomobil imâl etmektedir. Fransanın devlet müesseseleri içinde zararsız çalışan ve kâr getiren tek teşekküldür. Bunun, Türkiye ile alâkasını uyandırmağa uzun zamanlardanberi uğraştım. Parisde bulunduğu esnada, iki defa Hariciye Vekili Fatin Rüşdü Zorlu beye bu hususu bildirdim. Şayed bu fabrika kurulacak olursa, Fransa hükûmetinin de kredi sigortasını temin etmek ihtimali çok fazladır.

Bu kere Ankarada bulunduğum zaman beni akşam yemeğine davet etmek nezaketinde bulunmuştunuz. Reisicumhur hazretleri de geldi. Böyle bir yemekte iş hususunda görüşmeği sevmediğim için, hiçbir şey anlatmadım. Bu kere, müessesenin Yakınşark Müdürü Joseph Lelievre yanında birkaç mesai arkadaşile buraya gelmiştir. Tetkikler yapacak -

030 01 131 852 3

3

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 131 - Dosya No: 852 - Sıra No: 3

[476] BCA, nr. 30.1.0.0/131.852.3.

Mektup No: 4[477]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Habib Edib - Torehan

tır. Birkaç güne kadar Ankaraya gidecek ve sefaretlerile de te - mas edecektir. Şayed böyle bir teşebbüsü memleket için faideli görüyorsanız, kendilerini kabûl etmek ve bizzat biraz izahat ver- meniz münasip olacaktır. Bendeniz 6 haziran cuma günü Frankfurt'a hareket ediyorum. Refakat edemiyeceğim. Şayed böyle bir hayırlı teşebbüse delâlet edersem, kendimi mesud addedeceğimi bildirir ve hürmetlerimi kabûl buyurmanızı rica eylerim.

Habib Edib - Torehan

030 | 01 | | | 131. | 852 | 3

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 131 - Dosya No: 852 - Sıra No: 3

[477] BCA, nr. 30.1.0.0/131.852.3.

Mektup No: 5[478]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Habib Edib - Torehan

Istanbul, 5 Haziran 1958

Sayın Bay
Adnan MENDERES
T. C. Başvekili
Ankara

Muhterem beyefendi,

Ben yarın buradan hareket ediyorum. Ayrılmazdan evvel bir noktayı size bildirmeği faideli gördüm :

Dün takdim ettiğim mektupta bildirdiğim üzere, Renault Fabrikasının Yakınşark Müdürü, büyük bir maiyyet ile buraya gelmiştir. Bu sabah Ankaraya hareket ettiler. Dün bana evime gelmişlerdi. Muhtelif görüşmelerimiz arasında, Istanbulun otobüs işlerinin tanzim edilmesini imkânını da görüştüm. Bana öyle geliyor ki, iyi ve sağlam 200-300 otobüs, Istanbulu nakil zorluğundan kurtaracaktır. Bunların bol yedek parçaları ve kendileri tarafından kurulmuş tamirhaneleri olmak lâzımdır. Ben bu işin dış finansmanını belki bulabileceğim. Tekrar ediyorum, komisyoncu değilim. Eğer sizleri ilgilendiren bir iş ise, onlarla umumî mahiyette görüşmenizi rica ederim. Ben mütebâki görüşmeyi Parisde ilerletebilirim.

En derin hürmetlerimle

Habib Edib - Torehan

030 01 131 852 3

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 131 - Dosya No: 852 - Sıra No: 3

[478] BCA, nr. 30.1.0.0/131.852.3.

Mektup No: 6[479]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

DEVLET-ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Giyim Derneği

T. C.
TÜRK KUMAŞILE GÜZEL GIYİM DERNEĞİ

Sayı : 5

18 / 7 / 1935
İZMİR MERKEZİ
Telefon : 5629

Çok sayın Başvekil Adnan Menderes ,

Memleketim iktisadi kalkınmasında yardımı olacağına kanaat getirdigim sosyal bir davanın tahakkuk ve gelişmesi maksadı ile çok kıymetli bir kaç dakikanızı almak mecburiyetinde kaldığımdan özür dilerim .

Memleketin, yüksek irşat ve direktiflerinizle,iktisaden kalkınma azım ve karaı ile yaptığı büyük ve başarılı hamlelerin bütün milletce benimsenmesi ve desteklenmesi en büyük vatanı ve milli bir vazife - dirki bunda, biz kadınlarında büyük bir hissesi olduğuna, iktisaden kalkınmada kadın giyimindeki tasarrufun ,bunun en başında geldiğine inanıam çok kuvvetlidir . Ben ,senelerdenberi , kendimde tatbık ettiğim öz Türk kumaşile güzel,zarıf ve sade giyim usulunda muvaffak oldum ve bunu muhıtımın begendigini ve tatbık ettiğini gördüm. Bunun - içindirki Türk kadınlığını bundan faydalandırmak ve böylece medeni milletlerin standart giyim sistemine uyarak kadının lükse karşı olan zencirleme ibtilâsini önlemek,aile bütcelerini bunun tahrıbatından ve israfın huzurzuzluğundan korumak ,diger taraftanda bu yabancı kumaş - lar için verilen milyonlar ve milyonlarea dövizimizin tasarrufuna yardım etmek gayesile bu sosyal fikri yaymak çarelerinim araştırdım.B unun ticaret ve kazanç hislerinden arı bir cemiyet kurmak suretile mümkün olabileceği kanaatına vardım ve beni destekleyen bir kaç arkadaşımla (Türk Kumaşile Güzel G iyim Derneği) adı ile bir cemiyet kurduk .

Derneğin gayesi, Güzel,zarıf, sade ve ucuz giyimi yayarak,sevdirerek umuma maletmek ve dolayısile kumaş sanayımızı geliştirmek,degerlendirmek suretile kalkınmasına ve göreceği rabetle kalitesinin islâhına yardım etmektir . Kumaş fabrikalarimizin mamulleri,noksanları olmasına ramen,Türk kadınının giyim zevkını tatmın edecek kadar zengin ve mütenevvidir .El tezgâlarımıza gelince , memleketin her köşesine yayılmış olan bu mütevazı müesseselerde çok güzel,orijinal ve Türk karakterini belirten kumaşlar dokunmakta isede bunlar mahallı olmaktan ileri gidememekteve şehirli arasında hemen hemen hiç tanınmamaktadır .Bu mamullerden ,ninelerimizin kullandığı bez gömleklerden ,yaptığım çok zarif,sade ve o nisbette ucuz (bir elbise 375 K.) elbiseler bunları taktır edenlerce seviç hayretlerile karşılanmış bilhassa davet-

030 | 01 | | | 123 | 786 | 10

2

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 123 - Dosya No: 786 - Sıra No: 10

[479] BCA, nr. 30.1.0.0/123.786.10.

Mektup No: 6[480]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Giyim Derneği

T. C.
TÜRK KUMAŞILE GÜZEL GIYİM DERNEĞİ

Sayı :.....

2

...../...../ 195.....
İZMİR MERKEZİ
Telefon : .....

lilerimiz arasında bulunan NATO büyüklerinin aileleri Türk karakterinin belirten bu orijinal elbiselerden edinmek için büyük bir sabırsızlık göterdiler .Ancak bu teşebbüsü baltalamak isteyen ve (yerli malı kumaşgiyecek kadar düşmedim)diyen milli duygudan mahrum,memleket sevgisine bigâne kadınlarımızda yok degildi,Türk kadınlığını bunlardan tenzihederim .Şehirliyi yabancı kumaşlardan ayırxop bu güzel kumaşlarımızla süsledigimiz zaman ilerisi için çok ümitli ilk adımı atmış olacağız .

İşte Deneğimiz açacağı atölyelerde fabrika ve tezgâhlarımızın kumaşlarından imaledecegi konksiyon elbiseleri memleketin her köşesine ulştırmak ve böylece zarif ucuz ve kullanışlı olan bu elbiseleri her aileye maletmek azım ve kararındadır . Cemiyetin (kazanç paylaşmak)gibi bir emeli olmadığından satışlardan elde edecegi küçük kazançlarıda,tüzügümüz gereginee,orta , lise ve yüksek okullarda okuyan fakır çocuklara tahsıs edecektir .

Derneğimizi tanıtmak için yaptığımız defileleri halk çok benimsedi Bu pratık ve ucuz giyime her kesin fazlasile ihtiyacı olduğu ve buna halkımızın adeta susadığı bir kakıkattır . H tta son defilemizi sayın Devlet Bakanı Mükerrem Sarol şereflendirdiği zaman kumaşlarin orijinalitesi ve elbiselerin zarafeti ,yüksek dikişi ve modaya uygun sedeligi dolayısile beş takım elbise aldılar ve bunların akla hayret vern ucuzluğu karşısında hayranlıklarını gizleyemediler ,çok eyi bir intibala ayrıldıklarını bildirdiler ve beni tebrik ettiler . Ne yazık ki sayın bakana gayemizi izahetmek fırsatını bulamadık ve kendilerini tenvir edemedik .

Memlekette büyük bir giyim reformu yapacak ve her aileyi huzura kavuşturacak ve dolayısı ile iktisadi kalkanmaya yardımı olacak olan bu teşebbüsün tutunması,yaşaması ve semeresini vererek Yurdun her tarafına yayılması için meslekîsamat bilgimizden başka Derneğimizin hiç bir sermayesi yoktur. Okadarki Fuar zamanı Fuarda gösterilmek üzere imala çalıştığımız elbiseleri, İzmirin hayırsever bir şahsının muvakkatan Derneğimize verdiği yazıhanesinde açtığımız küçük ve mütevazı bir atölyede yapmaya çalışmaktayız .Atölyemizin makine,hatta makas ve ütüsünü bile evlerimizden muvakkatan getirmek suretile teminedebildik .

030 | 01 | | | 123 | 786 | 10

3

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 123 - Dosya No: 786 - Sıra No: 10

[480] BCA, nr. 30.1.0.0/123.786.10.

Mektup No: 7[481]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

D/5 6/8/1957 D/3

Aziz ve Muhterem Beyefendi ;

Edirne ve kazalarında yaptığım bu def'aki gezilerde hasıl ettiğim intibaları ve bu babta ele alınması lâzımgelen hususatı arzetmeme müsaadeneizi rica edeceğim.

Asırlardenberi muharebe ve mücadele mıntakası olan Edirne ve kazaları bilhassa balkan harbinden sonra çok müzdarip durama düşmüş müteaddit istilâlar yüzünden büyük sarsıntılar görmüş.

Sabık idareler zamanında ihmale oğrayan Edirne vilâyeti son yedi senedenberi nisbî inkişaflara mazhar olmuş isede bu inkişaflar hiç kâfi değildir.

Memleketimizi avrupaya bağlayan Trakya ve bilhassa Edirne vilâyetinin çok ciddî ve çok alakalı bir müzakerete muhtaçtır.

Vilâyet çevresi kalkınma bakımından iki kısma ayrılabilir.

1 - Tarihî Edirne şehri turistik bakımından ele alınacak ve Şaheser olan âbidatı ihya olunarak ve şehir tamamen ve ciddî bir imara mazhar olarak O sahada inkişafı temin olunacaktır. Bu Vicdanımıza ve tarihe karşı borcumuzdur. İmar edilecek şeyler arasında ve belki en başta gelmektedir.

Zaman, zaman imarı mevzuubahis olan Edirne için bu ciddî ve hareketli devrenin artık başlaması zamanı gelmiştir.

Bundan başka iktisadî kalkınması için de Edirnede bir konserve veya Bira fabrikası kurulması mahallî inkişaf için çok faydalı olacaktır.

2 - Vilâyetin ikinci kısmı ki Uzunköprü, Keşan, Meriç ve İpsala ve Enez kazalarının gurup olarak birleştiği mıntakadır. Buraları başka bir karakter arzetmektedir.: Kömür ocaklarının Uzunköprü ve keşan kazaları hududu içinde çok zengin damarları ihtiva etmesi Meriç ve Ergene nehirlerinin dairenmaadar dolaştığı bu kısım Türkiyenin en verimli topraklarını havidir. Yalnız Çeltik ziraati Uzunköprü, Meriç, Keşan ve İpsalanın en büyük zirai meşgalesini teşkil etmektedir. Diğer ziraat bahçecilik ve bostancılık hatta Pamuk ziraati çeşitli kıymet mevzularıdır. Uzunköprü Şimendüfer ile istanbula yedi saatlik mesafede olduğu gibi Tekidağ ve Enez iskeleleri de Marmaraya ve Akdenize en yakın iskelelerdir. Enezdeyapılacak bir iskele Avrupaya en yakın ihraç noktamız olacaktır.

Bu beş kazanın başbaşa verdiği bu mıntakada yapılacak zirai teşkilât belkir Devlet çiftliği, çeltik işlerine verilecek fennî ve ciddî alaka daha doğrusu Devletin yapacağı rehperlik buralarını son derece mes'ut edecektir.

030 | 01 | | | 50 | 303 | 7

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 50 - Dosya No: 303 - Sıra No: 7

[481] BCA, nr. 30.1.0.0/50.303.7.

Mektup No: 7[482]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Cumhuriyet Arşivi

Harpte ve sulhte İstanbul ve hinterlandı Boğazlar, hatta Anadolu yakası için bir iaşe merkezi olan Trakyanın bugünkü halile alakasız kalması hergün için kazançtan büyük hederler teşkil etmektedir.

Bir misal olarak arzedeyim. Ergene nehri civarında yapılacak 6-7 kilometrelik bir sulama kanalı çeltik ziraatı bakımından Uzunköprüye senede Onbeş milyon civarında menfaat temin edeceği aşikârdır. Halen bu sahalarda Ellibin dönüme yakın çeltik ziraati,kaderin tesirine bağlı olarak yapılmaktadır. Arzettiğim rakkamlar mubalâğalı değil hatta hakikatın dûnundadır. Bu kanal için yapılacak masraf ise Beşyüzbin lirayı geçmeyecek kadar züz'idir.

Uzunköprü ile Keşan yolu üzerinde yapılacak bir Cam fabrikası çok yerinde olacaktır. Sümerbank bu hususta tetkikat yaptırdıw. Alınan numune kumlar renkli cama müsait görüldü. Fakat alınan kumlar sathidir. Enez Mecidiye civarında yapılacak sondajlar neticesinde müsait evsafta madâî asliye bulmak çok muhtemeldir. Bundan başka Uzunköprü ve Keşan civarındaki Kömür ocakları da Hükümetin rehberliği altında şahsî teşebbüslerle büyük inkişaflar temin edilir. İstanbul ve civarının mahrukat darlığından müşkilât çekildiği bir sırada Trakya kömürleri buralarda büyük mahrecini bulmuş olacaktır. Ayni zamanda Çeltikçiliğin inkişafı için Üç kazanın münasip bir yerinde bir çeltik kurutma fabrikası çok isabetli olacaktır. ve bunlar tahakkuk ettiği takdirde bu sahalrda bir karış yerin ziraatsiz kalmayacağı ve halkın çalışkanlığı hasebile çok müsait neticeler elde edileceği bir hakikattir.

Hulâsa : Edirne Vilâyetinin iktisadî ve zirâî durumu ile imarı hususunda Hükümetin ve zatihi Devletinizin yakınıdan ve lütufkâr alakasını arz ve rica etmeyi bir memleket vazifesi olarak telâkki ediyorum. Hürmetlerimin kabulünü rica ederim. 5/8/957

Rüknettin Nasuhioğlu

030 01 50 303 7

2

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 50 - Dosya No: 303 - Sıra No: 7

[482] BCA, nr. 30.1.0.0/50.303.7.

Mektup No: 7[483]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

(Hususî)

Her vesile ile yapılan toplantılar bura halkına vaatlerde bulunmaktayız. Ancak fiili eserlerin gecikmiş olması muhitte üzüntüyü mucip olmaktadır.

Birçok vilâyetlerde yapılan müteaddit fabrikalardan ve kalkınma hareketlerinden buralarda fiili bir harekete geçilmemesi bura halkını üzmektedir.

Hükümete ve İktidara çok yakın ve samimi bir inanış sahibi olan bura halkının sevindirilmesi zamanı gelmiştir. Bu maruzatımı hususî bir mülâhaza ile arzetmiyorum.

Memleket hesabına büyük kazançların ve İktidar hesabına büyük inkişafların kaynağı için arzediyorum. Hürmet ve Sevgilerimin kabulünü arzederim.

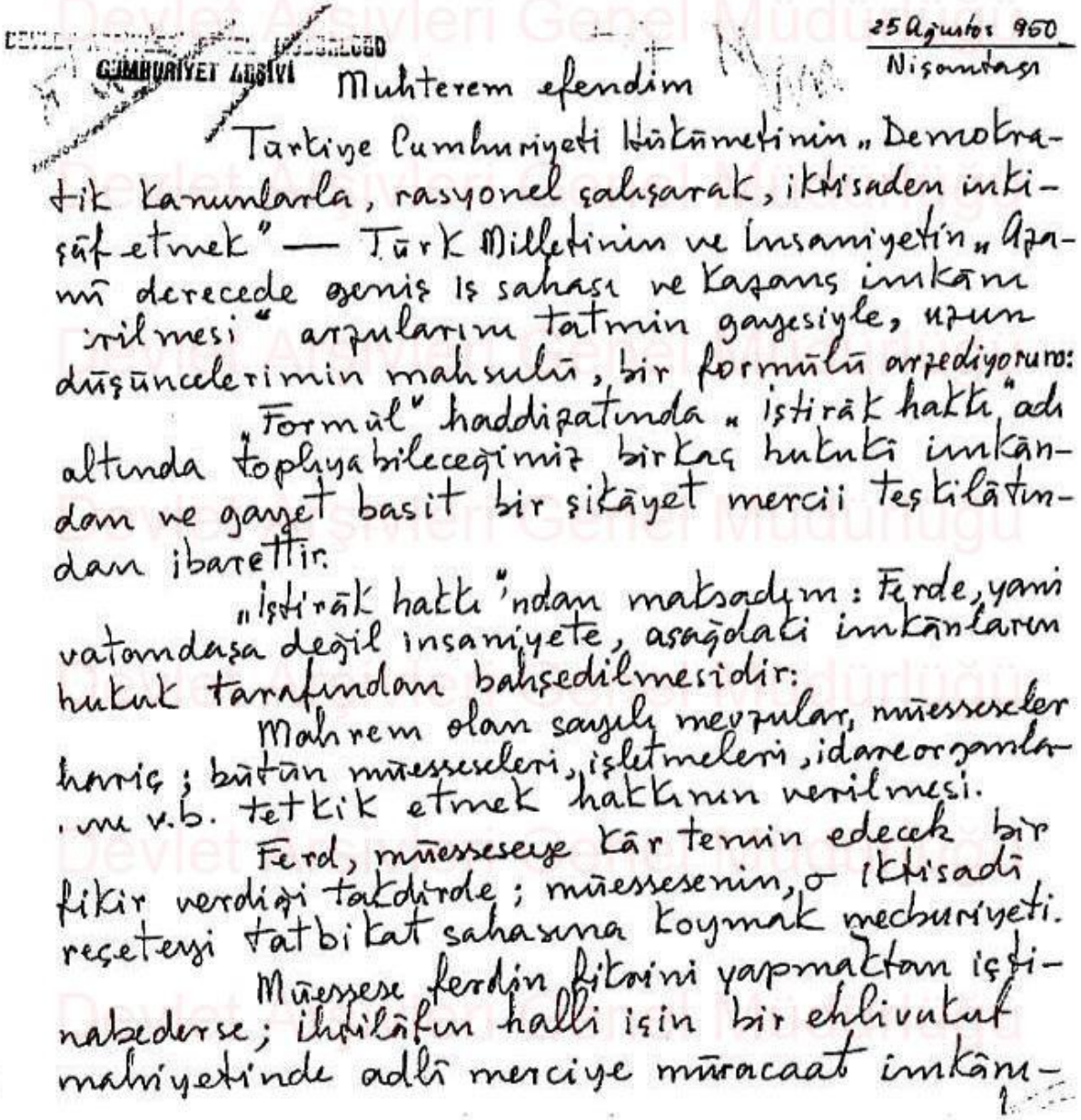
Rüknettin Nasuhioğlu

030	01			50	303	7

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 50 - Dosya No: 303 - Sıra No: 7

[483] BCA, nr. 30.1.0.0/50.303.7.

Mektup No: 8[484]

25 Ağustos 960
Nişantaşı

Muhterem efendim

Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin „Demokratik kanunlarla, rasyonel çalışarak, iktisaden inkişaf etmek" — Türk Milletinin ve İnsaniyetin „Azamî derecede geniş iş sahası ve kazanç imkânı verilmesi" arzularını tatmin gayesiyle, uzun düşüncelerimin mahsulü, bir formülü arzediyorum:

„Formül" haddizatında „iştirâk hakkı" adı altında toplıyabileceğimiz birkaç hukukî imkândan ve gayet basit bir şikâyet mercii teşkilâtından ibarettir.

„İştirâk hakkı"ndan maksadım: Ferde, yani vatandaşa değil insaniyete, aşağıdaki imkânların hukuk tarafından bahşedilmesidir:

Mahrem olan sayılı meseleler, müesseseler hariç; bütün müesseseleri, işletmeleri, idare organları ve v.b. tetkik etmek hakkının verilmesi.

Ferd, müessese kâr temin edecek bir fikir verdiği takdirde; müessesenin, o iktisadî reçetesi tatbikat sahasına koymak mecburiyeti.

Müessese ferdin fikrini yapmaktan içtinabederse; ihtilâfın halli için bir ehlivukuf mahiyetinde adlî merciye müracaat imkânı-

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 17 - Dosya No: 98 - Sıra No: 50

[484] BCA, nr. 30.1.0.0/17.98.50.

Mektup No: 8[485]

nun verilmesi. Mercinin kararlarını ilâm kuvvetinde olması ve "yapılabilir" raporu ile fiiri tatbik mevkiine koydurmak selâhiyetinin ferde verilmesi.

Nihayet, Ferde, müessese ve kazandırdığı sabit kârın yarısından, on sene müddetle istifade hakkının verilmesi.

«İştirâk hakkı"nın esası bu maddelerden ibarettir.

Yukarıdaki hakların kullanılmasını gerçekleştirecek teşkilâta gelince: İktisadî-hukukî hayatla alâkalı kimselerden ehliyetli kişiler teşkil edilerek, Adliye Bakanlığının murakabesine bağlanırsa, kâfidir kanaatindeyim.

İzah etmek istediğim iktisadî-hukukî kombinezonun esası bundan ibaret olmakla beraber, ana fikir kabule mazhar olunca, bu hususta emrinize âmadeyim, yeter ki "iştirâk hakkı"nın verilmesi tarafımızca mümkün görünsün.

Derin saygılarımla

HST

Adresim: Nişantaşı, Güzelbahçe sok.
Şenyuva apt. No: 5 – D. 1.
Hüseyin Said Tamboy – İstanbul
2

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 17 - Dosya No: 98 - Sıra No: 50

[485] BCA, nr. 30.1.0.0/17.98.50.

Mektup No: 9[486]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

MİLLET
HAFTALIK SİYASİ GAZETE
İSTANBUL

Nuruosmaniye Caddesi Şeka matbaasında
Telefon : 21649
Posta Kutusu : 709
İSTANBUL

24 - 7 - 950

Muhterem Adnan M e n d e r e s
Başbakan-Demokrat Parti Genel Başkanı.
A n k a r a

Devlet Başkanımızın biyografilerini tesbite çalışan ve on bin adet basılan CELÂL BAYAR kitabından altı bin kadarı tevzi edilmeden durmaktadır. Memleketin bayi teşkilâtının yetersizliği de malumunuzdur. Bu şartlar içinde, bilhassa nahiye ve köylerdeki Demokrat Parti mensubları, vatan hayrına vakfedilmiş örnek bir hayatın hizmetlerine ait safhaları, otantik vesikalarla belirten bu kitabdan edinememişlerdir ve edinemiyeceklerdir. Bayar'ın şahsî meziyetlerinde bir merhale olan tevazuu, Osmanlı Meclisinin son toplantısında esaret diktasına ilk mukavemet sesinin O'ndan geldiğinden başlıyarak, Galib Hoca'yı ilk umur-u iktisadiye vekiline, daha sonra da Atatürk'ün mukadder ölüm realitesi içinde, rejimi en ehline tevdii kararı olan Başbakanlığına bağlıyan tarih safhalarının meçhul kalmasına yol açmıştır. Bu kitabcık, büyük hakikatlere ön-ışık'tır.

Maddî vaziyetim müsait olsaydı -yani bu eserin basılması için sağladığım kredileri ıtfa edebilmiş olsaydım!- mevcut kitabları Demokrat Partinin -bilhassa köy ocaklarına...- hediye etmekten köklü bir zevk duyardım. Demokrat Partiden çok önce, 939 danberi, inandığı hürriyet davasına hasbî olarak hizmet yolunu tercih etmiş, ve bütün bid'atleri kırarak yedi senedir memleketin biricik siyasî mecmuasını yaşatmış bir kalem sahibinin tâkatsızlığını takdir buyurursunuz. Mevcut kitabları, bir kitapcıya devir yerine, Parti'nizce alınarak bilhassa nahiye ve köy ocaklarına demirbaş olarak tevziinin tasvibinize arzetmeyi muvafık buldum. (Celâl Bayar) gelecek nesiller için hizmet örnekleri verebilen bir vatandaştır. Bu hakikati tasvib etmekle başlıyan şu son çetin hürriyet mücadelesinde, en yakın arkadaşı olan sizin, bu teklifimdeki gayeyi, başka bir izaha hacet kalmadan takdir buyuracağınıza kaniim.

Bu hususdaki kararınızı -lutfen bürokratik formalitelere bağlamadan- bildirmenizi hürmetlerimle rica, vatan saadetine emeklerinizin devamını niyaz ederim, muhterem Başbakan.

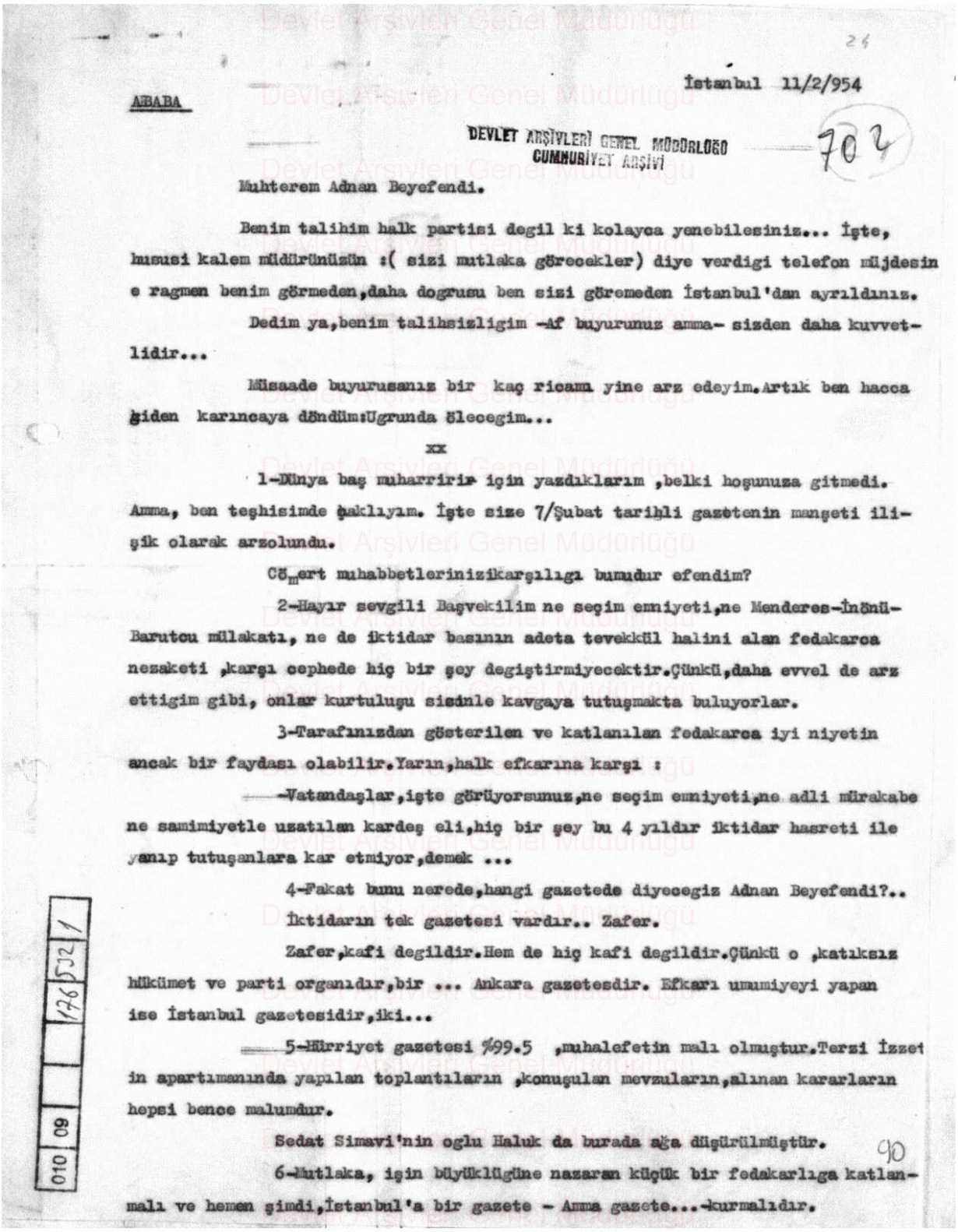
Cemal Kutay

030 01 17 98 31

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 17 - Dosya No: 98 - Sıra No: 31

[486] BCA, nr. 30.1.0.0/17.98.31.

Mektup No: 10[487]

İstanbul 11/2/954

ABABA

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

704

Muhterem Adnan Beyefendi.

Benim talihim halk partisi degil ki kolayca yenebilesiniz... İşte, husus kalem müdürünüzün :(sizi mutlaka göreceklerdiye verdigi telefon müjdesine ragmen benim görmeden,daha dogrusu ben sizi göremeden İstanbul'dan ayrıldınız.

Dedim ya,benim talihsizligim -Af buyurunuz amma- sizden daha kuvvetlidir...

Müsaade buyurusanız bir kaç ricamı yine arz edeyim.Artık ben hacca giden karıncaya döndüm:Ugrunda öleceğim...

xx

1-Dünya baş muharririne için yazdıklarım ,belki hoşunuza gitmedi. Amma, ben teşhisimde şaklıyım. İşte size 7/Şubat tarihli gazetenin manşeti ilişik olarak arzolundu.

Cömert muhabbetlerinizikarşılıgı bumudur efendim?

2-Hayır sevgili Başvekilim ne seçim emniyeti,ne Menderes-İnönü-Barutcu mülakatı, ne de iktidar basının adeta tevekkül halini alan fedakarca nezaketi ,karşı cephede hiç bir şey degiştirmiyecektir.Çünkü,daha evvel de arz ettigim gibi, onlar kurtuluşu sizinle kavgaya tutuşmakta buluyorlar.

3-Tarafınızdan gösterilen ve katlanılan fedakarca iyi niyetin ancak bir faydası olabilir.Yarın,halk efkarına karşı :

-Vatandaşlar,işte görüyorsunuz,ne seçim emniyeti,ne adli mürakabe ne samimiyetle uzatılan kardeş eli,hiç bir şey bu 4 yıldır iktidar hasreti ile yanıp tutuşanlara kar etmiyor,demek ...

4-Fakat bunu nerede,hangi gazetede diyecegiz Adnan Beyefendi?..

İktidarın tek gazetesi vardır.. Zafer.

Zafer,kafi degildir.Hem de hiç kafi degildir.Çünkü o ,katıksız hükümet ve parti organıdır,bir ... Ankara gazetesidir. Efkarı umumiyeyi yapan ise İstanbul gazetesidir,iki...

5-Hürriyet gazetesi %99.5 ,muhalefetin malı olmuştur.Tevfik İzzet in apartımanında yapılan toplantıların ,konuşulan mevzuların,alınan kararların hepsi bence malumdur.

Sedat Simavi'nin oglu Haluk da burada ağa düşürülmüştür.

6-Mutlaka, işin büyüklügüne nazaran küçük bir fedakarlıga katlanmalı ve hemen şimdi,İstanbul'a bir gazete - Amma gazete...-kurmalıdır.

010 09 176 532 1

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 176 - Dosya No: 532 - Sıra No: 1

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

[487] BCA, nr. 10.9.0.0/176.532.1.

Mektup No: 10[488]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Bunun için tek rotatif makine,Halil Lütfi'nin Tan matbaasındaki makinadır.

7-Bu makina bizim tarafımızdan kiralanmazsa,yakında,Falih Rıfkı'nın eski ortakları Çilingiroglu, İlhami Sancar, Nüsret Safa tarafından kiralanacaktır

8-Bizim çıkaracagımız gazete,parti malı olmamalıdır.Damgalı partici malı da olmamalıdır.

Bunu ben yaparım,temedduh kadar lüzumsuz tavazu da çirkindir.Onun için açıkça söyliyeyim:Bunu ben yaparım ve yalnız ben yaparım...

9-Böyle bir gazeteyi ,en az 100.000 basmak mümkündür.Reçetesi bendedir.

10-Aziz Başvekilim, size en iyi duygular,en iyi niyetlerle ,düşüncemi apaaçık arz ediyorum. Bunları, ömrü tecrübelerle geçmiş Yusuf Ziya söyliyor.O Yusuf Ziya ki , elindeki tek sermayesi kalemine dayanarak, 30 yıldır ,Babıali yokuşunda muvaffakiyetle yürüyor,bana lütfen inanınız.Ben, ne kendimi aldatırım, ne sizi aldatırım...

11-Sevimli doktor Sarol'un yapacagı gazete bu vazifeyi göremez.Çünkü baş muharriri Cemal Kutay, çok kalitesi olan, hiç bir muvaffakiyeti olmayan bir gazetecidir.Kaldı ki , gazete muvaffak dahi olsa, o makine ile elde edilecek azami baskı 15.000 dır.

Bugün 15.000 basan gazete gazeteden sayılmaz.

Derin hürmetlerim ve sahici muhabbetlerim sizindir efendim.

Yusuf Ziya Ortaç

aslı gibidir.

010 09 176 532 1

91

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 176 - Dosya No: 532 - Sıra No: 1

[488] BCA, nr. 10.9.0.0/176.532.1.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

14. ŞİKÂYET, İHBAR NİTELİĞİ TAŞIYAN MEKTUPLAR

14.1. Mektupların Değerlendirmesi

Elde ettiğimiz dokümanlar çerçevesinde bu bölümde incelediğimiz şikâyet-ihbar niteliği taşıyan mektup sahiplerinin üslup ve muhakeme zincirlerinden devletle birey arasındaki hukuksal ve siyasal ilişkinin gelişimi hakkında bazı saptamalar elde etmekteyiz. Ele aldığımız mektupların sahiplerinin kişisel ve siyasal profillerine baktığımızda; kendini vatana borçlu hisseden, vicdani sorumluluk ile hareket eden, vatandaşlık görevini yerine getiren, adaleti Başbakan Adnan Menderes profilinde kalıplaştıran ve bu aşamada iktidarın korumacı gücüne güvenen siyasi olarak da dönemin iktidarına yakınlık eğilimi içinde olan kişiler görülmektedir.

Bu kişiler kendilerini her daim devlete, vatana ve Başbakan Adnan Menderes'e hizmet edecek pozisyonda gördükleri için kurumlarda ve sosyal yaşantı içinde hoşnut olmadıkları, zararlı gördükleri kişi ve kurumlar hakkında bilgileri detaylı bir şekilde aktarmaktadırlar. Aktarılan bilgilerden hareketle sosyal yapıdaki aksaklıklar, kurumlardaki yolsuzluk ve kaçakçılıklar, kişilik hakkı ihlalleri, kurumlardaki keyfi tayin ve terfiler, işçi işveren arasındaki kopuk ilişkiler ve fişlemeler hakkında ipuçları elde etmekteyiz. Konumuz çerçevesindeki mektuplarda bazen inanılması çok güç ama bir o kadar da üzerine düşülmesi gereken iddialar olduğunu da görüyoruz. Elbette bunların içinde haksız ve abartılı olanlar olabilir. Fakat yaşananlar sistem içinde tabidir diyebiliriz. Bu genel saptamalar aşamasında konumuzu oluşturan mektupları üç kısımda ele alabiliriz:

1) DP mensuplarından gelen şikâyet ve ihbarlar
2) İsimsiz olarak gelen şikâyet ve ihbarlar
3) Kişi ve kurumların şikâyet ve ihbarları

Konumuz içinde bu şekilde kısımlara ayırdığımız mektupları kendi içlerinde incelediğimizde dönemsel olarak bütünleştirebileceğimiz fikir yansımaları elde etmiş olacağız.

Bu bağlamda ilk olarak DP mensuplarının yazdıkları şikâyet ve ihbarları ele aldığımızda bu yazışma sahiplerinin DP milletvekilleri, valiler, DP il idare kurulu üyeleri, muhtarlar, DP ilçe bucak ve köy ocak başkanlarının olduğunu görüyoruz. Bu mektuplardan hareketle mahalle ve kırsal kesimde olan insanların ocak örgütleri aracılığıyla siyasete sokulmuş oldukları tespitini de yapabiliriz. Bu kişilerin yazdıkları mektuplar genelde muhalefet yanlılarının yaptıkları propaganda faaliyetlerini şikâyet etme, olay çıkarma eğiliminde olan muhalifleri ihbar etme, DP içindeki menfaatçileri ve kurumlarda görevini kötüye kullananları ifşa etme, kurumlardaki muhalif zihniyete sahip idari amirleri şikâyet etme gibi konuların açıkça yazıldığı mektuplardır. Mektup içeriklerinden partinin dinamik ruhunun ve partizanlığın kişiler üzerindeki yansımalarını görüyoruz.

Konumuz kapsamında ikinci olarak isimsiz olarak Başbakan Adnan Menderes'e iletilmek istenen şikâyet ve ihbar mektuplarını görüyoruz. Bu mektup sahiplerinin yazışmalarda isimlerini kullanmama nedenlerinin şikâyet ve ihbar ettikleri kişiler ve kurumlardan çekinme, korkma ve kendilerini tam güvende hissedememe gibi duygulardan kaynaklandığını anlıyoruz. Bu kişilerin isimleri yerine *"Bu vatanın evladı"*, *"Vatanperver"*, *"Partinin bir üyesi"*, *"Sadık bir muhbir"*, *"Hakikati gören demokratlar"* gibi çeşitli bir takım söylemler kullanmaları, bu kişilerin DP yönetimine sadakat duygusuyla hareket eden partizan kişiler olduklarını göstermektedir. Bu mektupların içeriklerinde bürokrasi içinde muhalefet yanlılarının olması şikâyet edilmiş, görülen haksızlıklar ve yolsuzluklar ihbar edilmiş, dönemsel olan siyasi çatışmalar içinde devleti koruma adına muhbirlik yapılmıştır.

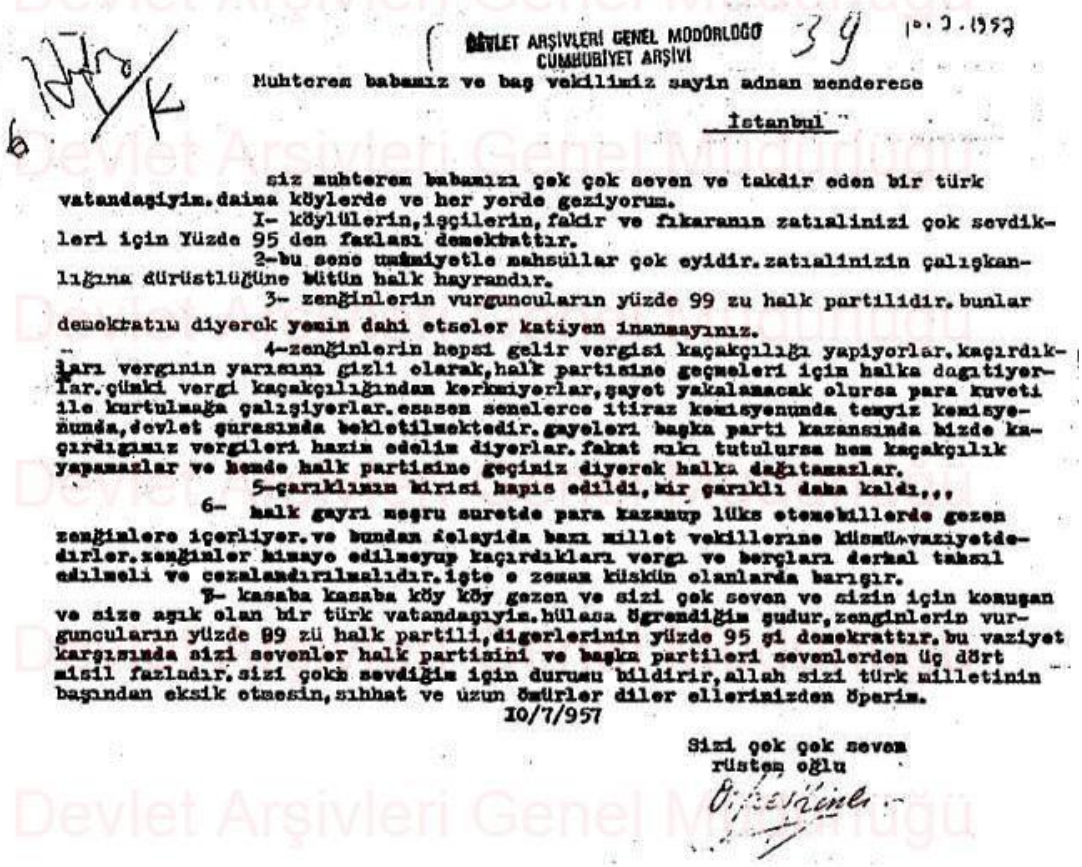
Son olarak bu bölüm için ele aldığımız mektuplar kişi ve kurumların şikâyet ve ihbar niteliği taşıyan mektuplarıdır. Bu mektupların sahipleri; kurum başkanları, tüccar, gazeteci, doktor, denizci, esnaf, terzi, avukat, veteriner, eczacı gibi meslek grupları içinde olan kişilerdir. Bu kişilerin mektuplarından kendi kurumları içinde yaşadıkları, gördükleri, duydukları ve tarafsız kalamadıkları konularda iktidara sadakat duygusuyla hareket ettikleri görülmektedir. Elimizdeki bu mektuplardan hareketle, mektup sahiplerinin gözünde iktidarın yönetim mekanizmasının işleyişindeki açıklardan yararlanıp haksız kazanç sağlayan, muhalefet zihniyetiyle hareket edip DP aleyhine propaganda yapan, iktidarın sağladığı kolaylıkları suistimal eden, kaçakçılık ve karaborsacılık yapan kişi ve kurumların olduğunu görüyoruz.

Bu bölüm için mevcut olan mektupları bütün olarak ele aldığımızda; DP'nin iktidara geldiğinde devlet kurumlarında ve orduda tasfiye yoluyla eski yönetim yanlılarını saf dışı bırakma çabalarının pek başarılı olmadığını yazılan mektuplardan kısmi de olsa anlıyoruz. Dönemde Bürokrasiye ait şikâyetlerin ihbarların dile getirilebileceği platformların olmasına karşın mektuplardan anlaşılan bu uygulamaların yetersiz kalışı ve bunların neticesinde direkt olarak Başbakan Adnan Menderes'e ulaşma çabasının var oluşudur. Ayrıca bu mektuplardan dönemin bazı devlet adamlarının ya da akrabalarının siyasi güç unsurlarını kendi yararlarına kullandıklarını çıkar ilişkisi içerisinde ayrıcalıklar elde etme çabasında olduklarını anlıyoruz. Elbette dönemde pek başarılı birçok idare adamı da vardır ancak ciddi anlamda sorun teşkil eden memurların ve idare adamlarının varlığının da bir gerçek olduğunu mektuplardaki söylemlerden anlıyoruz.

Ayrıca dönemin iktidarına açık düşmanlık yapan, komplo kuranların açıkça ifşa edildiğini mektuplarda görüyoruz. Bu mektuplardan saptadığımız diğer bir konu ise dönemin siyasi sistemi içinde fikir çatışması yaşayan insanların parti ayrımı nedeniyle yapay karşıtlıklar içine sokulmuş olmasıdır. Siyasi mücadele adına birbirleriyle olan çekişmelerden doğan sosyal baskı ve çeşitli konulardaki istismarlar neticesinde kişilerin kurumlarda oluşan çarpıklıkları görüp hak, hukuk, adalet mekanizmasını başbakanın çevresinde birleştirip direkt olarak Başbakan Adnan Menderes'e ulaşmanın sorunların çözümünde etkili olacağı ve oluşan olumsuz durumların düzeleceği kanaatiyle mektupları yazdıklarını görüyoruz.

14.2. Şikâyet ve İhbar Mektup Örnekleri:

Mektup No: 1[489]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

39

10.9.1957

Muhterem babamız ve baş vekilimiz sayin adnan menderese

İstanbul

siz muhterem babamızı çok çok seven ve takdir eden bir türk vatandaşiyim. daima köylerde ve her yerde geziyorum.

1- köylülerin, işçilerin, fakir ve fukaranın zatıalinizi çok sevdikleri için Yüzde 95 den fazlası demokrattır.

2-bu sene umumiyetle mahsüllar çok eyidir. zatıalinizin çalışkanlığına dürüstlüğüne bütün halk hayrandır.

3- zenginlerin vurguncuların yüzde 99 zu halk partilidir. bunlar demokratım diyerek yemin dahi etseler katiyen inanmayınız.

4-zenginlerin hepsi gelir vergisi kaçakçılığı yapiyorlar. kaçırdıkları vergının yarısını gizli olarak, halk partisine geçmeleri için halka dağıtiyorlar. çünki vergi kaçakçılığından korkmiyorlar, şayet yakalanacak olursa para kuveti ile kurtulmağa çalışiyorlar. esasen senelerce itiraz komisyonunda temyiz komisyonunda, devlet şurasında bekletilmektedir. gayeleri başka parti kazansında bizde kaçırdığımız vergileri hazim edelim diyerlar. fakat sıkı tutulursa hem kaçakçılık yapamazlar ve hemde halk partisine geçiniz diyerek halka dağıtamazlar.

5-çarıklımın birisi kapic edildi, bir çarıklı daha kaldı,,,

6- halk gayri meşru suretde para kazanup lüks otomobillerde gezen zenginlere içerliyor. ve bundan dolayida bazı millet vekillerine küsmüş vaziyetdedirler. zenginler himaye edilmeyup kaçırdıkları vergı ve borçları derhal tahsil edilmeli ve cezalandırılmalıdır. işte o zaman küskün olanlarda barışır.

7- kasaba kasaba köy köy gezen ve sizi çok seven ve sizin için konuşan ve size aşık olan bir türk vatandaşıyim. hülasa öğrendiğim şudur, zenginlerin vurguncuların yüzde 99 zü halk partili, digerlerinin yüzde 95 şi demokrattır. bu vaziyet karşısında sizi sevenler halk partisini ve başka partileri sevenlerden üç dört misil fazladır. sizi çokh sevdiğim için durumu bildirir, allah sizi türk milletinin başından eksik etmesin, sıhhat ve uzun ömürler diler ellerinizden öperim.

10/7/957

Sizi çok çok seven
rüstem oğlu

010 09 91 280 1

83

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 91 - Dosya No: 280 - Sıra No: 1

[489] BCA, nr. 10.9.0.0/91.280.1.

Mektup No: 2[490]

22

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

22

Muhterem bey efendi.

Ankara Valisi ve Emniyet Umum Müdürü Kemalbey çok yakın komşularımdan genel müdürlükte çalışan bir arkadaşımın kızı ile bir kaç gün evvel tirenle istanbula yaşamaya geldi ve .umum Müdürlük 3;cü şube müdürü hüseyin beyde bu kamalin przrvrngidir. istanbuldada ikinci şube müdürü ile polis müdür muavinide ayni şekilde tahsildarı olgunu ve istanbul poliani baştan çıkardıklarını geliri olan karakollara para ile tayin ettikleri ve bu durum daha ilerlemesi için istanbul valiliğine tayin edip burada işini ve apartman yaptıracağı da şayia ve dedikodilar arasındadır.

demokrasinin iki vazifelisisi ve iki yerden maaş alan ve beyoglu emniyet amiri ihsanının karısını kullanan ve onunda daima beyoglundan ayırmak istemeyene ve fahrettin kerimden istanbul valiligini almak isteyen bu adam artık emniyet - teşkilatı içinde kanun ve nizamları ve vicdanının kötüye kullanmış ve kullanmaktadır.

ufak bir inceleme yaptığınız taktirde istanbul halkının ve polisinin dertlerine deva - olacagınızdan umit bekler muhterem ellerinden öper zatialinize hakikatı anlattım ve bir maksat ve fenalık için arzetmiş degilim halkın ve polisimizin tercumanı olarak bildirmeyin insani ve vicdanı borcum olarak arzediyorum.I4/5/954

İstanbul maçka ocagı D.P.
ye kayitli Muhsin dogru
el

010 09 91 280 1

129

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 91 - Dosya No: 280 - Sıra No: 1

[490] BCA, nr. 10.9.0.0/91.280.1.

Mektup No: 3[491]

9-12-957

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Sayın Başvekilim

1946 Senesinde birinci umumi müfettişliğin baskısı,iskan kanunun mer'iyeti o zamanki totaliter zihniyet ve gaddar idarenin çeşitli şekillerde tezahür eden hudutsuz kötülükleri karşısında; prensiplerine,gayelerine ve bu prensipleri tatbik mevkiine koyan kıymetli idarecilerine can-ı gönülden bağlandığımDemokrat partiyi Urfada kurmuş ve İl başkanlığını deruhte ederek bu uğurda hayat,sıhhatve servetimi fedadan hiç bir an çekinmediğim yüksek malumunuzdur.

Hemen şurasınıda müsaadenizle arzedeyimki Urfa demokrat parti teşkilatını kurduğumdan ikdidara geldiğimiz zamana kadar faaliyetlerim,gerek bütün Urfalılar ve gerekse zatialilerinin yüksek takdir ve tevecühlerine mazhar olmuştur.

Zaman,zaman Urfaya gönderilen yirmiyi mütecaviz parti müfettişi parti teşkilatını tanzim edememiştir. Acizane arzedeyimki bundan böylede yapamıyacaktır.Bunun sebebide parti kurucusunun parti içinde bulunmamasıdır. Eyer müsaade buyurulursa Urfaya gönderilen son üç müfettişin tutumu hakkındaki mütalalarımı şifahen arzederim.

Ne acı tecellidirki cali samimiyetler göstererek partisine ve onun idaline candan bağlı kimseleri kötüleyerek hakikatleri ört bas etmek isteyenler bugün partiyi dagıttıkları yetmiyormuş gibi yine o partinin nimetlerinden istifade yolunda birer memuriyet almak için yarış etmektedirler.

Takdir buyurursunuzki bizler gibi bugün muhalefet partilerinin ileri saflarında bulunanlarla partimizin kuruluşundan beri en şiddetli bir şekilde mücadele edenlerin kendi partilerinden ve iman, edercesine inandıkları liderlerinden ilkinceye kadar ayrılmalarına imkan ve ihtimal tasavvur edilemez.

Bütün arzumuz kurarak bir evlat muhabbeti ile bağlandığımız partimizin günden güne tekamül edip zaferler kazanmasıdır.

Ben 1946 ruhuyle bu yolda mücadeleden asla çekinmiyeceğim Vefakar Urfalılarda kurucularıyle beraberdir.onların hissiyatında tercüman olarak arzediyorum.

Bendenizden yüksek tevecühlerinizi esirgemezseniz,halan dagılmış bulunan Urfa parti teşkilatımızınek kısa bir zamanda kuvvetlenecek ve mutlak zafere vasıl olacaktır.Bu hususlara müteallik şifahi maruzatımızda kabulünü istirham eder en derin hörmetlerimi sunarım.

Reşit Kemal Timuroğlu

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 118 - Sıra No: 21

[491] BCA, nr. 30.1.0.0/20.118.21.

Mektup No: 4[492]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Cumhur Başkanlığı Yüksek Makamına

Ankara

Özet : Köy meralarına ve devlete ait araziye haksız tecavüzde bulunan Emin Develioğlu hakkında

Halen Kayseri Milletvekili bulunan Emin Develioğlunun Yeşilhisar ilçesine bağlı muhtarı bulunduğum musahacılı köyünün sınırları içindeki geniş mikyasda köy meralarına ve devlete ait araziye haksız tecavüzde bulunarak bu araziyi motörlü vasıtalarla sürüp ekmek ve bu arada Milletvekilliği nüfuzunu götüye kullanmak suretile hem köylüyü ve hemde hazineyi izrar ve buna mukabil şahsına haksız menfaat temin etmekte olduğunu berveçhi ati arz ve izah etmek isterim şöyleki :

1 - Emin Develioğlu, Devli ilçesinin karamadazı köyü sınırları içinde bulunan ve vaktile hazineden bedeli misli ile alınmış olan ve mevcud tapu kayidlerine göre miktarı muteber olmak üzere (3080) dönüm araziye sahip bulunmakta ve elindeki tapu kayidleri tamamile bu hakikatı tevsik ve teyid etmektedir.

2 - Bu tapu kayidlerine göre aslan hazineye ait iken bedeli misli ile verilen (3080) dönümden fazla arazinin bu civardaki köylere ait olup kısmen mera olarak kullanılan ve kısmende Devlete ait bulunan hali araziyi teşkil etmekte olmasına ve emin develioğlunun arz edildiği gibi 3080 dönümden fazla araziye müdahaleye asla hakkı bulunmamasına rağmen Milletvekilliği nüfuzuna dayanarak Develinin karamadazı ve ilyaslı ve Yeşilhisar ilçesinin Musahacılı köyleri zararına olarak 150 ila iki yüz bin dönüm araziyi zabtetmiştir. Millet vekilinin bu haksız tecavüzü karşısında siz büyüklerimizi rahatsız etmekten başka çare bulamadık.

3 - Emin develioğlunun milletvekili olması kanunen kendisine hiç bir hak ve imtiyaz sağlayamaz. bu prensibe sadakat gösterildiği, köylünün ve hazineye ait sarih hakların bila sebep emin develioğlunun yedi kasbına geçmesine müsaade edilmediği takdirde yapılacak muamele gayet basitdir. oda şudur.

A) emin develioğluna ait tapularda miktarın muteber olduğu yazılı olmasına ve evvelce murislerine ve hüsedarlarına bedeli misli ile (3080) dönüm arazi tefviz edilmiş olmasına göre devlet ve köylü hakkının siyaneti için bugün develioğlunun haksız olarak el koyduğu arazinin bir komisyon

030 | 01 | | | 18 | 102 | 12

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 18 - Dosya No: 102 - Sıra No: 12

[492] BCA, nr. 30.1.0.0/18.102.12.

Mektup No: 4[493]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

(2)

marifetile mesaha ettirilmesi ve tapuda yazılı 3080 dönümden ziyadesinin hazine adına tescili ve bu arada köy meralarına vakı tecavüzlerinde önlenmesi icap eder.

Biz, bu sarih hakkın aranılacağına inanmaktayiz. çünki devlet ve köylü zararına bir milletvekilinin iki yüz bin dönüm arazi zabtetmesine ve haksız olarak bugünki bulğaristan arazisi kadar koca bir çiftlik teşkil etmiş olmasına hiç bir zaman müsaade edilemez.

4 - Muhtarı bulunduğum musahacılı köyünün merasından binlerce dönüm araziye tecavüz edildiği ve bu yüzdan köy halkı ve hayvanatı çok sıkışık bir durumda olduğu için bu işe önemle el konulmasını beklemekteyiz.

Hükumet bu işde gerekli hassasiyeti gösterdiği takdirde milletvekillerinin imtiyazlı olmadıkları ve haksızlık nereden ve hangi taraftan gelirse gelsin kanuni şekilde mukabele göreceği kanaatı ve imanı biz köylülerde yerleşmiş olacaktır.

Netice : Yukarıda arzolunan hususatdan dolayi yapılması gereken kanuni işlemlerin tesrii ikmal ve intacına yüksek emir ve müsaadelerinbi saygılarımla arzeylerim.

Yeşilhisar ilçesinin musahacılı köyü muhtarı
Rıza Ulu

030 | 01 | | | 18 | 102 | 12

3

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 18 - Dosya No: 102 - Sıra No: 12

[493] BCA, nr. 30.1.0.0/18.102.12.

Mektup No: 5[494]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

A-2-53 | 3 | euro

Çankırı
20/5/1960

Pek Muhterem Efendim :

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Son hadiseler üzerine,çevremiz C.H.P.teşkilâtı,her hususdan faydalanarak Partimiz aleyhinde propaganda yapmakta ve hatta halkı,teşkilâtları vasıtasiyle tahrik ve hadiseler çıkarmağa hazırlamak için ellerinden geleni yapmaktadırlar .

15 gün kadar önce,Halk Partisi İl teşkilâtının gizlice be yanname dağıtmağa teşebbüs ettiği,tarafından haber alınması üzerine,bizzat Vali Nazım Başlamışlıya gittim ve keyfiyeti arzettim . Vali Bey,derhal Emniyet Müdürüne emir vererek bu için tahkikini istediler.Emniyet Müdürü,maiyetindeki memurlarından (Başkomiser Osman Kurtaran, Komiser Muavini Niyazi Çitici ve Sivil Memur Mehmet Akkoy) u, bu iş için vazifelendirmiştir .

Yine haber aldığıma göre,esasen koyu Halk partili olduğu ve Halk partisine her hususta yakınlık ve alâka gösterdiği malûmumuz olan Başkomiser Osman Kurtaran,durumdan Halk partisini haberdar etmiş olacak ki,esaslı bir şekilde ve habersiz olarak bir arama yapıldığı takdirde meydana çıkarılması muhakkak olan beyanname ve saire gizli vesikalar,halk partisince yok edildikten sonra sözde yapılan arama,bir netice vermemiş bulunuyor.

Bilâhare bana gelen Çankırı Halk partisi Mebuslarından bazıları, " Senden ümit etmezdik,bu ihbarı sen yapmışsın " diyerek bana çattılar .

Bu hadiseler,arzettiğim şekilde cereyan ederken;maalesef, Partimiz İl ve İlçe İdare Heyetlerinde vazifeli bulunan bâzı arkadaşlar,Hükümetimizin çıkardığı Basın Kanunu,Yürüyüş Kanunlarının yersizliğinden ve son olaylar vesilesiyle,Büyük Millet Meclisi kararıyle teşekkül eden Tahkikat Komisyonunun da aleyhinde konuşarak, " Böyle işler olmaz,bunlara ne lüzum vardır. " şeklinde gerek Partimiz binasında partimizi ziyarete gelen köylü ve şehirli vatandaşlar yanında ve gerekse dışarıda halk arasında , çekinmeden konuşup kelâm etmektedirler .

Halk partisi bilhassa son günlerde faaliyetlerini artırmış hummalı bir halde,aşikâr ve gizli köy köy dolaşıp,partimiz aleyhinde her şekilde çalışırlarken,bizim İlçe ve İl teşkilâtımızın lâkayıt ve tamamiyle muattal bir vaziyette bulunuşu,Partimize candan bağlı olan Partili ve partisiz vatandaşları,bütün hâkimiyetleri çıplaklığı ile gören halkı üzmekte,endişeye sevk etmektedir .

Ötedenberi Partimin tam manasiyle fedai bir neferi,her şeyini sıhhat ve hayatını feda etmiş bir ferdi olarak,siz büyüğüme bu durumu arzetmek ve sizi bu vesile ile rahatsız etmek mecburiyetinde kaldığım için özür diler, sonsuz hürmetlerimin kabulünü arz ve rica ederim Efendim .

Hasan Altuğ
D.P.İl İdare Kurulu Azası

H-Altuğ

010 | 09 | | | 91 | 280 | 1

101

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 91 - Dosya No: 280 - Sıra No: 1

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

[494] BCA, nr. 10.9.0.0/91.280.1.

Mektup No: 6[495]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Kilavuz

IC/9/955

Çok Muhterem Büyüğümün Dikkat nazarına

Son hadiseler hakkında sezis, duyuş, ve kanaatım:

I- Halkcılar bu iş için çok evvelden hazırlanmış ve vazifa almışlar- bunların yegane parolası nüveler halinde yer, yer halk arasına katılarak (Ne duruyorsun sende türk kanı yokmu Vurrrr)

2- Polis tamamen seyirci bazende tahrikci.

3- Ordu mensubu vaziyete hakim olacağı yerde. vakadan haberdar olmayan mıntıkalarda (Taşlı tarladan kendi vasıtalerına halkı bidirdikleri yağma mahalline sevk ettikleri hatta bazı subayların kazma kürek gibi tahrib alet taşıdıkları söylenmektedir.

4 bunu vesile ittihaz eden komonizmde istediği gibi hareket etmiştir

Netice :

Halkcılar , Millet partili Lazlar, Kıbtiler. Sirtli Kürtler komonisler.

Polislerde zabitanın çoğuda nedense D.Partiye ısınmadır ğayeleli parti ve hükumetimizi düşürmek. belki bir noktada faydalı olurum diye kanaatımı sayğı ile arz ederim. en deriş bağlılık sevgilerimle.

Partinizin naçiz bir üyesi

030 | 01 | | | 36 | 221 | 2

42

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 36 - Dosya No: 221 - Sıra No: 2

[495] BCA, nr. 30.1.0.0/36.221.2.

Mektup No: 7[496]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

23/9/1955

Sayın
Başvekil Adnan Menderes Hazretlerine Takdim.

Efendim.

6/Eylül/1955 akşamı olan hadiseden Adil Hükümetinizin Makamınızın ve Şahsıalinizin katiyyen ve zerre kadar bir sunıtaksiri ve kusuru yoktur bu hadise Zatıalinizi çok müteessir ettiğini gazetelerde okudum ve okuyorum arzettiğim gibi Zatınızın zerre kadar bir kusuru yoktur. Hadisede zarar görenlere zararlarının telafisi için yardım olacağını ianeler toplanmakda olduğunuda gazetelerde okudum ve okuyorum bu alicenaplığı haber alan ve gazetelerde okuyan insafsızlar, on lira kıymetinde olan bir adet zararı yüz lira ve bazı kalemlerde de Bin lira yerine Yirmibeşbin lira zarar gösteriliyor kalem itibariyle bu iki kalemi yazıyorum müteaddit kalemler varbeher kalem bu nisbette zarar gösteriliyor zarar olmuşcesine liste tanzim ettiklerini bilzat vakıfım gözümle tanzim ettikleri zarar listelerini görmüşüm bu haksızlığı ve vicdana muğayir gördüğümden bu insafsızca yalandan hilafı hakikat hazırlanan listelerdir. Bu yazdığım hakikattır. Hükümetimizin Milletimizin ve Şahsıalinizin Adaletini Alicenaplığını insaniyetini ayaklar altına alarak bu insafsız ve haksız ve yalandan ve vicdana ve insaniyete muğayir talepleri haksızdır ve yolsuzdur.

Bu haksız ve yolsuz taleplerini vermek doğru olmaz.Buna vicdanım razı olmadığından ve Allahtan ve vebaldan korktuğumdan bu hakikatı bildirmemekliğe vicdanım razı olmadı bildiriyorum bu hakikatı, Bildirdiğim hüsnüniyetledir ve bildirmeği Memleketim ve Milletim için vicdan borcu olarak Zatıalinize hüsnüniyetle arzediyorum derin sayğılarımla Asil ve Temiz Kalpli ve Milliyet ve Vatansever Efendim Hazretleri.

Necip Türk Milletinin Türk Kanını taşıyan bu Milletinbir Evladı

Haşiye:
Kanaatım bu hadisenin böyle olmasına yeğane kominizm parmağıdır kominizmin gayesi Yoğoslavya ve Yunanistan ile olan dosluğuğumuzu bozmak ve ittifakımızı bozmak için Borşevik ve kominizm parmağıdır ve aramızı açmak içindir. Kominizm düşmanlığıdır.

030 | 01 | | | 37 | 222 | 2

3

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 37 - Dosya No: 222 - Sıra No: 2

[496] BCA, nr. 30.1.0.0/37.222.2.

Mektup No: 8[497]

İstanbul, 30.11.1955

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

210

Bay Adnan Menderes
Başvekil
ANKARA

Kıymetli Başvekilimiz,

Bir italyan grubu halen İstanbul Elektrik Şirketiyle yapılması gereken bir ihalenin bitirilmesi için Samet Ağaoğlu Hemşehrisi Avukat hanımla müzakeresi sonunda : Bu bayana bir milyon Türk Lirası vaadiği taktirde işin ikmalini deruhte edeceği söylemesi üzerine, sözkonusu İtalyan grubu başkanı ihale bedelini bir milyon lira artırmak şartiyle kendilerine(bayana) bu paranın verilmesi hususunda kararlaştırılmıştır.

Kardeşinin ismi ve memuri durumundan bilistifade bir milyon lira rüşvet alarak ihale bedelini bu suretle yükseterek milletin cebinden çıkacak bu para için çok teessüf ederiz.

Lütfen bu işle alakadar olarak kanunsuz ve vicdansızca hazineye büyük zararlar veren bu bayan' hakkında kanuni takibat yapılmasını bir vatandaş olarak sizden hem rica ve millet namına sizi de vazifenize davet ederim.

bir vatandaş

Rüşvet hakkında bir ihbar

1

010 09 92 283 1

170

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 283 - Sıra No: 1

[497] BCA, nr. 10.9.0.0/92.283.1.

Mektup No: 9[498]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

20.10.1954

Sayın Başbakanımız 34 İzmir

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Size böyle imzasız mektup yazmak cidden üzülecek bir hal ise de maalesef şikâyette bulunduğumuz kimseler okadar tehlikeli ve menfaat düşkünü adamlarki alim allah adamı lekelemek için hiçbir şeyden çekinmezler.Yalnız bir düşünceniz var bu mektup şayet sizin elinize geçmezde kalemi mahsusunuz tarafından imha edilme korkusu... şayet böyle birşey olursa doğrusu çok üzüleceğiz zira bu şikâyetler bugüne kadar çoktan gazetelere intikal edecekti fakat biz memleketini seven hakiki demokratlar bunu önledik ve evvelâ sizi bu utanç verici hallerden haberdar etmek istedik...

Eğer bunları iyi bir tahkik ettirirseniz ki bunda eminiz göreceksinizki Bursada kendilerini koyu demokrat gösteren şahıslar nekadar koyu mideci imişler...

Yazımız belki de sizi sıkacak ve kıymetli zamanlarınızı alacak amma ne yapalımki asıl mesele bunlardır.Zira sizin güvendiğiniz kimselerin kiç yüzlerini bilirseniz ona göre kendilerine iş tevdi edersiniz ve millette bu baş belalarından kurtulmuş olur.

I- Bursanın sözde ileri demokratları ziraat bankasından azami yardımı görmek için koyu halk partili olan ve köylerdeki kooperatif müdürlerinne kadar halk partisi propogandası yapan bir şebekenin başını hala memlekette tutmaktadırlar.

2-Sayın Celâl Bayarın akrabası Nurullah Tolan Bursada bir bahçe tesis etmektedir.Bu bahçe sırf teknik teşkilatın eleman,vasıta ve malzemesiyle kurulmaktadır.Fakir köylü ve halka hiçbir surette yardım yapmıyanteknik teşkilat ve ziraat okulu kendi işlerini geri bırakarak bu şahıslara yardıma koşmaktadırlar.

3-Halkta şöyle bir kanaat var : nurullah bey celal bayarın akrabası oda ziraat vekilinin bugüne kadar mevkiinde kalmasını sağlamaktadır binaen aleyh bu vekili kimse yerinden oynatamaz.Eski teknik ziraat müdürü cemal taşman dürüstlükten ayrılmıyordu.fakat kodamanlar ın hempası vali onu yerinden nurullah bey vasıtasıyle attırdıD Ve yerine valinin adamı eski halk partisi mebus adayı birisi getirildi.Bakanlık ilâve olarak teşkilata bir jip arabası yolladı bunu vali doğrudan doğruya merkez teknisyenliğine tahsis etti.

Öyleki bu arabayı teknisyenden başka kimse kullanamaz. Anahtarı ce bindedirbütün işi kendisinin halk partisi başkanı rıza ilova ve izvattaki bir doktorla ortak bahçesilevali ile ortak aldıkları bahçe,nurullah tolanın bahçesi,banka müdürünün bahçesi,semih odmanın bahçesi ni bakmak la görevlendirildi.Bu şahıs 1946 seçimlerinde inegölde halk partisi lehine halka şiddetli baskı yapmış ve demokrat parti seçimleri KARANLIKS bakanlıktaki amcaları vasıtasıyle kendisini güçhal bursaya tayin ettirmiştir.Halk partilerinin himayesinde ve menfaat perest demokratların gözlerini boyayarak mevkiini sağlamış tır.Nurullah tolan için ziraat okuluda bir çiftliktir.Kimsenin fakir köylünün görmediği her yardımı hemde yarasız olarak görmektedir.Karacabey harasıda keza bir çiftliktir.o oradan istediği hayvanı alır tabii bunların hepsi vekil beğin yüksek emirleriyledir.Daha yazılacak çok şeyler var fakat başınızı ağırtmıyalım Göndereceğiniz bir müfettiş(amma dürüst olmak şartiyle) bunların hepsini meydana çıkarır.ve memlekette bu mikroplardan temizlenmiş olur. 20/10/954

Selam ve sevgilerle ellerinden öperiz
sayın başkanımız

Hakıkatları gören
Beş Demokrat

010 00 9 280 1

19

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 91 - Dosya No: 280 - Sıra No: 1

[498] BCA, nr. 10.9.0.0/91.280.1.

Mektup No: 10[499]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Saygideger Adnan Menderes:

Kiymetli zamanlarınızı aldığım için affınızı reca ederim:

Bahse mevzu konusu olan mesele Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha müessesesi müdürü olan Riyazi Erzin isimindeki zat in yapmışoldugu işlere ait bir ahbabımın evinde duyup bunu tahkik ederek size bildirmek zaruretinde kaldığımdır:

1-Şehir Elektrik ceryanı müessese kurularındanberi mevcut veb normal işler aynı zamanda hiç lüzumu yokiken mühim bir para verilerek 1 dizel motoru ve Dinamo alınmışdır.
2-Saatte 120 lite temiz su veren bir inbik lazım iken bir yedekde alınabilirken mühim bir para verilerek bundan 4 adet alınmışdır.
3-Uzun seneler kullanılmış ve halende kullanılan Veboli cihazını yeniletmek isteniş ve mühim bir para tutan yeni bir cihaz ve aynı zamanda birde Klor cihazı alınışdır.
4-Konferans salonunda iskemleler mevcut iken bunları dagıtmış ve yekunu fazla para tutan sandalyalar yaptırmış.
5-Kendi hususi Otomobiline hususi garaj yaptırtmış.

Saydıklarım gözle görulebilen kısımlar olup daha bir çokları mevcut oldugunu yapdıgım tahkikattan anladım,

Sizin memlekt severliginize ve başbakan olmanız husebile bildiriyorum.,hürmetlerimin kabulunu rica ederim,

12/2/952

030 | 01 | 18 | 102 | 11

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 18 - Dosya No: 102 - Sıra No: 11

[499] BCA, nr. 30.1.0.0/18.102.11.

Mektup No: 11[500]

Mersin, 21 Mayis 1960

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

97
1

Sayın,

Adnan Menderes Başbakan

ANKARA

Bir misal olarak takdim ettiğimiz ilişik muracattan anlaşılacağı vechile Deniz Bank Deniz Nakliyatı Türk Anonim Şirketi vapurlarile nakledilen mallarımıza gelişi güzel ve bazan çok fahiş raddelerde navlun alınmak suretile ayni maddeyi ve fakat muhtelif partileri birbirinden çok farklı maliyetlere sokmak suretile bir kısmımızı magdur etmekte ve piyaseyi içinden çıkılmaz hale getirmektedir.Herhangi bir mecburiyet olmasa dahi mallarımızı milli gemilerimizle nakletmek hepimize düşen zevkli bir vazife olduğunu idrak etmekle beraber yine hepimizin ve bilhassa sayın Hukûmetimizin ithal mallarını en ucuz fiatla müstehlike intikal ettirmek te müşterek bir gayedir.Rayice,mantıka, iktisad ve ticaret kaidelerine uygun düşmeyen bu gayritabii hale bir nihayet verilmesi için acele delâletinizi rica eder en derin saygılarımızı sunarız.

Nazım Miskâvi ve Ortakları — Merta T.A.Ş. — Vitakola T.A.Ş.

Nedim Sabah — Aziz Atınç — Mehmet ve Sabahaddin Akdoğan

Rifat Uysal — Mehmet Bugdaycı — Mehmet Kurtoğlu

Vital Strumza — Salamon Strumsa — Mustafa Gazioğlu

Mehmet Gazioğlu

TÜRKİYE CUMHURİYETİ DAMGA PULU 15 KURUŞ 15 KURUŞ

010 | 09 | 92 | 281 | 2

110

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 281 - Sıra No: 2

[500] BCA, nr. 10.9.0.0/92.281.2.

Mektup No: 12[501]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

20/2/960

Çok muhterem
Adnan menderes
Baş vekil ve D.P.genel Başkanı
ANKARA

Maruzatımıza başlamadan evvel kıymetli dekikalarımızı işgal Edeceğinizden kusurumuzun affını diler ellerinizden hürmetle Öperiz.
Çok muhterem Önderimiz 946 tarihinden beri partimizin faal Elemanlarıyız(çevremizde)partimiz ve vatandaşlarımıza manen ve Maddeten daimi olarak meşru yolden mudafaa ettik şer cebhesine (C.H.P.ye)hiç bir zaman fırsat vermedik,nice ölüm ve sürgün zindanlarda çürümek tehditlerini duyduk,bu tehditler hiç bir zaman İnandığımız ve fiilen bizi geri bırakmaktadırlar çok muhterem Önderimize ki hallarımızı arz ettmekteyiz 923 senesinden beri 35 Hane meşur aşiretimle beraber ille köyü imar ve iskan ettik ve Kimse malı olmadığına dair kendi kendimize ekip kaldırıyoruz ve 953 te(C.H.P.liler iktidare geçtiğinde bilfiil jandarma kuvatile Elimizden araziyi aldılar ve hâte damlarımızın bir iki hanesinden Yıktılar ve bizide mahkemaye verdiler hate bizlere dedi siz Davşansınız davgan dağdan ne anar ve sonra jandarma kuvatile beraber motorlarını getirdi ve arazimizi cebri süratile sürüp ekmeye Başladı ve 956 senesinde kadastro memurları köyümüze gelerek ve Arazimize ölçülerek bu arazi hazine malı olduğunu anlaşıldığına Göre- mahkemeye verildi fiilen o gün bu güne kadar mahkemeden bir şey anmadık hate kazamadaki bütün ağalar(C.H.P.lidir olduğuna Rekmen hakımize de icra ettmiyorlar ve 959 da giden kadatro Hakimi ağa celâl avşaroğlundan dedi ki bay celâl ağa bu illenin Tapusu ibraz ett ve bizede kurtat bu milletin yüzünden osandım Hayir dedi bende tapu ve vesile yoktur bu arazi benim ziliyet Altınadır ve para kuvatile zorla alıp ve ekecem bu köyde ektiğim Ekinleri özerine masraf odiyorum ki bizde takatımız olmadığı İçin urfadan şahit gettirdik ve hatta nabenimiz hüsümet ve kan Davacı olduğuna göre hubet aşiretinden şahit getirdik allah için Şahadetini kabul ettik ve yine kabul olunmadı bu kazada hiç bir Hükümet ve adelet yoktur (C.H.P.liden kayri bir hukuk yoktur ve Bizim gibi fakır fukara vatandaşların haklarini cari muamele eden Ve bakacak adam yoktur ki bu 35 haneden en az iki yüz kişilik ve Çocuk çoluğumuz perişen bir haldedir birlikte yüksek makamınıza Arz ve istirham ederiz

NOT: Edres
URFA-Akçakale
İlle köyü

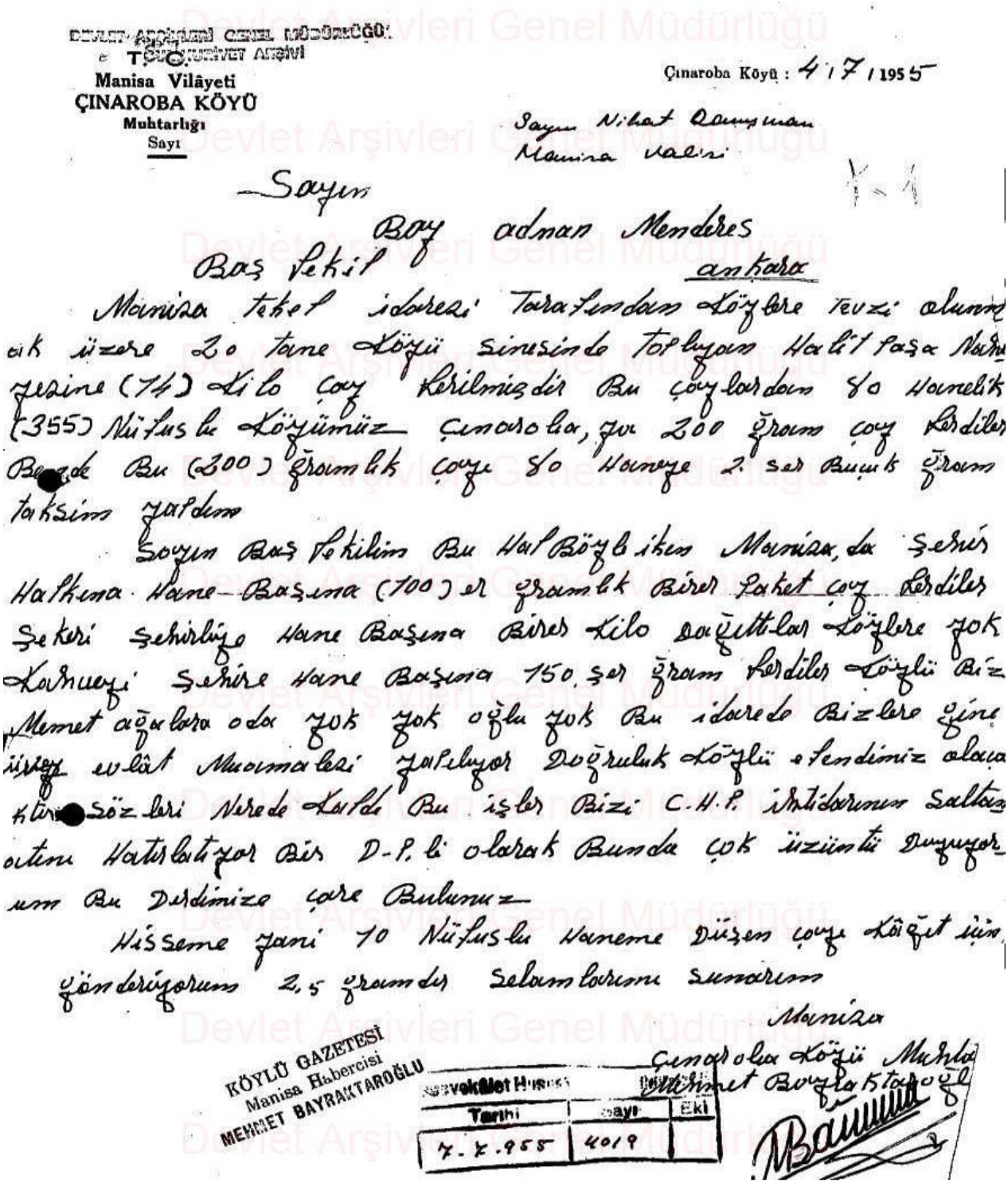
35 haneli ille köyü
Meşhur aşiret reisi
Mustafa meşhur

030 | 01 | | | 21 | 123 | 1

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 21 - Dosya No: 123 - Sıra No: 1

[501] BCA, nr. 30.1.0.0/21.123.1.

Mektup No: 13[502]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
T.C. Cumhuriyet Arşivi

Manisa Vilâyeti
ÇINAROBA KÖYÜ
Muhtarlığı
Sayı

Çınaroba Köyü : 4 / 7 / 1955

Sayın Nihat Oransoy
Manisa Valisi

Sayın
Boy adnan Menderes
Baş Vekil
ankara

Manisa Vekil idaresi Tarafından Köyümüze Tevzi olunmak üzere 20 tane Köyü Sinesinde Toplayan Halil Paşa Nahiyesine (74) Kilo çay Verilmiştir Bu çaylardan 80 Haneli (355) Nüfuslu Köyümüz Çınaroba, ya 200 gram çay Verdiler Bende Bu (200) gramlık çayı 80 Haneye 2 şer Buçuk gram taksim yaptım

Sayın Baş Vekilim Bu Hal Böyle iken Manisa da Şehir Halkına Hane Başına (100) er gramlık Birer Paket çay Verdiler Şekeri Şehirliye Hane Başına Birer Kilo dağıttılar Köylere yok Kahveyi Şehire Hane Başına 150 şer gram Verdiler Köylü Biz Memet oğlara oda yok yok oğlu yok Bu idarede Bizlere yine iyiye evlât Muamelesi yapılıyor Doğruluk Köylü efendimiz olacak Bu Sözleri Nerede Kaldı Bu işler Bizi C.H.P. İktidarının Saltanatını Hatırlatıyor Biz D.P.li olarak Burda çok üzüntü Duyuyorum Bu Derdimize çare Bulunuz

Hisseme yani 70 Nüfuslu Haneme Düşen çayı Kâğıt için gönderiyorum 2,5 gramdır Selamlarımı Sunarım

Manisa
Çınaroba Köyü Muhtarı
Mehmet Bozlaktaroğlu

KÖYLÜ GAZETESİ
Manisa Habercisi
MEHMET BAYRAKTAROĞLU

Vekâlet Hurus...
Tarihi 7.X.955 | Sayı 4019 | Ekl

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 112 - Dosya No: 709 - Sıra No: 2

[502] BCA, nr. 30.1.0.0/112.709.2.

Mektup No: 14[503]

17

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ -

Sayın büyüğüm

Bundan bir yıl kadar evvel sizi üç çocuğumla Ankara'ya gelerek rahatsız etmiştim.Bu arada kocamın hunharca öldürülüşünü uzun boylu anlattığım zaman işlerimin takip edileceğini ve suçlunun behemahal çıkarılması için gereken işin yapılacağını söylemiştiniz.Hatta bununla ilgili en ufak bir şikâyetimiz olursa onların da vakit geçirmeden duyurulmasını istemiştiniz.Şimdiye kadar size güvendim ve güvenmekteyim.İşim burada tam olarak ele alınmıyor.Alınıyor gösterilerek size başka türlü aksettirmeğe çalışılıyor.Daha doğrusu sizi aldatıyorlar.Mahkemeye birçok ip uçları verdik.Maalesef bir netice hasıl olmıyor.Öldüreni getir biz cezasını verelim diyorlar. Bugün üzerinde durulması gereken birçok kimseler var.Bunlar cemiyet içinde kanlı ellerini sallıyarak serbest serbest geziyorlar.Efkârı umumiye de bunu böyle biliyor.Bizim verdiğimiz ip uçları nazarı itibara alınmıyarak durmadan işi savsaklatıp ipe un sermeğe çalışıyorlar.Bu işle ilgilendirdiğimiz avukatlar dahi karşı tarafın sıkı takibi ve tehdidi karşısında mahkemeye girmekten çekiniyorlar.

Geç olsa da demokrat hükümetimizin bu işi ele alacağından kuvvetle emin bulunmaktayım.Sizi en yakınım bilerek derdimi dökülyorum.Üç yavrumla her gün göz yaşı dökmekteyim.Size ve hükümetimize uzun ömürler dilerken ellerinizden öper,sabırsızlıkla cevap beklerim. 22/9/1956

Alaşehir-Sarıgöl nahiyesinde
Ayşe Eroğlu
Ayşe Eroğlu

-1-

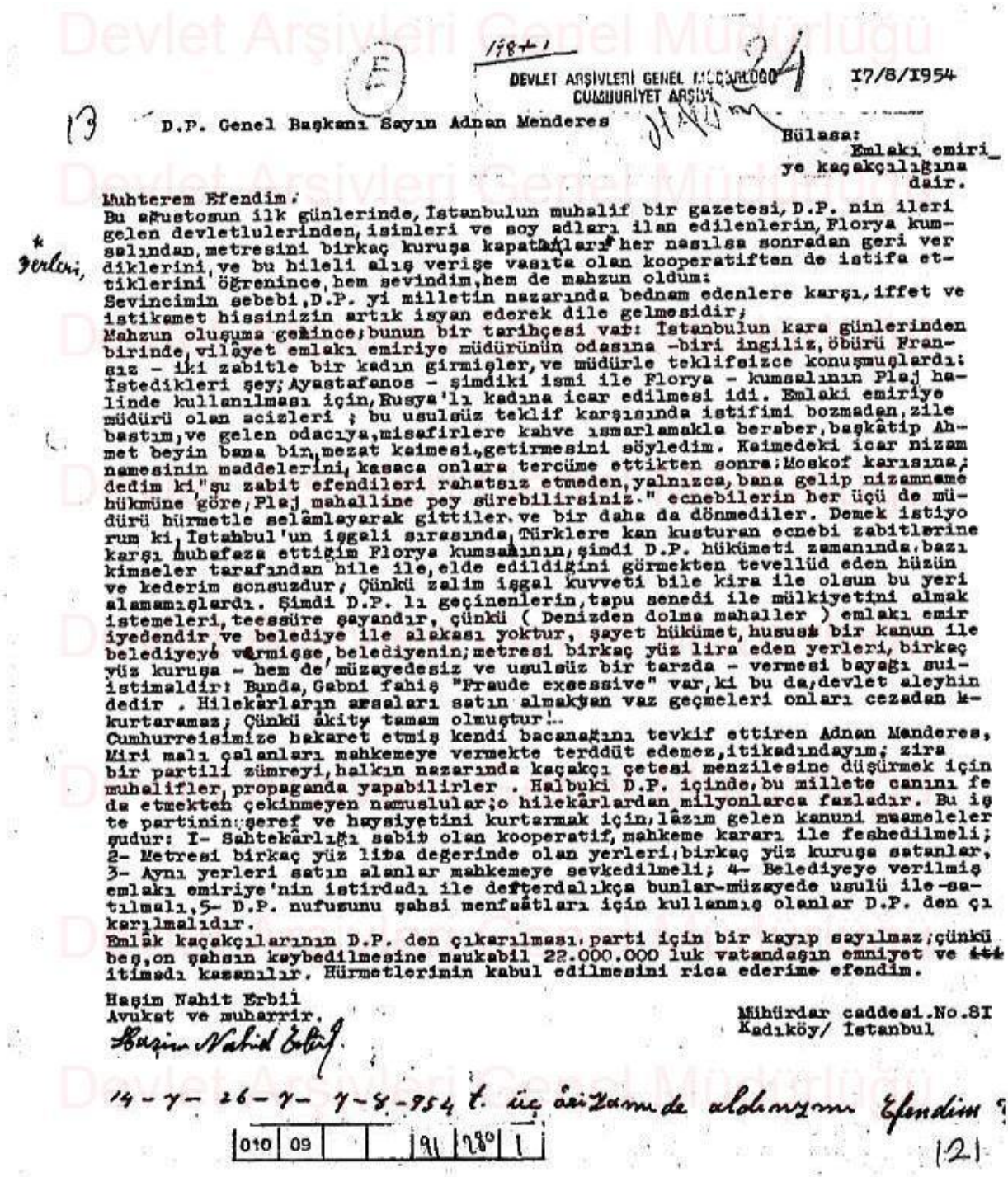
030	01			20	115	17

44

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 20 - Dosya No: 115 - Sıra No: 17

[503] BCA, nr. 30.1.0.0/20.115.17.

Mektup No: 15[504]

1984-1

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

17/8/1954

D.P. Genel Başkanı Sayın Adnan Menderes

Hülasa:
Emlaki emiri-
ye kaçakçılığına
dair.

Muhterem Efendim:
Bu ağustosun ilk günlerinde, İstanbulun muhalif bir gazetesi, D.P. nin ileri gelen devletlulerinden, isimleri ve soy adları ilan edilenlerin, Florya kumsalından, metresini birkaç kuruşa kapattıkları her nasılsa sonradan geri verdiklerini, ve bu hileli alış verişe vasıta olan kooperatiften de istifa ettiklerini öğrenince, hem sevindim, hem de mahzun oldum:
Sevincimin sebebi, D.P. yi milletin nazarında bednam edenlere karşı, iffet ve istikamet hissinizin artık isyan ederek dile gelmesidir;
Mahzun oluşuma gelince; bunun bir tarihçesi var: İstanbulun kara günlerinden birinde, vilâyet emlakı emiriye müdürünün odasına -biri ingiliz, öbürü Fransız - iki zabitle bir kadın girmişler, ve müdürle teklifsizce konuşmuşlardı: İstedikleri şey; Ayastafanos - şimdiki ismi ile Florya - kumsalının Plaj halinde kullanılması için, Rusya'lı kadına icar edilmesi idi. Emlaki emiriye müdürü olan acizleri ; bu usulsüz teklif karşısında istifamı bozmadan, zile bastım, ve gelen odacıya, misafirlere kahve ısmarlamakla beraber, başkâtip Ahmet beyin bana bir mezat kaimesi, getirmesini söyledim. Kaimedeki icar nizamnamesinin maddelerini, kısaca onlara tercüme ettikten sonra; Moskof karısına; dedim ki "şu zabit efendileri rahatsız etmeden, yalnızca, bana gelip nizamname hükmüne göre, Plaj mahalline pey sürebilirsiniz." ecnebilerin her üçü de müdürü hürmetle selâmlayarak gittiler. ve bir daha da dönmediler. Demek istiyorum ki, İstanbul'un işgali sırasında, Türklere kan kusturan ecnebi zabitlerine karşı muhafaza ettiğim Florya kumsalının, şimdi D.P. hükümeti zamanında, bazı kimseler tarafından hile ile, elde edildiğini görmekten tevellüd eden hüzün ve kederim sonsuzdur; Çünkü zalim işgal kuvveti bile kira ile olsun bu yeri alamamışlardı. Şimdi D.P. lı geçinenlerin, tapu senedi ile mülkiyetini almak istemeleri, teessüre şayandır, çünkü (Denizden dolma mahaller) emlakı emiriyedendir ve belediye ile alakası yoktur, şayet hükümet, hususî bir kanun ile belediyeye vermişse, belediyenin; metresi birkaç yüz lira eden yerleri, birkaç yüz kuruşa - hem de müzayedesiz ve usulsüz bir tarzda - vermesi bayağı suiistimaldir: Bunda, Gabni fahiş "Fraude excessive" var, ki bu da, devlet aleyhindedir . Hilekârların arsaları satın almakyan vaz geçmeleri onları cezadan kurtaramaz; Çünkü akity tamam olmuştur!..
Cumhurreisimize hakaret etmiş kendi bacanağını tevkif ettiren Adnan Menderes, Miri malı çalanları mahkemeye vermekte terddüt edemez, itikadındayım; zira bir partili zümreyi, halkın nazarında kaçakçı çetesi menzilesine düşürmek için muhalifler, propaganda yapabilirler . Halbuki D.P. içinde, bu millete canını feda etmekten çekinmeyen namuslular; o hilekârlardan milyonlarca fazladır. Bu işte partinin; şeref ve haysiyetini kurtarmak için, lâzım gelen kanuni muameleler şudur: 1- Sahtekârlığı sabit olan kooperatif, mahkeme kararı ile feshedilmeli; 2- Metresi birkaç yüz liba değerinde olan yerleri, birkaç yüz kuruşa satanlar, 3- Aynı yerleri satın alanlar mahkemeye sevkedilmeli; 4- Belediyeye verilmiş emlakı emiriye'nin istirdadı ile defterdalıkça bunlar-müzayede usulü ile-satılmalı, 5- D.P. nufusunu şahsi menfaatları için kullanmış olanlar D.P. den çıkarılmalıdır.
Emlak kaçakçılarının D.P. den çıkarılması, parti için bir kayıp sayılmaz; çünkü beş, on şahsın kaybedilmesine mukabil 22.000.000 luk vatandaşın emniyet ve itimadı kazanılır. Hürmetlerimin kabul edilmesini rica ederim efendim.

Haşim Nahit Erbil
Avukat ve muharrir.

Mühürdar caddesi.No.81
Kadıköy/ İstanbul

14-7-26-7-7-8-954 t. üç âzâ zamde alabilirsem Efendim

010	09			91	280	1

121

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 91 - Dosya No: 280 - Sıra No: 1

[504] BCA, nr. 10.9.0.0/91.280.1.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

15. YURTDIŞINDAKİ TÜRK VATANDAŞLARIN YAZDIĞI MEKTUPLAR

15.1. Mektupların Değerlendirmesi

Bu kısımda yurtdışındaki Türk vatandaşların Başbakan Adnan Menderes'e yazdıkları mektup metinlerini ele alınmıştır. Bu kapsam dâhilindeki mektuplarda yurtdışındaki vatandaşların anavatan ile ilgili bağlarını ve hislerini anlamak mümkündür.

Araştırma kapsamına aldığımız bu mektuplarda kişilerin, girdikleri yeni çevrede sağladıkları uyum çerçevesinde kültürel kimliklerini temsil etmelerindeki rolleri nasıl gerçekleştirdiklerine dair açıklamalar yer almaktadır. Bir nevi bu kişilerin Türkiye için kültür temsilcisi görevi gördükleri söylenebilir. Türk kökenlilerin bulundukları ülkeye geliş yılları ve geliş biçimleri, kendilerini kimlik olarak nasıl tanımladıkları mektuplarda yer almaktadır. Mektuplardaki söylemlerden kişilerin ana ülke merkezli yaklaşımla Türkiye'de olup biten gelişmelere kayıtsız kalmadıkları ve görüş bildirdikleri de görülmektedir.

Mektupların içeriklerine baktığımızda birçok farklı konunun olduğunu görüyoruz. Bu konular kısaca; anavatana faydalı olma için yurtdışında çalışmalar yapıldığına dair bilgilerin yer aldığı, Türkiye'de yaşanan politik, sosyal olaylar karşısında pasif olmayan tutumlar sergiledikleri, anavatanın kalkınmasına faydalı olabilecek düşüncelerin paylaşıldığı, gidilen ülkelerde kurulan münasebetlerin anlatıldığı metinlerdir.

Mektuplarda geçen söylem analizlerinden Türk kökenlilerin kimlik algılamaları formunda ana devlet olan Türkiye ile birlikte saf tutma eğilimleri görülmektedir. Seslenişlerini yansıttıkları metinlerde milli kimlik ve kültürlerini korumaya dayalı bir ortak milli bilinç ile ihtiyatlı söylemlerin olduğu görülmektedir.

İncelediğimiz metinlerde yurtdışında yaşayan veya yatırım yapmak gibi ticari amaçla giden girişimcilerin sosyal hizmet rollerini, kendi sistemini kurma çabaları

içinde kendi aralarında oluşturulan birlikler, dernek ve cemiyetler olduğunu ve bunların kendi el yordamlarıyla bulundukları yerde kabul görme ve eklemlenme çabaları olduğu anlaşılmaktadır. Yine mektup metinlerinde ulus ötesinde yaşayan ve yüreği Türkiye sevgisiyle çarpan kişilerin aktif politika düsturu çerçevesinde karşılaştıkları dışlayıcı koşulları aşmak için bir takım ara çözümler ürettikleri görülmektedir.

Ulus ötesinde yaşayan Türk kökenli kişiler anavatan ile ilişkileri sağlamada mektupları köprü olarak kullanmışlardır diyebiliriz. Bu anlamda mektuplarda geride bıraktıkları Türkiye'ye faydalı olma adına gittikleri ülkelerde çalışıp yaptıkları faaliyetleri, sivil yapılardan sivil toplum örgütlerine değin olan bağlantılarını anlatmışlardır. Mektuplardan anladığımız bir diğer nokta ise kişilerin kendilerini yazıyla ifade etmelerine paralel olarak bulundukları ülkelerde çeşitli şekillerde gazete yazıları, dernek yazıları, akademik makaleler çerçevesinde yazınsal varlık gösterme eğiliminde oldukları ve bu tutumla Türkiye'ye nasıl bağlı olduklarını göstermeye çalıştıkları görülmektedir.

Bu kapsam çerçevesinde ulus ötesinde yaşayan kişilerin benlik belgesi olarak yazıya sığındıklarını ve bu tutum çerçevesinde yazdıklarını Başbakan Adnan Menderes'e iletme eğilimlerinin yurttaşlık, soydaşlık düzleminde duyarlı görünüm perspektifiyle etno-kültürel ölçekte ana devletin yanında saf tutmaya ve destek vermeye yönelik mektuplar yazdıkları söylenebilir. Mektupların genel olay örgüleri içinden bir çıkarım yaptığımızda mektupların muhatabının Başbakan Adnan Menderes oluşundan hareketle, Türkiye'de yapılan politik, sosyal, ekonomik icraatların, yurtdışındaki kişiler nezdinde makbüllük hiyerarşisi içinde değerlendirildiği sosyo-kültürel olayların takip edildiği, buna ilintili olarak da benimsenen yapısal biçimde tutum takınıldığı görülmektedir.

15.2. Yurtdışındaki Vatandaşlardan Gelen Mektup Örnekleri:

Mektup No: 1[505]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Seyfeddin Akersin

Münster/West., 10.V.1957
Postschliessfach I
Deutschland

Sayın Bay Başvekil

"Kıbrıs Meselesi" etrafında, adanın ikiye taksimi esasına dayanan son İngiliz Planı, bu meseleyi hal edecek bir mahiyet ve kuvvette değildir. Ve bütünü ile, Türkiye, İngiltere ve Yunanistan arasındaki gerginliği önleyecek ve sulha hizmet edecek bir yol olmaktan uzaktır. Hatta bu plân tam aksine olarak üç memleket arasındaki münasebetleri çok tehlikeli bir safhaya sokacak ve dünya sulhunu hakiki bir tehlike ile karşı karşıya bırakacaktır. Bu şekilde ikiye taksim edilmiş olan Almanya ve Korea, benim bu görüşümü kuvvetle tasdik eden canlı misallerdir. Bugün gerek Batı Almanyada ve gerekse Doğu Almanyada yekdiğerine düşman kesilmiş olan halk, her gün korku içersinde karşı tarafın kendi üzerlerine yapacağı taarruzu beklemektedir. Koreada ise vaziyet daha korkunçtur. Bu misaller bize, ikiye taksim etmenin iyi neticeler vermediğini, bilakis dünyanın karşısına bilâhere tedavisi imkânsızlaşacak olan tehlikeli yaralar çıkardığını açıkca göstermektedir. Şu halde, Atlantik Paktının iki üyesi Türk ve Yunan milletleri arasında böyle bir vaziyet ihdas etmek, Yakın Doğuda yeni bir Korea icad etmek olacaktırki; bu hareket Atlantik Pektı camiası içersinde ve dünyanın çok nazik bir bölgesinde dünya sulhunu birinci derecede tehlikeye düşürecektir. Bu itibarla, benim bu mevzuda hazırlamış olduğum Planı gözden geçirmeden önce, "Taksim Planı" üzerinde bir karar vermemenizi rica etmekteyim.

1953 senesinden beri Almanyada bulunmakta olan bir Türküm. 40 yaşındayım. Mesleğim gazeteciliktir. Ve halen bir Alman gazetesinde mesleğimle iştigal etmekteyim. Bu mesele ile doğrudan doğruya alâkalı bir millete mensup olmaktan başka, ayrıca dünya sulhunu düşünen her insan gibi, ben de uzun zamandan beri Kıbrıs Meselesi ile alâkadar oldum. Ve bu hususta uzun çalışmalardan sonra bir plân hazırladım. Bu plân üzerindeki çalışmalarıma başlamadan önce şu 16 millete mensup kimselerle konuştum: (Almanya, Amerika, Belçika, Fransa, Hollanda, Hindistan, İndonezya, İngiltere, İran, İsveç, İtalya, Japonya, Pakistan, Türkiye, Yugoslavya, Yunanistan). Onların bu hususdaki fikirlerini aldım. Türk-İngiliz-Yunan münasebetlerini gözden geçirdim. Atlantik ve Balkan Paktlarını ve dünyanın siyasî vaziyetini Kıbrıs Meselesi zaviyesinden tekrar tetkik ettim. Ayrıca dünyanın diğer taraflarında bu meselenin benzeri olan diğer meseleleri tahlil ve tetkik ettim. Ve neticede plânımı hazırladım. Bu plânın, Türkiye, İngiltere ve Yunanistanı olduğu gibi, diğer bütün sulhsever milletleri de memnun edeceğine, dünya sulhuna nümune teşkil edecek derecede hizmette bulunacağına ve bu suretle Türkiye, İngiltere ve Yunanistan arasındaki eski dostluk havasının tekrar teessüs edeceğine inanıyorum.

Plânımı açıklamadan önce bu hususdaki cevabınızı beklediğimi ve gayemin dünya sulhuna bir hizmette bulunmak olduğunu zatıalinize arzetmek isterim.

Saygılarla
Seyfeddin Akersin

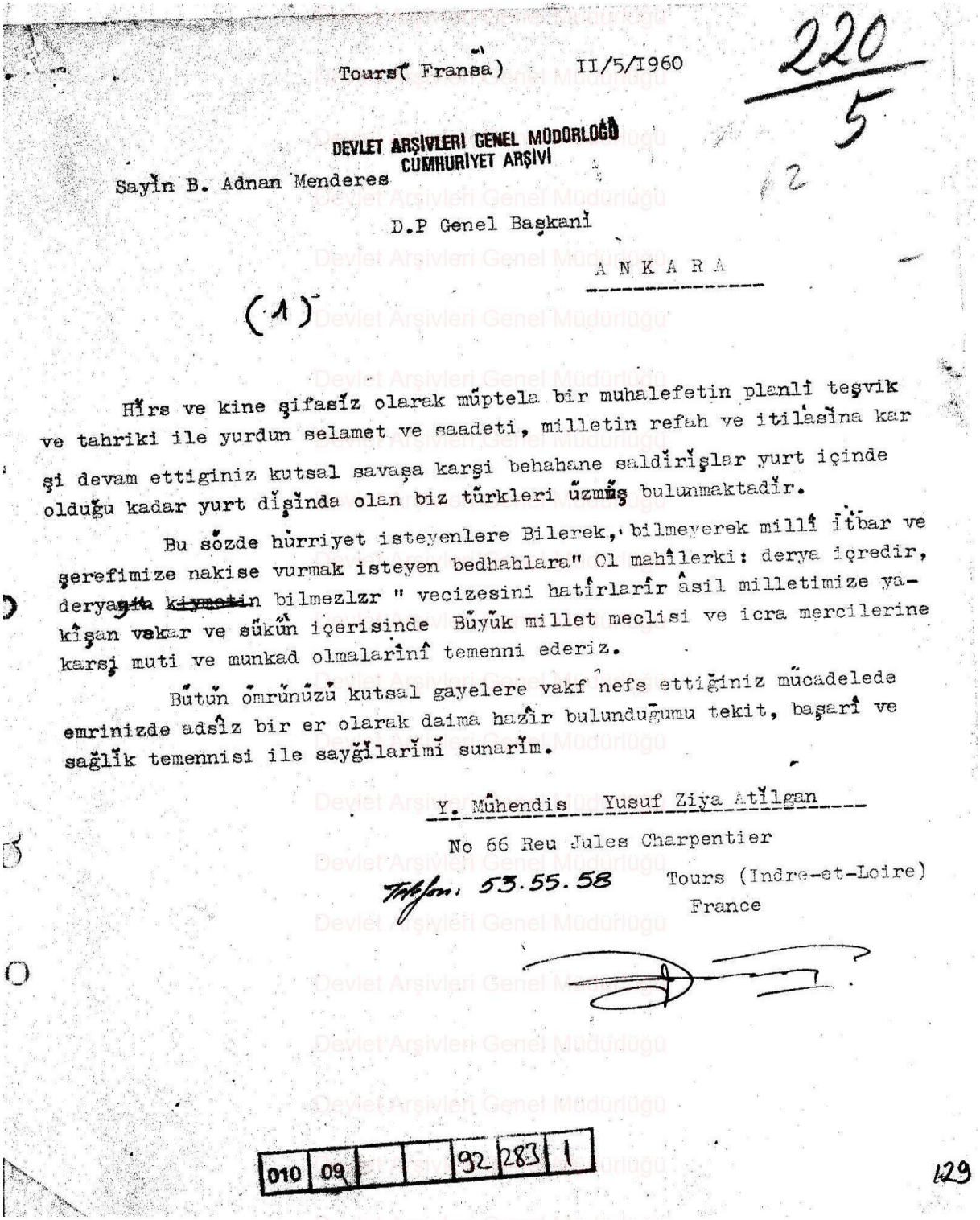
Not. Bu mektubun birer sureti, İngiltere Başvekili MacMillan'a, Yunanistan Başvekili Karamanlise, Amerika Reisicumhuru Eisenhower'e, Hindistan Başvekili Nehru'ya ve UNO Genelsekreteri Hammarskköld'e gönderilmiştir.

030 01 | 133 | 862 | 2

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 133 - Dosya No: 862 - Sıra No: 2

[505] BCA, nr. 30.1.0.0/133.862.2.

Mektup No: 2[506]

Tours(Fransa) II/5/1960

220
5

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Sayın B. Adnan Menderes

D.P Genel Başkanı

A N K A R A

(1)

Hırs ve kine şifasız olarak müptela bir muhalefetin planlı teşvik ve tahriki ile yurdun selamet ve saadeti, milletin refah ve itilâsına karşı devam ettiginiz kutsal savaşa karşı behahane saldırişlar yurt içinde olduğu kadar yurt dişında olan biz türkleri üzmüş bulunmaktadır.

Bu sözde hürriyet isteyenlere Bilerek, bilmeyerek millî itibar ve şerefimize nakise vurmak isteyen bedhahlara" Ol mahîlerki: derya içredir, derya~~yı kıymetin~~ bilmezlzr " vecizesini hatırlarîr âsil milletimize yakışan vekar ve sükûn içerisinde Büyük millet meclisi ve icra mercilerine karşı muti ve munkad olmalarînî temenni ederiz.

Bütün ömrünüzü kutsal gayelere vakf nefs ettiğiniz mücadelede emrinizde adsîz bir er olarak daima hazîr bulunduğumu tekit, başarî ve sağlîk temennisi ile sayğılarimi sunarîm.

Y. Mühendis Yusuf Ziya Atilgan

No 66 Reu Jules Charpentier

Telefon. 53.55.58 Tours (Indre-et-Loire)
France

010 09 92 283 1

129

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 283 - Sıra No: 1

[506] BCA, nr. 10.9.0.0/92.283.1.

Mektup No: 3[507]

E6 268
23

15 Ekim 1955

Mattoon-Illinois.U.S.A.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Muhterem Babam,

Bu mektubu size niçin yazıyorum? Çünkü Türkiyenin bugüngü durumunun biraz nazik olduğunu burada gazetelerde okuyoruz. Bundan dolayı sıkılıyorum, üzülüyorum, burada memleket mevzularını dertleşecek kimse yok, bari size yazayımda içimi dökeyim, dedim.

Türkiyenin mâli vaziyeti hakkında buradaki gazete ve mecmualarda okuduğum mübalağalı yazılara inanmamakla beraber Amerikan umumi efkârına yapacağı fena tesiri düşünerek üzülmemek kabil değildir. Bununla beraber içimi dinliyorum, bakiyorum içim çok rahat. Çünkü, inanyorum ki (Adnan Menderes) Türkiyenin ve bütün Ortaşarkın kurtuluş ümididir.

Dalkavukluk ediyorum zannetmeyin, dünyada en nefret ettiğim şeylerden biride dalkavukluktur. Ben şahsen Başvekil Adnan Menderesin, başlaniçtan beri bazı icraatına muhaliftim. Sebep, çünkü şahsi ve siyasi görüşlerim ayrıdır.

Bununla beraber bugün ve bilhassa 6 eylül 1955 hadiselinden sonra, bütün siyasi görüş ihtilafını bir tarafa birakarak memleketin yüksek menfaatlarını düşünmek ve Menderesin etrafında toplanmak lâzım olduğunu biz Amerikada bulunanlar daha iyi anlamaktayız. Demokrat iktidarının şefi ve modern Türkiyenin Başvekili Adnan Menderesin, ne kadar temiz yürekli, asil ruhlu, yüksek seciyeli ve idealist bir zat olduğunu her fırsatta Amerikalılara anlatmak ve isbat etmek bir vatan vazifesidir. Burada verdiğim muhtelif konfernslarda, ben bu vazifeyi ifa etmeye çalışmaktayım. Bu konfernslarımdan bir kısmı gazetelere aks etmiştir.

Beynelmilel yikici gizli kuvvetler, senelerden beri sinsice faaliyetlerine devam ve son günlerde hız vererek, nihayet Arjantinde Peronu yıktılar. Peronun sukutu ile, Arjantin işcisini ve milletini komünizmden koruyan tek kuvvet de yıkılmış oldu.

Şimdi bu menfur kuvvetler toplarını Menderese karşı çevirdiler. Bazi Amerikan gazete ve mecmularının (bilhassa Time) Menderes aleyhtarı haksız neşriyatı karşısında isyan ettim. Elimdeki mahdut vasıta ve imkânlardan âzamı şekilde faydalanarak lâzım gelen açıklamalarda bulunmaktan geri kalmiyorum.

15 Ekim tarihli (Chicago Tribune) gazetesinde bir haber okudum ve çok üzüldüm. On, kendini bilmez meb'us Türkiyede (Adnan Menderese) karşı bir siyasi komplo hazirlamak suçundan Demokrat Partiden ihraç edilmişler (kupür ilişiktir). Bizzat kendi Partisi mensuplarının böyle bir zamanda ihanetine uğraması, Başvekil için ne kadar acidir. Memleketin en çok birliğe muhtaç olduğu böyle bir zamanda en yakın arkadaşları onun aleyhine dönüyorlar.

Bazi Demokrat mebusların Menderes aleyhine dönmesine fazla şaşmadım. Hırsın insanları nerlere kadar götürdüğünü tarih kitaplarında okuduk. Böyle

010 | 09 | | | 92 | 283 | 1

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 283 - Sıra No: 1

[507] BCA, nr. 10.9.0.0/92.283.1.

Mektup No: 3[508]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

adamlardan ise sadakat beklenemez.

Amerikan gazetelerinin yazdıkları doğru ise, Türkiyenin, malî bakımdan, bu nazik vaziyete düşmesinde, Menderesin rolü yokmdur ? Şüphesiz ki biraz vardır. Fakat , Türkiyeyi bu buhrandan kara suratlı (Kasım Efendi) mi kurtarabilir, hayir, gene ümid Menderestedir.

En büyük tehlikede komünizmdir. Sayın Başvekil, bu tehlikeyi lâyikiyle anlamışlar ve icab eden tedbirleri almışlardır. Alti ay için kabul edilen örfi idare bunu göstermektedir. Bazi gazetelrin çirtlak sesleri, memleketin yüksek ve hayatı menfaatları karşısında, susturulması icab ettiği takdirde susturulacaktir.

Sinsi Sovyet Rusya, Cenvrede sulh propagandasi yaparak , iyi niyetli hakiki sulh sever Devletleri aklınca tavlamaya çalışırken, gizli komünist organizasyonları , eminim ki, faaliyetlerine eskisinden daha müthiş bir hızla devam etmektedirlar.

Bugün, bu kritik zamanda , her aklıselim sahibi vatansever, Türk, siyasi kanaatı ne olursa olsun, müşterek düşmana karşı, dahilde ve hariçte, Menderesin safında yer almalıdır.

Sahife bitti, bende içimi döktüm, rahat ettim.

Ellerinizden öprim.

Aydın Osman Erkan

Aydın O.Erkan
R-2 , Mattoon-İllinois
U.S.A

92 283 1

15

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 92 - Dosya No: 283 - Sıra No: 1

[508] BCA, nr. 10.9.0.0/92.283.1.

Mektup No: 4[509]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Istanbul,30 / I / 1956

Huzuru Alilerine

Sayin Başvekil Hazretleri,

Amerikada intişar eden bir mekalemin suretini nazarı a lilerine arz ile kesbi şeref eylerim.

Bu yazıdan melfuf mektupla 40 nüsha amerkan senatorlarına birer nüsha Mister Clearence Kendall ile muavini Dr.C Edward Galreath-a ve başka mühim amerkan şahsiyetlerine gönderilmiştir.

Mister Kendall-in ziyareti münasebetile bunu arz etmegi lazımlu bildim ve belki işe yarar diye takdim ediyorum.

Muvaffakiyetinizi eltafı ilahiyeden niyaz eder,derin saygılarımı sunarım Efendim Hazretleri.

M.Rıdvan Eldeniz

M.Rıdvan Eldeniz
Müstafi Hâkim
Kuru Kavak Caddesi No.43
Eyüp-Sultan Istanbul.

030 01 25 141 1 85

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 25 - Dosya No: 141 - Sıra No: 1

[509] BCA, nr. 30.1.0.0/25.141.1.

Mektup No: 4[510]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

C/4

CUMHURİYET ARŞİVİ

AVRUPA'NIN SON KALESİ TÜRKİYE

Amerikan ve İngiliz gazeteleri, Türkiye'den "Avrupa medeniyetinin son kalesi" diye bahis etmektedirler. Bu tabiri defalarca gördük ve okuduk. Bazan da, coğrafî durumumuzun ehemmiyetinden, askerlerimizin kahramanlığından, cesur ve sabırlı halkımızın tahammülünden bahis edilmektedir.

Bu son kale, mağlup edilmemek için muhafaza edilmelidir. Bunu da yapmak için, kalenin en mükemmel silâhlarla teçhiz edilmesi lâzımdır. Bu silâhlar, korkunç ve kalite ile mikdar bakımından ezici olmalıdır. Bu kahraman memleket, uzun bir harbe tahammül edebilmek için iktisaden desteklenmelidir. İstikbalde durumumuzun ne olacağı belli değildir.

Kuvvetli dostlarımızın yapacağı yardım, bir gün "çok geç kalındı" dememek için, âcilen yapılmalıdır. Kuvvetli bir ordu için, İngiliz ve Amerikan takviye kuvvetleri gelinceye kadar, Karadeniz'de, Ruslara karşı koyacak kudrette bir donanmaya ihtiyaç vardır. Rusları tehdit edecek modern ve azametli bir hava kuvvetine de aynı şekilde ihtiyaç vardır.

Bizi zayıf düşürmek maksadı ile hazırlanan uzun harpler ile birbirini takip eden isyanlâr, bizi, yeni yollardan, demir yollarından, sıhhî tesislerden ve teknik cihazlardan mahrum bırakmıştır 30 senede yapabileceğimiz şeyleri, milletlerarası nazik durum dolayısiyle daha kısa zamanda başarmak mecburiyetindeyiz.

Yapılacak âcil işler şunlardır:

1) 60 kilometrelik makadam yol.

./.

030 01 25 141 1

8

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 25 - Dosya No: 141 - Sıra No: 1

[510] BCA, nr. 30.1.0.0/25.141.1.

Mektup No: 4[511]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

2) Seyhan, Fırat, Dicle, Ceyhan ve Berden, Menderes, Gediz, Nilüfer ve Sakarya nehirlerinin ıslah ve tanzimi.

Amık Ovası sularının regulâsyonu. Bütün bu vadilerin sulanması ve bataklıkların kurtulması için hendekler açılması. Karaviran ile diğer daha küçük göllere kanallar açılması ve bunların regulâsyonu; Kızıl Irmak nehri ile berzahının sulama işlerinin regulâsyonu ve bu nehirde gemilerin Bafra kasabasına kadar işlemesini temin maksadı ile düzenlenmesi. Sellerin sür'atını ve bunların ika edeceği zararları önlemek için dağlarda barajlar ve inşaat işleri yapılması. Yollar ve nehirler üzerine, muhtelif eb'atta 1.500 çelik ve beton köprü inşası. Mevcut demiryolu sistemini, Samsun, Mersin, Yumurtalık, Haydarpaşa ve Yedikule limanlarını hür bölge ile, benzin tanklarını, depoları ve dokları birbirine koordine etmek maksadı ile 3000 kilometrelik demiryolu inşası. Orta Anadolu ile münakale yapmak için Gemlik'te bir liman inşası ve Gemliği, Anadolu demiryolu ile irtibat haline getirmek.

Bugün, Derince Limanı, böyle bir tarafik için müşkilâtla karşılaşmaktadır. Bu bölgede, tersanelerin inşası (Gemlik).

Turizmi teşvik ve ilerletmek için tarihî önemi haiz şehirlerin ıslâhı.

Avrupa ile Asya'yı birleştirmek için Saraybumu ile Haydarpaşa arasında bir asma köprü inşası. İstanbul'un karışık trafiğini hal etmek için, Yedikule, Beyazit, Galata, Harbiye ve Şişli arasında yeraltı trenleri yapılması ve Boğazın tepelerini takip edecek kolların meydana getirilmesi (Galata, Büyükdere, Kilyos).

Memleketi tehdid eden çeşitli hastalıkların önüne geçmek üzere 15.000 kişilik bir doktor ekibi meydana getirilmesi. Dispanserler, hastahaneler ve sıhhat ekipleri yetiştirecek mektepler

030 | 01 | | | 25 | 141 | 1

82 ./.

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 25 - Dosya No: 141 - Sıra No: 1

[511] BCA, nr. 30.1.0.0/25.141.1.

Mektup No:4[512]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

açılması. Şellalelerden istifade ederek memleketin elektriğe kavuşturulması.

Bir harp vukuunda, demiryolu şebekemizin pek faal olacağı tabiîdir. Halbuki demiryollarımız uzun zamandan beri kullanılmakta ve malzeme noksanlığı ile ağır masraflar yüzünden bu hatlarda lüzumlü tamirat yapılmamaktadır. Türk Ordu, Bahriye ve Hava Kuvvetlerinin masrafını karşılaya bilmek için Türkiye'nin, bir harp vukuunda, aşağıdaki materyale ihtiyacı vardır:

800 kilometrelik ray ile lüzumu kadar vagon, 3000 çelik köprü için malzeme, buharla çalışan 1000 lokomotif, petrol nakil eden 10.000 vagon, asker nakliyatında kullanılacak 2.000 nakil vasıtası.

Ziraat ve tekstil sanayimizi, ziraî âlet ve teçhizatımızı geliştirmek maksadı ile yeni bir tecrübe istasyonunun ve ziraî laboratuvarların ihdas edilmesi. Amelî ziraat mektepleri çiftçilik okulları ve örnek çiftlikler ile ev ekonomisi mektepleri açmak. Veteriner asistanları için mektepler, sun'î ilkah ve serumlar için zooteknik laboratuvarlar kurmak için, bize uzun vadeli büyük bir borç vermek icap eder. Bu, 30 ilâ 90 senede ödenecek bir milyar dolarlık bir borç olmalıdır. Anglo-Amerikan Şirketleri inşaat işlerini deruhte etmeli ve yapılanların bakımını da üzerlerine almalıdırlar.

Ödünç olarak verilen paranın bir kısmı, bu şekilde, kredi-yi açan memleketlere iade edilmiş olacaktır. Son 50 sene zarfında Rusya'ya milyarlarca Fransız ve diğer ecnebi parası yatırılmıştır. Ve nihayette de yine Ruslara 500 Amerikan gemisi ödünç olarak verilmiştir. Onlar, şimdi, bu gemileri iade etmeği red ediyorlar. Biz, Avrupa'nın ve bütün dünyanın, borcuna en sadık namuslu

030 | 01 | | | 25 | 141 | 1

83 ./.

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 25 - Dosya No: 141 - Sıra No: 1

[512] BCA, nr. 30.1.0.0/25.141.1.

Mektup No: 4[513]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

kimselerimiz. Bunun için, bütçeye, her sene büyük bir para konmaktadır.

Son birkaç yıl zarfında bu memlekette ne büyük terakkiler kaydedilmiş ve, maalesef daima Kuzeyin taarruzuna maruz kalmış bu vatanda, daha ne büyük ilerlemeler kaydedilecektir.

Amerikan dostlarımızdan cömertçe yardım bekliyoruz. Eğer, her biri 10.000.000 dolar verirse 100 Amerikan bankacısı istenilen parayı kolayca tedarik etmiş olur.

İngiliz ve Fransız dostlarımızın da Amerikalılardan sonra bize yardım edeceğini ümid ediyoruz.

Rıdvan Eldeniz

N.B.

030 | 01 | | | 25 | 141 | 1

84

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 25 - Dosya No: 141 - Sıra No: 1

[513] BCA, nr. 30.1.0.0/25.141.1.

Mektup No: 5[514]

8 Temmuz, 1952

Sayın Başbakanımız
Bay Adnan Menderes
Ankara, Türkiye

Çok muhterem Başbakanımız,

Fransız Deniz Ticareti Nezareti tarafından geçen senenin sonlarında Liberte vaporu ile New York'a kadar bir seyahhata davet edildiğim zaman o sırada Paris'te bulunan Sayın Dr. Tevfik Rüştü beyefendile görüşmüş Amerika seyahhatımın memleketim hesabına faydalı olmasını arzu ettiğimi söylemiş ve kendilerinin direktiflerini rica etmiştim. Bu hususta iki tasavvurum vardı, birisi Amerikalılardan dostluk ve sempati yolları ile Paris'te bir Türk Klubünün açılmasına yardım temin etmek, diğeri Kore şehitlerimizin yavrularının üç yaşından onbeş yaşına kadar tahsil ve terbiyelerini temin edecek elli altmış kişilik en son sistem bir model mektebin Istanbul'da yapılmasını mümkun kılmak.

Tevfik Rüştü beyefendi Paris'tedki bir Türk Klubü için Amerika'lıların yardım etmiyeceğini, fakat Türkiye'de yapılacak bir esere Amerika'nın yardımdan çekinmiyeceğini söylediler. Ben de derhal bu ikinci planın tahakkuku zihnime koyarak geçen Şubat'ta New York'a geldim.

Paris'te azası bulunduğum on kadar Milletler Arası Kadın Cemiyetlerinin Amerika'daki eşitlerine hakkımda gönderdikleri mükemmel tavsiye mektuşları sayesinde derhal Amerika'nın en büyük Kadın Cemiyetlerinin içine girdim. Toplantılarında ve Kongrelerinde bulunmak ve memleketim hakkımda konuşmak fırsatını buldum. Bu temasların çok iyi tesir yarattığını gördükce, mektep idealimin tahakkuku hakkındaki imanım büsbütün arttı. Bunun üzerine muvakat bir proje hazırladım, bastırdım ve harakete geçdim.

Davet edilmek suretile gittiğim Boston ve Connecticut gibi Amerikanın yüksek kültür şehirlerinde Amerikalıların delaletile temas ettiğim gazeteciler projem lehinde çok güzel ve teşvik edici yazılar yazdılar. Geçen Şubat sonunundan beri günde yirmi dört saat diyebileceğim insan üstü bir gayretle bir başıma ve pek çok sıkıntılara katlanarak çalışıdım ve çalışiyorum. Burada bu dava uğrunda aylardan beri kayıtsız şartsız yüzlerce mektuplarımı Ingilizceye tercüme ve makinada tape etmek suretile bana en büyük yardımı yapmakta olan bir tek arkadaşımın ismini sevgi ve saygı ile anmayı bir vazife bilirim. bu kiymetli arkadaş Namik Kemal'ın torunu bayan Selma Ekrem'dir. New York'ta bizim Ticaret Ofisimizde çalışır. Fevkalade Ingilizcesi ve Fransızcası, tahsil ve terbiyesi buradaki arkadaşlarından kazandığı sevgi ve saygı ile Selma Ekrem Birleşik Milletlerdeki Heyetimiz katipleri arasında kendisine daha yakışacak bir mevkide bulunmuş olurdu. Inşallah onu da bir gün orada görürüs.

Böyle dört aylık çalışmalar neticesinde, bugün Komitemizin kiymetli azası onbire çıkmıştır. Başlangıcda Komiteye girmekte terrüd edenler şimdi kendileri talip oluyorlar. Bu hafta içinde bazı Amerikalı Cemiyet Reislerinden Komite kurmaktaki muvaffakiyetimizi tebrik

030 01 5 25 28

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 5 - Dosya No: 25 - Sıra No: 28

[514] BCA, nr. 30.1.0.0/5.25.28.

Mektup No: 5[515]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

eden mektuplar aldım. Kıymetli dostum Kutahya Milkt Vekili Dr. Necdet Alkan'ın kendisine yapdığım teklifi memnunlukla ve terrüdsüz kabul ederek Komitemize şeref vermesi beni ayrıca bahtiyar etti. Yakana sonunda aza adedi daha artacak, Eylul başlarında Türk-Amerika Dostluğu Komitesi kanuni surette kurmuş olacaktır. Komitenin göstereceği Banka ile derhal para toplama işine başlanacaktır.

Muvakkat projenin müzakeresi esnasında New York'daki Kültür Ataşemiz de davet edilecek. Projede kanunlarımızda aykırı görülen kelimeler ve madeler varsa, tashih edilecektir. Bundan başka ileride Türkiye'de kurulacak Milli Komiteye luzum gördüğü takdirde kanunlarımıza uygun olarak projenin yeniden tasihi hakkı verilecektir.

Sayın Başbakanımız, otuz senelik Garp Dünyası içinde geçen uzun senelerde miliyetimin ve memleketimin şerefini bir gönüllü asker gibi hayatımdan üstün tuttum fakat her türlü tahassuptan uzak olarak muhafaza ettiğim bu miliyetim sayesinde dünyada dostlar edindim ve yine bu sayede hayatımın son hamlesi dediğim bu teşebbüsü şerefle ve yüz akı ile başaracağıma emin olmanızı rica ediyorum.

Bu haraketim Avrupa memleketlerinin bilhassa Fransa, İngiltere, Yunanistan ve İskandinavyanın Şerefi teşebbüsler sahesinde Amerika'dan memleketlerine kazandırdıkları eserler yanında pek küçük kalır.

Bu eser Türkiye'ye bir Amerikan yardımı sayılmaz, her nokta'da iş birliği yapdığımız bir memlekete tatillerde kendi çocukları için de bir gezme ve tanışma yeri olacak ve mütekabil bir kültür köprüsü kuracak hususi bir müesseseye maddeten iştiraklarını teklif etmek hiç bir sebetle iseti nefsimizi baltalıyacak bir haraket değildir kanaatındayım. Bu işe benim gibi inananlar Komiteye girmeyi kabul etmişlerdir. Yine onlar gibi düşünenler yardımlarını esirgemiyeceklerdir.

Bu sene Fransa'da bir kadının şahsi teşebbüsü ile açmak istediği Çocuk Vilajına para yetişmediği için Amerika'da kurduğu Komite gazatasile para toplanmış ve Fransız Çocuk Vilajı bu sayede açılmıştır.

Çocuk mes'elerinde çok hasas olan Amerikalılar bu yoldaki yardımları çok isbekli yapiyorlar.

Paris'te Küçük Avrupalılar adlı bu Cemiyetin komite azası olduğum ve şahsi teşebbüslerin memleketleri birbirine sevdiren en sağlam propaganda olduğunu gördüğüm için, bizi her kesden az tanıyan Amerikalılar arasında memleketimi daha çok sevdirmeğe vesile olacak bu teşebbüsümü bütün ağır sıkıntılarına rağmen şerefle sonuna erdirmeden buradan ayrılmıyacağım.

Sayın Başbakanımız, yüksek idarenis altındaki Vatanımıza şu kısa zamanda dişarıda ve içeride tanınmaz derecede feisli ve dinamik bir cehre getirdiniz. Var olun! Müsaade buyurunuzda evvela Büyük Atatürk'e ve sonra da sizlere bir mücahit asker kadın sıfatile bu kadar uzun ayrılıktan sonra memleketimin yavrularına ben de eli boş dönmeyim. Onlara en çok ihtiyaçları olan küçücük fakat güzel bir mektep hediye edeyim.

030	01			5	25	28

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 5 - Dosya No: 25 - Sıra No: 28

[515] BCA, nr. 30.1.0.0/5.25.28.

Mektup No: 5[516]

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

-3-

Son derece iyi niyetle ve memleket aşkı ile yapılmış bu teşebbüsde hatalarım varsa lütfen tashih buyurun, fakat müzaheretinizden beni mahrum bırakmayın, zira bu işdeki muvaffakiyetim Demokrat Partinin zaferi sayılacaktır.

Ümit etmek isterimki yakın bir zamanda Komitemizin Şeref Reisliğini lütfen kabul buyurmakta bir mahzur görmiyecek ve bizlere en büyük şerefi bahşetmiş olacaksınız.

Bu vesile ile takdim ettiğim en samimi hislerimin ve en derin saygılarımın lütfen kabulunu ricaediyorum, çok muhterem Başbakanımız efendim.

Rebia Tevfik Başokcu

Rebia Tefik Başokcu
Muharrir ve Gazeteci

Muvakkat proje ile Komitenin azalarının listesi bu mektupla takdim edilmiştir.

Adres:

Stratford Hotel
Room 1205
11 East 32nd Street
New York 16, N.Y?
U.S.A.

030	01			5	25	28

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 5 - Dosya No: 25 - Sıra No: 28

[516] BCA, nr. 30.1.0.0/5.25.28.

Mektup No: 6[517]

D. 15 / 20 . 5 . 1960

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

(6) (5046-3)

Dr.İhsan Karaağaç,
International House.
500 Riverside Drive.
New York City27,N.Y.

3,Mayıs I960.

Açık Mektup.

Sayın İsmet İnönü, Milletvekili,
T.C.B.M.M.
Ankara,Türkiye.

Sayın Adnan Menderes,
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Başvekili,
Ankara,Türkiye.

I.

Asil bir Milletin Başvekiline,

Beyefendi,

Vicdanı bütün ve Millî Şuur'a sadık bir Vatandaş olarak,muhtevasının bütün mesuliyetini deruhte ettiğim bu mektubumu,huzuruâlînize,bir İdealin tahakkuku için takdim etmekteyim.

Şunu önceden zikretmek isterimki:son hadiseler muvacehesinde,Zatıâlînize hitap etmek,bana,siyasetle hiç alâkası bulunmıyan bir Vatandaşınıza düşen muvafık bir hattı hareket olmamak iktiza ederdi.Filvakî;Dünyada insanoğlunun özlediği şeyden aldatıldığını bilen,muzdarip bir vicdan için, takdir buyurulurki bu satırlar,hiçbir menfaate mukarin olmaksızın kaleme alınmıştır.Ve şüphesiz hadiselerin ağır yükü altında ezilen Vicdan'lara, dolayısıyle;ve Şahsınızda topladığınız Mes'uliyet Duygusuna,bizatihi;hitap edilmek istenmiştir.

Gerçektirki,Milletimizin Tarih Şuur'u,İnsanlık Tarihi içinde,asırlarca,ferde tasalluda çareyi Mücadele'de bulmuştur.Kuruluşundanberi Osmanlı İmparatorluğu Tarihinde dalga dalga müteselsil mücadele hareketleri daima kuvvetin peşisıra koşmuş ve her defasında;ya Ülkeler veya Vicdanlar fethetmiştir.

Fetih Ülkeleri üstünde Fatih'ler ve Fatih'lerin zihninde HUZUR için MÜCADELE!...

Bu Mücadelelerşvicdanî faziletine İnsanlığın hayran olduğu Asil ve fedakâr bir Millet'in,Osmanlı Tarihinden Millî Tarihine atbaşı koşmuş ve yakın bir mazide Vatan'ın Ebodî evladı Mustafa Kemal'in Vatan toprağını ve Vatan toprağı üstünde Millet'in Vicdanını fethettiği 'MillîMücadele' ile tarihî tekâmülünü tamamlamıştır.

Beyefendi,

Hatırlarsınızki,I945'de,İkinci Dünya savaşı sonu gayretlerinde,Mücadele unsuru,O'nu en asil duygularla Millî Tarih'in sayfalarına mal etmek istiyen,Memleketin Fedakâr evlâtlarının Millî Şuur'unda toplanmış gibi görünmekte idi.

İlk kalkınma yılları şunu sarahaten göstermiş olduki;Memleketin,içtimaî yapısı,imkânları ve tekâmül kapasitesi,liyakat tayini ve prensip takibinde pekçok tehlikeli ihtilatlar çıkarmakta idi.İkdisadî ve Teknik kalkınma,zannederim,bu sebeblerden dolayı,Rasyonel nizamdan,Prensiplere sadık bir tatbikattan müstağnî kaldı.Böylece;

Mükemmel gelişme Programı içinde Türk Milletinin Sosyal hayat kapasitesini vasatî bir seviyeye yükseltmek gayretleri Dava'nın büyüklüğü nisbetinde akimete uğradı.Şunu teslim etmek lâzımdırki,bu,gayet tabiî idi.Zira; Köy tarlasından Millet Meclisine,Ticaret tezgâhından İdarî Makama,Ordu'dan

6

010 09 21 59 8

../..

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 21 - Dosya No: 59 - Sıra No: 8

[517] BCA, nr. 10.9.0.0/21.59.8.

Mektup No: 6[518]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

../..

Millî Tedrisata,Mahkemeden Üniversiteye kadar Vatan toprağında;İnsanlık Şuur'una,Millî Türk Şuur'una,Hak ve Vazife Şuur'una Varlığını emanet etmiş 'Zihniyet Olgunluğuna'; ve bu Zihniyet olgunluğunu müdrik düşünen - Hür Zekalara ve Hür Vicdanlara ihtiyaç vardı...

Çok yazıktır,Asil Milletimiz;ZİHNİYET MÜCADELE'sinden müstağni kaldı.

Sapanı başında Türk köylüsü,Ticarette Türk Esnafı,Ordu'da Türk Askeri; Ve Vazife basında Memur;Mahkemede Hakim;Mektepte öğretmen-Talebe;Meclis te Millet Vekili;MİLLÎ BİR DAVANIN TAHAKKUKUNDA VİCDANLI VE ŞUURLU ÇALIŞMA KARARINI verecekti...Ve bu karar,kudreti 'Damarlarındaki Asil Kanda - mevcut' olan Ve Türk Milliyetinin Gök kubbesinde parlak bir seyyare halinde yükselmesini beklediğimiz,İdeailst bir Zihniyet Mücadelesi olacaktı.

Ve böylece,bu Mücadele,İnsanlık Tarihinin Ebedî Makbor'ini aydınlatan ulvî bir Tekâmülün içinde müstakbel mevkiini alacaktı..

Bu zihniyet Mücadelesinde;Hür Zekâlar,Hür Vicdanlar hazırlıyan;ve hiç bir Parti'nin,Zümre'nin,Sınıf'ın malı olmıyan;'Hayatta en hakiki Mürşit-İlmin'Mukaddes Mabetleri olan;Üniversiteler,Memleket Dava'larımızın MİLLÎ ayinini yapacaktı...

Çok yazıktır,Asil Milletimiz,ZİHNİYET MÜCADELESİNDEN müstağni kaldı.

Nasıl Suçlu'yu hapseden,ne hapishane duvarları ve nede Kanun idiyse; ve nasıl Suçluyu bulan;O'nu hapsedip cezalandıran bir zihniyet idiyse;öylece Dava'nın muvaffakiyetsizlik sebebini hazırlıyan faktörün hakiki mahiyetide ZİHNİYET MÜCADELEsinin yokluğunda toplanmakta idi..

Ne yazıkki,aşikaâr sebeblerdon dolayı,Millî kalkınmamızın inkişaf safhaları,Zihniyet Mücadelesinden mahrum kalmıştır.

Beyefendi,
Memleketimin halis bir evladı sıfatıyla ve tevazu ile,bugünkü muvaffakıyetsizliğin sebebini,inandığım bir hakikatin ifadesi ile Huzuruâlinize arzetmek istiyorum;

İNSANLIK TARİHİ BOYUNCA TAKDİSLE KARŞILANAN MÜCADELELER;İNSAN HAKLARININ VAR OLDUĞU ÜLKELERDE,HATTA,'SEZAR'LARIN HÜKÜMRAN OLDUKLARI ÜLKELERDE VE GAYELERİ UğRUNDA,İDEAL PEŞİNDE KOŞAN,HÜR ZEKÂLAR VE HÜR VİCDANLAR ARASINDAN 'BRİTUS'LERİ TEKER TEKER AYIKLAMAYI HEDEF TUTAN MÜCADELELER OLMUŞTUR...

Beyefendi,
'ALLAH-ınÎLAHî ADI' üzerine,namus ve Mukaddesatım üzerine,size,samimi olarak hitap ediyorum:
ALLAH AŞKINA,
Memlekette Vatandaşların Hak ve Vazifelerini Millî Şuur'a Sadakatla - temindo:Hür zekâlar ve Hür vicdanlar arasında,KURTBOğAN gibi,alabildiğine yetişmiş,İNSANLIğIN LÂNETLEDİĞİ,BRİTÜS'leri teker teker ayıklama Mücadelesine GİRİŞİNİZ !!!

Çok bedihidirki DAVA;Menders-İnönü davası değildir.Ve DAVA,Demokrat-Parti-Halk Partisi DAVASI DA değildir.
DAVAMIZ GERÇEK MEMLEKET DAVASIDIR:VE HASTALIK MEMLEKETİN FERDÎ VE İÇTİMAÎ BÜNYESİNDEDİR.

.../...

7

010 09 21 59 8

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 21 - Dosya No: 59 - Sıra No: 8

[518] BCA, nr. 10.9.0.0/21.59.8.

Mektup No: 6[519]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

.../...

3.

Vatan Toprağından uzakta,New York'ta,Elimi vicdanıma koyup hiç tereddüt otmeksizin,sizo,yazıyorum :
MİLLÎ KALKINMAMIZIN SIHHATİNE GANGREN MİHRAKI GİBİ YAPIŞMIŞ YURT DIŞINDAKİ DEVLET MÜESSESELERİMİZİ,bana itimat buyuruhuz,vo A dan Z yo kadar,lütfon doğiştiriniz !!! ve artık temizleyiniz !!!

Eğer,New York'a,salahiyetli,Memleketin İdealist,Teşkilatçı vo Enerjik evlâtlarından müteşekkil bir komisyon göndorirsoniz,omin olunuz,burada Türklük vasıflarını temsil odemiyen VE FAKAT TEMSİL EDEBİLECEK KARAKTER TAŞIYAN bir Zümreyi kanun yoluyla değil;VİCDAN yoluyla insanlık hasletleri ve MİLLÎ ŞUUR etrafında toplamak;yetişmiş binlerce Türk evlâdını Memleket hizmetine gönüllü çevirmek;Birleşik Amerika'daki Endüstri firmalarını Vatan toprağına getirmek ve halis manaşıyla Türk Amerikan Münasobetleri tesis otmek; tahakkuku imkân dahilinde bulunan birer vakıalar olacaktır.

Kanaatımda muırrım ki,Hadiseleri derunî tahlil edip Vicdan Muhasebesini yapınca;görülecektirki:
İNSAN HAKLARI,-HÜRRİYET,-vo DEMOKRASİ mefhumlarının,ancak;
KANAAT vo VİCDAN OLGUNLUĞU'nun; FERDÎ vo İÇTİMAÎ AHLÂK OLGUNLUĞU'nun; HAK vo VAZİFE MESULİYETLERİ'ni ŞUURLU olarak müdrik MEDENÎ ŞAHSİYET OLGUNLUĞUnun; var olduğu memleketlerde yaşıyabileceği,Tarihî vo DEĞİŞMEZ bir hakikat olmaktadır.

Beyefendi,Maruzatım:'MİLLÎ ŞUUR'UMUZUN MÜSTAKBEL POTANSİYEL UNSURLARINI MEMLEKET DAVALARINDA,EN UYGUN BİR ŞEKİLDE,KULLANMAK GAYELERİ MUHTEVASINDA ÇALIŞMAK' ümidindo toplanmaktadır.

2 Mayıs 1960 günü, New York' ta Birleşmiş Milletler Binası önündo, VİCDANIM SIZLIYARAK,gösteri yürüyüşüno iştirak otmiş bir vatandaşınızım.

Eğer Memleketimin Ananeleri beni suçlu görmekte ise:TAKSİRATIMI,VATAN TOPRAĞI ÜZERİNDE ÖDEMEĞİ NAMUS VE ŞEREF SÖZÜ OLARAK TEKLİF VE KABUL ETTİĞİMİ HUZURUNUZDA İFADE ETMEK İSTERİM.

Ayrı ayrı Vatanporverliklerinizo
İnandığım Şahsiyetlerinizo
Hürmet vo saygılarımla...

İ. Karaağaç

İhsan A.Karaağaç,Boyin ve Sinir Hekimi.

NOT :
Türkiyo Cumhuriyeti Milletvekillerino,Siyasî Partiler Umumî İdare Hoyetlerino,Üniversitoler Senato'larına,Devlet Şurası vo Muhasebat Divanı makamlarına,Genel Kurmay Başkanlığına,Türk Basına,Millî Türk Talobo Fodorasyonlarına,Örfi İdare Komutanlıklarına,Türkiyo Cumhuriyeti Washington Türk Büyükelçiliğino mektubun birer kopyası takdim odilmiştir.

8

010 | 09 | 21.59.8

Fon No: 10 9 0 0 - Kutu No: 21 - Dosya No: 59 - Sıra No: 8

[519] BCA, nr. 10.9.0.0/21.59.8.

Mektup No: 7[520]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

A 7

Tesis Tarihi 1919

Codes : { Bentley's Rudolf Mosse

Bankalar: { Yapı ve Kredi İş Garanti T. Ticaret Osmanlı

Hüsnü Himmetoğlu

TOCCAR - FABRİKATÖR

Galata, Kefeli Hüseyin Han No 24-25

Telg.: HİMMET - İSTANBUL
Tel. { Büro 42220 Ev 83408
Sicil : 1606
Brüksel Ticaret Odası Kayıt No. 34472

DAHİL ve HARİÇTE MUHABİRLERİ VARDIR.
No. 3942

İSTANBUL, 22/4/955
Posta Kutusu S. P. 244 Galata

Muhterem Adnan Beyefendiye

Üçgün evvel -25 günlük bir ikametten sonra- Beruttan geldim. Evvelâ Başvekil Sami Bey Elsolhun hürmet ve muhabbetlerini ZâtiDevletlerine arz ve iblağ etmekle zevk duyarım .

Sami Bey, İstanbul hukukundan eski bir arkadaşım olduğu için iki memleket arasındaki bugünkü dostane münasibetlerin tesisinde kendilerinin mühim yardımlarını temin etmiştim. Bu husus tafsilatiyle yine mektep arkadaşım Sayın Bay Fuat Köprülü, Hariciye Vekâleti Lübnan Sefareti , ve kısaca Zâtı Âlilerince de malûmdur .

Lübnan ile aramızdaki münasibetlerin bu duruma girmesi için iki senedenberi evvelâ memleket , sonra ticari münasibetlerin başlaması bakımından imkânlar nisbetinde çalıştım. Gazetecilik meslekim de buna yardım etti. Bugünkü neticede küçük te olsa iftihar duyacağım bir hissem olduğunu ümit etmekteyim.

Berutta, gerek Türkiyeye gelirken ve gerekse avdetlerinde Başvekil ile ve müteaddit vekiller ile görüştüm. Bil'hassa Sami beyden yapılan görüşmeler ve neticeleri hakkında kısaca malûmat aldım. Ayrılacağımdan birgün evvel Sami Bey, vaziyetin daha eyi duruma girecemini vait ve temin etti .

Türkiyeye gelirken Türk-Irak paktına çimdilik girilmiyecemiden kat'i malûmatım vardı. Sebeplerini de biliyor idim. Gerçi Beruta yine memleket hesabına 3 milyon dolarlık bir kredi temini için gitmiştim. Fakat deyebilirimki 25 günlük ikamet sırasında bu işe tahsis ettiğim zamanlar pek kısa olmuştu. Bütün mesaimi Erkân, gazeteciler, muvafık ve muhaliflerle görüşmelere, efkâra umumiyeyi öğrenmeğe, hususi toplantılarda konfranslar ve gazetelerde beyanat vermeğe ayırmış ve bize taraftar olan bir suretini takdim ettiğim yazının elruvad gazetesinde neşrine de muvaffak olmuştum .

030 | 01 | | 19 | 108 | 11

2

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 19 - Dosya No: 108 - Sıra No: 11

[520] BCA, nr. 30.1.0.0/19.108.11.

Mektup No: 7[521]

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Codes : { Bentley's / Rudolf Mosse

Bankalers: { Yapı ve Kredi / İş / Garanti / T. Ticaret / Osmanlı

Hüsnü Himmetoğlu

TOCCAR - FABRİKATOR

Galata, Kefeli Hüseyin Han No 24-25

Telg.: HİMMET - İSTANBUL

Tel. { Büro 42220 / Ev 83408

Sicil : 1606

Brüksel Ticaret Odası Kayıt No. 34472

DAHİL ve HARİÇTE MUHABİRLERİ VARDIR.

No.....

İSTANBUL, 22/4/955

Posta Kutusu B. P. 244 Galata

Lübnanın durumu hakkında geniş malûmat elde ettim. Bunları orada sefaretimize de bildirdim. Efkârı umumiyenin tarafımıza celbi için nelere ihtiyaç bulunduğunu tesbit ettim. Emir buyurduğunuz takdirde bütün bunların bir rapor halinde Zâtı âlilerine bildirilmesi tabiidir. Yalnız kısaca şu noktayı arzedeyimki oradaki bizim teşkilat ve tedbirlerimiz maalesef ne efkârı umumiyeyi tamamen elde etmeğe ve ne de hukûmeti desteklemeğe müsaittir .

Hürmet ve tazimlerimi sunar emirlerinizi beklerim.

030 | 61 | | | 19 | 108 | 11

3

Fon No: 30 1 0 0 - Kutu No: 19 - Dosya No: 108 - Sıra No: 11

[521] BCA, nr. 30.1.0.0/19.108.11.

SONUÇ

Tarihsel süreç içerisinde ulus-devlet temeli üzerine kurulan Türkiye Cumhuriyetinin siyasal yaşamının, yaşanan politik atmosferler istikametinde şekillendiğini ve uzun yıllar siyasette etkinliğini sürdürmüş liderlerle biçimlendiğini görmekteyiz. Liderliğin çok boyutlu bir olgu olduğu düşünüldüğünde yönetsel fonksiyon içerisinde liderlerin halkı temsil etme ve halka dayalı demokratik zemin oluşturma uzantısında siyasal sahada etkin varlık gösterme eğiliminde oldukları söylenebilir.

Keza liderlerin halkın temsilcisi olduklarını dile getirmeleri, halkı sahiplenme ve taleplerini karşılama yönündeki tavırları toplumun çeşitli kesimlerinden destek almalarını sağlayıcı bir girişim teşkil etmektedir. Bununla ilintili olarak devletin halkla ilişkilerine baktığımızda, siyasetçilerin seçmenlerin eğilimlerini saptamayla ilgili ya da düşüncelerini etkileyici stratejiler geliştirdikleri görülmektedir. Siyasi liderlerin mitingler, kahvehane buluşmaları, parti kongreleri gibi kitlelerle bir arada iletişim kurma stratejileriyle halkın tutumlarını ve genel kanaatlerini tespit edebilme, halkla devamlı iletişim ortamı kurabilme imkânı yakaladıklarını buna bağlı olarak da halkın da beklentilerinin karşılanması yönünde girişimlerde bulunduğunu söyleyebiliriz.

Bu anlamda merkez çevre ilişkisinin belirgin bir biçimde şekillenmesi, Türk siyasi yaşamında üçüncü kez çok partili siyasal yaşamın denendiği 1946 yılında yaşama geçen DP döneminde olmuştur. DP'nin kurucularından olan Adnan Menderes'in ilk olarak kadrosunda yer aldığı ve daha sonra ise liderliğini yürüttüğü siyasal oluşum içerisinde, halkın içinden gelen ve halkın iradesine saygı duyan bir düzlemde öne çıktığı ve birtakım düzenlemelerle toplumsal yapıyı yeniden şekillendirme yoluna gittiği görülmektedir.

Örneğin; DP'nin "Yeter! Söz Milletindir." sloganını partiyle halkı özdeşleştirme ve halkı yönetime davet etmeye yönelik psikolojik bir unsur olarak kullandığı görülmektedir. Daha sonrasında DP'nin mitingler, ev ziyaretleri, kahvehane toplantıları gibi çeşitli stratejik çalışmalarla halkın sorunlarının tespit etmeye çalıştığı görülmektedir. Halkın ise daha önce ismini duyduğu liderlerle yüz yüze konuşma imkânı bulması ise bu dönemde seçmen kimliğinin oluşması açısından önemli bir adım olmuştur denilebilir. Dolayısıyla Türk siyasal hayatında DP ve Adnan Menderes'in şimdiki halkla ilişkiler yönünde belirleyici ve yönlendirici olduğunu söyleyebiliriz.

Buna paralel olarak ele aldığımız tez çalışmamızda, Türk siyasal yaşamının bir kesitini oluşturan 1950 seçimleriyle gerçekleşen tarihsel dönemeçte iktidar değişimi neticesinde, 1950-1960 dönemleri içerisinde ülke içi dinamik olan vatandaşlar ele alınmıştır. Bu anlamda o yıllarda vatandaşların sivil toplum sahasında çevresindeki siyasi, sosyal, toplumsal olayları çok yönlü etkiler çerçevesinde değerlendirip dönemin Başbakanı Adnan Menderes'e kendi bakış açılarından yansıttıkları belgeler olan mektup metinlerinin sosyal tarih açısından değerlendirmesi yapılmıştır.

Araştırmamızın ana eksenini oluşturan mektupların dönemin şartları itibariyle aktif haberleşme aracı olması mektupları çok yönlü bir kimliğe büründürmektedir. Diğer bir deyişle mektupların yaşanılan gerçekliğe bakış ve değerlendiriliş aşamasında toplum psikolojisini yansıtan, duygu ve düşünceleri göz önüne seren yalın, güvenilir, samimi ve kalıcı bir tarihi vesika niteliğinde olduğu söylenebilir. Bu açıdan mektuplar, dönemin analizini vatandaş gözünden yapabileceğimiz orijinal vasıtalardır. Mektuplar kişisel nitelik taşıdıkları için net görüşler ortaya koymak doğru olmamakla birlikte mektuplarda yer alan bazı söylem ve ifadelerden yola çıkılarak fikir edinilebilmektedir.

Bu bağlamda çalışmamızın amacına uygun olarak yorumladığımız vatandaş mektuplarında, birey-devlet-başbakan ekseninde şekillenen güncel meselelerin olumlu ya da olumsuz boyutlarla değerlendirilmesinden yola çıkılarak içeriklerde yoğunlaşan toplumsal, siyasal, kültürel bir takım yargıları görmek mümkündür. Kültürel bir analizle dönemin halka ilişkiler potansiyeli göz önünde bulundurularak değerlendirilen mektup metinlerinden yola çıkarak, Türkiye'de 1950-1960 yılları boyunca yürütülen reformların halk tarafından nasıl algılandığı ya da ne dereceye kadar benimsenip ne kadarıyla yabancı kabul edildiğine dair önemli veriler elde edilebilmektedir.

Ayrıca mektup metinlerinden dönem boyunca devlet vatandaş ilişkilerinin seyrine dair canlı bilgiler sağlanmaktadır. Bir nevi mektuplar devlet toplum ilişkisinin canlı bir şekilde sürdürüldüğü zemindir denilebilir. Bu zeminde şekillenen mektuplarda anlatılanlardan yola çıkarak kişilerin, toplumsal gerginliklere nasıl bir yaklaşımda bulundukları gözlemlenebilmektedir. Mektuplarda kişisel çıkarlar, kırtasiyecilik gibi konularla, hak ve özgürlüklerin korunması, kötü yönetimin önlenmesi, bürokrasinin ağır işlemesi, kimi zaman yönetimin halka yabancılaşması, siyasal istikrarsızlıklar, alınan kararlardaki isabetsizlikler, maddi zorluklar, gibi konulara değinildiği görülmektedir.

Bütün olarak mektuplar içerisinde yazılanlar toplumsal algı çerçevesinde vatandaşın sistem hakkında ne düşündüğünü ortaya koyan söylemler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mektuplardan çıkardığımız sonuçlar içerisinde merkez çevre ilişkisine bağlı olarak yıllarca baskılanan ya da ötekilenmiş diyebileceğimiz halkın artık kamusal alanda hak taleplerini daha rahat dile getirebilme imkânına ve bunu başbakandan direkt isteme cesaretine sahip olmasını görmekteyiz. Çalışmamızı oluşturan bu konu kapsamındaki mektuplarda toplumsal algı çerçevesinde başbakanın sözü edilen konularda konumu ve rolünün nasıl seyrettiğiyle ilgili bilgiler elde edilebilmektedir.

Yorumladığımız mektuplarda devlet-vatandaş-başbakan ekseninde devlet potansiyeli içerisinde vatandaşın ne derece etkin olduğuyla alakalı vatandaşın devletten beklentileriyle ilgili ya da devleti yönetene karşı nasıl hisler beslediğiyle ilgili belki de kitaplara geçmemiş sosyal yaşantı yanlarına tanıklık eden mektupları görme imkânını bulmaktayız. Mektupların vatandaşların ruh dünyasını duygu ve düşüncelerini bütün derinlikleriyle yansıttıkları belgeler olması sebebiyle bölümler içerisinde ele aldığımız mektup metinlerinde vatandaşın Adnan Menderes'e yüklediği birçok farklı rol ve görev görülmektedir.

Hitaplardaki , *"saygıdeğer"*, *"devletlû"*, *"asil ve imanlı"*, *"kalpleri fetheden Türk mimarı"*, *"medarı iftiharımız"*, *"eşsiz liderimiz"*, *"Türkün hükümet reisi"*, *"aziz büyüğümüz"*, *"bütün Türklerin başvekili"*, *"büyük Türk aslanı"* gibi ifadelere bakılırsa, yüceltme, yüksek bir mertebeye layık görme, her işi yapmaya muktedir addetme ve hatta kahramanlaştırma ve kutsallaştırma çabalarını açıkça görmekteyiz. Bu davranışlar belki her devirde ve birçok lider için var olmuş olabilir. Ancak tespitlerimize göre, daha önce bu tür bir çalışma yapılmadığından herhangi bir mukayese imkânına sahip değiliz.

Sonuç olarak araştırmamız kapsamında incelediğimiz mektuplar üzerine kitap ve makalelerin sınırlılığının yanı sıra bu tür mektupların kullanılarak yapıldığı tarihi çalışmaların azlığı dikkati çekmektedir. Dikkatli incelediğimizde mektuplar başta sosyal tarih olmak üzere iktisadi, siyasi tarih konularında da çok önemli bilgi kaynakları olabilirler. Bu tür mektupların gün yüzüne çıkması, araştırmacıların dikkatine sunulması ve mektupların tarihsel boyutlarıyla farklı yönlerden incelenmesiyle cumhuriyet tarihinde tarihsel silsileye anlam katan canlı bilgiler sağlanabilir.

KAYNAKÇA

1. ARŞİV KAYNAKLARI

1.1. T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

1.1.1. Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü Evrakı Kataloğu

10.9.0.0/7.23.2
10.9.0.0/11.32.2
10.9.0.0/21.59.8
10.9.0.0/91.280.1
10.9.0.0/92.281.1
10.9.0.0/.92.281-2
10.9.0.0/92.282.1
10.9.0.0/.92.283.1
10.9.0.0/93.284.1
10.9.0.0/93.285.1
10.9.0.0/146.455.2
10.9.0.0/175.531.5
10.9.0.0/176.532.1
10.9.0.0/325.1005.4
10.9.0.0/325.1006.1
10.9.0.0/325.1006.5
10.9.0.0/408.1232.10
10.9.0.0/408.1233.3
10.9.0.0/461.1332.4
30.1.0.0/1.1.8
30.1.0.0/1.7.6
30.1.0.0/1.7.12
30.1.0.0/1.8.6
30.1.0.0/1.8.8
30.1.0.0/4.21.2
30.1.0.0/5.25.23
30.1.0.0/5.25.28
30.1.0.0/6.32.30
30.1.0.0/ 6.35.2
30.1.0.0/10.60.4
30.1.0.0/10.60.5
30.1.0.0/10.60.13
30.1.0.0/17.98.30
30.1.0.0/17.98.31
30.1.0.0/17.98.32
30.1.0.0/17.98.39
30.1.0.0/17.98.44
30.1.0.0/17.98.50
30.1.0.0/17.98.51
30.1.0.0/17.99.12
30.1.0.0/17.99.13
30.1.0.0/17.99.14
30.1.0.0/17.99.19
30.1.0.0/17.99.21
30.1.0.0/17.99.22
30.1.0.0/17.99.23
30.1.0.0/17.99.37
30.1.0.0/17.99.41
30.1.0.0/17.99.46
30.1.0.0/17.99.48
30.1.0.0/18.100.9
30.1.0.0/18.100.13
30.1.0.0/18.100.17
30.1.0.0/18.100.19
30.1.0.0/18.100.34
30.1.0.0/18.100.36
30.1.0.0/18.101.6
30.1.0.0/18.101.7
30.1.0.0/18.101.23
30.1.0.0/18.10126
30.1.0.0/18.102.4
30.1.0.0/18.102.11
30.1.0.0/18.102.12
30.1.0.0/18.102.13
30.1.0.0/18.102.14
30.1.0.0/18.102.18
30.1.0.0/18.102.20
30.1.0.0/18.102.23
30.1.0.0/18.102.25
30.1.0.0/18.103.3
30.1.0.0/18.103.7
30.1.0.0/18.103.9
30.1.0.0/18.103.14
30.1.0.0/18.103.18
30.1.0.0/18.104.6
30.1.0.0/18.104.7
30.1.0.0/18.104.12
30.1.0.0/18.104.15
30.1.0.0/18.104.17
30.1.0.0/18.104.18
30.1.0.0/18.104.20

30.1.0.0/18.104.23
30.1.0.0/18.104.30
30.1.0.0/18.104.33
30.1.0.0/18.104-41
30.1.0.0/18.105.3
30.1.0.0/18.105.9
30.1.0.0/18.105.10
30.1.0.0/18.105.19
30.1.0.0/18.106.5
30.1.0.0/18.106.9
30.1.0.0/18.106.11
30.1.0.0/18.106.12
30.1.0.0/18.106.13
30.1.0.0/18.106.18
30.1.0.0/18.106.20
30.1.0.0/18.106.22
30.1.0.0/18.106.23
30.1.0.0/18.106.25
30.1.0.0/18.106.26
30.1.0.0/18.106.38
30.1.0.0/19.107.11
30.1.0.0/19.107.12
30.1.0.0/19.107.20
30.1.0.0/19.107.21
030.1.0.0/19.108.11
30.1.0.0/19.108.13
30.1.0.0/19.108.28
30.1.0.0/19.108.32
30.1.0.0/19.109.1
30.1.0.0/19.109.3
30.1.0.0/19.109.7
30.1.0.0/19.109.8
30.1.0.0/19.109.10
30.1.0.0/19.109.13
30.1.0.0/19.109.15
30.1.0.0/19.109.16
30.1.0.0/19.109.21
30.1.0.0/19.110.13
30.1.0.0/19.111.4
30.1.0.0/19.111.9
30.1.0.0/19.111.10
30.1.0.0/19.111.12
30.1.0.0/19.111.19
30.1.0.0/19.111.24
30.1.0.0/20.112.11
30.1.0.0/20.112.16
30.1.0.0/20.112.17
30.1.0.0/20.112.26
30.1.0.0/20.112.27
30.1.0.0/20.112.31
30.1.0.0/20.113.4
30.1.0.0/20.114.4
30.1.0.0/20.114.19
30.1.0.0/20.115.2
30.1.0.0/20.115.5
30.1.0.0/20.115.9
30.1.0.0/20115.17
30.1.0.0/20.116.23
30.1.0.0/20.116.32
30.1.0.0/20.116.34
30.1.0.0/20.116.39
30.1.0.0/20.116.40
30.1.0.0/20.117.6
30.1.0.0/20.117.8
30.1.0.0/20.117.10
30.1.0.0/20.117.15
30.1.0.0/20.117.22
30.1.0.0/20.117.30
30.1.0.0/20.118.1
30.1.0.0/20.118.4
30.1.0.0/20.118.6
30.1.0.0/20.118.8
30.1.0.0/20.118.18
30.1.0.0/20.118.19
30.1.0.0/20.118.21
30.1.0.0/20.118.22
30.1.0.0/21.119.6
30.1.0.0/21.119.8
30.1.0.0/21.1199
30.1.0.0/21.120.4
30.1.0.0/21.120.5
30.1.0.0/21.120.6
30.1.0.0/21.121.2
30.1.0.0/21.121.7
30.1.0.0/21.121.8
30.1.0.0/21.121.11
30.1.0.0/21.121.12
30.1.0.0/21.121.13
30.1.0.0/21.122.1
30.1.0.0/21.122.2
30.1.0.0/21.122.3
30.1.0.0/21.123.1
30.1.0.0/21.123.6
30.1.0.0/25.140.1
30.1.0.0/25.141.1
30.1.0.0/25.142.1
30.1.0.0/36.219.1
30.1.0.0/36.220.1
30.1.0.0/36.220.2

30.1.0.0/36.221.1
30.1.0.0/36.221.2
30.1.0.0/37.222.1
30.1.0.0/37.222.2
30.1.0.0/37.224.1
30.1.0.0/38.227.16
30.1.0.0/44.262.1
30.1.0.0/44.265.10
30.1.0.0/45.267.3
30.1.0.0/45.267.5
30.1.0.0/45.268.1
30.1.0.0/45.268.7
30.1.0.0/45.272.5
30.1.0.0/45.273.5
30.1.0.0/50.301.5
30.1.0.0/50.301.10
30.1.0.0/50.301.12
30.1.0.0/50.302.1
30.1.0.0/50.302.2
30.1.0.0/50.302.6
30.1.0.0/50-302-9
30.1.0.0/50.303.4
30.1.0.0/50.303.7
30.1.0.0/50.303.8
30.1.0.0/50.303.11
30.1.0.0/50.303.16
30.1.0.0/55.337.7
30.1.0.0/55.339.6
30.1.0.0/55.340.1
30.1.0.0/55.340.4
30.1.0.0/66.414.5
30.1.0.0/66.415.8
30.1.0.0/66.416.3
30.1.0.0/73.465.6
30.1.0.0/77.483.2
30.1.0.0/84.533.8
30.1.0.0/85.535.4
30.1.0.0/90.561.5
30.1.0.0/90.567.2
30.1.0.0/105.652.9
30.1.0.0/109.686.10
30.1.0.0/110.695.3
30.1.0.0/110.695.5
30.1.0.0/110.695.6
30.1.0.0/112.707.15
30.1.0.0/112.708.5
30.1.0.0/112.709.2
30.1.0.0/116.734.17
30.1.0.0/117.738.3
30.1.0.0/123.786.10
30.1.0.0/123.790.4
30.1.0.0/123.791.5
30.1.0.0/123.791.8
30.1.0.0/131.847.1
30.1.0.0/131.849.4
30.1.0.0/131.850.1
30.1.0.0/131.851.2
30.1.0.0/131.852.3
30.1.0.0/131.853.4
30.1.0.0/131.853.5
30.1.0.0/131.853.7
30.1.0.0/133.862.2
30.1.0.0/133.866.7
30.1.0.0/133.866.10
30.1.0.0/133.867.11
30.1.0.0/133.868.5
30.1.0.0/133.869.1
30.1.0.0/133.869.3
30.1.0.0/133.870.2
30.1.0.0/133.870.7

2. TETKİK ESERLER

2.1. Lisansüstü Tezler

Süleyman İNAN, *Muhalefette Adnan Menderes*, Basılmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2002.

Şerif DEMİR, , *Türk Siyasi Tarihinde Adnan Menderes (1930-1960)*, Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2009.

2.2. Kitaplar

AĞAOĞLU, Samet, *Arkadaşım Menderes: İpin Gölgesinde Günler*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2011.

AKANDERE, Osman, *Milli Şef Dönemi*, İz Yayınları, İstanbul, 1998.

ALBAYRAK, Mustafa, *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Phoenix, Ankara, 2004.

APUHAN, Recep Şükrü, *27 Mayıstan Yassıada Mahkemelerine Menderes*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2007.

APUHAN, Recep Şükrü, *Öteki Menderes*, Timaş Yayınları, İstanbul, 1997.

ATALAY, Mustafa, *Adnan Menderes ve Hayatı*, Sevinç Matbaası, Ankara, 1959.

ATAOĞLU, Ergün, *Adnan Menderes Bir Başbakanın Trajik Sonu*, Nokta Kitap, İstanbul, 2008.

AYDEMİR, Şevket Süreyya, *İkinci Adam (1950-1964)*, c.3, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1983.

AYDEMİR, Şevket Süreyya, *Menderes'in Dramı (1899-1960)*, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1993.

AZAK, Gürbüz, *Ben Adnan Menderes*, Zafer Yayınları, İstanbul, 2000.

BAYAR, Celal, *Başvekilim Adnan Menderes* (haz. İsmet Bozdağ),Truva Yayınları, İstanbul, 2010.

DEMİR, Şerif, *Düello Menderes ve İnönü, Demokrat Parti" den 27 Mayıs Darbesi" ne Olaylar*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2011.

DİLİPAK, Abdurrahman, *Menderes Dönemi*, Beyan Yayınları, İstanbul, 1990.

EROĞUL, Cem, *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*, İmge Kitabevi, Ankara, 2003.

FERSOY, Orhan Cemal, *Bir Devre Adını Veren Başbakan Adnan Menderes*, Mayataş Matbaacılık, İstanbul 1971.

GİRGİN, İsmail, *Adnan Menderes,* Radyo Gazetesi Yayınları, İzmir, 1958.

İNAN, Süleyman, "*Demokrat Parti Dönemi (1950-1960)*", Yakın Dönem Türk Politik Tarihi, Anı Yayıncılık, Ankara, 2007, s.117-145.

İNCE ERDOĞAN, Dilsen; KABADAYI, Talip; ÜRETEN, Hüseyin; GÜNDEAY, Gülay, *Türk Tarihinde Adnan Menderes*, Adnan Menderes Üniversitesi Yayını, Aydın, 2012.

KARACA, Alaattin, *Necip Fazıl Adnan Menderes İlişkisi Mektuplarla Belgelerle*, Lotus Yayınevi, Ankara, 2009.

KILÇIK, Haluk, *Menderes'in Konuşmaları, Demeçleri, Makaleleri*, Demokratlar Kulübü Yayınları, Ankara, 1991.

KISAKÜREK, Necip Fâzıl, *Benim Gözümde Menderes*, Büyük Doğu Yayınları Basım Yayın Prodüksiyon Ltd. Şti., İstanbul, 2011.

SAROL, Mükerrem, *Bilinmeyen Menderes*, c.1-2, Kervan Yayınları, İstanbul, 1983.

SENCER, Muzaffer, *Türkiye'de Siyasal Partilerin Sosyal Temelleri*, Geçiş Yayınları, İstanbul, 1971.

SIRIM, Veli, *Adnan Menderes Aydın Menderes Babasını Anlatıyor*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2008.

ŞEN, Erdal, *Bir Yiğit Vardı Başbakan Adnan Menderes'in Hayatı*, Yitik Hazine Yayınları İzmir, 2012.

TUNA, Taşkın, *Adnan Menderes' in Günlüğü*, Şule Yayınları, İstanbul, 2010.

TÜNAY, Bekir, *Menderes devri anıları Gördüklerim Bildiklerim Duyduklarım*, Nilüfer Matbaacılık, İstanbul, ty.

YALÇIN, Soner, *Efendi*, Doğan Kitap Yayınları, İstanbul, 2004.

YAVUZ, Hidayet, *Konuşmalarıyla Menderes I*, Aziz Tuzcu Basımevi, İstanbul, 1958.

YAVUZALP, Ercüment, *Menderesle Anılar*, Bilgi Yayınları, İstanbul, 1991.

YETKİN, Çetin, *Serbest Cumhuriyet Fırkası*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1997.

YÜCEL, M. Serhan, *Demokrat Parti*, Ülke Kitapları, İstanbul, 2001.

2.2. Makaleler

ALBAYRAK, Mustafa, "Türkiye'de Demokrasiye Geçiş Yılları ve Demokratikleşmenin İlk On Yılı", *Ankara Barosu* Dergisi, S. 1, Ankara, 2014.

AYDIN, Ayşe, "Serbest Cumhuriyet Fırkası ve Adnan Menderes'in Siyasi Hayatının Başlaması", *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, S. 8, Kars, 2011.

BAKAN, Selahaddin; ÖZDEMİR, Hakan, " Türkiye'de 1946-1960 Dönemi İktidar-Muhalefet İlişkileri: Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Demokrat Parti (DP)'ye Karşı", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, c. 14, S. 1, Sivas, 2013.

BULUT, Sedef, "27 Mayıs 1960'tan Günümüze Paylaşılamayan Demokrat Parti Mirası", *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 19, Isparta, 2009.

COŞAR, Nevin, "Demokrat Parti Dönemi Maliye Politikası", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, c. 60, S. 1, Ankara, 2005.

ÇAVUŞOĞLU, Hüseyin, "Türk Siyasi Hayatında Merkez Sağ Çizgisinin Tarihi", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c. 19, S. 2, Elazığ, 2009.

DEMIR, Şerif, "Celal Bayar'ın Cumhurbaşkanı Seçilmesi ve Demokrat Parti Hükümetinin Kurulması (1950)", *History Studies*, c. 4, S. 2, 2012.

DOKUYAN, Sabit, "Çok Partili Hayata Geçişte Önemli Bir Adım: Demokrat Parti'nin Kuruluşu", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 2/1, 2014.

EMİROĞLU, Atiye; KOÇYİĞİT, Nezahat; KESİCİ, Senem, "Demokrat Parti Yönetiminde Ekonomik Politikalar", *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 8, İstanbul, 2012.

EMRE KAYA, Ayşe Elif, "Demokrat Parti Döneminde Basın-İktidar İlişkileri", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi*, S. 39, İstanbul, 2010.

ERCİNS, Gülay, "Türkiye'de Sosyo-Ekonomik Faktörlere Bağlı Olarak Değişen Seçmen Davranışı", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, c. 8, S. 2, Sivas, 2007.

FİDAN, Mehmet, "Demokrat Parti Dönemi Yönetiminde Halkla İlişkiler Anlayışı ve Uygulamaları", *Selçuk İletişim Dergisi*, c. 1, S. 1, Konya, 1999.

GÜLENER, Serdar, "Türk Siyasetinde Merkez-Çevre İlişkilerinin Seyri ve 27 Mayıs 1960 Darbesi", *Bilgi Dergisi*, c. 9, S. 1, İstanbul, 2007.

GÜNEŞ, Günver; AKDAĞ, Menderes, "Çok Partili Yaşama Geçiş Sürecinde Adnan Menderes'in Aydın İlindeki Siyasi Faaliyetleri (1946-1950)", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, c.13, S.27, İzmir, 2013.

GÜNGÖR, Süleyman, "14 Mayıs 1950 Seçimleri ve CHP'de Bunalım" *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.21, Isparta, 2010.

İNAN, Süleyman, "Muhalefetin İstemediği İlk Erken Seçim: 1946 Belediye Erken Seçimleri", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, c. 13, S. 1, Ankara, 2004.

KARAKÖK, Tunay, "Menderes Dönemi'nde (1950–1960) Türkiye'de Eğitim", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, c.1, S. 2, Zonguldak, 2011.

KELOĞLU İŞLER, Esra, "Demokrat Parti'nin halkla ilişkileri üzerine bir inceleme", *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, S. 24, Ankara, 2007.

KESKİN, Yusuf Ziya, "Demokrat Parti İktidarı ve Günümüze Yansımaları", *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c. 5, S. 1, Erzincan, 2012.

OKTAR, Suat; VARLI, Arzu, "Türkiye'de 1950-54 Döneminde Demokrat Parti'nin Tarım Politikası" *Marmara Üniversitesi İİ BF Dergisi*, c. 28, S. 1, İstanbul, 2010.

ÖZÇELIK, Pınar Kaya, "Demokrat Parti'nin Demokrasi Söylemi" *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, c. 65 S. 3, Ankara, 2010.

SINMAZ SÖNMEZ, Cahide, "Demokrat Parti İktidarının ilk icraatlarına Bir Örnek: Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, c. 10, S. 120, Çanakkale, 2012.

TAMTÜRK, Cem Osman, "Adnan Menderes ve Demokrat Parti", *Politika Dergisi*, S.23, 2010.

TOL, Nazım Ümit, "1950'li Yıllar Türkiye'sinde İktisadi Durum ve Demokrat Parti İktidarı", *Politika Dergisi*,2012.

YILDIRMAZ, Sinan, "1950 Seçimleri ve Propaganda", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, S.6, İstanbul, 2004.

YILDIRMAZ, Sinan, "Demokrat Parti ve Dönemi: Sol Tarih yazımında "Kayıp" Zamanın İzinde", *Praksis*, S. 18, Ankara, 2008.

2.3. Bildiriler

MAKAL Ahmet, "Türkiye'de Çok Partili Dönemde Çalışma İlişkileri: 1946-1963", *Konferans, Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi Çağdaş Türkiye Tarihi Seminerleri: Cumhuriyet Türkiye'sini Anlamak, Osmanlı Bankası Müzesi,* İstanbul, 18 Ekim 2008.

2.4. Web Tabanlı Kaynaklar

ERDOĞAN, Mustafa, "Türk Demokrasisinin Doğum Tarihi: 14 Mayıs" http://www.liberal.org.tr/sayfa/turk-demokrasisinin-dogum-tarihi-14-mayis-mustafa-erdogan,347.php

EKLER

EK 1. ORİJİNALLİK RAPORU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Rukiye ARTAR
Öğrenci Numarası	102211103
Enstitü Anabilim Dalı	Tarih
Programı	Türkiye Cumhuriyeti Tarihi
Danışmanının Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Mehmet ÇEVİK
Tez Başlığı (Türkçe)	Adnan Menderes'e Yazılan Vatandaş Mektupları

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 313 sayfalık kısmına ilişkin, 24.06.2015 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 4'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
2- Kaynakça hariç
3- Alıntılar hariç/dâhil
4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin doktora tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim.

Doç. Dr. Mehmet ÇEVİK
Danışman

Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK
Anabilim Dalı Başkanı

F.Ü.LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM YÖNETMELİĞİ

Madde 41- Lisansüstü tezleri ile birlikte teslim edilmesi gereken belgeler şunlardır:

a) Lisansüstü tezler, savunma öncesinde **intihal program raporu** ve ilgili makale şartını[1] sağladığına dair belgeleri ile birlikte enstitüye teslim edilir.

b) İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla **%10**, "alıntılar dâhil" **% 30'u** geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

[1] Makale şartı doktora öğrencilerini kapsamaktadır.

ÖZGEÇMİŞ

1985'te Elazığ'da doğdum. İlköğrenimimi, Elazığ Atatürk ilkokulunda, ortaöğrenimimi Elazığ Mustafa Kemal ortaokulunda ve lise öğrenimimi Elazığ Mehmet Akif Ersoy lisesinde tamamlayarak 2002 yılında mezun oldum. 2005 yılında giriş yaptığım Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden 2009 yılında mezun oldum ve aynı yıl Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tezsiz Yüksek Lisans eğitimine başladım. Buradaki eğitimimden 2010 yılında mezun oldum. 2011 yılında Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümü Cumhuriyet Tarihi Anabilim dalında Yüksek Lisans programına başladım.